

# સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

(ત્રિમાસિક)

તંત્રી—ચનીલાલ ડી. ખરડીવાલા, એમ. એ., એલ.એલ. બી.

સહતંત્રી—પ્રાણલાલ કીરપાસાંભ દેશપાઠ, બી. એ., એલ. ડી. સી. ડી.

પૃષ્ઠ ૩, અંક ૧]

ઓક્ટોબર ૧૯૩૬.

[ક્રમાંક ૯

## વિષયાનુક્રમશિક્ષા

પાનું

પ્રામાધ્યાર

શ્રી. એસ. એસ. તાવક, બી.એ., બી. એસસી. (એડીતખરડા)	...	...	...	...	૨૦૬
એલ. સી. ઈ. (મુંબાઈ)	...	...	...	...	૨૦૬
મુંબાઈ શહેરમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ વ્યવસ્થા	...	...	...	...	૨૨૨
શાંદ્યામાં ઇન્ટરનેશનલ સ્થાનિક સ્વરાજ્ય	...	...	...	...	...
શ્રી. ડા.શરલાલ રામસંકર રાવળ, બી. એ., એલ.એલ. બી.	...	...	...	...	૨૩૦
લોકલ બોર્ડ, મામ પંચાયત વગેરે:	...	...	...	...	...
ચૂંટણીઓ અને નીમણુંકો	...	...	...	...	૨૩૧
ઉત્તર દીવીજનની લેન્ડ રેવન્યુ	...	...	...	...	...
સન ૧૯૩૪-૩૫ ના અગત્યના આકિરા	...	...	...	...	૨૪૦
મ્યુનિસિપલ નોકરોની સ્થિતિ	...	...	...	...	૨૪૨
થાણાં ટીકરીકર લોકલ બોર્ડનો ૧૯૩૫-૩૬ નો વાર્ષિક હિસાબ	...	...	...	...	૨૪૩
આપણા સ્થાનિક સ્વરાજ્યનું વહાણ કઈ દિશામાં હંકારાય છે?	...	...	...	...	૨૪૩
મુંબાઈની હાઇકોર્ટનો એક અગત્યનો ચુકાદો	...	...	...	...	...
લોકલ બોર્ડમાં બેલટરી મેન લેવા માટેના નિયમો કાયદેસર નથી	...	...	...	...	૨૪૪
થાણા હજારની રકમ બોર્ડનો ૧૯૩૫-૩૬ નો રિપોર્ટ	...	...	...	...	૨૪૬
મુંબાઈની ધારાસભામાં ઉત્તર વિભાગને લગતી અગત્યની પ્રશ્નોત્તરી	...	...	...	...	૨૪૭
શ્રી. ચંદ્રલાલ ભગુભાઈ દલાલ, બી. કોમ. (મુંબાઈ) ડી. પી. એ. (લંડન)	...	...	...	...	૨૫૦

# “સ્થાનિક સ્વરાજ્ય” ત્રૈમાસિક



આ ઇન્સ્ટીટ્યુટ તરફથી અંગ્રેજી, મરાઠી અને ઉર્દૂની જો ત્રણ ભાષામાં એક બીજાથી સ્વતંત્ર ત્રૈમાસિકો પ્રગટ થાય છે.

ગુજરાતી ભાષા બોલનાર પ્રજાના ખાસ લાભ માટે ઇન્સ્ટીટ્યુટ આ ત્રૈમાસિક પ્રગટ કરવાનું સાહસ કરેલ છે. આશા છે કે ગુજરાતની સ્થાનિક સ્વરાજ્ય સંસ્થાઓ અને સભ્યો ઉપરાંત આ વિષયમાં રસ લેનાર દરેક શુદ્ધ અમારા આ પ્રયાસને ફોતફાવત બનાવવા ઘટતો સહકાર આપશે.

જે સ્થાનિક સ્વરાજ્ય સંસ્થાઓ આ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં સભ્ય તરીકે દાખલ થઈ છે, તે સંસ્થાને અંગ્રેજી અથવા ગુજરાતી ત્રૈમાસિક મફત મોકલવામાં આવશે. જે સભ્ય-સંસ્થાને બંને ભાષામાં ત્રૈમાસિકની જરૂર હોય તેને વાર્ષિક રૂા. ૧) લેવાથી બંને પત્રો મળી શકશે. ઉત્તર વિભાગની ઘણી અગત્યની સંસ્થાઓ સભ્ય તરીકે દાખલ થઈ ચૂકી છે. બીજી સંસ્થાઓને સભ્ય તરીકે સ્થાનિક સ્વરાજ્યના વિકાસને ઉદ્દેશીને ઇન્સ્ટીટ્યુટ જે પ્રતિજ્ઞા આપેલી છે તેમાં સહાયભૂત થવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

જાહેર ખર્ચ આપનારાઓ માટે આ પત્ર ઉત્તમ સાધન છે. જાહેર ખર્ચ માટે નીચે મુજબ દર કરાવવામાં આવ્યા છે :—

	એક વખત	બે વખત	ચાર વખત
આખું પાનું	રૂા. ૭૦	રૂા. ૧૩)	રૂા. ૨૫)
અર્ધું પાનું	રૂા. ૪)	રૂા. ૭)	રૂા. ૧૩)
૫૦ પાનું	રૂા. ૨૦	રૂા. ૪)	રૂા. ૭)

પુંડા ઉપર (અંદરની બાજુ)—ઉપરના ભાવથી ટોટ ગણા.

પુંડા ઉપર (બહારની બાજુ)—ઉપરના ભાવથી બમણા.

ખાસ ભાવને લગતી વિગત માટે લખો :—

૧૧ એડીન્સન  
સર્કલ,  
૧૨, મુંબઈ.



મુપ્રિન્ટેડ  
લોકલ એજ્ઞ ગવર્નમેન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.

# સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

(ત્રૈમાસિક)

વર્ષ ૩, અંક ૧]

ઓક્ટોબર ૧૯૩૬.

[ક્રમાંક ૯

## આમોદ્યાર

લેખક :- શ્રી. એસ. એસ. નાયક, જી. એ. બી. એસ. સી. (ચિડીનગર)

એસ. સી. ઇ. (મુંબઈ.)

આમોદ્યારની ચળવળ બાબતમાં એટલું બધું જોવાઈ, લખાઈ તેમજ પ્રગટ થઈ ચુક્યું છે કે તે સંબંધમાં કંઈ પણ વિશેષ લખવું તે દરેકને દાસ્થગનક લાગશે.

ધણા લેખકો તેમજ વક્તાઓએ આ બાબતને જાની રહે તેટલા દૃષ્ટિબિંદુથી તપાસી છે; પણ હું માનું છું કે ધણા થોડા જણે તેને ખરા અને મુખ્ય દૃષ્ટિબિંદુથી જોયું છે અને તે દૃષ્ટિબિંદુ તે ગામડીઆનું પોતાનું. આ ચળવળનું મૂળ હું માનું છું ત્યાં સુધી બંધુ સરળ છે. સન ૧૯૨૯-૩૧ ની અસહકારની ચળવળમાં કેમિસ્ટે આમ જનતાને અપીલ કરી અને અસહકારની ચળવળથી શું શું મળી જશે એ વિચારથી આમ હિંદ બંધુ હેરત પામી ગયું. આ ઉપરથી કોઈ તીવ્રજી સુદિવાળા સરકારી અમલદારને લાગ્યું કે આ ચળવળની અસર કરતાં વધારે અસર કરે એવું બે કાંઈ કરવામાં નહિ આવે તો આમ જનતા કેમિસ્ટનાઈ અટ જશે; એટલે તેણે આમોદ્યારનો કાર્યક્રમ એકથી કાઢ્યો. આ ચળવળને સરકારે ઉપાડી લીધી અને તેને વિશાળ સ્વરૂપ આપવામાં આરંભ્યું. આના જવાબમાં કેમિસ્ટે આમ ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપવાનું કાર્ય શરૂ કર્યું. આ પછી સરકારે આમોદ્યારને માટે એક કમિટી રચી આ કાલવાના નક્કી કર્યા.

આધુનિક હિંદમાં સ્વસ્થાપિત સંસ્થાઓ ખાસ કરીને બે છે—સરકાર અને કેમિસ્ટ; અને આ બેજ સંસ્થાઓ સામાન્ય વર્ગની પ્રવૃત્તિઓના સંસ્પર્શમાં હોય તેમને ધોરે ધણે અંશે અસર કરી રહે છે અને તેમની હિંમત ઉગ્રી રહે છે. મને તો લાગે છે કે આ બંને સંસ્થાઓમાંના ખાસ સંચાલકો આમોદ્યારની ચળવળ પ્રત્યે મામદાઓને તેમજ સામાન્ય વર્ગને સુધારવાની ચળવળ તરીકે લાગે નેતા હોય, પણ સામાન્ય કાર્યકર્તાઓને તો તે એક મુખ્ય ઉદ્દેશ સાધવા માટેનાજ પગથીયા તરીકે જણાય છે એટલે કે તે એક રાજદ્વારી દૃષ્ટિબિંદુથી જ ચળવળ છે અને આમ જનતાના તો નેમાં ફક્ત પાસા તરીકે જ ઉપયોગ થયો છે. આ ઉપરથી એમ નથી સમજવાનું કે આ માટે બે લોકો કાંઈપણ વેતન વગર કામ કરે છે તેઓનાં બે લોકો વેતન લઈને ફરજ

તરીકે કામ કરે છે તેમના કરતાં કાંઈ ઓછો ઉત્સાહ છે અથવા તેઓ તેમાં ઓછો રસ લે છે. સારાએ દેશમાં એવા ઘણા મહાન પુરુષો છે કે જેઓ આ અગવળમાં ખાસ કામ કરવાના પ્રેમ અને તમભાથી કામ કરે છે; ઘણા એવા પણ છે કે જેઓ ફરજ તરીકે પોતાનું કર્તવ્ય બનતવે છે; અને સરકારી, અસરકારી તેમજ સરકાર ચિકિત્સાની એવી પણ ફેટકીક કમિટીઓ છે કે જે તેમના વહીવટદારી અધિકારીઓએ ગોઠવી કાઢેલી યોજનાઓને અનુસરે છે, અનુસરવાની કોશિષ કરે છે અથવા એમ બતાવે છે કે તેને અનુસરવાની તેઓ કોશિષ કર્યે જાય છે. આ કમિટીઓમાં ફેટકાક એવા માણસોને લેવામાં આવ્યા હોય છે કે જેમને આવી કમિટીઓમાંથી બાતલ કરી શકાય નહિ; ફેટકાક એવા હોય છે કે જેમને પોતાનાં નામ જાપામાં પ્રગટ થયેલાં જ્વેવાની તીવ્ર તમજા હોય છે જેથી તેઓ પોતાથી ઓછા નરીજવત મિત્રો આગળ એવી બહાસ મારી શકે કે તેઓ તો અમુક પ્રમુખવાળા કમિટીના સભ્ય છે અથવા અમુક કમિટીમાં અમુક માણસો તેમના સાથીદાર છે. અત્યંત ફેટકાક એવા પણ છે કે જેમને બહાર કાઢે કરવાની અને કાઢપણ રીતે પોતાના દેશની તેમજ સામાન્ય વર્ગોની સેવા કરવાની તમજા હોય છે. કાઢક વળી એવા પણ છે કે જેમણે સામાન્ય લોકોનાં દુઃખ જાતે જોયાં છે અને જેઓ અંદરની લાગણીથી અને આત્માના અવાજને માન આપીને ગરીબ લોકોની સ્થિતિ સુધારવા તેમજ તેમનાં દુઃખો ઓછાં કરવા પોતાનું બનતું કરે છે પણ એવા બહુ જુજ હોય છે. સારાંશ એ છે કે પોતાના ખરા અંતઃ કરણથી સામાન્ય વર્ગનું હિત હૈયે ધરે એવા બહુજ થોડા હોય છે અને જેઓના માટે અગર ના છુટકે કામ કરનારા તો ઘણા હોય છે.

આટલું બયરથા, બયરથાપડો અને તેમના હાથ નીચેના સાથે કામ કરનારાઓ માટે. હવે આપણે કેવા પ્રકારના કામની જરૂર છે તે મુદ્દાના પ્રશ્ન તરફ વળીશું. જ્યાં સુધી આપણે શું જોઈએ છે તે બરાબર જાણતા નહિ હોઈએ અને આપણે શું કરવા માંગીએ છીએ તેનો આપણને પોતાનેજ બરાબર ખ્યાલ નહિ હોય ત્યાં સુધી આપણે જે જે ઉપાયો થોડાશું તે સઘળા અધિકાર રહેવાના; અને ખાસ ગ્રેમ બાલુએ મુકી ફક્ત બહાર માત્રમ થી આપતાં ચિન્હોનીજ ચિકિત્સા ચલાવી. આ સ્થિતિને વૈદકીય ઉપમાથી તપાસતાં જો કાંઈને પાયોરીના થયો હોય તો માથું-દુખે, કજજઆત રહે અને જીજો તાવ પણ આવે. હવે જો કાઢપણ ડોક્ટર યા વૈદ મૂળ રોગ મુકીને બહાર જણાતાં ચિન્હોનોજ ઉપચાર કરે અને ફક્ત માયાના દુઃખાવાનીજ ચિકિત્સા કરી જો એમ સમજે કે રોગ તે સહેલાઈથી મટાડી શકશે તો તેને એક નાલાયક ડોક્ટર યા વૈદ ગણવો પડશે અને આવા ઉપચાર ઉપર જો ખરચ થશે તે સઘળું વ્યર્થ જશે.

ગ્રામોદ્ધાર એ ખરું જોતાં ઘણુંજ અનિશ્ચિત શબ્દ છે. કુદરતી રીતે ઉત્કર્ષને માટે જે જે ઉપાયો થોળશે તે સખ્દના અર્થ પરત્વેજ થોળશે. હું એ શબ્દનો અર્થ ગામડીઆ-ઓનાજ દૃષ્ટિબિંદુથી કરીશ. એક ગામડીઓ તેના પોતાના ઉત્કર્ષનો સમાવેશ નીચેની વસ્તુઓમાં થયેલો માનશે. (૧) (અ) વધારે સારો પાક. (૨) પાકની વધારે સારી કીંમત (ક) પાકને વેચવામાં વધારે સગવડ (ઢ) પાકની ઉપજતી કીંમતમાં દલાલ સાથે વહેંચણી કરવાની હોય ત્યારે પોતાને લાગે સારો ફાળો આવે. (૬) સરકારની જમીનની મહેસુલ

આકારણી એકી થાય. (ક) વ્યાજના વધારે જોછા દર (ગ) વ્યવસ્થિત રીતે અંકાયના ગણોતના દર. ગામડીઓ ઘણાજ ગરીબ હોય છે અને તેની કમાવાની શક્તિ બહુ સંકુચિત હોય છે એ જાણીતી વાત છે. એને દિવસમાં એકવાર પણ પેટ ભરીને ખાવાનું લાગેજ નહીં છે, એટલે તેને મન તો ઉત્કર્ષ એટલે એને એક વાર પણ પેટ ભરીને ખાવાનું મળે. એની બીજી ધચ્છા પ્રમાણે ઉત્કર્ષ એવા હોવા જોઈએ કે એને એના પોતાના અને એના કુટુંબના ફાજલ પડતા વખત માટે ધધેા જોઈએ કે જેથી એના કુટુંબની આવકમાં વધારો થાય અને તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ કે એક વાર પણ પેટપુર ખાવાનું મળે એ પાર પડે. જો એક વાર પણ આખા કુટુંબને પેટ ભરીને ખાવાનું મળતું હોય તોજ તે બીજી જરૂરીઆતો જેવી કે ૩ (અ) પ્રાથમિક કેળવણી, (વ) દવાખાના, (ક) ગ્રામ પંચાયત વિગેરે જેવું સામુદાયિક જીવન અને એવા જીવન માટે કેળવે એવી બીજી સમાજી વિગેરેનો વિચાર કરી શકે અને સૌથી છેલ્લી એની ધચ્છા એવી હોય કે ૪ (અ) નુસ પેપર, (વ) રેડીઓ, (ક) જાહેર લાપલો વિગેરે દ્વારા સામાન્ય કેળવણીની પ્રોજેક્ટ પણ તેને મળે.

ગામડીઆની જરૂરીઆતોનું ધોરણ ઉપર બતાવ્યું તેમ તેના દૃષ્ટિબિંદુ પ્રમાણે એક બીજાથી ઉતરતા ક્રમનું છે અને જ્યાં સુધી તેની મુખ્ય જરૂરીઆત જે પોષણની છે તે પુરી પડે નહિ ત્યાં સુધી તેને બીજી કંઈ જાણ જરૂરીઆતોની કાંઈજ કીમત નથી. હવે આપણે તેમને કમવાર લઈશું અને તેના વિચાર પ્રમાણે તેમનો અર્થ ગું ધાય છે તે તપાસીશું.

## મુખ્ય જરૂરીઆતો

### (અ) વધારે સારો પાક

આમાં ઘણી વસ્તુઓનો સમાવેશ થાય છે. પહેલાં તો દરેક હોડીંગ કરકસરવાળું હોડીંગ હોયું જોઈએ, જેથી તેને ખેડવામાં જે મહેનત અને પૈસાનો બચ થાય તેનો પુરો-પુરો જલ્દી મળે એટલે કે કુટુંબનું પોષણ થાય અને તેની ખાસ જરૂરીઆતો પુરી પડે. દિંદુ અને મુસલમાન કાયદા પ્રમાણે હોડીંગના કટકા કરવામાં આવે છે તેમ ચતું ચટકું જોઈએ. જે પ્રમાણે કાયદો કરવાથીજ બની શકે એમ છે. આ માટે એક બીજા મુંબાઈ ખતરાસલામાં લાવવામાં આવ્યું હતું, પણ તેમાં એટલા બધા અણજુગતા ઠાવનો હતા કે લોકોએ તેનો દહતાથી અને જુસ્સાથી વિરોધ કર્યો અને તેથી તેને પડતું મુકવું પડ્યું. લખિબની સભામાં જો કોઈ બીજા-સરકારી સભ્ય આ માટે બીજા આણે તો તે એક સ્તુત્ય પગલું છે.

બીજું કામ એ છે કે ખેતીનાં સાધનોમાં સુધારો થવો જોઈએ. કેટલીક જગ્યાએ જે સાધનો ખેતવામાં આવે છે તે બહુ જુના કાળનાં હોય છે. રાખણ તરીકે લાકડાનું હળ ખેતીનાં સાધનોનો વૈજ્ઞાનિક અભ્યાસ કરવાની એવી કોશિષ થતી નથી કે તેમાં એવા સુધારા થાય કે જેથી ખેતીનું કામ સરળ અને મહેનત અને ખર્ચની બાજતમાં કરકસર-વાળું થાય. આ સાધનો વિશે વખતો વખત આપણા સાંભળવામાં આવે છે પણ તે તો તેમાં જેનો સ્વાર્થ છે એવા તરફથી જોમ કે વિદેશી કંપનીઓના એજન્ટો અને એડવર્ટી-

છત્રો જેમને પોતાનો માત્ર ખપાવે છે પણ ખેડૂતના લગ્ન માટે તેમને કાંઈ પડી નથી. આ કામ તો કોઈ સરકારી વૈજ્ઞાનિક ખાતુજ કરી શકે એમ છે.

આ સંબંધમાં એક ચેતવણી આપવી યોગ્ય લાગે છે. અગ્રણ્ય આપણને સુધારાના સાધનો લેખે છે છીએ પણ એ સમયાં સહિત્તો હિંદની દાસતમાંથી હિંદી દેખરેખ નીચે હિંદી કુખનીઓએ બનાવેલા હોવા જોઈએ. નહિતર તો દેશની નજીવી આવક ઉપર ઉત્તરો સખત બોલે પડશે.

હવે પાકની જે જાતો ઉગાડવામાં આવે છે તે સંબંધે કેટલીક જમીનો કેટલીક જાતના પાકો માટેજ ખાસ યોગ્ય હોય છે; અગ્રણ્ય પાકની જાત, આબોહવા અને વરસાદ અથવા પાણીનાં સાધન ઉપર પણ આધાર રહે છે. દેશની એકે એક ધંસની જમીનની માપણી થવી જોઈએ અને તે કયા પાકને માટે લાયક છે તેની વૈજ્ઞાનિક રીતે શોધખોળ થવી જોઈએ. ત્યાં પછી માલીક તેજ પાક તેમાં રોપે એવી તેને ફરજ પાડવી જોઈએ. આજે દેશમાં કેટલીએ જમીન ખેડવા વગરની પડી રહી છે, કારણ કે તેમાં યોગ્ય પાક ઉગાડાતા નથી. આ જમીનો ફળદ્રુપ બનાવવી જોઈએ; આમ કરવાથી જમીનની કીમત તેમજ દેશની આવક પણ વધે. જરૂરની, છટ્ટી અને એવા બીજા કેટલાક દેશોએ માફક નહિ આવે એવી આબોહવામાં અને મહેનત વડે પણ પાકની કીમત વધારી છે અને એમ કરી દેશની અને લોકોની સમૃદ્ધિમાં વધારો કર્યો છે. આતું કારણ વૈજ્ઞાનિક શોધખોળ છે. આપણા દેશમાં આવી શોધખોળની ખાસ જરૂર છે અને તે પણ સરકારજ કરી શકે એમ છે. જે જમીનો પાકને માટે અયોગ્ય છે તેમાં જો તે રખર અગર રેશમનો ઉદ્યોગ વધારવા માટે યોગ્ય હોય તો તેમાં રખર અગર સેતુરીનાં ઝાકા રોપાવવાં જોઈએ. જે જમીનો આને માટે પણ અયોગ્ય હોય અને ફક્ત ટોચને કામ આવે એવી હોય તો તેનો વપરાશ ટોરો માટે કરવો જોઈએ.

ટોરનો ઉદ્યોગ વધારવાનો પ્રશ્ન પણ ધણા ઉપયોગી છે અને જો તે વધારવામાં આવે તો તે પણ પાકની બેરબરી કરી શકે એમ છે. આપણા દેશમાં આ વિષયમાં સૌથી આગળ "ડા" ટોરનો ઉછેર અને ડેરી ફાર્મિંગ છે. ટોરનો જથ્થો ધણા નિર્માણ છે અને આ થ નવાં ગૌરક્ષણને ધર્મ તરીકે માન્યું છે ત્યાંજ આપણને દુધ બહુજ હલકી જાતનું અને જાણેજાણું મળે છે. ઘી ધણા લોકો વાપરે છે પણ તે પણ ભેજભેજવાળું જ હોય છે. ગૌરક્ષણ પાછળ લાખો રૂપીઆ વપરાય છે પણ મારા વિચાર પ્રમાણે તો તે બધા કામાજ જાય છે. ધર્મને નામે હલકી જાતના, સુકાયેલા, રેગી, અપંગ અને કાંઈપણ તમમાં ન આવે એવા ટોરોનો સંમંદ થાય છે. તેમના ધાસચારા પાછળ મોટી રકમ ખર્ચવામાં આવે છે જ્યારે ખેડૂત અને યોવાળીઆનું ધન જે ધુધાળી ગાય તેના ધાસચારા માટે તાંબે દેકાણું હોતું નથી. જો હું એમ જાહેર કરું કે જે ટોરોને ગૌરક્ષાને નામે સાક્ષતી સંસ્થાઓમાં રાખવામાં આવ્યા હોય અને જેમના ખોરાક પાછળ પ્રુકળ ખર્ચ થયો હોય તેમને તેમના ગામડા માટે ફલજખાતામાં આપી દેવા અને તેમની પાછળ જે લાખોની રકમ ખર્ચવામાં આવે છે તે સારી ગાયો અને આખલા પાછળ ખર્ચવા, જેથી ગાયની જાતમાં સુધારો થાય અને સારું દુધ મળે તો મને ખાતરી છે કે લોકો મને જરૂર પીટકારી

કારે; જતાં એવા શીટકાર અને ધીક્કારને બાલુએ મુકીને પશુ નાર કહ્યું. બાલુએ કહ્યું  
ખરચ આવી ગૌરક્ષણની સંસ્થાઓમાં થાય છે તે ખરચ દોરની જાત સુધારવા પાછળ થવો  
જોઈએ. મને ખબર છે કે કેટલીક એવી સંસ્થાઓ છે કે જે દોરની જાત સુધારવા માટે  
પશુ ખાસ પગલાં લે છે. તેમને માટે આ ટીકા નથી.

મને જણીતી બહુ હાથ ધાય છે કે હાલના વાસ્તવમાં સાહેબ આ વિષયમાં બહુ સારો  
રસ લે છે અને ઘણી જગ્યાએ ઉછેર માટે સારા આયોજાની જરૂરીયાત જણાવે છે. મને  
ખાતરી છે કે જો એમના પ્રયાસથી સારું પરિણામ આવશે તો ભવિષ્યની પ્રજાને માટે તે  
આશિર્વાદ રૂપ થઈ પડશે. દોરના ઉછેરને જો ધંધા તરીકે સ્વીકાર્યો હોય તો મધ્ય હિંદના  
વસુખરાઓએ તે પ્રમાણે કયું છે, પણ તેઓ અણુકળવાયલા હોય તેમના પ્રવાસો અવેજા-  
નિક અને ફક્ત ભરણ પોષણ મેળવવા પુરતાજ છે. દુધના પ્રાપ્તિ તેમને બહુ દરકાર નથી.  
હિંદ જેવા દેશમાં જ્યાં લોકો કૃષ્ણહારી છે અને જ્યાં સારા દુધ માટે આદા રાખી શકાય  
એમ છે ત્યાં આપણને ખરાબમાં ખરાબ દુધ મળે છે અને દુનિયાના બીજા બધા ભાગો  
કરતાં આપણે ત્યાં જેલન દીક દુધની કીમત વધારે છે. મુંબાઈ કરતાં લંડનમાં દુધ વધારે  
સસ્તું અને સારું મળે છે. એક ઈંગ્લેન્ડ ગાય એક હિંદી ગાય કરતાં સરેરાશ દરરોજ દસ-  
ગણું દુધ વધારે આપે છે. આ બહુ મુદ્દાનો સવાલ છે અને દરેકને એમ થશે કે મુંબાઈ  
અને બીજાં શહેરોમાં દુધનો વધો મંદા અને અપ્રમાણિક લેવાના કરતાં વધારે સીધા અને  
પ્રમાણિક માણસોના હાથમાં હોય તો વધારે સારું.

ઉછેરના બાયક દોરોમાં બીજી જાત ઘેડાની છે. જે લોકો બકરા પાળે છે તેમને હું  
ઘેડા પાળવાની સલાહ આપું છું કેમકે ઘેડા ઉન પણ આપે છે. આ ધંધો પણ અત્યંત અને  
અભણ ધનકરના હાથમાં છે. ઇંગ્લાંડમાં ઘેડા જે પ્રમાણે કામમાં લેવાય છે તે પ્રમાણમાં  
તેમની ૩૦ થી ૪૦ જાતો છે અને તેમનો ઉછેર બહુ કઠિણપૂર્વક કરવામાં આવે છે.  
આપણે ત્યાં આ વિષયમાં કાંઈજ પ્રયાસ થતો નથી. ફક્ત માછમુરમાં આ બાબતમાં કાંઈક  
કરવામાં આવ્યું છે અને ત્યાં એક અમલદારને ઘેડાના ઉછેર સંબંધી શિક્ષણ મેળવવા માટે  
સ્કૉટલેન્ડ મોકલવામાં આવ્યા હતા. આ સદ્ગૃહસ્થના પાછા ફરવા પછી ત્યાં આ વિષયમાં  
શું પગલાં લેવામાં આવ્યા તેની અમને યોક્ષસ ખબર નથી.

મરઘાં પાળવાનો ઉદ્યોગ એ ગૌણ છે અને આગળ જુદા મથાળા નીચે એનો  
ઉલ્લેખ કર્યો છે, પણ આપણે આ વિષય અત્રે ચર્ચાએ છીએ એટલે અહિં પણ  
તે વિષયમાં નિર્દેશ કરીશું. હાલમાં જે મરઘાં જોવામાં આવે છે તે બહુ ખરાબ  
હાલતમાં છે; તેઓનાં ઈંડાં બહુજ નાનાં હોય છે અને તેઓ પણ ધણુંખરું હાડકાંવાળાં  
હોય છે. એક ઈંગ્લીશ અગર આયરીશ ઈંડું વજનમાં ૨ થી ૨૫ ઓંસ જેટલું હોય છે;  
ત્યારે એક હિંદી ઈંડાનું વજન ફક્ત ૧ થી ૧૫ ઓંસ જેટલું હોય છે. અહિંનાં  
મરઘાંને શરીરોમાં અગર ઉકરડા ઉપર પેતાનો ખોરાક શોષી લેવા માટે છુટા મુકી  
દેવામાં આવે છે એટલે તેઓ ઘણી વખત કેટલીક મંદી મીળે પણ ખાવ છે. મરઘાઓમાં  
નરજાત પણ બેદરકારીપણે શોષવામાં અને રાખવામાં આવે છે એટલે નવી જાત પણ ઘણીજ

નિર્માણ ઉત્પન્ન થાય છે. કેટલીક જગ્યાઓએ-એમકે રોડ્સ આપે-અને લેંગમોર્ન-માં કુકડોનો ઉછેર શરૂ કરવામાં આવ્યો છે, પણ ઈડાં તેમજ નાનાં અડ્યાં બહુ મોઢાં પડે છે. અને તેના પોષકને તેની જાત મુધારવા માટે કાંઈપણ શિક્ષણ કે શિખામણ આપવામાં આવતી નથી. જે કાંઈ શખસ ઉછેર માટે સારી જાતનો કુકડો ખરીદે તે તેને બેનસ આપવું જોઈએ અને જે કાંઈ શખસ મુરઘીખાનું સંખનો હોય તે તેને સારી બદ્દીસ આપવી જોઈએ એવી મુચના હું કહું છું. આ રિવામાં ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડો ઘણી પ્રગતિ કરી ચકે એમ છે. કુકડ તેમજ જાતકાના ઉછેરનો પ્રશ્ન બહુ નહોતો છે એટલે હું તેને છોડી નથી. છતાં એક વાત તો નક્કી છે કે આ જાતનો ઉછેર પણ મલતરનો છે અને પ્રામાણિક સંબંધી કામ કરનારાઓએ શોધખોળ કરવા સાધકનો છે.

સારા પાકના મધ્યાગામાં હું જે બી શોધવામાં આવે છે તેનો પણ સમાવેશ કરીશ. એક જાતના પાક માટે જુદી જુદી જાતનાં બી જુદી જુદી જાતનાં પરિણામ નીપજાવે છે. જે કે જમીનની જાત, વરસાદ. જમીનમાંના પાણીનો નીકાડ વિગેરે ઉપર પણ મોટો આધાર રહે છે તે પણ લગભગ જુદી જુદી જાતના બીને લઈને પાકમાં લગભગ ૫૦% નો ફેર પડી જાય છે. દરેક મુખ્ય શહેરમાં સારી જાતનાં બીઆંઓ માટે ડીપો ખોલાવ્યાં જોઈએ; અને બીઆં સારાં નરસાં હોવા જાગત અને તે મુજબ તેમનાં પરિણામ જાગત લોકોમાં શિક્ષણ ફેલાવવું જોઈએ. દાખલા તરીકે પશ્ચિમ કિનારા ઉપર આપણે ત્યાં નાળાએરીઓ રોપવામાં આવે છે. નાળાએરીમાં કેટલીક એવી પણ જાત છે કે જે દર વરસે ૨૦૦ ફળ આપે છે. મારા પોતાનાજ મામમાં સામે ૩૦ થી ૪૦ ફળ વધારે ઉતરતા દરો. વળી નવા ઝાડો રોપવાનાં હોય ત્યારે આપણે તેજ જાત ફરી રોપવી પડે છે, કેમકે સારી જાત આપણને મળતી નથી તેમ તે વિશે આપણે કાંઈ જાણતા પણ હોતા નથી. ખાતર પણ એક મહત્વનો પ્રશ્ન છે. કુદરતી ખાતર જેવાં કે, ગાયનું છાણ, બકરા અથવા પેદાની હોડી, ઝાડોની રાખ વિગેરેનો બરોબર ઉપયોગ થતો નથી અને બતાવડી ખાતર બહુ જાણમાં નથી. આ વિષયમાં પણ દરેક ખાતર ક્ષિંદ્રી બતાવવું હોયું જોઈએ અને દરેક જમીનને અને દરેક પાકને કયું ખાતર માફક આવશે તે વિષયમાં સારી શોધખોળ થવી જોઈએ.

રોપણી કરવાતો તેમજ લણવાનો વખત તેમજ તેમની રીત ઉપર પણ સારા પાકનો આધાર રહે છે, પણ તેમાં જમીન, બી અને વરસાદના પ્રમાણમાં બહુ ફેર રહે છે માટે આ વિષયમાં પણ પ્રયોગો થવા જોઈએ.

ઝાડવાઓને લાગુ પડતા રોગ બહુ નુકસાનકારક છે અને કેટલીક વખતે પાકનો પણ નાશ કરે છે. દાણ, કેરી, કપાસ, લુપાર વગેરેને લાગુ પડતા રોગોએ કેટલાક નર્મોગાં તે તે પાકોનો સદંતર નાશ કરી નાંખે છે અને આ પ્રમાણે નાશ થતો અટકાવવા માટે વૈજ્ઞાનિક શોધખોળની ખાસ જરૂર છે. હું કેટલાક દાખલા આપીશ. નારીક છાંદામાં છેલ્લા ૨૫ વર્ષથી દાણની રોપણી થાય છે. કેટલીક મોસમોમાં કેટલાક રોગો અને હીમથી પાકનો સદંતર નાશ થયેલો મામમ પડ્યો છે. આંખાના મોર કેટલાક રોગથી સુકાઈ જાય છે અને તે



અટકાવવા માટે કપુરની ઝાંટણી કરવી જોઈએ. આ દિશામાં પુષ્કળ શોધખોળની જરૂર છે, અને લોકોમાં તેની જાણ કરવાની પણ ખાસ અગત્યતા છે. પંજાબ જેવા હિંદના કેટલાક ભાગોમાં સરકાર કપાસને લાગુ પડતા રોગો વિશે શોધખોળ ચલાવે છે. બીજા ભાગોમાં બીજા પાકો માટે પણ આની ખાસ જરૂરીયાત છે.

ખેડુતોને પાણી જે નહેર વાટે અપાતું હોય તો તે પુરતા પ્રમાણમાં અપાતું જોઈએ; અને કયા પાકો નહેરના પાણીથી વધારે સારા ઉગે છે, કયું રીતે પાણી અપાતું જોઈએ, અને નહેરવાળી જગ્યાઓએ જે જમીન હોય તે ઉપર કયી રીતે પાણી ફરી વળતું અટકાવી પાકનો નાશ થતો અટકાવી સકાય તેની પણ વૈજ્ઞાનિક શોધખોળ ચલી જોઈએ.

મુંબાઈ સરકારના ખેતીવાડી ખાતાએ આ લેખમાં દર્શાવેલી દિશાઓમાં જે પ્રયાસો કર્યા છે તે પણ મારા ખ્યાન બહાર નથી; પણ હજી સુધી તે ઘણા પ્રાથમિક કહેવાય.

આપણે જે મુશ્કેલીએ છીએ તે એ છે કે ઈંગ્લાંડ અથવા જરમનીમાં એકર દીઠ જે પાક ખેડત ઉભો કરે છે તેટલોજ પાક હિંદી ખેડત પણ ઉભો કરી શકે એવી સ્થિતિ થવી જોઈએ અને ત્યારેજ ખેડુતને પેટપુર આવતું મળી શકશે. બીજા દેશોમાં આપણે એક એકરમાં જે પાક ઉગાડીએ છીએ તેના કરતાં તેઓ ૫, ૧૦ અથવા ૨૦ ઘણો પાક ઉગાડે છે અને તેથી તે લોકો વધારે સમૃદ્ધિવાન છે.

### (બ) પાકની વધારે સારી કીંમત

પાક એકઠો થઈ ગયા પછી તેને વેચવો અને તરત તેના નાણા ઉભા કરવા એ પણ વિકટ પ્રશ્ન છે. ખેતીગી જે ઉત્પન્ન થાય છે તેના ભાવ પણ ઘણા હલકા હોય છે; પણ ખેડુતને જે કીંમત મળે છે તે તો સૌથી ઓછી હોય છે. પાક ઘણાવાળા જેવી સ્થિતિમાં આવે તેટલામાં તો ખેડુત ઉપર કેટલાએ જોગ પડી ચુક્યા હોય છે. સરકારનું મહેસુલ, સાનુકારનું મારવાડી વ્યાજ, માલિકનું જમીનનું ગણેત, અને વાણીઆએ ખેડુતને જે કાંઈ ધીરધાર કરી હોય તે ખેડુતને મુઝવી રહ્યા હોય છે. વળી દરેકા અને દિવાળી જેવા તહેવારો આવે એટલે ઘરમાં કુટુંબ તેમજ છોકરાં છોકરીઓ માટે પણ ઘણી વસ્તુઓ જોઈએ. આ બોળે પડે એટલે નિયારાને જે આહક મળી આવે તેને માલ વેચી દેવો પડે છે એટલે આહક એમજ જોવાનો કે તેને સરકારમાં સરતી કીંમતે માત્ર શી રીતે મળે. ખેડુત જે વખતે વેચે અને બજારભાવો ચિંતરતા પડે તે બેમાં ૪૦% થી ૧૦૦% જેટલો ફરક રહે છે. કા-ઓપરેટીવ સોસાયટીઓ ખેડુતને સખ્ત જરૂર હોય ત્યારે અને માત્ર જરૂરી વખતે મદદ કરે છે પણ આવી સોસાયટીઓ બહુજ ઘોડી છે, અને આ દિશામાં હજી વધારે પ્રગતિની ખાસ જરૂર છે.

### (ક) પાકને વેચવામાં વધારે સારી સગવડ

આ મથાળા નીચે આપણે ગાંધી વિગેરે સાધનોની સગવડ, રસ્તા, રેલ્વે તેમજ બજાર પાસે હોય તો કેટલી સગવડ મળે તે વિશે નિયારીશું.

ખેડુતની વધારે જરૂરીઆત એ છે કે તેના ગામથી પાસેના બજારમાં અથવા પાસેના સ્ટેશન પર માલ લઈ જવા માટે સારો રસ્તો હોય, અને સ્ટેશને લઈ ગયા પછી થોડે ભારેથી તેને કાઢી પાસેના શહેરમાં વેચવા માટે લઈ જઈ શકાય. હવે ગામડાના રસ્તાનો પ્રશ્ન એવો છે કે જેની પાછળ કાંઈએ કાંઈ દિવસ કાંઈ પણ ધ્યાન આપ્યું નથી. જો હું એમ કહું કે ગામડાઓમાંથી ૭૫% ટકા એવા છે કે જ્યાં રસ્તો કહેવાય એવો રસ્તોજ નથી, તો તેમાં જરા પણ અતિશયોક્તિ નથી. ત્યાં ગાડા માટે હમરો વર્ગોથી ચાલી આવતી ફક્ત ગરેડોજ હોય છે જેનો વપરાશ તેની ખરાબ દાંડતને લીધે બહુ અધરો થઈ પડે છે અને વર્ગમાં ચાર કે છ માંદગી તો તેમાંથી ખીલકુલ જવાતુંજ હોતું નથી. જે ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડો આ સ્થિતિ સુધારવાનું કામ હાથ ઉપર લેવા માગે છે તેમની પાસે તેમની હદમાંના રસ્તા સુધારવા પણ પુરતા પૈસા નથી. તેમની સ્થિતિ એવી છે કે તેઓ નવા રસ્તા બાંધી તો નહિ શકે એટલુંજ નહિ પણ ઉપર જણાવેલી ગરેડો પણ તેઓ સુધારી શકે એમ નથી. સરકાર કહે છે કે રસ્તા બાંધવાનું, સુધારવાનું તેમજ નીલાવવાનું કામ તેનું નથી, પણ લોકલ બોર્ડોનું છે. ગામોમાં જો ગ્રામ પંચાયતો સ્થપાય તો તે આ બાબતમાં કાંઈ કરી શકે ખરી; પણ આ ધંધાકાના ૨૭૦૦૦ ગામોમાંથી પુરા ૫૦૦ ગામોમાં પણ પંચાયતો નથી; એટલે આ વિષયમાં ખાસ સુધારાની આગા શખી શકાય એમ નથી. હું સુચવીશ કે ગ્રામોદ્ધાર માટેના ફંડમાંથી આ કામ હાથ ઉપર ધરવામાં આવે તો સારું. હું કેટલીક કમિટીઓ અને મીટીંગોમાં જો કહું છું તે અર્થે ફરીથી કહીશ, દરેક તાલુકા માટે એવો કાર્યક્રમ ચલાવે જોઈએ કે રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ અને ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડો રસ્તા બાંધવાનું કામ હાથ ઉપર લેવું. લોકાલી જરૂરીઆત શી છે અને તાલુકામાં શું થઈ શકે એમ છે તેનો વિચાર કરી યોજનાની રચના કરવી.

આ યોજના ૨૦ વર્ષ માટેની હોવી જોઈએ, અને તેને ચીવટાઈથી વળગી રહેવું જોઈએ. ખર્ચને માટે એવી યોજના હોવી જોઈએ કે સરકાર તેમજ ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડો અનુક્રમે ૬૬% અને ૩૪% જેટલા નાણા કાઢે અને ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડો સરકારી ખાતાઓની દેખરેખ નીચે કામ પુરું કરે. આ માટે આ સિવાય બીજી રીતનો ઉદ્ધેશ નથી.

હવે ગાડાનો પ્રશ્ન. ગામડીઆઓમાંના ધણીખરા પાસે પોતાના બગલ અને ગાડા હોય છે અને પાક લણાઈ ગયા પછી બગલોનું કાંઈ પણ કામ રહેતું નથી, એટલે જોજ બગલોથી ગાડા જોડીને વગર ખરડે પાકને બજારમાં અથવા રેલ્વે સ્ટેશન ઉપર લઈ જઈ શકાય. આમ પાક લઈ જતાં કેટલો વખત બચ તેનો કાંઈ સવાલ નથી કેમકે ખેડૂતને પાક લણાઈ ગયા પછી થોડા કલાક વહેલા મોડાનો બહુ સવાલ રહેતો નથી. રબરના ટાયરવાળા ગાડાઓ વધારે માલ લઈ જાય અને વળી રસ્તા ખરાબ થાય નહિ એમ જણાવી ગાડાવાળાઓને રબરના ટાયર વાપરવા માટે લલચાવવાની યજ્ઞવળ જ્વેશ્વર ચાલી રહી છે, પરંતુ આ એક પરદેશી સાધ અપાયવા માટેની ખોટી જાણ છે; કેમકે ખેડૂત આવો ગાડા માટે જોઈતા રૂ. ૪૦૦ ખર્ચી શકે નહિ અને વળી દર વરસે તેને સુધારાવા માટે રૂ. ૩૦ થી ૪૦ સુધીનો ખર્ચ કરી શકે નહિ, તેમ જોનો પાક પણ એટલો બધો હોતો નથી કે તેને પુષ્ટિ

માત્ર લાઇ જર્ઝ શકાય એવી જ્ઞાત્ય આપી શકાય. ખેડૂતને બહુ ઉપયોગની ચીજ છે એમ કહી દેખાવો પાછળ ને પૈસા ખર્ચવામાં આવે છે તે નકામાજ છે અને ફક્ત વિદેશી માત્ર ખપાવવા માટેની જલ્દર ખજાર છે. મુંબાઇ પાસેનું નાનું શહેર જેને હાલમાં ગ્રામોપધારની ચળવળનું મધ્યબિંદુ બનાવવામાં આવ્યું છે ત્યાં આવું માનું વપરાતું નેધું છે. રણી બીજા એક શહેરના કનેક્ટરની ઓફીસના કંપાઉન્ડમાં પણ આવા ગાડાઓ દેખાવ પુરતા તેવાર રાખેલા નેવા છે. મારા મન પ્રમાણે આવા દેખાવો અને આવી ચળવળ પાછળ પૈસાનો ધુમાડો નહિ કરતાં ખેડૂતને કામ આવે એવી બીજી ચીજે પાછળ જો તે ખર્ચ્યા હોત તો પૈસાનો સહઉપયોગ થયો હોત.

વળી રેલ્વે મારફત ખેતીનો પાક લઇ જવામાં પણ બહુ મુશ્કેલી નડે છે. તે મારે જે લાડું પડે છે તે ધાતું મોંઘું પડી જાય છે અને બજારમાં માતની જે કીંમત ઉપજે છે તે સાથે તેનો મેળ ખાતો નથી. વળી બીજા લોકોને જે ખવડાવતું પડે છે તે પણ જુદું. બજારમાં માત્ર લાઇ જવા માટે ટ્રેન સર્વિસ પણ બહુ અચડકારી હોય છે; એટલે નાણુટકે રસ્તો સરખો થઇ રહે એમ હોય છતાં લોકોને ટ્રેન મુકીને મોટર લોરીનો ઉપયોગ કરવો પડે છે. સરકારે આ બાબતમાં કાંઇક પગલાં લેતાં જોઇએ અને સ્ટેટ રેલ્વેમાં ખેતીના પાક માટે ટ્રેન લાડુ ધટાડતું જોઇએ અને બીજી રેલ્વેઓને પણ તેમ કરવા ફરજ પાડવી જોઇએ. ટ્રેનનો દાકમ પણ બજારોના દાકમને મળતો આવે એમ મોડપલો જોઇએ અથવા બજારના દિવસે ખાસ વધારાની ટ્રેનો ફોગવવી જોઇએ.

ગામડીઆઓની સગવડ માટે ગામે આગળ નવા બજારો ઉઘાડ્યા જોઇએ. આ વિષયમાં પણ પુરતા પગલાં લઇ પ્રગતિ કરવાની ખાસ જરૂર છે.

## (ઢ) પાકની ઉપજતી કીંમતની વહેંચણી

ફળ, શાકભાજી, માછલી અને એવી બીજી ચીજ જેમ બને તેમ જલ્દી વેચી નાંખવી જોઇએ એવી ચીજોના વેચાણમાં આ પ્રકર વધારે મંબીર થઇ પડે છે. મારા લાંચવામાં એક રિપોર્ટ આપ્યો હતો, અને તેમાં આપેલા આંકડા ઉપરથી ધાતું જાણવાનું મને એમ છે. બજારમાં જે લાવ આવે તેમાંથી ૧૧% ખેડૂતને મળે છે, ૧૮% માત્ર બજારમાં વેચતા માટે લઇ જવામાં ખર્ચાય છે અને ૭૧% દલાલોને લાભે જાય છે. મુંબાઇના રોડમાં જે નાણી-કની દાદા, રત્નામીરીની કેરી, ઉત્તર હિંદના દાખેલા અને પુનાના શાકભાજી વેચાય છે, તેમાં ખેડૂતને લાભો તો ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે જ નહીં છે. એવી કેટલીક સોનાપરીઓ છે, જેઓ તેમના સબ્જો માટે વેચવાની કોશિષ કરે છે; પણ આમાં પણ બજાર તો દલાલોના હાથમાં જ હોય છે, અને જ્યાં મુધી આ સંબંધી કાંઇ કાયદો નહિ થાય ત્યાં મુધી આ દ્વિવિધમાં કાંઇપણ મુધારો થવો શક્ય નથી. જામ બની શકે એમ છે કે કેમ તે માટેથી ચોક્કસ કહી શકાય એમ નથી. એટલું તો સ્પષ્ટ છે આ વિષય ઉપર ખુબ વિચાર થવો જોઇએ અને તેમાં કાંઇપણ મુધારો થવો જોઇએ.

## (દ) સરકારી જમીન આકારણી.

સરકારની જમીન આકારણી બહુ સખત છે એ સાબીત થઈ ચુકેલી વાત છે, અને ખેતીના પાકના હાલના હાલો સાથે જ્યારે તેની સરખામણી કરીએ છીએ ત્યારે આ સ્થળ વધારે ઉધારી રીતે માલમ પડી આવે છે. જે માણસોએ આના આંકડા બરાબર કાઢ્યા છે તેઓને આ બોલો કેટલો સખત છે તે માલમ પડ્યું છે અને રાજદ્વારી પુરૂષોએ આ બોલ સંબંધી ચર્ચાઓ પણ ચલાવી છે. હવે જ્યારે વરસાદની અછત, પાકને લાગુ પડતા રોગ અને દિમને લીધે પાકનો નાશ થાય ત્યારે આ બોલો કેટલો વધારે સખત થઈ પડે તેનો તો ફક્ત વિચાર કરવાનો જ રહ્યો. આ બધી બાબતો સંબંધી ખાસ વિચાર થવો જોઈએ અને ખેડુતને કાંઈપણ રાહત અપાવી જોઈએ. આશા છે કે પ્રમોટરનો વિચાર કરતી વખતે સરકાર આ બાબતો ધ્યાનમાં લેશે અને જમીન આકારણી ખેડુતોને વધારે રાહત મળે એ પ્રમાણે આકારણી.

## (ક) વ્યાજના સખત દર.

ખેડુતને તેની બાબીટી જમીન સાથે દેવું પણ વારસામાં જ મળેલું હોય છે. એ ગિચારો મોસમની રાશ્ત્રાતજ ખીચા માટે પૈસા બાજો લઈને કરે છે જે તેને ચાર અથવા પાંચ મહિનામાં ૨૫% ટકા લેખે વ્યાજ સાથે પાછા આપવાના હોય છે. વરસાદની અછતમાં તેને ખોરાકની વસ્તુઓ ઉધાર લાવવી પડે છે અથવા તે માટે મારવાડી પાસે આકરા બાજના દરે નાણા બાજો લાવવા પડે છે. આથી જોવા પાક તૈયાર થાય તેવા તરતજ અડધી કોમતે પણ તેણે તે કાઢી નાંખવો પડે છે. વધારે સારા જગરની તે રાહ જોઈ શકે એમ હોય તો તે બાજો લાવેલી રકમ બાજ સાથે પાછી આપી શકે એટલા નાણા તેને મળી શકે. આ પતી જળ્ય એટલે આખા વર્ષ સુધી પોતાનું અને પોતાના કુટુંબનું ગુજરાત શી રીતે ચલાવવું તેની ચિંતા તો તેને લાગેલી જ રહે છે. એવામાં વળી જે કુટુંબમાં લગ્ન જોવા કાંઈ પ્રસંગ આવે તો વળી પાછા નાણા બાજોને કાઢવાના રહે છે. આ રીતે તેનું દેવું ઘટવાને બદલે હંમેશાં વધતું જ જાય છે. દા-એપરેલીલ સોસાયટીએ તે ૬% લેખે વ્યાજ આપે છે, મારવાડીને તે ૨૫% થી ૪૦% જેટલું વ્યાજ કાગળપરની ધરને આપે છે પણ ખરી રીતે તે દર આથી ઘણો વધારે હોય છે કેમકે તેને તે જે રૂપીઆ બાજો લે તેના કરતા બમણા રૂપીઆની પ્રેમીસરી નોટ અથવા બોન્ડ લખી આપવો પડે છે, અને વળી ચક્રદિ વ્યાજ ગણવામાં આવે છે. ભોમજોગે જે તે પદાધુના પંચમાં સપાડ્યો તો તે તેને ૧૦૦ % ૪૦૦% ટકા જેટલું જ વ્યાજ આપવું પડે છે. આ પ્રમાણેની એના દુઃખની કહાણી હોય છે. હવે આને માટે એ પોતે જવાબદાર હોય અથવા તો એની અભણતા કે અજ્ઞાનતા જવાબદાર હોય પણ વ્યાજ ખરી વસ્તુચિતિ છે. કેટલાક ઇલાકાઓની સરકારે વ્યાજના ચોક્કસ દર નક્કી કરતા કાયદા કાઢ્યા છે અને કેટલાકની સરકાર તે પ્રમાણે કરવાનો વિચાર ચલાવી રહી છે. તે છતાં આ કાયદાઓમાંથી પણ તેઓ કાંઈને કાંઈ બારી કાઢશે અને જ્યાં સુધી તેનો બોલો જોઈ શકાય એ પ્રમાણેની યોગના નહિ ધ્યાન ત્યાં સુધી ખેડુતની સ્થિતિ તો એની એ જ રહેવાની. એકલા મુંબાઈ ઇલાકાનું દેવું ૭૦ કરોડ

રૂપીઆ જેટલું છે અને એક રાજદારી પક્ષે આ સંબંધમાં એક યોજના ધરી હતી પણ હું  
ધારું છું ત્યાં સુધી તેને અસંલ્પિત ગણી સુકી દેવામાં આવી હતી.

(ગ) નક્કી થયેલા ગણોતના દર.

ધણા ખરા ખેડૂત જમીનોના માલીકો પાસે જમીન ગણોતે વધુ તેજ ખેડે છે. એવા  
પણ કેટલાક જમીન માલીકો અને ગણોતીઆઓ છે કે જેઓ પેઢીઓ સુધી સારા સંબંધ  
રાખી શકે છે. પણ આવા અપવાદ બાબતે સુકતાં આ બે વચ્ચે હંમેશાં તકરારો ચાલવાનું  
કરતી હોય છે. જમીનનો માલીક ખેડૂત પાસે તેની છેલ્લામાં છેલ્લી પાઈ પણ પસંદી લેવાની જ  
શીકરમાં હોય છે. ખેડૂત ખેતી માટે કાંઈક જમીન લેવાની ગરજમાં કાંઈપણ શરત કબુલ  
કરીને જમીન ગણોતે લે છે. જ્યારે પાકની કીંમત છેક હલકે દરે હોય છે ત્યારે માલીક  
અને ગણોતીઆ વચ્ચેની તકરાર વધારે ગંભીર અને છે. આ સ્થિતિ તો બધા દેશોમાં  
સરખીજ હોય છે. રશીઆમાં આનો નિવેડો જમીનના માલીકને કાઢી નાંખીને લાવવામાં  
આવ્યો, પણ મારા મત પ્રમાણે આ રીત મુદ્દલ પણ ન્યાયી નથી. કેટલાક દેશોમાં હું ધારું  
છું તે પ્રમાણે માલીક અને ગણોતીઆ વચ્ચે રીતસરનું ગણોત નક્કી કરી આપતી ન્યુડી-  
શીઅલ ટીઅુનશ હોય છે. આ દેશમાં પણ આ રીતનો પ્રયોગ કરી જોવામાં આવે તો  
ખોડું નથી.

અહિં સુધી આપણે ખેડૂત અને ગામડીઆ માટે ગામડીઆનો મુખ્ય ધંધો જે ખેતી-  
વાડી તે માટે જે જે વસ્તુઓ જરૂરી છે તે વિશે ચર્ચા કરી. આપણે મામોદાર સંબંધી  
વિચાર ગમ્તાપીએ તેમાં આ વસ્તુઓ સાથે ખાસ કામ લેવાનું છે. ઉપર બતાવેલા સુધારા  
તેમજ શોધખોળ ગવર્નમેન્ટ અગર તો સ્થાનિક સંસ્થાઓજ કરી શકે એમ છે અને શોધ  
ખોળને માટે તો ક્ષેત્ર એટલું વિશાળ છે કે તેને માટે તો સારા ફંડ સહિત એક ખેતીવાડીના  
લુદા ખાતાની સ્થાપના કરવી જોઈએ. શોધખોળને માટે કામ કરનારા માણસો એવા હોવા  
જોઈએ કે જેઓ તેમના કામમાં નિષ્ણાત હોય અને જેઓ પ્રેમથી કામ કરી શકે અને  
જેમને હુખી માણસોની દાઝ હોય. કહેવાતા નિષ્ણાનો માટે એમાં સ્થાન રાખવાનું નથી.  
તેમજ ફક્ત વિદેશી ડીપીઓવાળા પરંતુ જેમને અનુભવ નહિ હોય એવા બીન-અનુ-  
ભવીઓ માટે પણ તેમાં સ્થાન હોવું જોઈએ નહિ. આવી શોધખોળ માટે પ્રમુખસ્થાને સર  
જગદીશ ખોજ અમર પી. સી. શંક જેના માણસો હોવા જોઈએ અને એવાઓએ મુલાન  
કાર્પકર્તાઓને તેમના કામ બાજત શિક્ષણ આપવું જોઈએ. ધણાખરા દેશોમાં આવા લુદા  
ખાતાઓ છે અને જે ખરચ તેઓએ આ ખાતાઓ પાછળ કર્યો છે તેમાં તેમને પુષ્કળ નફો  
પણ મળ્યો છે. કાંઈ પણ ખાનગી સ્પષ્ટ અગર ખાનગી સંસ્થા સામે વખત સુધી ચાલુ  
રાખી શકે એવું આ કામ નથી.

હવે એક ગામડીઆની ગૈણ જરૂરીઆતો ઉપર આવતાં આપણે બીજાનાના ધંધાઓ  
જે તે તેમજ તેનું કુટુંબ નવરાધના વખતમાં કરી શકે અને જેથી તેની આવકમાં વધારો  
થાય તેનો વિચાર કરીશું. આ કામ એવું હોવું જોઈએ કે જે તેમને માથે નહિ પડતાં  
બન્દરમાં તેને ખરીદનારા મળી આવે. આના તો ધણાએ નાના હુન્દરો ચાલુ કરી ચકાવ.

૭૫૨ આપણુ નરવા નમેરે પાળવા વિષે વિચાર કરી ગયા અને ખરેખર તે એક ઘણો સારો નાનો ઉદ્યોગ છે. ખેતીવાડીની મોસમ પુરી થતાં પછી જમીનોના નાના દુકાઓમાં શાકભાજી રોપવા અને દલાલને વચમાં નહિ નાખતાં તેમને માથેજ લઈ જઈને કામ નહ-કના સહેરના બજારમાં વેચવા, એ બીજો ઉદ્યોગ છે અને તે તો ઘણા ચત્રાવે છે. દરિયાકાંઠા દરિયાકાંઠા પરના ઘણા ગામોમાં નાળાંએરના છાત્રામાંથી દોરડાં વણવામાં આવે છે. કુંવારના રેવામાંથી દોરડા વણવાનો તેમજ કેટલીક જાતના ખજુરીના ઝાડોમાંથી સાવરણી બનાવવાનો ધંધો પણ ચાલે છે. મદદમાં ગાંધીના પ્રયાસોને લઈને મુતર કાંતવાનો પણ ધંધો મળી આવ્યો છે અને ઘણાએ ગામડીઆઓને તેમાંથી રાટનો મળી રહે છે. કેશિસના આશ્રય હેઠળ ચાલતું 'વીએજ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ એસોસીએશન' ઘણા ગામડીઆઓથી બની શકે એવા ધંધા શોધી કાઢવાની કોશિષ કરે છે, અને તે તરફથી નાળાંએરના છાત્રામાંથી દોરડા વણવા વિષે એક ચોપાનીડિં લખવા મને કહેવામાં આવ્યું હતું અને તે પ્રગટ પણ થઈ ચુક્યું છે. પણ હિંદુસ્થાન જેવા વિશાળ દેશમાં ચારી શોધો કરવું ફક્ત એક જ એસોસી-એશન હોય તે પુરતું નથી. ઉંચા પ્રકારના રસાયણ વિજ્ઞાનનું જ્ઞાન, તેમજ સારી રસાયણ શાળાઓ અને કારખાનાઓ આવા કામ કરનારાઓ માટે જરૂરના છે અને સરકાર જે સારા ફંડ સહિતના ખેતીવાડીના ખાતાની ટેખરેખ નીચે તેવાજ સારા ફંડવાળું એક ઉદ્યોગખાતું (Industries Department) આવે તો ઘણું સારું કામ થઈ શકે.

ઉપદાસિક આકાશરાત્રીઓએ ગણતરી કર્યા બાદ શોધી કાઢ્યું છે કે કાંતવા વિગેરે ગાણુ ધંધાઓમાંથી કલાકે બે પૈસા જેવી નહીં આવક મળે છે. હવે જો હિંદના સ્ત્રી કે પુરૂષની રાજના કામની સરેરાશ આવક ફક્ત દોઢ આનોં રૂપ ત્યાં કલાકે બે પૈસા મળે એવું હોય તો તે કાંઈ ખોટું નથી. હવે જો એ ચાર કલાક કામ કરે તો તેને સહેજાકથી બે આના મળી રહે. આ કામ કરનારાઓને ઉત્તેજન આપવાને માટેજ મદદમાં ગાંધી દરેક જણુ હાથે કાંતેલી અને હાથે વણેલી ખાદી પહેરે એવો આમદ કરે છે. જે રાજના ખાદી પહેરનાર છે તેમણે નહીં માનવું કે તેમણે પહેરેલી ખાદીએ કેટલાએ ગરીબ ગામડીઆ-ઓને અને કામ કરનારાઓને ધંધો આપ્યો છે.

હવે આપણે ત્રીજી જાતની જરૂરીઆતો જે ગામડીઆને સામુદાયિક જીવનથી મૂળે તે તરફ વળીશું. કેળવણી, આરોગ્યતા, દવાની સહત અને સામુદાયિક જીવનથી રેળવાના લાભોની ખાસ જરૂરીઆત છે. આ તો આ લાભોના ઉપયોગ સંબંધી લાંબી કેળવણી ત્રીધા પછીજ મળી શકે એમ છે. કેળવણી આ સર્વ લાભોને મોખરે અને સર્વેનું મૂળ છે. હું અહિં કેળવણીનો અર્થ ફક્ત લખી વાંચી જાણવું એટલેજ કરતો નથી પણ જીવનને માટે જે જે વસ્તુઓની જરૂરીઆત છે તે બધી વસ્તુઓનું સામાન્ય જ્ઞાન થાય એવો કર્વં છું. હાખજા તરીકે માણસને ક્યયજના સંબંધી જ્ઞાન આપવું જોઈએ; સામુદાયિક જીવન ગાળવા સંબંધી જ્ઞાન આપવું જોઈએ વિગેરે.

આવા સામુદાયિક જીવનની કેટલીક બાજુ છે જેની એક ગામડીઆના જીવનમાં ખાસ અગત્યતા છે. (૧) પાણી પુરું પાડવું (૨) વૈદકીય સહત અને (૩) આરોગ્યતાના પ્રશ્નો તેમાં મુખ્ય છે.

## (૧) પાણી પુર પાડવા સંબંધી.

ખોરાક પકી બીજી વ્યથા કહીએ તો ખોરાકની પહેલાં પણ વધારે અવ્યવસ્થા પાણીની છે. દરેક શ્વેત્રની ઝોલી ધૂણી હોય છે કે તેને સારૂ અને પુરતું પાણી મળે. પાણીમાં સાધારણ રીતે કેટલાંએ રોગો ઉત્પન્ન કરે એવા છતાં હોય છે અને કેટલીક ગંભીર તો કેટલીક જગ્યાએ આશીર્વાદ એવા લખકર રોગો ફાટી નીકળે છે કે જેથી હજારો માણસો મરણ પામે છે. પાણીનું સાધન એક વખત બગડ્યું કે તેને આણુ મુકી દેવું જોઈએ અને ફરી તેનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહિ. વળી દરેક કુટુંબમાં પાણી પુરતું મળે એટલુંજ નહિ પણ તે નજીકમાંથીજ મળી આવે એ પ્રમાણે હોવું જોઈએ. દક્ષિણના પહાડી પ્રદેશોમાં મરીજ સ્ત્રીઓને એકજ જાતની પાણી માટે પણ મામૂલીના માણસો જતું પડે છે. ડીસ્ટીલેટ લોકલ ખોડાં પાસે તેમને સરકાર તરફથી મળતી ગ્રાન્ટ તેમજ બીજા કેટલાક ફંડો આ કામ માટે હોય છે, પણ તે પુરતા પ્રમાણમાં નથી. પૂર્વે રાણી અદ્વૈતાચાર્ય હોદ્દાએ આખા દેશમાં પાણીના કુષા ખોદાવ્યા અને તેમાં તેને પુરતું કરી મળ્યું.

## (૨) વૈદકીય રાહત.

આ પણ ગામડીઆ માટે બહુ ઉપયોગની વસ્તુ છે. જો તે જાતે અથવા તેના કુટુંબમાં કોઈ માંડુ પડે તો તેને ડોક્ટરની મદદ માટે માછલો સુધી જતું પડે છે, અને, વળી તેની પાસે ડોક્ટરને આપવાના પુરતા પૈસા નહિ હોય એટલે ડોક્ટર તેની બહુ દરકાર રાખતો નથી. પ્રભુતે વખતે સ્ત્રીઓની દશા તો બહુજ સુરી થાય છે. તેને જો કાંઈપણ મદદ હોય તો ફક્ત ગામડાની દાયણીજ હોય છે, અને તેને વૈદકીય જ્ઞાન તો કાંઈ હોતુંજ નથી, તેમજ સ્વચ્છતાના તેના વિચારો બહુજ જુના જમાનાના હોય છે એટલે દશમાંથી નવ કેસ તો તે એવી બનાવી દઈ બગાડીજ નાંખે છે. આને લીધે ઘણીએ નાની વયની સ્ત્રીઓ મરણ પામે છે એટલે જો આ દાયણોને શિક્ષણ આપવામાં આવે તો તેમાં ઘણો સુધારો થઈ શકે. 'ધી લેડી વીસન મેટરનીટી ફંડ' આ જાગૃતમાં કંઈક વગર લાઈ રહ્યું છે. હું તો મુશ્કેલી કરું કે દરેક દાયણ પાસે તેના ધંધાનું સર્ટીફિકેટ હોવું જોઈએ અને જો કોઈ પણ દાયણ સર્ટીફિકેટ વગર ધંધો કરતી હોય તો તેના ઉપર ફોજદારી કાયદા પ્રમાણે કામ ચલાવી તેને સખત શિક્ષા કરવી જોઈએ.

## (૩) આરોગ્યતા.

ધરમાં તેમજ ગામમાં આરોગ્યતાના નિયમો પળાય તે બાબત ખાસ આગ્રહ રાખવો જોઈએ કેમકે ગામડામાં કેટલાક ઘરો, શેરીઓ અને ઉકરણ તેમજ ગામની આસપાસની જગ્યાઓ એટલી ગંદી હોય છે કે કેટલીકે તેમાં પ્રવેશ પણ થઈ શકે એમ હોતું નથી. ખાનગી તેમજ જનરેડ સ્વચ્છતા વિશે શિક્ષણ આપી તે પાળવા માટે ખાસ આગ્રહ થવો જોઈએ. આરોગ્ય માટે કરવાના પ્રયાસો તેમજ તે માટે વાપરવાના ફંડમાંનો થોડો ભાગ પણ આ વિષયે તરફ વપરાવો જોઈએ.

ને કાંઈ પણ સંસ્થા ગામડાની સારી રીતે સેવા બજાવી શકે એમ હોય તો તે ગ્રામ પંચાયત છે કેમકે તે કાયદા અનુસાર સ્થાયિતા હોઈ ગ્રામ્ય જીવનની દરેક બાબતને પુરતો ન્યાય આપી શકે એવી સત્તા તેની પાસે છે. વળી એનાથી માણસોને બહાર જીવન સંબંધી કેળવણી પણ મળે છે. આમ હોવાથી દરેક દરેક ગામમાં ગ્રામ પંચાયત સ્થાપવી નોંધવું.

હવે હું ગ્રામોદ્ધારની છેલ્લી પાંચરી જે ન્યુસપેપર, બહાર બાપણો અને રેડીઓ વિગેરે દ્વારા અપાતી કેળવણી છે તે ઉપર આવીશ. આ કેળવણી ને કે સારી છે પણ સાથે સાથે તે ઘણી મોંઘી પણ છે, તેથી મેં તેને શોખની વસ્તુ કહી છે. મારા માનવા પ્રમાણે આધુનિક ગ્રામોદ્ધારની ચળવળનું ધ્યાન ખાસ કરીને આ વિષયો ઉપરજ છે અને તેમની પાછળ પૈસાનો પુષ્કળ વ્યય થાય છે. મને એક ટીટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડના પ્રમુખ સાહેબ મળ્યા હતા અને ગ્રામોદ્ધાર બાબત તેમનું ધ્યેય એવું હતું કે જલ્દીને મળવાની રૂ. ૨૫૦૦૦ ની બધી રકમ એક રેડીઓ સ્ટેશન તૈયાર કરવામાં વાપરવી. આ ઉપરાંત પણ એક જગ્યામાં મારા વાંચકામાં એવું આવ્યું છે કે એવી દરખાસ્ત મુકાઈ છે કે ૩,૫૦,૦૦૦ રેડીઓ સેટ માટે બોર્ડર આપવો અને દરેક ગામમાં એકએક સેટ આપવો, જેથી જ લાખ ગામડાઓમાંથી અડધાને રેડીઓ સેટ મળે. આ લોકાની જુદી શક્તિ વિશે મને કાંઈ સમજાતું નથી. ગામડામાં રેડીઓ રાખવો એ એક મૂર્ખતાનુંજ વક્ષણ છે. રેડીઓમાં જે લાભ દ્વારા પ્રોડક્સ થાય છે તે બાબત જોડતો સમજી શકે એમ નથી. આપણા માણસોજ રેડીઓમાં દિંદુસ્થાની, મરાઠી અથવા ગુજરાતી બરાબર સમજી શક્તા નથી તો પછી અજણ ગામડીઓએ જેઓ પોતાની ખાસ બાબત સમજી શકે એમ હોય છે તેઓ તે શી રીતે સમજી શકશે ? વળી આ નિયમમાં ઉત્સાહ ધરાવનારા શું એમ સમજે છે કે રેડીઓ દ્વારા જે જ્ઞાન પ્રસારવામાં આવે છે તે ભુખે મરતા ગામડીઓને કાંઈ પણ કામ લાગે એવું છે, અથવા તો રેડીઓ ઉપર બાપણ સાંભળશે એટલે એની સ્થિતિ મુધરી જશે ? મને તો લાગે છે કે આવી દરખાસ્તનો અર્થ વિદેશી બનાવટના રેડીઓ વેચાણને જ થી પ કરોડ જેટલા રૂપીઆ દિંદ બહાર ધકેલી દેવાનો છે અને વળી દર વરસે નવા લાગો પાછળ, સમારકામ પાછળ અને રેડીઓમાં નોંધતી જેટલી પાછળ બીજા નાણા દિંદ બહાર જાય તે તો જુદા. આ તો શીધી વિદેશી માત્ર ખપાવવાની ચળવળ છે. જેટલાક આપણા જંગલી અને કહેવાતા બહાર કામ કરનારાઓને આ વિચાર કાંઈ છપ્પા હાથ તરફથી મળ્યો છે અને તેઓ એવા ગ્રામોદ્ધાર માટેની કમિટીઓના મળજમાં આ પ્રમાણે રેડીઓ ખરીદવાની યોજના હોટી બેસાડવા માગે છે. જે આ દરખાસ્ત સાચેસાચજ હોય તો તે મૂર્ખતા ભરેલી અને નુકસાનકારક છે.

ગ્રામોદ્ધાર સંબંધમાં મારા આ વિચારો છે. જે જોડતો ઉપર સાંથી પહેલી જણાવેલી બાબતમાં સહત મળે તોજ ખરેખરી દિશામાં કામ ચાલ. જે તેને ઉપર જણાવેલી ગોણ બાબતોમાં સહત મળે તો કાંઈક ચોખ દિશામાં કામ થયું કહેવાય. વળી સામુદાયિક જીવન માટે કેળવણી આપવામાં આવે તો પણ કાંઈક સારું કામ ચાલ પણ તે જાણકું થવાનું નહિ. જ્યાં પેટનો ખાડો ઉઠો હોય ત્યાં બાપણો, ન્યુસપેપર અને રેડીઓના કાર્યક્રમ નકામા



છે. અત્યંત દરેક પ્રગતિની વસ્તુની અસર તો થવાનીજ, પણ એક પ્રગતિની વસ્તુ પર ખરેખરી રકમ જે અત્યંતની વસ્તુ પર ખરચાય તો વળી વધારે સારું. મેં ઉપર કહેલી વૈદકીય ઉપમા પ્રમાણે પામેરિયા થયો હોય તો તે રોગ મટાડવાની કાશિપત્ર અત્યંતની કહે-વાય. માથાનો દુખાવો અગર કબજિયાત મટાડવાની કાશિપત્રી જાન્યુકની અસર થાય નહિ, જે કે તેની પણ કાંઈક અસર તો થાયજ.

આમોધારના કામ માટે ફંડ તો મળે એમ છે. તે એવી રીતે ખરચવા જોઈએ કે જેથી જાન્યુક માટે લક્ષ્ય થાય ને આ ફંડોને દેખાવો પાછળ અથવા રખત દાખરો કે દેડીઆ ખરીદવા પાછળ ખર્ચી નાંખવામાં આવે તો પૈસાનો જાપ નકામો થયેલો મળ્યાશે. જ્યારે ફંડમાંજ ઉણપ હોય ત્યારે તે ગમે તેમ ખરચવા એ એક જાતનો ગુન્હોજ છે.

જીવનનું ધોરણ વધારવા સંબંધી તેમજ ગામડીઆઓની ખરીદ કરવાની શક્તિ સંબંધી કેટલાક માણસોના વિચારો ખડુ વિચિત્ર છે. જે તેની પાસે સારા પૈસા હોય તોજ જીવનનું ધોરણ સુધારવાની વાત યત્ન રાકે. તે સિવાય આવી વાત કરવી તે તો ઉત્તરી તેમને માટે તુકસાનકારકજ છે, હું તો જીવનની પવિત્રતા તેમજ ઉચ્ચ આદર્શો ઉપરજ વધારે બાર મુકું છું.

એન્જીનીયરીંગ

અને

રેલ્વેને લગતા

સાધનો, દરેક

જાતનો લોહાનો

સામાન



મીલો

પી. હમદયુ. ડી.,

મ્યુનિસિપલ, રેલ્વે

તેમજ

સરકારી ઓર્ડર્સની

જરૂરીઆતો

પૂરી પાડનાર

કારખાનાવાળાઓના મતિનિધિઓ, વેપારી અને કોન્ટ્રાક્ટરો

કુવરજી દેવશીની કંપની

લોહાર સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

# મુંબાઈ શહેરમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ વ્યવસ્થા

વિસ્તાર અને વસ્તી :—મુંબાઈ શહેરનો વિસ્તાર ૨૪.૧૯ ચ.કે. માપવનો છે. સન ૧૯૩૧ માં એની વસ્તી ૧૧,૬૧,૨૮૩ ની હતી.

મુંબાઈ કોરપોરેશન :—મુંબાઈ કોરપોરેશનમાં ૧૧૨ સભ્યો બેસે છે, જેમાંના

૮ : શહેરના ૭ વોર્ડમાંથી પ્રતિનિધિ તરીકે ચુંટાયતા

૪ ટ્રસ્ટ ચુનિયનના પ્રતિનિધિ

૪ રેપ્રેસેન્ટેટિવ કોન્સ્ટીટ્યુએન્સીના પ્રતિનિધિ

૧૨ સરકાર નિયુક્ત

કુલ ૧૧૨

એમાં કામી પ્રતિનિધિત્વ નથી. દર વર્ષે એપ્રિલમાં કોરપોરેશનની પહેલી મીટીંગ વખતે મેયર ચુંટી કાઢવામાં આવે છે. એમાં ઉપ્યુટી મેયર નથી. મેયરની ગેરહાજરીમાં સ્ટેન્ડીંગ કમિટીના ચેરમેનને કોરપોરેશનની મીટીંગો બોલાવવાની શક્તિ છે. કોરપોરેશન દર અડવાડીએ એક વાર મળે છે.

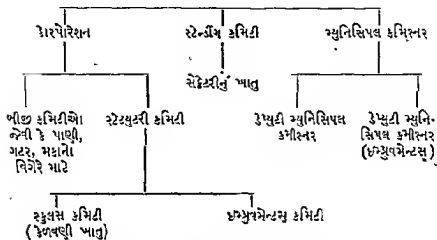
સત્તાઓ :—પોમ્બે મ્યુનિસિપલ એક્ટની કલમ ૪ પ્રમાણે ત્રણ સત્તાઓ છે, જેમને કો-ઓર્ડીનેટ ઓથોરીટીઝ કહે છે. તે આ પ્રમાણે :—

(અ) કોરપોરેશન, (બ) સ્ટેન્ડીંગ કમિટી, (ક) કમીશ્નર, આ દરેકની ફરજો અને સત્તાઓ એકદમ આસ જણાવેલી છે. સ્ટેન્ડીંગ કમિટીએ કરવાના કામો. રંગુન કોરપોરેશનની કામનાન્સ કમિટીના કામો જેવાંજ છે, પણ તેમાંના ૧૬ માંથી ૧૨ સભ્યો સરકાર નિયુક્ત હોય છે. એ પણ અડવાડીએ એક વાર મળે છે અને સન ૧૯૨૮ સુધી તેના સભ્યોને જે મીટીંગમાં તેઓ હાજરી આપે તે મીટીંગ દીડ રૂ. ૩૦ મળતા હતા. મ્યુનિસિપલ કમીશ્નર સરકારે ત્રણ વર્ષને માટે નીમેસો એક અમલદાર છે.

સેક્રેટરીની નીમણુંક કોરપોરેશન કરે છે, પણ તે કમીશ્નરથી રપતંત્ર હોય છે. તેણે સ્ટેન્ડીંગ કમિટીની દેખરેખ તીવે તેના મુકમ મુજબ કામ કરવાનું હોય છે. તેનું કામ મીટીંગોમાં જે કામકાજ થાય તેટલા પુરતુંજ હોય છે. ઉપર જણાવેલી ત્રણ કો-ઓર્ડીનેટ ઓથોરીટીઝ ઉપરાંત બીજી બે સ્ટેટ્યુટરી કમિટીઓ છે. તે (અ) સ્ટુડન્ટ્સ કમિટી અને (બ) ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ કમિટી. આમાંની બીજી કમિટી મી. નરીમાન જેમાં આરોપીદના તે પ્રખ્યાત કેસ પડીતા ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ ટ્રસ્ટ ક્રાન્સલર એક્ટ નીચેલવાલીમાં આવી. આ ખાતા માટે પણ એક ખાસ અમલદારની નીમણુંક કરવામાં આવે છે. તેને ઉપ્યુટી મ્યુનિસિપલ કમીશ્નર (ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ) કહેવામાં આવે છે. વળી કમીશ્નરને મદદ કરવાને બીજો પણ એક ઉપ્યુટી હોય છે. આ પ્રમાણે બે ઉપ્યુટી મ્યુનિસિપલ કમીશ્નર હોય છે. વળી કોરપોરેશન કાંઈ પણ

કામને માટે જોઈએ તેટલી કમિટીઓ પણ નીમી શકે. ઉપર જણાવેલી સત્તાઓ નીચેના નકશા ઉપરથી માલમ પડશે.

### કો-ઓર્ડીનેટ ઓથોરીટીઝ



**રુકુલ્સ કમિટી :**—સેક્રેટરીના ખાતાની પેઠે ફેગવણી ખાતું પણ કમીશનરથી સ્વતંત્ર છે. રુકુલ્સ કમિટીને કમીશનર જોડે કાંઈ પણ સંબંધ હોય તો તે ફક્ત જ્યારે કોર્પોરેશનનું બજેટ તૈયાર થાય ત્યારે અને તેટલા પુરતો જ થાય છે. જ્યારે કોર્પોરેશનનું બજેટ નક્કી થાય ત્યારે રુકુલ્સ કમિટી ફક્ત એકલી જ કાર્ય કરનારી કમિટી છે અને એના ચીફ ઓફીસર—સેક્રેટરી—ની નીમણુંક કોર્પોરેશન કાનુન પ્રમાણે કરે છે.

રુકુલ્સ કમિટી ૧૬ સભ્યોની બનેલી હોય છે—૧૨ કોર્પોરેશનના સભ્યો અને ૪ ખીન સભ્યો. ચાર ખીન સભ્યોમાંથી ૨ સ્ત્રી સભ્યો હોવા જોઈએ. તેમાં સરકાર તરફથી નીમણુંક થતી નથી. સ્ટેન્ડીંગ કમિટીની માફક એના અધાં સભ્યો દર વરસે ચીફી કાઉન્સિલર થાય છે. દર વરસે કમિટી પોતાનો ચેરમેન ચુંટી કાઢે છે. રુકુલ્સ કમિટી દર અડવાડીએ શુધવારે મળે છે.

**કોર્પોરેશનની જવાબદારી :**—કોર્પોરેશન પ્રાથમિક ફેગવણી માટે જવાબદાર છે. તે કોર્પોરેશનની રુકુલ્સ ચલાવવા માટે તેમજ ખાનગી નિશાળોને મદદ કરવા માટે જે નાણા મંજૂર થાય તેનો વહીવટ કરવા માટે રુકુલ્સ કમિટી નીમે છે. જોખમે મ્યુનિસિપલ એક્ટની ૪૦ મી કલમ મુજબ કોર્પોરેશન માધ્યમિક અગર ખીજી કોઈ પણ જાતની ફેગવણી માટે જોડવાણું કરી શકે; પણ રુકુલ્સ કમિટીને આવી કોઈ પણ જાતની ખીજી પ્રવૃત્તિ જોડે લેવા દેવા નથી. કારણ કે તેને તો મુખ્યત્વે અને ખાસ કરીને પ્રાથમિક ફેગવણી તરફ જ લક્ષ આપવાનું છે. આ માટે કોર્પોરેશન ખીજી લુડી, પણ સ્વતંત્ર નહિ એવી કમિટીઓ નીમે છે.

કારપોરેશનનો અંકુશ :—જો કે રકુલ્સ કમિટી કમીસનરથી સ્વતંત્ર છે. છતાં કારપોરેશન જોડેના તેના સંબંધ વિશે ઘણામાં મતભેદ છે. આ વિષયમાં રકુલ્સ કમિટીના સેક્રેટરી નીચે મુજબ જણાવે છે :—

“કારપોરેશન એક વખત વાર્ષિક બજેટ પસાર કરે પછી, રકુલ્સ કમિટી એક આઇટેમમાંથી બીજા આઇટેમ માટે રકમફેરી કરવી હોય તો તે કારપોરેશનને પૂછવા સિવાય કરી શકે છે. કારપોરેશન તેના ઉપરી તરીકે અને નાણા સિવાયક સત્તા તેના હાથમાં હોવાથી રકુલ્સ કમિટીને અમુક વસ્તુ કરવા માટે દુકમ કરી શકે, પણ જો રકુલ્સ કમિટી તે પ્રમાણે નહિ કરે તો તેનાથી બીજા કંઈ પણ થઈ શકે નહિ; બહુ બહુ તો બીજા વર્ગે તેના બજેટમાં ઘટાડો કરી નાંખે. છતાં વાસ્તવિક રીતે રકુલ્સ કમિટી સ્વતંત્ર કહેવડાવતાં છતાં કારપોરેશનને નાગરજ કરી તેની ચિરદા જઈ શકે એમ નથી એટલે કારપોરેશનની દરેક જરૂરીયાત તે સાચવેજ છે.”

આમાં સેક્રેટરીએ ઘણી વાત કહેવાની મુકી દીધી છે. રકુલ્સ કમિટીને કારપોરેશનની અને તેના મુખ્ય કારોબારી મ્યુનિસિપલ કમીસનરની સીધી સત્તા નીચે લાવવાના પ્રયત્નો થયાજ કરે છે. આધારણ રીતે તો પોતાને જોઈતા નાણા મળે એટલે રકુલ્સ કમિટી જેવી તાજાની સત્તા, પોતાને સ્વતંત્ર કહેવડાવે તો ચાલી શકે; પણ જ્યારે તેની આંટમાંથી ઘટાડો થવાનો છે એવી બાતમી તેને મળે કે પોતાની રિયનિ કેવી છે તેનું તેને બરાબર જ્ઞાન થાય છે. ૧૧૨ માંથી ફક્ત ૧૨ સભ્યોવાળી રકુલ્સ કમિટીને જ્યારે પહેલવહેલાં પોતાની વાર્ષિક આંટ પર કાપ પડે ત્યારે આ બરાબર સમજવડું.

કારોબારી સત્તા :—રકુલ્સ કમિટીને સઘળા કારોબારી સત્તા આપવામાં આવી છે. કાંઈ પણ વ્યક્તિને વ્યક્તિગત સત્તા આપવામાં આવેલી નથી, જો કે હાલમાં સેક્રેટરીને કાંઈક સ્વતંત્ર સત્તા આપવાની વાતો થાય છે. જે હાલમાં જો તેને કાંઈપણ સત્તા વાપરવી હોય તો રકુલ્સ કમિટી પાછળથી તેમાં મુદારો વધારો કરી શકે એવી રીતે વાપરી શકે છે. કમિટીની જવાબદારી તેમજ સત્તા એકત્ર છે. આ ઉપરાંત એડમીનિસ્ટ્રેશન એક કામ કરવાનું હોય છે તે જો કે રકુલ્સ કમિટીના એક ઉપર તે સેક્રેટરીની જોડે સહી કરે છે.

કેળવણી ખાતાના સરકારી અમલદારો :—સરકારના ઇન્સ્પેક્શન કરનાર અમલદારો નિશાળોનું ઇન્સ્પેક્શન લે છે, અને તે બાબત રકુલ્સ કમિટીને રિપોર્ટ કરે છે. રકુલ્સ કમિટીની મીટીંગમાં જવાનો તેમને હક નથી. તેમજ તેમાંના કામપણુ સભ્ય તરીકે રકુલ્સ કમિટીમાં નીચાતા નથી. પરંતુ રકુલ્સ કમિટીની મીટીંગો જાહેર માટે ખુલી હોવાથી સામાન્ય માણસો તરીકે તેઓ મીટીંગમાં જઈ શકે છે.

ફરજિયાત કેળવણી :—જહેના સાત વોર્ડમાંથી મન ૧૬૨૫ ના નવેબ્બર માસથી એફ. અને જી. બે વોર્ડમાં ફરજિયાત કેળવણી લખવા થઈ ચુકી છે. બીજા વોર્ડમાં પણ તેનો પ્રસાર કરવામાં આવે તે બાબત સરકારને અરજ થઈ ચુકી છે.

**એક અને છ વોર્ડ:**—આ બે વોર્ડ મુંબાઈના ઉત્તરના ભાગમાં આવેલા છે અને વિસ્તારમાં મુંબાઈના  $\frac{1}{2}$ , અને વસ્તીમાં  $\frac{1}{3}$  જેટલા છે. વળી મુંબાઈના મીઠા વિભાગનો તેમજ દક્ષિણ વસ્તીવાળા વિભાગનો પણ તેમાં જ સમાવેશ થાય છે. આ બે વોર્ડની વસ્તી ૩,૨૩,૦૦૦ ની છે; આમાંથી ફરજિયાત કેળવણી માટે જોઈતી ઉમરના (૬ થી ૧૧ વર્ષ) છોકરા છોકરી મળીને ૩૨,૦૦૦ જેટલી સંખ્યા થતા જાય છે. આમાંથી ૮૦% ટકા જેટલા નિશાળોમાં જાય છે. બાકીના ૧૦% શું કરે છે તે વિશે કંઈ માહિતી મળતી નથી. વળી મુંબાઈની વસ્તી મળતીમાં એક ખાસ અગત્ય છે, અને તે અગત્ય ખાસ કરીને આ બે વોર્ડમાં જ બહુ માત્રમ પડે છે, કેમકે વસ્તીમાં અવાનવતર ફેર પડ્યા કરે છે. આનું કારણ એ છે કે મીઠામલુરો મોટે ભાગે બહારગામથી આવે છે. તેઓ મોસમ માટે મુંબાઈમાં આવે છે અને મોસમ પુરી થયે મુંબાઈ છોડી જાય છે, એટલે વસ્તી મળતીના આંકડા બહુ ભરોસાવાળા હોતા નથી. આમ છતાં મુંબાઈ કારપોરેશને ફરજિયાત કેળવણી માટે કાયદે ઉમરના છોકરાઓને કેળવણી આપવા માટે પુરતી સગવડ કરી છે.

**ડબલ શીફ્ટ:**—નિશાળો મીઠેગીચ ભરાઈ જાય છે; અને મુંબાઈ કારપોરેશન વરસ દિવસે ૩૨,૦૦,૦૦૦ કરતાં પણ વધારે શીફ્ટના ખર્ચમાં હોવા છતાં કરકસર કરવાની જરૂરીઆત જણાવા માંડી છે. વળી ડબલ શીફ્ટ યોજના પણ લખાઈ કરવામાં આવી છે.

**શીફ્ટ સીસ્ટમ બે જનનની છે.** એક સમાસ કરવામાં કરકસર કરવાનું શોધે છે, ત્યારે બીજી શિક્ષકના પગારમાં કરકસર કરવા થયે છે. પહેલી રંગુનમાં લખાઈ કરવામાં આવી છે, અને તે સફળ થયે છે. મુંબાઈના પ્રયોગ બીજી જગ્યા માટે થાય છે.

**નાણા પ્રકરણ:**—સન ૧૯૩૩-૩૪ માં કેળવણી પાછળ કારપોરેશનનો ખર્ચ (રૂ. ૧,૯૪,૭૩૨ સરકારની ગ્રાન્ટ સાથે) રૂ. ૩૨,૦૧,૧૬૦-૧૩-૩ નો હતો અને આ ઉપરાંત રકૂમ્સ કમિટીની ઓફીસ અંગે જનરલ મ્યુનિસિપલ ફંડમાંથી રૂ. ૬૧,૫૩૬-૬-૧૦ ખર્ચવામાં આવ્યા હતા.

**• રકૂમ્સ કમિટી ઓફીસ અંગેનો ખર્ચ:**—રકૂમ્સ કમિટીની ઓફીસને અંગે જે ખર્ચ થાય તે જનરલ મ્યુનિસિપલ ફંડમાંથી અપાય છે. રકૂમ્સ કમિટીના ફંડમાંથી તે ખર્ચ કરવામાં આવતો નથી.

**સરકારી ગ્રાન્ટ:**—સરકાર અને કારપોરેશનનો સંબંધ બહુ સારો નથી. સન ૧૯૧૯ માં કારપોરેશને પ્રાથમિક કેળવણી વિશે એક યોજના તૈયાર કરી, અને તેને સરકારની મંજૂરી માટે મોકલી. સરકારે આ યોજના મંજૂર રાખતી વખતે પ્રાથમિક કેળવણી પાછળ જે ખર્ચ થાય તેમાંથી અર્ધો પોતે આપવાનું કલ્પ રાખ્યું. સરકારની આ મદદ નક્કી થવાથી કારપોરેશને પોતાના કાર્યક્રમમાં પુરક પધારો કર્યો, અને તે માટે વધારે ને વધારે રકમો મંજૂર કરી. પણ સરકાર કંઈ કારપોરેશન જે ગ્રાન્ટ મળે તે આપવા તૈયાર નહોતી. સરકારે પોતાની જવાબદારી કલ્પ રાખી, પણ ને પોતાની મજબૂરી પ્રમાણેની અમુક રકમ

સુધીનીજ. કારપોરેશને અમુક ગ્રાન્ટ બાંકી છે કહી કેટલાક લાખ રૂપીઆની માંગણી કરી અને તકરારનો મામલો છેવટે ફાટી ગયો. કારપોરેશનનો દાવો ખરચ સાથે રદ કરવામાં આવ્યો. નામદાર જડજે દાવો કાઢી નાંખતી વખતે આ પ્રમાણે ટીકા કરી હતી:—

“બુંબાઇ શહેરમાં પ્રાથમિક કેળવણીનો વધારે પ્રસાર થાય તે માટે સરકારે જે જવાબદારી માથે લીધેલી, તે કાયદાની અમુક ખારીજનો લાભ લઇ કાઢી નાંખવાની સરકારની નીતિ વિશે વાદીઓ જે ફરીઆદ કરે છે તે ખરી છે.”

સન ૧૯૩૩-૩૪ માં સરકારની ગ્રાન્ટ ૬.૯૫ લાખ રૂપીઆ હતી તે અનુક્રમે ૧૨ અને ૧૪ ટકા કાઢી નાંખવા છતાં સન ૧૯૩૪-૩૫ માં ૭.૩૯ લાખ રૂપીઆ થતી હતી. આ ઉપરાંત રુકુસ્ કમિટી પાંચ એંગ્લો-વર્નાક્યુલર શાળાઓ ચલાવે છે તે માટે સરકાર રૂ. ૯,૧૮૪ ની ગ્રાન્ટ આપે છે.

કારપોરેશનની કુલ આવક અને તેના કેળવણી પાછળના ખર્ચ સંબંધી માહિતી નીચે મુજબ છે.

સાલ	કુલ આવક	કેળવણી અંગે ખર્ચ
૧૯૩૪-૩૫	રૂ. ૩૧૯,૩૩,૧૦૭	રૂ. ૩૩,૫૩,૩૬૦

**વૈદકીય ઇન્સ્પેક્શન અને કાળજી:**—કારપોરેશનની વૈદકીય ઇન્સ્પેક્શનની યોજના બહુ નિપુણતાભરી છે, એટલું જ નહિ પણ વૈદકીય કાળજી અને દેખરેખ પણ તેવાં જ છે. ડૉ. ઇ. એમ. હોસ્પીટલમાં બાળકો માટે ખાસ ક્લીનિક જોડવામાં આવી છે. વૈદકીય પરીક્ષા અને ઉપચાર કરવા માટે ખાસ ડોક્ટરો રોકવામાં આવ્યા છે અને તે ઉપરાંત ક્લીનિકમાં બાળકો ઉપર સંપૂર્ણ કાળજી રખાય તે માટે ખાસ પચારદાર માણસો પણ રાખવામાં આવ્યા છે. આ ખાસ માણસોની ફરજ એ છે કે બાળકોને ક્લીનિકમાં લાવવા અને તેમને નિશાળે અને ઘેર સહીસત્તામતીથી પહોંચતાં કરવાં. આ કામ માટે તેમને ઉપયોગી થાય તેટલા સાફ રુકુસ્ કમિટીને ખર્ચે એક મોટર બસ પણ રાખવામાં આવી છે. જે બાળકોની આંખો નબળી હોય, તેમને જે ડોક્ટરો લગામણ કરે તો કારપોરેશન તરફથી મફત ચરમા પણ આપવામાં આવે છે.

**મદદ વડે ચાલતી શાળાઓ:**—માન્ય રખાયલી અને મદદ વડે ચાલતી શાળાઓને ખાસ આઈસો માટે મંજૂર ચક્ષુ ખરચના ૩૩૩% નેટલી ગ્રાન્ટ આપવામાં આવે છે. દર વર્ષે ફેબ્રુઆરી અગર માર્ચ મહિનામાં તેની વહેંચણી કરવામાં આવે છે. આવી શાળાઓના શિક્ષકોની નીમણૂક તેમજ જરૂરતરી ઉપર રુકુસ્ કમિટીનો કાંઈ અંકુશ નથી; પણ જે કોઈ શિક્ષકને અન્યાય થયો હોય અને તે અપીલ કરે તો રુકુસ્ કમિટી તેથી શાળાના મેનેજરોને તેના અનુભવનો લાભ આપે છે. આવી કોઈ પણ શિષ્યામણ શાળાના મેનેજરોએ માનવી કે કેમ તે તેમની મુનસરીની વાત છે. આવી શાળાઓને વિદ્યાર્થીઓ પાસે શી સેવાની છુટ આપવામાં આવેલી છે. આવી કોઈ શાળા જે રુકુસ્ કમિટી પોતા હસ્તક

કરે ત્યારે અથવા નવી મ્યુનિસિપલ શાળા ખોલવામાં આવે ત્યારે મદદ આપતી શાળાને બદલે આપવા સંબંધીતો પ્રશ્ન હજી સુધી ઉપસ્થિતજ થયો નથી એટલે તદ્દન અગત્યનો છે.

**કોરપોરેશનના શિક્ષકો :**—કોરપોરેશનના શિક્ષકોને રૂબરૂ અને પ્રાવીન્ટ ફંડના સંબંધમાં મ્યુનિસિપલ નોટરના નોટલાજ લાભ મળે છે.

**શિક્ષકોની લાયકાત મુજબ પગારનું ધોરણ :**—પ્રાથમિક શાળાઓમાં શિક્ષક આપવા માટે ધણુબધ વર્નાક્યુલર લાયકાત ધરાવનાર શિક્ષકોનેજ રોકવામાં આવે છે. બંગ્લે લાયકાત ધરાવનાર શિક્ષકોની નીમણૂક બંગ્લે કરવામાં આવે છે. પગારનું ધોરણ નીચે મુજબ છે.

### પગારનું ધોરણ

એડ્યુકેટ રૂ. ૧૦૦-૫-૧૫૦ (નવા રાખલ થનાર માટે રૂ. ૭૫-૫-૧૫૦.)

એડ્યુકેટ (એસ. ટી. સી. ડીપોમાં સાથે) રૂ. ૧૨૫-૫-૧૭૫.

વર્નાક્યુલર બીજું વર્ગ ટ્રેઇનડ રૂ. ૭૦-૪-૧૫૦.

વર્નાક્યુલર બીજું વર્ગ ટ્રેઇનડ રૂ. ૬૦-૩-૧૨૦.

વર્નાક્યુલર પહેલું વર્ગ ટ્રેઇનડ રૂ. ૫૫-૨-૮૫.

લાયકાતવાળા રૂ. ૫૫-૧૩-૮૫.

### ટ્રેઇનડ નહિ હોય એવા

વર્નાક્યુલર ફાઇનલ પરીક્ષા પસાર કરેલી હોય એવા રૂ. ૪૦-૧-૬૫.

વર્નાક્યુલર ફાઇનલ પરીક્ષા પસાર નહિ કરી હોય એવા રૂ. ૩૦-૧-૪૫.

\* **કોરપોરેશન અને સુપરવીઝન :**—સરકારી કોરપોરેશન ઉપરાંત નિચાલોના કામકાજ ઉપર દેખરેખ રાખવા માટે કોરપોરેશન બાહ્યમાં માણસો રાખે છે. વળી સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટો, ડેપુટી અને એસિસ્ટન્ટ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટો અને ક્લાર્કની માટે એડેન્ડન્સ એપ્રીસરી અને તેમના એસિસ્ટન્ટો પણ છે. આ ઉપરાંત કોરપોરેશન પગારદાર રકાઉટો અને રૂબરૂ ગ્રામડ ઓરગેનાઇઝરો પણ રોકે છે.



# શાંઘાઇમાં ઇન્ટરનેશનલ સ્થાનિક-સ્વરાજ્ય.

અનુસાદક:-ઈશ્વરલાલ રામરાંકર રાવળ, બી. એ., એલ.એચ. બી.

ચીનના વ્યાપાર, નાણાપિપચ અને વસ્તીનું મધ્યમિન્ડુ જે ઇન્ટરનેશનલ સેટલમેન્ટ, તેનું સ્થાનિક-સ્વરાજ્ય અંગે છે. કાયદાના વિષયમાં એનું સ્થાન અપૂર્વ છે. એના કાયદા અમલમાં આણુપાને કચેરીઓ નથી પણ ત્યાં લટકરી અને પોલીસનો અમલ છે. બીજી બે મ્યુનિસિપલ સંસ્થાઓ સાથે અર્ધ રાજકીય સંબંધો જાળવી રાખ્યા ઉપરાંત, એની હકુ-મતમાં આવેલી હદનો કારોબાર ચલાવવામાં એને વિચિત્ર પ્રકરણોનો સામનો કરવો પડે છે અને અસાધારણ કામો કરવા પડે છે.

શાંઘાઇ, પોતાના કાયદાથી પોતાનો અમલ ચલાવે એવી ત્રણ સત્તાઓની હદમાં વહેંચાઇ ગયું છે. એ ત્રણ ને ઇન્ટરનેશનલ સેટલમેન્ટ, ફ્રેન્ચ કન્સેશન, જેનો કારોબાર, સલાહકાર સમિતિ જેની મદદમાં છે અને જેના હાથમાં સર્વ સત્તા છે એવા કોન્સલ-જનરલ ચલાવે છે, અને ચાઇનીસ હદ જે મોટા શાંઘાઇની મ્યુનિસિપાલીટીને નામે ઓળખાય છે અને જેમાં એક મેયર અને કેટલાક કારોબારી ખાતાઓના વડાઓ હોય છે, જેમની નીમણુક રાજ્ય તરફથી કરવામાં આવે છે, અને નેનકીનના કારોબારી મુખ્યાન (Yamaguchi) ના સીધા અમલ નીચે જેઓને કામ કરવાનું હોય છે.

ઇન્ટરનેશનલ સેટલમેન્ટ અને ફ્રેન્ચ કન્સેશન બ્લાન્ચુ નદીને ડાબે કાંઠે પાસે પાસે આવેલા છે અને ચાઇનીસ હદ તેની આણુઆણુ ફરી વળેલી છે. જમણા કાંઠાનો મોટો ભાગ પણ મોટા શાંઘાઇમાં આવી જાય છે, જે ત્રણે હદોમાંની સૌથી મોટી હદ છે અને જેની વસ્તી સેટલમેન્ટ અને કન્સેશનની વસ્તીથી બમણી કરતાં પણ વધારે છે.

વ્યાપારનું કેન્દ્રસ્થાન, પરદેહી દુકાનોના યુદ્ધ અને ધણાખરા આધુનિક કારખાનાઓનો સેટલમેન્ટમાં સમાવેશ થઇ જાય છે. ધણાખરા ખંદેરા સેટલમેન્ટના છ માઈલના વિસ્તારમાં નદીની આમલી બાજુ ઉપર આવી જાય છે.

ચાઇનીસ વિભાગના શહેરી ભાગોમાં, ફ્રેન્ચ કન્સેશનની દક્ષિણે નદીને ઝેલ કિનારે આવેલા ચાઇનીસ શહેરનો, ચાઇનીસ શહેરની દક્ષિણે આવેલા નેનકાઓ (Nankao) નો અને સેટલમેન્ટની ઉત્તરે આવેલી ચાપી (Chapei) નો સમાવેશ થાય છે. થોડીક ખાડીઓ ખાદ કરતાં, મુલેદના વખતમાં જુદા જુદા વિભાગો વચ્ચેની હદો ફક્ત નામનીજ છે.

આ વિભાગોની હદ અને વસ્તી નીચે પ્રમાણે છે.

	ઇન્ટરનેશનલ સેટલમેન્ટ	ફ્રેન્ચ કન્સેશન	મોટું શાંઘાઇ	ટોટલ
સ્કવેર માઇલમાં	૮ ૨-૩	૩.૬૪	૩૨૦	૩૩૨
વિસ્તાર				



	ઇન્ડરનેશનલ મેટલમેન્ટ	ફેબ્રુઆરી	મોટું સાંધા	ટોટલ
વસ્તી	૯૯૮,૩૬૨	૪૩૪,૨૨૦	૧,૬૮૯,૧૦૦	૩,૧૨૧,૬૮૨
પરદેશી	૨૬,૯૬૫	૧૨,૩૩૫	૯,૭૬૦	૪૮,૦૬૦
આફ્રીકા	૯૭૧,૩૯૭	૪૨૧,૮૮૫	૧,૬૭૯,૩૪૦	૩,૦૭૨,૫૯૨
મહાત્મા	૮૦,૫૪૬	૩૬,૨૩૧		
પરદેશી દળના	૬,૧૮૪	૫,૩૩૮		
આફ્રીકા દળના	૭૪,૩૬૨	૩૩,૮૯૩		
નદીના આગસા				
ભાગનો વિસ્તાર	૩૧,૮૭૫	૩,૮૦૦	૭૪,૦૦૦	૧૦૯,૬૭૫
શ્રીલંકા				

### લુદ્ધ લુદ્ધ દેશનાર પરદેશી વસ્તી સન ૧૯૩૦\*

ભાષાનીક	૧૨,૭૮૮	૩૧૮	૫,૬૯૦	૧૮,૭૯૬
ખીદીશ	૪,૬૦૬	૨,૨૨૮	૧,૬૧૫	૮,૪૪૯
રૂઝીયા	૩,૧૧૩	૩,૮૭૪	૩૭૪	૭,૩૬૧
અમેરીકન	૧,૧૪૫	૧,૫૮૧	૪૬૩	૩,૧૪૯
ખીદીશ ઇન્ડિયન	૧,૭૫૮	—	૮૪	૧,૮૪૨
આફ્રીકા ખીદી	૩,૫૫૫	૪,૩૭૬	૧,૫૬૪	૯,૫૧૮

### યુરોપી સ્થાનિક સભા.

ઇન્ડરનેશનલ મેટલમેન્ટનો વહીવટ યુરોપી સ્થાનિક સભાના ૧૪ સભ્યોના હાથમાં છે, જેમાંના ૫ ખીદીશ, ૫ આફ્રીકા, ૨ ભાષાનીક અને ૨ અમેરીકન હોય છે. મેટલમેન્ટમાં કહેવામાં આવેલો 'મેયર' સ્ટર્લિંગ ફેસેન્ડેન (Sterling Fessenden) એક અમેરીકન છે જે સને ૧૯૨૩ થી સભાનો પ્રમુખ હતો. અને તેને સને ૧૯૨૬ માં ડિરેક્ટર બનવાની નીમણીમાં આવ્યો હતો. એની નીમણી, આફ્રીકા જોડે થયેલા સદસ્યતા નવા ધોરણ પ્રમાણે રાષ્ટ્ર થયેલા નવા વહીવટના કાર્યક્રમોના એક ભાગરૂપ હતી.

જે કે સાંધા સને ૧૮૪૨ માં પરદેશી વેપારીઓ સારે ઉદ્ધારેલા ચીનના સાંધાના માનું એક હતું, તે પણ સને ૧૮૫૪ મુઘી મેટલમેન્ટમાં રાષ્ટ્ર સભા સ્થાપવામાં આવી નહોતી. આ વર્ષમાં પરદેશી કર ભરનારાઓએ ત્રણ સભાસદો યુરોપી કારણ અને મહેસુલી કારણ જોડે ખીદીશ અને અમેરીકન પ્રધાનોની મંજૂરી મળી મુકી હતી તેને સ્વીકાર કર્યો. પરદેશી સભા ખીદીશ, અમેરીકન અને ફેબ્રુઆરી દેખરેખ નીચે ભરવામાં આવી હતી. મહેસુલી કારણોએ જે ઇન્ડરનેશનલ મેટલમેન્ટનાં બંધારણ રચે છે તેમાં સને ૧૮૬૬ માં પણ પેટા-કાનૂનો ઉમેરી સુધારો વધારે કરવામાં આવેલો. સરકારી સત્તાના આધાર

\* આ લેખમાં ખાસ નિર્દિષ્ટ કર્યા સિવાયના જથ્થા અંકગણો તા. ૩૧ મી ડિસેમ્બર ૧૯૩૦ પ્રમાણેના છે.

ત્રણે સત્તાના મૂળ કરાર ઉપર આધાર રાખે છે. સેટલમેન્ટ જે પ્રમાણે અત્યારે છે તે સને ૧૮૬૬ ના કાયદાઓ પ્રમાણે ચાલી આવેલી છે, જ્યારે સેટલમેન્ટનો વિસ્તાર અત્યારના કરતા ફક્ત  $\frac{1}{3}$  હતો અને જ્યારે વસ્તીનું પ્રમાણ પરદેશીઓની લગભગ ૨,૨૦૦ ની અને આદ્વીજની ૬૦,૦૦૦, એ પ્રમાણનું હતું. આજે ૯ રોકવર માઇલ કરતાં પણ ઓછા વિસ્તારમાં ૨૬,૯૬૫ પરદેશીઓ અને ૬૭૧,૬૬૭ આદ્વીજ ગીચગીચ રહે છે.

મહેસુલી કાયદાની સત્તા આધુનિક પરદેશી કર ભરનારાઓની સીધી ધારા ધડવાની સત્તા નીચે આવી જાય છે, જેવી કે જજેન્ટે મંજૂરી આપવી, ખર્ચોની તપાસ કરવી, કરો નાખવા, કાયદા ઘડવા વિગેરે.

આનિક સભાને કારોબારી ફરજે ઉપરાંત, અમુક દહ મુધી ધારા ધડવાની પણ સત્તા મળેલી છે. તે પેટા-કાનુનેના વધારાના તુરત અમલમાં મુકાતા કાનુનો ધડી શકે છે. પેટા-કાનુનેને પરદેશી કર ભરનારાઓના કારમની વધુમતિની મંજૂરી મળવી જોઈએ, જેમની ખાસ કામ માટે સભા એસાવરી પડે છે, અને પછી તેમને કોન્સ્યુલર સત્તા પાસે મંજૂરી માટે મોકલવામાં આવે છે. (આદ્વીજ કર ભરનારાઓને સભામાંના તેમના ચુંટાવલા સભ્યો કરતાં ધારા ધડવાની જાળનગાં કાંઈપણ ખાસ વધારે દહ આપવામાં આવ્યા નથી)

પરદેશી કર ભરનારાઓ, જેમાં કારમની જરૂર પડતી નથી એવી વાર્ષિક સભામાં તેના આગલા વર્ષના ખર્ચોને મંજૂરી આપે છે. ચાલુ જજેન્ટરીકારે છે, અને કર નાંખે છે. પહેલાં સભાની નાણાવિષયક યોજનાઓને વાર્ષિક સભામાં મંજૂરી મેળવવી પડતી, અને પેટા-કાનુને ઉપર પ્રાથમિક સત્તા હતી, તે હવે સભાની ફક્ત સંકલ્પદ યોજનાઓ તરફ વળી છે. હાલની સભાઓ જેમાં દાખલ થવાને ૩૦૦૦ માણસો લાયક છે તે પોતાની ધારા ધડવાની ફરજે સંતોષકારક રીતે અદા કરે છે કે કેમ એ સંકલ્પેનું છે. હાલનીમાં મોટા ફેરફારો થયલા માલમ પડે છે. કાંઈક મુદ્દાનો સવાલ ખિચારવાનો ન હોય ત્યાં મુધી તે વાર્ષિક સભામાં અણધારી અને નજીવી વધુમતિ માલમ પડે છે.

જે વિદેશીઓ, વિદેશીના દહ પ્રમાણેની જંગી સીલકત ધરાવે છે, હારે રકમના મિલકત વેરા આપે છે, અથવા કાંઈ વિદેશી પેટ્રોને નામે પ્રતિનિધિપૂર્ણ મત આપે છે, તેમને મતાધિકાર આપવામાં આવેલો છે. એક કરતાં વધારે મત આપી શકાય છે. સને ૧૯૩૧ માં ૨,૬૬૬૫ સાબક અતરરેના, ૭,૨૬૭ મતાધિકારી.

સભા, અને કમીટીના આદ્વીજ સભ્યો, આદ્વીજ કર ભરનારાઓના મંડળ તરફથી ચુંટાય છે. એક આદ્વીજ કર ભરનારને વિદેશી કર ભરનારાઓના કરતાં ઓછા કર ભરવા

પરત્વેનું જોડાણ થયતું છે. મહેસુલના કાયદા પ્રમાણે ક્રાન્સલોની સુંદરીની તારીખો નક્કી કરવાની અને વેરા ભરનારાઓની સભાઓ ભરવાની ફરજ છે, એટલું જ નહિ પણ સ્થાનિક પેટા-દાનુનો પસાર કરવાને પણ તેમને ક્રાન્સલોની વધુમતિ મેળવવી પડે છે, અને પછી તેમને ચાઇનીઝ સત્તાધીશો આગળ મુકવા પડે છે. આ રીતે સ્થાનિક સભાને ખીનમુદ્દા સત્તા પણ આપવામાં આવેલી છે. ચાઇનીઝ કોર્ટોની તેમના ઉપર હકુમત ચાલતી નથી.

મહેસુલી કાયદાનો ક્રમ અથવા તે અનુસાર સભા યી સત્તા ચલાવી શકે તે સંબંધી વિદેશીઓ અથવા ચાઇનીઝો જે કંઈ પણ સલાહો ઉઠાવે, તેા તેઓ નિર્ણય વિદેશી ક્રાન્સલોની બનેલી એક ખાસ કોર્ટ કરે છે.

સ્થાનિક સભાની પોતાની કોર્ટો નથી. પણ સેન્ટ્રલમેન્ટમાં એક અને એકલીન્ગ પોલીસ સત્તા તરીકે અને કોઈ પણ દિવાની હક સામીત કરવાની કોલીસમાં તે જાહેર લાભને માટે જે કોર્ટની પ્રતિપાદી ઉપર હકુમત હોય તે કોર્ટમાં ફરિયાદો નોંધાવી શકે છે. ચાઇનીઝો સામે અને જેમને પરદેશી તરીકે ખાસ હકો આપવામાં નહિ આવ્યા હોય એવા પરદેશીઓ ઉપર ચાઇનીઝ કોર્ટોમાં કામ ચલાવાય છે અને જે વિદેશીઓના ખાસ હકો હોય એવા વિદેશીઓ ઉપર જે કોર્ટોને તેમના ઉપર હકુમત હોય એવી કોર્ટોમાં કામ ચલાવવામાં આવે છે.

સાધારણ સ્થાનિક પ્રશ્નિઓ ઉપરાંત સભાએ સરસત્ર તટસ્થતા જાળવી ચઢી આવતી સત્તાઓને અટકાવી સેન્ટ્રલમેન્ટનું રક્ષણ કરવાનું છે—આ સત્તા સાધારણ પોલીસ સત્તા કરતાં પણ વધારે કહેવાય. આ હેતુ પાર પાડવા માટેજ ‘શાંચાઇ’ વોલન્ટીયર કોર્પ્સ’ ઉભો કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં ચાઇનીઝ સાથે ૨૦ જુદા જુદા દેશીઓમાંથી લીધેલા ૧,૨૪૩ યાત્રુ અને ૩૬૪ રીઝર્વ વોલન્ટીયરો; ઉપરાંત જે હંમેશ માટે રાજી લીધેલા જે ટોળામાં રાખેલા ૨૫૦ બ્લાઇટ રશીઓનાનું પણ જોડાણ કરી દેવામાં આવ્યું છે. આ વોલન્ટીયરોને જ્યારે દેશમાં અધાતુ’ધી થાય ત્યારે પોલીસ જોડે જોડાવાનું હોય છે અને જ્યારે સેન્ટ્રલમેન્ટનું રક્ષણ કરવાનું હોય ત્યારે સાધારણ ભસ્મરમાં પણ સાથે ચલાવવાનું હોય છે.

સ્થાનિક સભા, રેન્ચ અને ચાઇનીઝ પોલીસને બાદ કરી આખી સેન્ટ્રલમેન્ટ ઉપર એક અને એકલી પોલીસ સત્તા જોખવે છે અને સભાના, સેન્ટ્રલમેન્ટ બદારના ૪૮ માઇલના રસ્તા ઉપર પણ તેની હકુમત છે.

લાઇસન્સ શી એ સેટલમેન્ટની સામાન્ય આવકનું ત્રીજું મુખ્ય દ્વાર છે. સાધારણ રીતે સરેરાશ વાર્ષિક ખર્ચ ૫,૦૦૦,૦૦૦ અને ૬,૦૦૦,૦૦૦ ડોલરની વચ્ચે આવે છે. મુખ્ય ખીટીશ શહેરોના કરોના દરના આંકડાના મુકાબલા ઉપરથી એ માત્રમ પડે છે કે સેટલમેન્ટમાં વસતા લોકોને થોડા કરને દરે વધારે સગવડ મળે છે.

સ્થાનિક સભા પોતાના વોટર વક્સ ચલાવે છે. સને ૧૯૨૯ માં તેણે પોતાનું કન્સ્ટ્રીક ખાતુ અમેરીકન પ્રીકારોને વેચી દીધું, અને સને ૧૯૩૦ માં ટેલીફોન ખાતાને 'ઇન્ટરનેશનલ ટેલીફોન અને ટેલીગ્રાફ કંપની'માં ફેરવી નાંખ્યું.

### ખંડ્ય.

સાધારણ જાહેર આવકનો લગભગ ૧/૩ ભાગ પોલીસ રક્ષણ પાછળ ખર્ચાય છે, અને તેનાથી કાંઈક જુદા રકમ જાહેર કામો માટે જાય છે, જેમાં ૨૨૫ માઇલ જેટલા રસ્તા, ગટર, સેટલમેન્ટના જાહેર જમીયાઓ વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે. જાહેર આરોગ્યતા એ ત્રીજું ખર્ચનું મુખ્ય દ્વાર છે અને તે પછી ફગવણી આવે છે. યુરોપીય અસરને લીધે શહેરનું ખેન્ડ અને કોન્સર્ટ આર્કેક્ટરની પાછળ જે ખંખાખાનું રાખવા જેટલોજ ખર્ચ થાય તો તેમાં કાંઈ નવાઈ જેવું નથી. ખરમની એક વિગત જે અમેરિકન શહેરમાં વિરલ અને વિચિત્ર ગણાય તે રિદેશી નોકરોને આશ્રનીક શીખવવું અને આશ્રનીક તરજુમા કરાવવા પાછળનો ખર્ચ છે.

સભાના જનથુકના પગારદાર માણસોના લીસ્ટ પર ૨,૫૫૦ વિદેશીઓ અને ૭,૬૦૦ આશ્રનીકો છે. મુખ્ય વહીવટ કરનારા અમલદારો-ડાયરેક્ટર જનરલ, સેક્રેટરી, પોલીસ-કમીશ્નર અને ડેપુટી પોલીસકમીશ્નર, જેલ સુપરિન્ટેન્ડન્ટ, જાહેર આરોગ્યતાનો કમીશ્નર, જાહેર કામોનો કમીશ્નર, ખાનગી અને દિસાજી રાખનાર અને મહેસુલનો કમીશ્નર-સઘળા વિદેશીઓ છે. વોલન્ટીઅર ફાયર્સનો ઉપરી એ ગવર્નમેન્ટે સભાને આપેલો એક ખીટીશ લશ્કરી અમલદાર છે.

### પોલીસ, આરોગ્યખાતુ, અગ્નિથી રક્ષણ.

ઉપરના પ્રદેશોમાંથી શાંપાઈમાં ઘણા મોટા જથ્થામાં આશ્રનીકો આવવાથી, મોટરોની સંખ્યા વધી જવાથી, સરસ્વ અપહરણ અને હુંદકાટ વધી જવાથી, અને સાધનીસ કર ભરનારાઓની વધુ રક્ષણની માંગણીને લીધે સને ૧૯૨૫ થી પોલીસ બળ બમણું કરવામાં આવ્યું છે. ગુન્હા થતા અટકાવવા અને દેખરેખ રાખવાનું કામ ઘણું મુશ્કેલ થઇ પડ્યું છે. ત્રણ સ્થાનિક પોલીસ બળમાંથી દરેક જે જે લગામાં કામ કરે છે તે ઘણા ગીચ વસ્તીવાળા અને કુદરતી હથ વચરના છે. ગુન્હેગારોની ટોળા એક સ્થાનિક મુલકમાં ગુન્હો કરે છે, અને બીજામાં આશ્ર લે છે. જો કે પોલીસ બળો એક બીજા નેડે હળીમળી રહે છે, તોપણ પોલીસ વહીવટના વિચારોમાં દરેકમાં મતભેદ હોવાથી તેમનો ગાઢ સદકાર થવો તદ્દન અશક્ય છે. બીખારીપણું એ પણ ઘણા ગ્રાસદાયક પ્રશ્નોમાંનો એક છે.

# લોકલ બોર્ડ, ગ્રામ પંચાયત, મ્યુનિસિપલ બરો અને ડિસ્ટ્રિક્ટ મ્યુનિસિપલ કાયદાની રૂએ થયેલી નીમણુંકો અને ચુંટણીઓ.

તા. ૨૦-૮-૧૯૩૬ થી તા. ૧૫-૧૦-૧૯૩૬ સુધી.

## મહેલાજ (માતર)

તા. ૧૭ મી ઓગસ્ટ ૧૯૩૬ થી બેઠા જીલ્લાના માતર તાલુકાના મહેલાજ ગામની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેના 'ગ્રામ' તરીકે ગણવામાં આવશે.

## વંથવાલી ગ્રામ પંચાયત.

મી. જયનલાલ કાઠીજાણ ચાવાનને મી. કાલીદાસ લાખાલાણે રાજીનામું આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ વંથવાલી ગ્રામ પંચાયતના તેની હાથમાંની તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૬ થી ચર ચતી તથા વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટેના ચુંટાયલા સભ્ય તરીકે નહેર કરવામાં આવ્યા છે.

## બોરસદ મ્યુનિસિપાલિટી.

નીચેના સમૂહોને બોરસદ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની બીજા તથા વર્ષની મુદત માટેના સભ્યો તરીકે ચુંટાયલા નહેર કરવામાં આવ્યા છે.

### બીન-મુસ્લીમ વોર્ડ

- |                             |                             |
|-----------------------------|-----------------------------|
| (૧) મી. નાથાલાલ પુંજભાઈ     | (૭) મી. લક્ષ્મીલાલ દેસાઈલાલ |
| (૨) „ ભાઈજીભાઈ પ્રાણજીવનદાસ | (૮) „ ગોવિંદલાલ આશાલાલ      |
| (૩) „ મોહનલાલ હોટાલાલ       | (૯) „ બીખાલાલ શંકરભાઈ       |
|                             | મુસ્લીમ જનરલ વોર્ડ.         |
| (૪) „ જીવજીલાલ ભાઈલાલ       | (૧૦) „ હંસાદીભખાન કાસમખાન   |
| (૫) „ શંકરભાઈ બેઠાલાલ       | (૧૧) „ મહમદખેમ જુલાખેમ      |
| (૬) „ પુંજભાઈ કાલાઈ         | (૧૨) „ નરહરજી અહમદજી        |

## વીરમગામ તાલુકા લોકલ બોર્ડ.

મી. મણીલાલ વાપુલાઈને મી. મણીલાલ માધવજીના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ વીરમગામ તાલુકા, લોકલ બોર્ડના તેની હાથમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટેના દેવોજની બીન મુસ્લીમ કોન્સ્ટીટ્યુએન્સી તરફથી ચુંટાયલા સભ્ય તરીકે નહેર કરવામાં આવ્યા છે.

## ગોધરા મ્યુનિસિપાલિટી.

મી. રતિલાલ દ્વારકાદાસ દેસાઈને મી. દોલતરામ કુંવરજી દેસાઈ બીન-કાયદે કરાવથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ગોધરા મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાથમાંની તા. ૧ લી માર્ચ

૧૯૩૫ થી સર ચતા ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટેના બીન-મુરલીમ વોર્ડ નં. ૨ તરફથી ચુંટાયલા સભ્ય તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.

### અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ બોરો.

સન ૧૯૩૪ ના માર્ચની ૬ થી તારીખના નં. ૩૮૯૬ ના જનરલ ડીપાર્ટમેન્ટના ગવર્નમેન્ટ નોટીફિકેશનથી અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ બોરોને ને સત્તાઓ આપવામાં આવેલી તે પાછી ખેંચી લેવામાં આવી છે.

### બોરસદ મ્યુનિસિપાલિટી (ખેડા)

નીચેના સમૂહોને બોરસદ મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્યો નીમવામાં આવ્યા છે.

(૧) બોરસદના મામલતદાર (હોદ્દાની રૂએ)

(૨) મી. નાગરદાસ ગોપીંદ

(૩) મી. ખીમચંદ પીયુષ

### મોડાસા મ્યુનિસિપાલિટી (અમદાવાદ)

મી. મયુરદાસ મગનલાલ શાહ, મી. મણિલાલ મગનલાલ શાહ અશક્ત થવાથી તેમની બાકી પડેલી જગ્યાએ મોડાસા મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલમાંની ત્રણ વરસમાંની બાકીની મુદત માટેના સભ્ય ચુંટાયા છે.

### વાગરા ગ્રામ પંચાયત (ભરૂચ)

નીચેના સમૂહો વાગરા ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

(૧) મી. ભરતસંગ છાયાવા

(૨) „ મેમલસંગ મેરુભાજ

(૩) „ મયુર નાગજી

(૪) „ હોદુભાઈ નાગજી

(૫) „ અમરસંગ દત્તેસંગરાજ

વાગરાના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

### કછોલી ગ્રામ પંચાયત (જલાલપોર)

નીચેના સમૂહો કછોલી ગ્રામ પંચાયતના તેના પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટેના સભ્યો ચુંટાયા છે.

(૧) મી. રણછોડજી નાયુભાઈ

(૭) મી. મોરારજી નીહાભાઈ

(૨) „ ગુલાબભાઈ કુંવરજી

(૮) „ દેવલા વાલીઆ

(૩) „ ખુમચંદ કૃષ્ણજી

(૯) „ છનીઆ ઝીણીઆ

(૪) „ નવરોજજી બેગનજી

(૧૦) „ અસમલ કાસમ દુલા

(૫) „ નાનુભાઈ ગોડાભાઈ

(૧૧) „ વલ્લભ ગોવિંદ

(૬) „ શીમભાઈ ભુલાભાઈ

(૧૨) „ કછોલીના મહેસુલ પટેલ (હોદ્દાની રૂએ)

## પંચમહાલ ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડ

મી. માનસીંગ કુંવરજી પટેલને મી. વાવજી ગોપાળના મંજુરને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ પંચમહાલ ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડના તેની હાલમાંની આકીની મુદત માટેના સભ્ય નીમવામાં આવ્યા છે.

### હાંસોટ ગ્રામ પંચાયત.

મી. રહેમાન દુસેન ચાયા, મી. દમદ મુરુદાએ રાજનામું આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ હાંસોટ ગ્રામપંચાયતના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંથી આકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### મુન્ડાદ ગ્રામ પંચાયત

મી. રામચંદ્ર બીખાજી ગોલપ, મી. ભોળાનાથ મજુપત બોક્કડ અથોમ હરવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ મુન્ડાદ ગ્રામપંચાયતના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંથી આકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### થાણા મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

સન ૧૯૩૬ જુલાઈની ૧૭ મી તારીખના કમીશનરના નોટીફિકેશનથી થાણા મ્યુનિસિપલ બોર્ડને જે સત્તાઓ આપવામાં આવેલી તે પાછી ખેંચી લેવામાં આવી છે.

## ભીચંડી તાલુકા લોકલ બોર્ડ

મી. દેવાનંદ બેઠા કુંબાર, મી. પરશ્વરામ રામનારાયણે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ આંહુર મુખની મુસ્લીમેતર કાન્સ્ટીટ્યુએન્સી તરફથી ભીચંડી તાલુકા લોકલ બોર્ડના તેની હાલમાંની તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૫ થી શરૂ થતી ત્રણ વર્ષમાંની આકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### ઝોરપાડ ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સભ્યો ઝોરપાડ તાલુકાના ઝોરપાડ ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટિંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                             |                                     |
|-----------------------------|-------------------------------------|
| (૧) મી. મુસા દાઉદ પટેલ      | (૭) મી. મદમદ દુસેન પટેલ             |
| (૨) „ મણીશંકર ઉમેદરામ દેસાઈ | (૮) „ મણીલાલ નરહરિશંકર મહેતા        |
| (૩) „ કાલાભાઈ ધનજીભાઈ પટેલ  | (૯) „ નાયુભાઈ ઉર્ફે હીરાચંદ બીખાચંદ |
| (૪) „ હાજી ઉસમાનખાન હાજીખાન | (૧૦) „ જયવંતરાય કૃષ્ણચંકર મહેતા     |
| (૫) „ ભાગ્યચંદ આર. મહેતા    | (૧૧) „ મન્નિક મુરાદ મુસ્તફા         |
| (૬) „ દમજાનખાન રવીમખાન      | (૧૨) „ ઝોરપાડના મહેસુલ પટેલ         |

(હોદ્દાની રૂઝે)

## વાગરા આમ પંચાયત.

નીચેના સમ્પ્રદાયે વાગરા તાલુકાના વાગરા ગામની આમ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ચાર વર્ષ તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સમ્પ્રદાય નીમવામાં આવ્યા છે.

(૧) મી. લખીઆ ધુળીઆ ટેક

(૨) ડો. હોડાલાલ મોદનલાલ સાહ

## કુંભારીઆ (ગુરત)

તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૬ થી ગુરત જિલ્લાના ચોરારી તાલુકાના કુંભારીઆ ગામની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના આમ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેનું ગામ ગણવામાં આવશે.

## મદાર (ચોરપાડ) આમ પંચાયત.

નીચેના સમ્પ્રદાયે ચોરપાડ તાલુકાના મદાર ગામની આમ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સમ્પ્રદાય સુંદાયા છે.

(૧) મી. ગુલાબભાઈ મોદનલાલ

(૫) મી. લક્ષ્મીભાઈ રમુરજી

(૨) „ કલ્યાણજી કાળાભાઈ

(૬) „ નારણજી રખનાથજી

(૩) „ મગનભાઈ ભગવાનજી

(૭) „ દાજીભાઈ નારણજી

(૪) „ હોડુભાઈ કાળાભાઈ

(૮) મદારના મહેસુલ પરેલ (હિદાતી રૂએ)

## પાલેજ આમ પંચાયત.

મી. રમુલખાન મહમદખાન પરેલ, મી. નીવાજખાન નયનખાનના મરણને લીધે તેમની બાકી પરેલી જગ્યાએ પાલેજ આમ પંચાયતના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટેના સમ્પ્રદાય સુંદાયા છે.

## કંટ્યાણ મ્યુનિસિપાલિટી.

મી. સમસુદીન ગુલામ સાહેબ ડોલને મી. અબ્દુલ મદુર ગુલામ સાહેબ ડોલના મરણને લીધે તેમની બાકી પરેલી જગ્યાએ ચાણા જિલ્લાની કંટ્યાણ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલમાંની બાકીની મુદત માટે સમ્પ્રદાય નીમવામાં આવ્યા છે.

## પાલધર આમ પંચાયત.

મી. વિશ્વ વામન દરેકર, મી. નાના ગોવિંદ ચવાનના મરણને લીધે તેમની બાકી પરેલી જગ્યાએ પાલધર આમ પંચાયતના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સમ્પ્રદાય સુંદાયા છે.

## ટંકારી (જંભુસર) આમ પંચાયત

નીચેના સમ્પ્રદાયે જંભુસર તાલુકાના ટંકારી ગામની આમ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સમ્પ્રદાય સુંદાયા છે.



- (૧) મી. અહમદ અસમલ બાપુ (૪) મી. ઇસા અસમલ સુબેમાન  
(૨) „ અહમદઅલી ઇસા (૫) „ ધુરા અમયા બાપુ (ગતદાર)  
(૩) „ મહમદ મુસે બાપુ (૬) „ મુસા ઇસમાઇલ સુબેમાન

દંકારીના મહેસુલ પટેલ તેમના હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

આ ઉપરાંત નીચેના સખ્શોને સદરહુ ગ્રામ પંચાયતના તેટલીજ મુદત માટે સભ્યો નીમવામાં આવ્યા છે.

(૧) મી. મોકમ પરતાપ

(૨) મી. મનોર ત્રીકમ

### મેમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી

નીચેના સખ્શો મેમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની બીજા તથા વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

બીન-મુસ્લીમ વોર્ડ

- (૧) મી. હવજ્જાલ પુરગોતમદાસ પરીખ (૭) મી. ગણાલાલ રણછોડદાસ મહેતા  
(૨) „ મોકદાદાસ ભગવાનદાસ શાહ (૮) „ મણીલાલ છોટાલાલ પટેલ  
(૩) „ બેગીલાલ પીતાંબરદાસ ભાવસાર (૯) „ માણેકલાલ અમરતલાલ શાહ  
(૪) „ સુનીલાલ લાહરશંકર વૈવ મુસ્લીમ વોર્ડ  
(૫) „ વારીલાલ મગનલાલ પારી (૧૦) મી. યાકુબલાલ જમાલભાઈ વોરા  
(૬) „ જડીલાલ અમરતલાલ પંડ્યા (૧૧) „ સરખુદીન સાહેબભાઈ મસેક  
(૧૨) „ લાલુખીયા યાસીનખીયા વોરા

તારતુ સરનામું }  
“Kacheria” Bombay. } રજીદાન નંબર { ફુકાન ૨૬૬૪૪  
રહેણાં ૨૮૬૪૨

### ઝાહવલાલ છોટાલાલ એન્ડ કુંપની

રોમ્સ એન્ડ જનરલ મરચન્ટસ એન્ડ કોન્ટ્રાક્ટર્સ.

૨૦૯-૨૦૯ નાગદેવી સ્ટ્રીટ, સદરીઆ બજાર, મુંબઈ ૩.

સૂતર, સુતલી, મનીલા, કાયા અને વાયરનાં દોરણંઓ, નીવારપાટી, ટેપ, ખાકી, જલુ અને કાળી પગે લપેટવાની જેન્ડેજસો, લેમ્પવીક (ખત્તી) સ્પનયાર્ન કોટનવેસ્ટ, ટવાઈન, પીત્તળ સામાન અને પાણીના નળેનો મોટો સ્ટોક હમારે ત્યાં કાયમ રહે છે.

પાઇપ્સ, ફીટીંગ્સ, હાઈવેર, લોખંડ સ્ટીલ, ઓર્થલ કલર અને બીજો દરેક જાતનો માલ, હમો મીલ, હમ, રેલ્વે, મ્યુનિસિપાલિટી, લોકલ બોર્ડ અને પી. ડગલ્યુ. લી. ને સપ્લાઈ કરીએ છીએ.

- (૧) મી. અહમદ અસમલ બાપુ (૪) મી. ઇસમ અસમલ સુલેમાન  
(૨) „ અહમદઅલી હસમ (૫) „ હુસા અમયા બાપુ (મતદાર)  
(૩) „ મહમદ મુસે બાપુ (૬) „ મુસા હસમાઇલ સુલેમાન

ટંકારીના મહેસુલ પટેલ તેમના હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

આ ઉપરાંત નીચેના સમ્પ્રદાય સદરહુ આમ પંચાયતના તેટલીજ મુદત માટે સભ્યો નીમવામાં આવ્યા છે.

(૧) મી. મોકમ પરતાપ

(૨) મી. મનોર ત્રીકમ

### મેમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી

નીચેના સમ્પ્રદાય મેમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની બીજા ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

ખીન-મુસ્લીમ વોર્ડ

- (૧) મી. શવજીલાલ પુરષોત્તમદાસ પરીખ (૭) મી. ઠાલાભાઈ રણુદોડદાસ મહેતા  
(૨) „ મોકમદાસ ભગવાનદાસ શાહ (૮) „ મણીલાલ છોટાલાલ પટેલ  
(૩) „ ભોગીલાલ ખીતાબરદાસ ભાવસાર (૯) „ આણેદલાલ અમરતલાલ શાહ  
(૪) „ સુનીલાલ ભાઈશંકર પૈઠ મુસ્લીમ વોર્ડ  
(૫) „ વાડીલાલ મગનલાલ પારી (૧૦) મી. ચાકુબભાઈ જમાલભાઈ વોરા  
(૬) „ જડીલાલ અમરતલાલ પંડ્યા (૧૧) „ સરદુદીન સાહેબભાઈ મલેક  
(૧૨) „ લાહુમીયા ચાસીનમીયા વોરા

તારતું સરનામું }  
“Kacheria” Bombay. } ટેલીફોન નંબર { દુકાન ૨૬૬૪૪  
રહેઠાણ ૨૮૬૪૨

### ગોધવલાલ છોટાલાલ એન્ડ કંપની

ચામ્સ એન્ડ જનરલ મરચાન્ડસ એન્ડ કોન્સ્ટ્રક્ટર્સ.

૨૦૭-૨૦૮ નાગદેવી સ્ટ્રીટ, સદરીઆ બજાર, મુંબાઈ ૩.

ચતર, સુતરી, મનીલા, કાયા અને વાચરનાં દોરડાંઓ, નીવારપાટી, ટેપ, ખાકી, ખુલુ અને કાળી પગે લપેટવાની બેન્ડેજો, લેમ્પબીક (બત્તી) સ્પનથર્ન કોટનવેસ્ટ, ટવાઈન, પીત્તળ સામાન અને પાણીના નળોનો મેટો શેક હમારે ત્યાં કાયમ રહે છે.

પાઈપ્સ, ફીટીંગ્સ, હાર્ડવેર, લોખંડ સ્ટીલ, ગ્રોઈલ ક્લર અને બીજાં દરેક જાતનો માલ, હમો મીલ, જીન, રેલ્વે, મ્યુનિસિપાલિટી, લોકલ બોર્ડ અને પી. ઇન્ડસ્ટ્રી. ને સપ્લાઈ કરીએ છીએ.

# ઉત્તર ડીવીઝનના સન ૧૯૩૪-૩૫ ના લેન્ડ રેવન્યુ સંબંધીના અગત્યના આંકડા.

વરસાદ :—

છાંચાતું નામ	સન ૧૯૩૪-૩૫ માં વરસાદ		છેલ્લા પાંચ વર્ષોમાં સરાસરી વરસાદ	
	ઇન્ચ	સેન્ટ	ઇન્ચ	સેન્ટ
અમદાવાદ	૨૭	૨૩	૨૬	૭૯
ખેડા	૩૮	૮૮	૩૮	૮૮
ભરૂચ અને પંચમહાલ	૩૪	૯૫	૩૬	૨૬
સુરત	૫૩	૯૬	૬૦	૦૧
થાણા	૬૪	૮૩	૬૨	૯૭
મુંબાઈ અને સળખાન ડીસ્ટ્રીક્ટ	૬૪	૯૨	૧૦૨	૩૨

સન ૧૯૩૪-૩૫ ના વર્ષમાં ગામડાંને પાણી પુર પાડવામાં મુધારો કરવા માટે રૂ. ૨૮૦૦૦) ની ગ્રાન્ટ સરકારે મંજૂર કરી હતી અને નીચે પ્રમાણે તેની વહેંચણી થઈ હતી.

ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડનું નામ રા. આ. પા.

અમદાવાદ	૮,૦૦૦-૦-૦
ખેડા	૪,૦૦૦-૦-૦
પંચમહાલ	૧,૦૦૦-૦-૦
ભરૂચ	૩,૦૦૦-૦-૦
સુરત	૩,૦૦૦-૦-૦
થાણા	૪,૦૦૦-૦-૦

આ ઉપરાંત રૂ. ૪૮૮-૧૨-૦ અમદાવાદ છાંચામાં બોરીંગ રીપેર કરવા માટે ખાસ ગ્રાન્ટ.

દરેક લોકલ બોર્ડ વર્ષ દરમિયાન પાણીના સાધન મુધારવા તરફ (સરકારી ગ્રાન્ટ સાથે) નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે અર્થ કર્યો હતો.

ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડનું નામ

	રૂ.
અમદાવાદ	૬૦,૭૬૭
ખેડા	૨૫,૦૭૮
પંચમહાલ	૧૦,૧૭૦
ભરૂચ	૨૧,૪૪૨
સુરત	૮,૬૩૮
થાણા	૧૮,૫૪૩

## અવશેષ રોગોને લીધે થયેલા મરણો:—

હસ્તાનું નામ	કેસેરા	ચીતળા	રોગ	ઇન્ફલ્યુએન્સા
અમદાવાદ	૧	૭૭૫	—	૩
ખેડા	૧૭૪	૫૭૩	૬૬૪	—
ભરૂચ અને પંચમહાલ	૨૫૨	૨૧૭	—	૬
સુરત	૨૪૪	૨૬૭	—	—
થાણા	૫૧૪	૧૭૦	૩	—
મુંબાઇ સર્જર્જન ડીસ્ટ્રીક્ટ	૧૪	૧૪	—	—

આ ઉપરાંત મેનીનગઢીસને લીધે ખેડામાં ૨ અને અમદાવાદ હસ્તામાં મોટી સંખ્યામાં મરણો થયા હતા.

## જમીન મહેસુલ:—

હસ્તાનું નામ	માંગતુ	માફ કરેલું અને મોકલેલું રાખેલું બાદ કરતાં મહેસુલું
અમદાવાદ	રૂ. ૨૮,૭૧,૨૯૭	રૂ. ૧૨,૨૨ ૨૮૪
ખેડા	રૂ. ૨૩,૧૦,૮૦૯	રૂ. ૧૫,૮૬,૯૩૦
ભરૂચ અને પંચમહાલ	રૂ. ૨૮,૨૮,૧૯૦	રૂ. ૧૪,૨૬,૫૩૭
સુરત	રૂ. ૨૬,૪૦,૩૮૫	રૂ. ૧૭,૨૧,૫૪૭
થાણા	રૂ. ૧૮,૬૦,૧૪૬	રૂ. ૧૬,૮૪,૪૦૨
મુંબાઇ સર્જર્જન ડીસ્ટ્રીક્ટ	રૂ. ૪,૦૯,૦૬૮	રૂ. ૨,૨૪,૩૮૮

## લોકલ ફંડ:—

હસ્તાનું નામ	રૂ.
અમદાવાદ	૨,૧૮,૩૮૬
ખેડા	૧,૩૫,૮૦૨
ભરૂચ અને પંચમહાલ	૨,૧૦,૫૨૭
સુરત	૧,૭૬,૦૧૮
થાણા	૨,૧૩,૮૭૭
મુંબાઇ સર્જર્જન ડીસ્ટ્રીક્ટ	૪૦,૪૯૭

## ચાકસ નક્કી થયેલું (નિઃ) જમીન મહેસુલ

હસ્તાનું નામ	ખેતીની જમીન	બીન ખેતીની જમીન	કુલ
અમદાવાદ	રૂ. ૧૭,૦૫,૮૭૫	રૂ. ૨,૦૨,૦૭૨	રૂ. ૧૯,૦૭,૪૪૭
ખેડા	રૂ. ૧૯,૭૬,૬૩૨	રૂ. ૧૨,૫૨૭	રૂ. ૧૯,૮૯,૧૫૯
ભરૂચ અને પંચમહાલ	રૂ. ૨૩,૮૮,૯૦૧	રૂ. ૧૫,૨૩૫	રૂ. ૨૪,૦૪,૧૩૬
સુરત	રૂ. ૨૩,૭૬,૦૭૦	રૂ. ૨૬,૮૯૧	રૂ. ૨૪,૦૨,૯૬૧
થાણા	રૂ. ૧૫,૪૬ ૨૨૬	રૂ. ૨૩,૪૧૪	રૂ. ૧૫,૬૯,૬૪૦
મુંબાઇ સર્જર્જન ડીસ્ટ્રીક્ટ	રૂ. ૯૩,૨૫૩	રૂ. ૧,૦૧,૮૯૯	રૂ. ૧,૯૫,૧૫૨

## મ્યુનિસિપલ નોકરોની સ્થિતિ

અમારા પર આવેલ મ્યુનિસિપલ નોકરના એક પત્રમાંથી ઉતારો.

ઘણી ખરી મ્યુનિસિપાલિટીઓ લેમના નોકરોને પુરતો પગાર આપતી નથી તેમ તેમને પેન્શન પણ આપતી નથી. એચ્યુઇટી તરીકે તેઓ લેમને નાની સરખી રકમ આપે છે જે બહુ બહુ તો પ્રજા વર્ષ સુધી ચાલી શકે. એટલે આ નોકરોની નિશ્ચિત પદ્ધતીની સ્થિતિ બહુ કંફોડી થઈ પડે છે. ગઈ સાલ સરકારે ગંધી મ્યુનિસિપાલિટીઓને અપવાદરૂપ દાખલાઓમાં અને ખાસ સંલેગેને રેકૉર્ડ ઉપર નોંધીને તેમના નોકરોની મુદતમાં વધારો કરી આપવાની સલાહ આપી હતી, પણ આમાંથી કાંઈજ અર્થ નીકળી શકે એમ નથી.

મુદતમાં વધારો કરી આપવામાં આવે નહિ એટલે દરેક મ્યુનિસિપલ નોકરને તેની ૩૦ વર્ષની નોકરી થતાં નિવૃત્ત થવું પડે છે; એટલે જે કોઈ કારકુન અગર પટાવાળો ૧૮ અથવા ૨૦ વર્ષની ઉંમરે નોકરીમાં દાખલ થયો હોય તો ૪૮ અગર ૫૦ વર્ષની ઉંમરે તેને નોકરી મુકી દેવી પડે છે. દલે તેને કાંઈ પેન્શન તો મળતું હોતું જ નથી, એટલે આવા બેકારીના જામાનામાં નોકરી છુટ્યા પછી તેને પોતાનો નિભાવ કરવો અધરો પડી જાય છે. આ રીતે જેતાં મ્યુનિસિપલ નોકરી સરકારી નોકરી કરતાં વધારે ઉતરતા દરજ્જાની થઈ પડે છે કેમકે સરકારી નોકરીમાં નિશ્ચિત માટે નોકરીની મુદત નહિ પણ ઉંમરની મુદત જોવામાં આવતી હોવાથી ત્યાં એવોજ કારકુન અગર પટાવાળો સાઠ વર્ષની ઉંમરનો થાય ત્યાં સુધી નોકરી કરી શકે છે.

વળા મ્યુનિસિપલ નોકરોની નોકરીનો આધાર સંજોગની વધુમતિની મરજી ઉપર હોવાથી, અને બહારી માટે કાંઈપણ નિયમ નહિ હોવાથી નોકરોએ પોતાની નોકરી જાય તે ખીકે સંજોગની મરજી જાળવવીજ પડે છે. આ ઉપરાંત ૪૮ અગર ૫૦ વર્ષની ઉંમરે નિવૃત્ત થવાનું હોય, એટલે તેણે નોકરીની મુદતમાં વધારો કરવા માટે અરજી કરી હોય અને તેની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે એટલે તેને નિશ્ચિત પહેલાંની રજત પણ મળી શકતી નથી.

આ પ્રમાણેની વસ્તુસ્થિતિમાં નીચે મુજબ સુધારો થવો જરૂરી છે.

“મ્યુનિસિપલ નોકર જો તન, મન અને વર્તનમાં પોતાની ફરજો બજાવવા માટે લાયક હોય તો તેને તેની નોકરીની મુદતમાં વધારો કરી આપવો; અને સરકારી નોકરીની માફક તેની નોકરીની મુદત તે સાઠ વર્ષનો થાય ત્યાં સુધી લંબાવવી. જે આ પ્રમાણે તેની નોકરીની મુદત લંબાવવાની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે તો તે પ્રમાણે નામંજૂર કરતાં પહેલાં કલેક્ટરની પરવાનગી મેળવવી; અને કાંઈપણ સંલેગોમાં જે તેની નોકરીની મુદતમાં વધારો કરવામાં નહિજ આવે તો તેને નિશ્ચિત થતા પહેલાંની પુરેપુરી રજતો લાભ આપવો.”

થાણા ડીરેક્ટ લોકલ બોર્ડના સન ૧૯૩૫-૩૬ ની  
આવક ખર્ચના વાર્ષિક હિસાબ

આવક	રૂ.	ખર્ચ	રૂ.
કોલોનિયલ એલેન્સ	૧,૯૮,૧૦૨	રીફંડ	૧,૧૬૫
સ્થાનિક કર	૮૩,૬૯૯	એડમીનીસ્ટ્રેશન	૩૦,૫૬૩
આજ	૧,૮૫૧	કુળવણી	૪,૪૧,૬૮૮
કુળવણી	૪,૪૧,૬૮૮	વેદગીય	૬૧,૧૭૬
વેદગીય	૧૨,૭૬૨	વિજ્ઞાન અને બીજાનાના ખાતાઓ	૪,૫૫૧
વિજ્ઞાન અને બીજાનાના ખાતાઓ	૨,૧૧૧	મુખર એન્ડ્યુએશન	૪,૯૬૮
પરચુરણ	૯,૩૭૧	પરચુરણ	૭,૬૭૭
સીવીલ કામે	૧,૫૩,૪૬૦	સીવીલ કામે	૧,૭૯,૬૭૭
સસપેન્સ	૧,૮૫,૫૨૬	સસપેન્સ	૧,૩૫,૪૧૮
એકંદર કુલ	૧૦,૮૮,૫૭૦	એકંદર કુલ	૮,૬૬,૯૦૬

આપણા સ્થાનિક સ્વરાજ્યનું વડાણ કઈ દિશામાં હંકારાય છે ?

કરાંચી કોરપોરેશનની તા. ૨૮ મી જુલાઈ ૧૯૩૬ ની મીટીંગમાં નીચેના ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

“ સુનિહિતપણ નોકરીમાં બંધીજ કેમોનું પ્રતિનિધિત્વ જળવાય તે માટે કોરપોરેશન મીડે એડમીનિસ્ટ્રેશનને ફરમાવે છે કે તે જાણુકની અથવા અમુક મુદત માટેની, અથવા એકના બદલામાં બીજાની અને માસિક પગારે અથવા રોજ તેને અપાયેલી સત્તા પ્રમાણે જે નીમણુંકો કરે તેનું કોરપોરેશનની જાણ માટે ત્રણ ત્રણ મહિને એક રિપોર્ટમેન્ટ આપવું; અને તેમાં નીમણાર વ્યક્તિના નામ, ઉંમર, લાયકાત, જાત, ધર્મ, વતન, હોદ્દો, પગાર અને એલાયન્સ આપવામાં આવ્યું હોય તો તે, નીમણુંકની તારીખ, અને જો અમુક મુદત માટેની અથવા કોઈના બદલામાં નીમણુંક હોય તો તે કેટલી મુદત માટે છે તે વિષે વિગતો ખાસ કરીને જણાવવી.

# મુંબઈની હાઇ કોર્ટના એક અગત્યનો ચુકાદો.

લોકલ બોર્ડમાં બેસતી મત લેવા માટેના નિયમો કાયદેસર નથી

પટેલ સામળલાલ લક્ષ્મીલાલ—(મૂળ પ્રતિવાદી નં. ૧)

વિરૂધ્ધ

જેસંગલાલ રણજીદાસ અને બીજા (મૂળ વાદીઓ અને પ્રતિવાદી નં. ૨.)

ઉપરના કેસમાં અપાયેલા ચુકાદાનો સારાંશ નીચે પ્રમાણે છે :—

ઉત્તર દસ્તકોષ તાલુકા લોકલ બોર્ડના પ્રમુખ માટે ચુંટણી થનાર હતી. આ ચુંટણી માટે સદરહુ બોર્ડની સભા તા. ૧૬ મી જાન્યુઆરી ૧૯૩૫ ને ડ્રોઈ મળી હતી. આ મીટીંગમાં ૨૦ સભ્યો હાજર હતા. મીટીંગ પુરતા એક પ્રમુખની ચુંટણી કરવામાં આવી. વાદીઓ તરફથી એક માણેકલાલ મણિલાલનું નામ બોર્ડના પ્રમુખ માટે સુચવાયું અને તેને ટેકા આપવામાં આવ્યો. ત્યાર પછી પ્રતિવાદી નં. ૧ નું નામ પ્રમુખ તરીકે સુચવાયું અને તેને ટેકા આપવામાં આવ્યો. આ ઉપરથી હાથ ઉઠા કરાવીને મત ગણતરી કરતાં ૧૦ મત માણેકલાલને અને ૧૦ મત પ્રતિવાદી નં. ૧ ને મળેલા માલમ પડ્યાં. સભાના પ્રમુખે સરખા મત પડ્યાથી પોતાનો ખાસ મત પ્રતિવાદી નં. ૧ ની તરફથી આપ્યો. આ ઉપરથી વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો કે બોર્ડના રેગ્યુલેશન ૪૫ જેને ડીરીક્ટ લોકલ બોર્ડ તરફથી મંજૂરી મળી હતી તે મુજબ મત હાથની ગણતરીથી નહિ પણ બેસતી લેવાવા જોઈએ અને તે પ્રમાણે સદરહુ ચુંટણી ગેરકાયદેસરની છે. સભાના પ્રમુખે આ વાંધો કાઢી નાંખી પ્રતિવાદી નં. ૧ ની બોર્ડના પ્રમુખ તરીકે જાહેરાત કરી.

આ પછી વાદીઓએ પ્રતિવાદી નં. ૧ સામે પ્રમુખ તરીકે નહિ વર્તવા અને પ્રતિવાદી નં. ૨ સામે તેને પ્રમુખ તરીકે નહિ માન્ય રાખવા મનાઇનો દાવો આપ્યો. પ્રથમ કોર્ટે વાદીનો દાવો માન્ય રાખી પ્રતિવાદી નં. ૧ ની પ્રમુખ તરીકેની ચુંટણી ગેરકાયદેસરની ગણી રદ કરી, અને તેને પ્રમુખ તરીકે વર્તવાની મનાઇ કરી. આ ઉપરથી પ્રતિવાદી નં. ૧ એ અમલવાદની ડીરીક્ટ કોર્ટમાં અપીલ કરી, પરંતુ ડીરીક્ટ જજે તે કાઢી નાંખવાથી સદરહુ પ્રતિવાદી નં. ૧ એ હાઇ કોર્ટને બીજી અપીલ કરી.

પ્રતિવાદી નં. ૧ તરફથી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વાદીઓ જે રેગ્યુલેશન પર આધાર રાખે છે અને જે ઉપર તેમને બન્ને નીચેની કોર્ટમાં સફળતા મળી છે તે અમ્પ્લ વાયર્સ (બોમ્બે લોકલ બોર્ડ્સ એક્ટની હદની બહારનું) હોય ગેરકાયદેસર છે અને હકુમત વગર તે અમલમાં મુકવામાં આવ્યું છે. આ ઉપરથી હાઇ કોર્ટે બોમ્બે લોકલ બોર્ડ્સ એક્ટ અને સદરહુ તાલુકા લોકલ બોર્ડ તે ઉપર પોતા માટે ઘટેલા રેગ્યુલેશનો તપાસી, તે વચ્ચેનો સંબંધ ધરાવ્યો હતો. એક્ટની કલમ ૩૫ પેટા-કલમ (૧) આ પ્રમાણે છે :—

“દાહ પણ લોકલ બોર્ડ એક્ટની વિરુદ્ધ નહિ હોય એવા, નીચેની પેટા-કલમોના અમલ નીચે પોતાના કામકાજ માટેના નિયમો ધરી શકશે.”

ત્યાર બાદ કલમ ૩૫ (૨) નો પેટા કાનુન (કે) આ પ્રમાણે છે. “દાહ હંદાય ઉપર જે મત લેવાયા હોય તે કયા સભ્યોએ તેની તરફેણમાં અને કાણે તેની વિરુદ્ધમાં મત આપ્યા છે તેની નોંધ રાખવી અને તે બોર્ડના કોષ્ટકો સભ્ય અથવા હસ્થાના દાહ પણ રહીશને લેવા માટે ઉપાદી રાખેલી.” કલમ ૩૫ પેટા કલમ (૧) નીચે સદરદુ તાલુકા બોર્ડે ધડેલા નિયમોમાંથી નિયમ ૩૫ આ પ્રમાણે છે:—

“સાધારણ રીતે મત દાખની ગણતરીથી લેવા, પણ જે પ્રમુખ સભાની મરજથી નક્કી કરે તો બેઝટથી લેવા. પરંતુ પ્રમુખ અને ઉપપ્રમુખની ચુંટણીમાં તો મત બેઝટથી જ લેવા.” નિયમ ૩૭ આ પ્રમાણે છે:— “જો મત બેઝટથી લેવામાં આવે તો સભ્યો પોતાનો મત લખીને આપે. આ લખાણ ઉપર સભ્યે પોતાની સહી કરવાની નથી તેમજ પ્રમુખ અને તેણે નીમેશા જે મત ગણતરી કરનાર સિવાય કાદબે આ લખાણ લેવાનું નથી. મતનું પરિણામ જાહેર થાય કે તરત તે કામચોનો નાશ કરી દેવો.”

આ પ્રમાણે રેગ્યુલેશન ૩૫-૩૭ અને એક્ટની કલમ ૩૫ પેટા કલમ (૨) નું પેટા કાનુન (કે) સરખાવતાં એખખું માલમ પડે છે કે રેગ્યુલેશન ૩૫ મજકુર પેટા કાનુનની બદલાર જન્ય છે, એટલે જે કોષ્ટકો સભ્યને કયા સભ્યો અમુક હંદાયની તરફેણમાં અને કોષ્ટકો તેની વિરુદ્ધમાં મત આપે છે તે લેવાનો અધિકાર હોય તો બેઝટથી મત લેવાના હોહ શકે નહિ કેમકે તેમાં તો કાણે કોને મત આપ્યો તે લેવાનું રહેલું જ નથી.

વળી પ્રમુખની ચુંટણી માટેની સભા એ એક ખાસ સભા છે અને તેને ખીછ સભાઓ અને કામકાજથી અલગ ગણવી જોઈએ એ દલીલ પણ લાગુ પડી શકતી નથી કેમકે મજકુર એક્ટથી કોષ્ટકો સભામાં કયો પણ બેઠ ગણવામાં આવ્યો નથી.

આ પ્રમાણે ઉપરની દલીલો ધ્યાનમાં લઈ, એક્ટ અને રેગ્યુલેશનનો પરસ્પર સંબંધ ધરાવી, નામદાર હાઇકોર્ટે નીચેની બે કોર્ટના ચુકાદા ફેરવી નાંખી પ્રતિપાદિ નં. ૧ ના લાલિમાં ચુકાદો આપ્યો હતો.



## થાણા જીલ્લાની રકુલ પોર્ડનો ૧૯૩૫-૩૬ નો રિપોર્ટ

પોર્ડ ૧૩ પ્રાથમિક શાળાઓ ચલાવે છે; આમાંની ૫ હોદરાઓની મરાઠી શાળાઓ, ૩ હોદરાઓની મરાઠી શાળાઓ, ૨ હોદરાઓની ઉર્દૂ શાળાઓ, ૧ હોદરાઓની ગુજરાતી શાળા, ૧ હોદરાઓની ગુજરાતી શાળા અને ખિસ્તીઓ માટે પ્રાથમિક મંજેલ શાળા છે. વિદ્યાર્થીઓની કુલ સંખ્યા ૨,૭૪૭ છે. શરૂઆતી કુલ વસ્તી સાથે સરખાવતાં નીચે મુજબનું પ્રમાણ છે:-

કેમ	કુલ વસ્તી	પ્રાથમિક શાળામાં જતા હોદરાઓનું પ્રમાણ.
લિંગુ	૧૭,૮૩૧	૧૩.૧
મુસલમાન	૧,૬૭૪	૧૧.૧
ખિસ્તી	૧,૪૧૩	૧.૪

તા. ૩૧-૩-૧૯૩૫ ને રોજ બપુનું મળીને શાળામાં હોદરાઓની સંખ્યા કુલ ૧,૦૨૪ હતી તે તા. ૩૧-૩-૧૯૩૬ ને રોજ વધીને ૧,૧૧૮ થયું તે ઉપરથી માલુમ પડે છે કે કયા ક્ષેત્રોમાં સારી પ્રગતિ થતી જાય છે.

એજ પ્રમાણે મધ્ય અને શાંતપુર હોદરામાં પણ કેળવણી સારી ગઈ છે. પોર્ડ તરફથી શીક્ષક કેમીના હોદરાઓને ખાસ કેળવણી પામી છે. આપવામાં આવે છે, તેમજ તે કેમીમાં કેળવણીનો વધારો થાય તે માટે કેમીમાંથી શિક્ષકો પણ શિક્ષણમાં આવે છે, અને તેજ ક્ષેત્રોમાંથી જીનુ થોડા પુત્રો પણ પોર્ડ તરફથી લેવામાં આવે છે.

મુસ્લીમ કેમીમાં પણ કેળવણીની સારી પ્રગતિ છે. ખિસ્તી કેમી માટે ખાસ એક કી પ્રાથમિક મંજેલ શાળા તા. ૩-૭-૧૯૨૮ ને રોજ ખોલવામાં આવી હતી. શરૂઆતના ત્રણ ચાર વર્ષોમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં કદ વધારો થયો, પણ ત્યાં પછી સંખ્યા તેની તેજ રહી છે. આનું કારણ એ છે કે સદરજી શાળાને સરકારે મંજૂરી આપી નથી એટલે પોર્ડનેજ તેનો બધો ખર્ચ કરવો પડે છે. હોવાથી તે અધરો પડી જાય છે. હતાં પોર્ડ ખિસ્તી હોદરાઓની કેળવણી બગડે તો તે તરફ પુરવું જણ આવે છે. સાદીરિક અને ધાર્મિક શિક્ષણ લગતી અધીજ શાળાઓમાં આપવામાં આવે છે.

મરાઠી હોદરાઓની શાળા નં. ૧ અને હોદરાઓની મરાઠી શાળા નં. ૪ સાથે મંજેલ વર્ગો લેવામાં આવ્યા છે; તેને કેળવણી ખાતા તરફથી અનુક્રમે પહેલાં ત્રણ અને બે વારણો શીખવવા માટે મંજૂરી મળી છે.

આજ વર્ષના પ્રાથમિક કેળવણીનો કુલ ખર્ચ રૂ. ૪૩,૭૭૬ અને મંજેલ વર્ગોના રૂ. ૭૮૫ હતો. આજ વર્ષે કેળવણી પાછળ કુલ ખર્ચ રૂ. ૪૪,૫૬૪ થયો હતો. ગયે વર્ષે તે રૂ. ૪૩,૫૧૯ હતો.

પ્રાથમિક કેળવણી માટે થતા કુલ ખર્ચમાંથી હાલની સરકારની નીતિને લઈને મ્યુનિસિપાલિટીને મોટે ભાગે ખર્ચ કરવો પડે છે કેમકે અરબની કેટલીક આઈડિઓને માન્ટમાંથી બાદ કરવામાં આવી છે. વધારે શિક્ષકો રોકવા અથવા નવી શાળાઓ ઉઘાડવાની દરખાસ્તોને સરકાર મંજૂરી આપતી નથી, એટલે સરકારની આવી નીતિને લઈને પ્રગતિ થતી અટકી પડે છે. પ્રગતિમાં જે કાંઈ વધારો થતો જાય છે તે લોકલ ઓથોરિટી (સ્થાનિક સત્તા) ને આભારી છે.

# મુંબઈની ધારાસભામાં ઉત્તર વિભાગને લગતી અગત્યની પ્રશ્નોત્તરી

ગુજરાતની મ્યુનિસિપાલિટીઓએ મ્યુનિસિપલ રસ્તા અને  
બગીચાઓના ફરી નામ પાડવા બાબત

ખા. બ. વલી બચ્ચા એ. પરેલે (ઉત્તર વિભાગ) નીચે પ્રમાણે સવાલો પૂછ્યા હતા :-

(ક) ૩૬ મી ડીસેમ્બર ૧૯૩૫ ના 'ભરૂચ સમાચાર'ના ૫ મા પાના ઉપર જોઈ લખાણ છે કે ભરૂચ મ્યુનિસિપાલિટીએ ટ્રસ્ટીશ્રી રસ્તા અને બગીચાઓના નામ ફેરવી કેટલાક પ્રખ્યાત માણસોના ઉપરથી તે નામો ફરી પાડ્યા છે; તે તરફ ધ્યાન ખેંચાયું છે કે ?

(બ) ગુજરાતની ધણીયરી મ્યુનિસિપાલિટીઓએ કોઈ પણ કારણ તથા રસ્તાઓ અને બગીચાઓના નામો ફેરવી નાંખી તેમજ નવા નામો પાડ્યા છે તેની સરકારને જાણ છે કે ?

(ક) આ નામો ફરી પાડવામાં જે નીતિ અખત્યાર કરવામાં આવી છે તે મ્યુનિસિપલ કાયદાની વિરૂધ્ધ છે તેની સરકારને જાણ છે કે ?

(દ) જે જોગ હોય તેો આ નીતિ બંધ કરવા માટે સરકાર શું પગલા લેવા ધારે છે ? સર અમીન મહમદખાન હાહમરીએ નીચે પ્રમાણે આ સવાલોના જવાબો આપ્યા હતા :

(જ) હા.

(ચ) ગુજરાતની ૩૩ માંથી ૫ મ્યુનિસિપાલિટીઓએ રસ્તા અને બગીચાઓના નામોમાં ફેરફાર કર્યા છે, એવી જાણ સરકારને મળી છે.

(ઙ) ના.

(ઞ) સવાલ ક નો જવાબ બાતમાં લેતાં આ ક્ષતિ ઉપરિચિત થતો નથી.

અમદાવાદ શહેર અને જિલ્લામાં હીના કપડા ખેતીની જમીન ઉપર મુકેલા વિગેરે માટે ધંધરાતી ખેતીની જમીન ઉપર બીનખેતીની જમીન ઉપર આકારતો કર આકારવા બાબત.

મી. સાકરલાલ બાલાલાલ (અમદાવાદ મીલ માલેકોનું મંડળ) એ આ વિષય ઉપર નીચે પ્રમાણે સવાલો પૂછ્યા હતા :

(અ) આ ઇલાકામાં જે ખેતીની જમીન ઉપર કોઈ કોઈ વખત અનાજ, કપડા અગર માંસ સંવવવામાં આવે તો તે ઉપર બીન-ખેતીની જમીન ઉપર આકારતો કર અગર બીજો કોઈ વધારાનો ફર મેવામાં આવે છે ખરો કે ?

- (બ) ને લેવામાં આવતો હોય તો તે વધારાનો દર શા દરથી લેવામાં આવે છે અને કેવી જાતની જમીન ઉપર તે લેવામાં આવે છે ?
- (ક) મુંબઈ, પુના, સોલાપુર, કરંજી, અમદાવાદ, બેલગામ અને ધારવાડ શહેરો અને જિલ્લાઓમાં જમીન ને કોઈ કોઈ વખત કાપડ, અનાજ અથવા ધાતુ મુકવવામાં વાપરવામાં આવે તો તે ઉપર ખીન-ખેતીની જમીનનો દર આકારવામાં આવે છે કે કેમ ?
- (દ) ને એ પ્રમાણે દર આકારવામાં આવતો હોય તો ઉપર જણાવેલા દરેક શહેરમાં તે શા દર પ્રમાણે આકારવામાં આવે છે ?
- (ઈ) અમદાવાદ શહેર અને જિલ્લામાં ને કોઈ ખેતીની જમીન ઉપર કોઈ વાર ખાનું કાપડ મુકવવામાં આવે તો તે ઉપર પુરેપુરો ખીન-ખેતીની જમીન ઉપર લેવાનો દર લેવો એવો સરકારે કોઈ દુકમ આપ્યો હતો ખરો કે ?
- (ફ) ને એવો દુકમ આપવામાં આવ્યો હોય તો તે દુકમ ધારાસભાના ટેબલ ઉપર મુકવામાં આવ્યો કે ?
- (ગ) ખેતીની જમીન ઉપર કાપડ વિગેરે મુકવવું એને સરકારે ખીન-ખેતીની જમીનના કીરટમાં ગણ્યું છે કે કેમ ?
- (હ) ને એ પ્રમાણે હોય તો તેના દુકમની નક્કર ધારાસભાના ટેબલ ઉપર મુકવામાં આવ્યો કે ?
- (ઠ) ખીન-ખેતીની જમીનના વપરાસનું કોઈ પણ વર્ગોકરણ કરવામાં આવ્યું છે કે ?
- (જ) ને એમ હોય તો એ વર્ગો કયા છે અને કાપડ, અનાજ અને ધાતુ મુકવવા માટે વપરાતી જમીન કયા વર્ગમાં મુકવામાં આવી છે ?
- (ઝ) દરેક વર્ગો માટે શા દર રાખવામાં આવ્યા છે ?
- (ચ) પહેલાં ખીન-ખેતીની જમીન ઉપર આકારનો દર, પુરા કરતો ૧/૪ હતો ત્યારે હવે અમદાવાદ શહેર, પુરા અને જિલ્લામાં કાપડ વિગેરે મુકવવા માટે વપરાતી જમીન ઉપર પુરેપુરો દર આકારવામાં આવ્યો છે એ વાત ખરી છે કે ?
- (મ) ને એમ હોય તો એ પ્રમાણે કરવાનું કારણ શું ?
- (ન) ને જમીન મુનિસિપલ હદમાં આવી જાય છે તે ઉપર પણ પુરેપુરો દર લેવામાં આવે છે તેની સરકારને જાણ છે કે ?
- (ઓ) સરકાર પોતાના દુકમમાં કોઈ પણ મુદ્દારો કરવા મંજિર છે કે કેમ ?  
ખા. બ. ડી. બી. કુપરે આ સવાલોના નીચે પ્રમાણે જવાબો આપ્યા હતા :
- (અ) હા. ને ખીન-ખેતીના ઉપયોગમાં ખેતીની જમીન લેવામાં આવતી હોય તો ને ઉપર ખીન-ખેતીની જમીન ઉપર લેવામાં આવતો દર લેવામાં આવે છે.
- (બ) આ પ્રમાણે ખીન-ખેતીની જમીન ઉપર આકારવામાં આવતા કરનો દર જમીન કદ જગ્યા ઉપર આવી છે તે પ્રમાણે એકો વતો આકારવામાં આવે છે.

(ક) બીન-ખેતીની જમીન ઉપર આકારવામાં આવતો દર જે જમીન બીન-ખેતીના કામ માટે વાપરવામાં આવતી હોય તો અમદાવાદ સહર અને પરામાં તેમજ અમદાવાદ જિલ્લામાં વીરમગામ સહરમાં અને ભરૂચ અને પંચમહાલ જિલ્લાના ગોધરા તાલુકામાં લેવામાં આવે છે. મુંબાઇ સહરમાં જમીનનો ધરોળનો વપરાશ બીન-ખેતીના કામ માટે થાય છે એટલે ત્યાં ખેતીની જમીન અને બીન-ખેતીની જમીન તેમજ તે પ્રમાણેના કરનો કાંઈ પણ તફાવત રાખવામાં આવ્યો નથી. એટલે મુંબઈ સહર માટે ખેતીની જમીન જે કાંઈ વખત બીન-ખેતીના કામ માટે વપરાય તો તે ઉપર બીન-ખેતીની જમીન ઉપર આકારવામાં આવતો દર આકારવામાં આવે કે કેમ એવો સવાલ રહેતો નથી.

(ઢ) સદરહુ સહરોમાં આકારતા કરના દર સન ૧૯૨૧ ના લેન્ડ રેવન્યુ ડ્રસ્ટ નાં. ૮૧ અને ૮૨ થી મંજુર કરેલા દર પ્રમાણે આકારવામાં આવે છે.

[દ] સરકારે આ બાબતમાં કાંઈ પણ ખાસ હુકમો આપ્યા નથી.

[ક] આ સવાલ ઉપરિચિત થતો નથી.

[ગ] હા.

[હ] એ પ્રમાણેના કાંઈ પણ હુકમો નથી, છતાં આ વિષયમાં સન ૧૮૭૬ ના લેન્ડ રેવન્યુ કોડની કલમો ૪૮ [૧] [ક] અને ૪૮ [૨] બેલી.

[ઈ] ના.

[જ] અને [ઘ] ઉપરિચિત થતા નથી.

[ઞ] હા.

[મ] બીન-ખેતીની જમીન ઉપર જે દર આકારવામાં આવે છે તે બીન-ખેતીની જમીનની કીમત ઉપર આકારવામાં આવે છે અને તેનો જે વપરાશ કરવામાં આવે તે ધોરણ ઉપર આકારવામાં આવતો નથી. એટલે બીન-ખેતીની જમીન ઉપર મકાન બિંદુ કરવામાં આવે, અથવા તો તેને કાષઃ મુકવવા માટે ખીલને લાડે આપવામાં આવે તો પણ તે ઉપર એકસરખો પુરપુરાજી દર લેવામાં આવે છે. આમાં જે કાંઈ પણ ઓછું લેવામાં આવે તો તેનો અર્થ તો સામાન્ય કર ભરનારને ભોગે આવી છુટ મુકવામાં આવે એટલેજ થાય.

શ્રી. ચંદુલાલ ભગુભાઈ દલાલ બી. ક્રામ (મુંબાઈ) ડી. પી. એ. (લંડન)

શ્રીયુત દલાલ અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના ચીફ ઓફીસર, જેઓ તા. ૯-૯-૩૫ ને રોજ 'ધી લંડન સ્ટુલ ઓફ ઇકોનોમીક્સ એન્ડ પોલીટીક્સ સાયન્સ ફોર ધી ટીપ્પોમા પ્રત પબ્લીક એડમીનીસ્ટ્રેશન'માં અભ્યાસ કરવા ઇંગ્લેન્ડ ગયા હતા તેઓ ત્યાંનો એ વર્ષનો કાસ્ટ એકજ વર્ષમાં કરી, પરીક્ષામાં સારી રીતે ઉત્તિર્ણ થઇ ડી. પી. એ. ની ડીપ્લોમા લઇ પાછા ફર્યા છે. આ સફળતા માટે અમે તેમને અભિનંદન આપીએ છીએ અને તેમની ભવિષ્યની કારકીર્દી વધુ ઉજ્જવળ બને એમ ઇચ્છીએ છીએ.

શ્રી. ચંદુલાલે જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો ત્યાં નીચે જણાવેલ વિષયો શીખવાના હોય છે.

(અ) ફર્સ્ટ આન :- (૧) પબ્લીક એડમીનીસ્ટ્રેશન, સેન્ડ્રલ એન્ડ લોકલ

(૨) ઇકોનોમીક્સ (પબ્લીક ફાઇનાન્સ સાથે)

(૩) મેયરીયલ એન્ડ પોલીટીક્સ ધીઅરી.

(બ) સેકન્ડ : નીચેના વિષયોમાંથી ગમે તે ત્રણ વિષયો લેવાના પણ દરેક મુખમાંથી એક વિષય તો લેવાજ નોમ્સ.

મુખ (અ)

(૧) ઇંગ્લીશ કોન્સ્ટિટ્યુશનલ લૉ.

\* (૨) ઇંગ્લીશ ઇકોનોમીક્સ એન્ડ મેયરીયલ હીસ્ટરી-સન ૧૭૬૦ થી.

(૩) ધી કોન્સ્ટિટ્યુશનલ હીસ્ટરી ઓફ ઇટ લીટન-સન ૧૬૬૦ થી.

મુખ (બ)

(૪) સ્ટેટીસ્ટીક્સ

\* (૫) ધી હીસ્ટરી એન્ડ પ્રીન્સિપલ્સ ઓફ લોકલ ગવર્નમેન્ટ (એડવાન્સ)

\* (૬) મેયરીયલ એડમીનીસ્ટ્રેશન,

શ્રી. ચંદુલાલને અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીએ સદરજુ અભ્યાસ કરવા ઇંગ્લેન્ડ જવા માટે એક વર્ષની અડધે પગાર રળ આપી હતી. તેમણે ડીપ્લોમા મેળવવા ઉપરાંત લંડન કાઉન્ટી કાઉન્સિલ, મીડલસેક્સ કાઉન્ટી કાઉન્સિલ અને હમ્બરવેલ ખરો કાઉન્સિલના કારોબારની પદ્ધતિનો ચેકરીકલ અભ્યાસ પણ કર્યો છે. પબ્લીક એડમીનીસ્ટ્રેશન અંગે આવો અભ્યાસ ઘણો અમૂલ્યો હોઇ કાંઇ પણ સ્થાનિક સંસ્થાનો ઓફીસર અથવા નોકર આ અગર આવો અભ્યાસ કરવા બહાર જવા ઇચ્છતો હોય તો અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીની મદદ જે તે સંસ્થા તેને સગવડ કરી આપે તો આવા અભ્યાસને ઘણું ઉત્તેજન મળે. આશા છે કે આવા સંજોગોમાં પોતાના ઓફીસર અથવા નોકરની ઇચ્છાને અનુમોદન આપી કાંઇ પણ સ્થાનિક સંસ્થા તેને બનતી સગવડ કરી આપશે. અમે વધુમાં ઇચ્છીએ છીએ કે અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી શ્રી. દલાલની ઠદર કરી એમની ભવિષ્યની કારકીર્દી ઉજ્જવળ બનાવવામાં સદાયસૂત થશે.

\* શ્રી. ચંદુલાલે આ નિશાનીઓવાળા વિષયો પસંદ કર્યા હતા. આ વિષયમાં જે કાંઇ પણ સપ્પાને વધુ માહિતી જોઈતી હશે તો તે માટે શ્રી. ચંદુલાલ ભગુભાઈ દલાલ, ૧૩ ભારતી નિવાસ મોસામી, એલીસ બ્રીજ, એ સીરનામે લખવાથી પુરતી માહિતી મળી શકશે.

# સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

(ત્રૈમાસિક)

વર્ષ ૩, અંક ૨]

તા.ન્યુઆરી ૧૯૩૬.

[ક્રમાંક ૧૦

## મદ્રાસ રાહેરમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ વ્યવસ્થા

**વિસ્તાર અને વસ્તી:**—મદ્રાસ રાહેરની વસ્તી સન ૧૯૩૧ માં ૬,૪૦,૨૩૦ માણસની હતી. એનો વિસ્તાર ૨૬.૩૬૬ રૂબર માપલનો છે.

**મદ્રાસ કોરપોરેશન:**—આણુ ધારા મુજબ મદ્રાસ કોરપોરેશનના નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે ૫૦ સભ્યો છે:—

૩૦ ચુંટાયેલા.

૧૧ ખાસ સંસ્થાઓના પ્રતિનિધિઓ (૩ મદ્રાસ ચેમ્બર, ૩ મદ્રાસ ટ્રેડીંગ, ૨ સાઉથ ઇન્ડીઅન ચેમ્બર, ૩ બીગ.)

૬ સરકાર નિયુક્ત.

કુલ ૫૦

સામાન્ય ચુંટણી પછી પહેલી મીટીંગમાં ઇન્ડિયીય તેઓમાંથી એકને મેયર તરીકે ચુંટી કાઢે છે, તેમાં ડેપુટી મેયર અને કોમી પ્રતિનિધિત્વ નથી.

**મદ્રાસ સીટી મ્યુનિસિપલ એક્ટ ૧૯૧૬:**—સન ૧૯૧૬ ના મદ્રાસ મ્યુનિસિપલ એક્ટમાં સુધારો વધારો કરતું એક બીજા મદ્રાસની ધારાસભામાં લાવવામાં આવ્યું છે. રીસેક્ટ કમિટીએ સુધારા કર્યા મુજબનું બીજા સરકારી તપાસ નીચે છે. હાલના વધારણાં એકદમ સુધારા કરી નાંખતું એ બીજા છે. તેમાં અગત્યની નથી કલમો નીચે પ્રમાણે છે.

(૩) સભ્યોની સંખ્યા વધારીને ૬૫ ની કરવામાં આવી છે.

(૪) આ ૬૫ સભ્યો ઉપરાંત સરકાર વધારામાં વધારે ૩ ખાસ સભ્યો નીમી શકે.

(૫) ડેપુટી મેયરનો હેલ્ફે અમલમાં લાવવામાં આવ્યો છે.

(૬) એકાદરેનની નીમણુંક માટે તેમાં નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે.

(૭) રૂબરબી ખાતાના અધિકારીની નીમણુંક સરકારી ધારાધોરણ મુજબની કરવા માટે નિયમ થયો છે.

- (ક) સ્ટેન્ડીંગ કમિટિના સભ્યોની સંખ્યા ૪ થી વધારીને ૬ ની કરવામાં આવી છે.  
 (ગ) એંગ્લો-ઇન્ડિઅન એસોસીએશન અને મદ્રાસની યુનિવર્સિટીને પ્રતિનિધિત્વ આપવામાં આવ્યું છે.

**સત્તાઓ :-** કાઉન્સિલ, સ્ટેન્ડીંગ કમિટિઓ અને મ્યુનિસિપલ કમીસ્તર, એ ખાસ મ્યુનિસિપલ સત્તાઓ છે. એક્ટમાં તેઓને અધિકારી ખાસ સત્તાઓનો અને તેમની ફરજો બાબત નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે. દરેક સત્તા પોતાના વર્તુળમાં સર્વોપરી સત્તા ભોગવે છે. એક્ટની કલમ ૨૩ (૧) માં ખાસ જણાવવામાં આવ્યું છે કે “આ એક્ટ અન્વયે બીજા કોઈ પણ કાયદા મુજબ જે સત્તા સ્ટેન્ડીંગ કમિટિ અગર કમીસ્તરને આપવામાં આવી છે તેનો કાઉન્સિલ ઉપયોગ કરી શકશે નહિ.” કમીસ્તરની નીમણૂકે ગવર્નર તરફથી ત્રણ વર્ષ માટે કરવામાં આવે છે. પણ ફરીથી બીજા ત્રણ વર્ષ માટે એક જ સપ્તશતી નીમણૂક માણ રાખી શકાય છે. કારપોરશનનો તે મુખ્ય કારોબારી અધિકારી છે. કલમ ૧૬ મુજબ તેને સોંપવામાં આવેલી સત્તા તે બીજાને સોંપી શકે છે. તેના હાથ નીચે ડેપુટી અગર એસિસ્ટન્ટ કમીસ્તર નથી. સેક્રટરીની જગ્યા હતી; પરંતુ હાલમાં તે ખાલી છે અને કારપોરશન હવેથી તે પુરવા માંડતું નથી. કાઉન્સિલ અને સ્ટેન્ડીંગ કમિટિઓની મીટીંગના કામકાજ ઉપર કેબરેબ રાખનાર એક ખાસ અધિકારી છે, અને તેને “મેનેજર ઓફ મીટીંગ્સ” કહેવામાં આવે છે. સથળા અધિકારીઓને કમિસ્તરના હાથ નીચે કામ કરવાનું હોય છે, અને તેમાં ફજવણી ખાતાના અધિકારીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે.

**ફેજવણીની સ્ટેન્ડીંગ કમિટિ :-** હાલમાં માર સ્ટેન્ડીંગ કમિટિઓ છે, જેમાંની એક ફેજવણીની છે. તેના સાત સભ્યો છે. તે ફક્ત સલાહકાર મંડળ છે; તેને કોઈ પણ કારોબારી સત્તા આપવામાં આવી નથી. ખાતાના ઉપરોક્ત “એક્ઝિક્યુશનલ ઓફીસર” કહેવામાં આવે છે, અને તેને કમીસ્તરની રીધી હકુમત નીચે કામ કરવાનું હોય છે. કમીસ્તરે તેને નીચે જણાવેલી સત્તાઓ આપી છે.

- (અ) ૨૫ રૂપીઆથી વધારે પગાર હોય નહિ એવી જગ્યાઓ માટેની નીમણૂકો અને ફેરબદલીઓ કરવાની.  
 (બ) ૧૦૦ રૂપીઆથી વધારે ખર્ચ આવે નહિ એવી રીતે નાની વસ્તુઓ જેવી કે ફરનીચર, પુસ્તકો, નકશા વિગેરે ખરીદવાની મંજૂરી આપવાની.  
 (ક) ફેજવણી ખાતામાં નાના હોદ્દા ઉપરના માણસોને રજા વિગેરે આપવાની.

આ પદ્ધતિથી કામ ખુબ સરળતાથી થતું ચાલ્યું પડ્યું છે. સભાઓ મહિને મહિને બોલાવવામાં આવે છે.

**ફેજવણી પદ્ધતિ :-** મદ્રાસ છતાંકાના ફેજવણી ખાતાના કારોબારની પદ્ધતિ હિંદુ-સ્થાન તેમજ યુરોપની પણ સથળા પદ્ધતિઓથી નિરાળી છે.

## (ક) સરકાર નિયુક્ત :—

મુસ્લીમ	...	...	...	૨
દક્ષિત કોમો	...	...	...	૧
શ્રીઓ	...	...	...	૨
બીજી સંસ્થાઓનો પ્રતિનિધિ	...	...	...	૧
				<hr/>
				૬
				<hr/>
				કુલ ૨૬

ડીરટ્રીક્ટ એજ્યુકેશન કાઉન્સીલનું નાણાપ્રકરણ :- કાઉન્સીલને સરકારી આન્ટની ફક્ત એકજ આવક છે જે ૧૯૩૩-૩૪ ની સાલમાં રૂ. ૧,૪૨,૩૪૩ ની હતી. ઓશી-સના માણસ (એક કારકુન) પાછળ ચલો નાનો ખર્ચ બાદ કરી તે સદગણી રકમ માન્ય ચલસી ખાનગી શાળાઓને આન્ટ-ઇન-એઇડ તરીકે વહેંચી આપવામાં આવી હતી.

કોરપોરેશનને સરકારી આન્ટ :- ડીરટ્રીક્ટ એજ્યુકેશન કાઉન્સીલને રૂ. ૧,૪૨,૩૪૩ આપવા ઉપરાંત પ્રાથમિક કેળવણીના કાયદાની કક્ષમ ૩૭ મુજબ રૂ. ૨,૭૬,૫૦૦ ની અને તેજ કક્ષમ નીચેના કાનુન મુજબ રૂ. ૩૦,૦૦૦ ની રકમ સરકારે મદ્રાસ કોરપોરેશનને આન્ટ તરીકે આપી હતી.

સરકાર અને કોરપોરેશનને થતા ખર્ચની સરખામણી :- મદ્રાસ શહેરમાં સન ૧૯૩૩-૩૪ ની સાલમાં સરકાર અને કોરપોરેશનને અનુક્રમે પ્રાથમિક કેળવણી પાછળ જે ખર્ચ થયો હતો તે નીચે મુજબ છે.

સરકારને	રૂ.	કોરપોરેશનને	રૂ.
ડીરટ્રીક્ટ એજ્યુકેશન કાઉન્સીલને આન્ટ	૧૪૨,૩૪૩	બનરગ રેવ. મુમાંથી	૨૯૬,૦૦૦
કોરપોરેશનને આન્ટ	૨૭૬,૫૦૦	કેળવણી કર	૨૭૬,૫૦૦
એજન	૩૦,૦૦૦		<hr/>
		કુલ ૫૭૫,૦૦૦	

કુલ ૪૪૮,૮૪૩

એકંદર કુલ ૧૦,૨૩,૮૪૩

ડીરટ્રીક્ટ એજ્યુકેશન કાઉન્સીલ અને મદ્રાસ કોરપોરેશનને આન્ટ આપવા ઉપરાંત સરકાર બીજી ૨૧ શાળાઓ નિભાવે છે.

ફરજિયાત કેળવણી :- આખા મદ્રાસ શહેરમાં ફરજિયાત કેળવણી દાખલ કરવામાં આવી છે. ત્રણ હપ્તાથી આખા શહેરમાં ફરજિયાત કેળવણીના પ્રસાર કરી દેવામાં



આગ્યો હતો. પહેલાં ૧ લી જુલાઈ ૧૯૨૩ થી ૪ ડીસેમ્બરમાં, બીજી વાર સન ૧૯૨૭ ના જાન્યુઆરીમાં ૩ ડીસેમ્બરમાં અને ત્રીજી વાર ૧૯૩૦ થી ૪ ડીસેમ્બરમાં બીજી એક વર્ષમાં પ્રસાર કરવામાં આગ્યો હતો. ફરજિયાત કેળવણી માટે ઉમર નીચે પ્રમાણે રાખવામાં આવી છે,

૬ થી ૧૧ વર્ષ બીન મુસ્લીમ હોદ્દાઓ માટે.

૮ થી ૧૩ વર્ષ મુસ્લીમ હોદ્દાઓ માટે.

૫ થી ૧૦ વર્ષ બધી હોદ્દાઓ માટે.

ઉપર જણાવેલી ઉમરના બાળકોમાંથી ૮૦ ટકા જેટલા શાળામાં જાય છે.

**પ્રાથમિક કેળવણી માટે જોઈતી સગવડો પુરી પાડવા માટે જવાબદાર સત્તાઓ :-** ઉપર જણાવવામાં આવ્યું છે કે પ્રાથમિક કેળવણી માટે કારપોરેશનની જવાબદારી શેડીજ છે; અને આ ઉપરાંત તે માટે બીજી સત્તાઓ પણ જવાબદાર છે. નીચે સંપૂર્ણ તપસીલ આપી છે :-

૧ મદ્રાસ કારપોરેશન

૨ લેખર ડીપાર્ટમેન્ટ નીચે સરકાર તરફથી ચાલતી પ્રાથમિક શાળાઓ

૩ ફેટલીન માધ્યમિક શાળાઓ અને ફાલેન્ગેની પ્રાથમિક શાળાઓ

૪ ડાયરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શનની સીધી દેખરેખ નીચે ચાલતી ખાસ શાળાઓ જેવી કે બુનીઅર સર્ટીફિકેટ સ્કૂલ્સ, ફેટલી સ્કૂલ્સ વિગેરે.

૫ ડિસ્ટ્રિક્ટ એજ્યુકેશન કમિશ્નરી (મદ્રાસ)

૬ ગામડી શાળાઓ (માન્ય થયેલી અને માન્ય નહિ થયેલ હોય એવી)

**ઈન્સપેક્શન અને સુપરવીઝન :-** સરકારી ઇન્સપેક્શન કરનાર અમલદારો બધી શાળાઓનું ઇન્સપેક્શન કરે છે; પણ કારપોરેશન પોતાની શાળાઓ માટે સુપરવાઇઝરી નીચે છે. દરેક ડીસેમ્બરમાં એટેન્ડન્સ કમીટીઓ પણ નીમવામાં આવી છે.

**કેળવણી કર :-** મદ્રાસ શહેરમાં પ્રાથમિક કેળવણી માટે કેળવણી કર નાંખવામાં આગ્યો છે. શહેરના મકાનો અને જમીનોની વાર્ષિક કીંમત ઉપર ૧૫ ૧/૨% જેટલો કર કારપોરેશન ઉધરાવે છે. આમાં ૧ ૧/૪% જેટલા કેળવણીના કરનો વધારો કરતાં વાર્ષિક કુલ રૂ. ૩,૭૮,૦૦૦ મળ્યા હતા. આટલીજ બીજી રકમ સરકાર આપે છે. સન ૧૯૩૩-૩૪ માં ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે સરકારને ફાળે રૂ. ૨,૭૬,૫૦૦ અને રૂ. ૩૦,૦૦૦ આપવાના આગ્યો હતા.

**પૈદ્દતીય ઇન્સપેક્શન :-** કારપોરેશન શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓના આરોગ્ય અને મકાનોની આરોગ્યતાકરી રીતો તરફ સાફ જાન આપવામાં આવે છે. બધું મળીને ૬

સારી લાયકાતવાળા ડોક્ટરી ઇન્સ્પેક્ટરો તેમનો સંબંધ વખત આ કામ પાછળ ગાળે છે. સરકારી અને કારપોરેશનની હોરિપટલોમાં મફત ઉપચાર કરવામાં આવે છે.

શાળાઓમાં નહાવાની સગવડ :-૫૬ શાળાઓ વિદ્યાર્થીઓ ગાટે ન્હાવા નાની ઓરડીઓ રાખે છે. ગંદા બાળકોને છુટીના વખતમાં અને શાળાના વખતમાં મુદ્દા શિક્ષકોની દૃષ્ટિએ નીચે નવડાવવામાં આવે છે.

ખપોરનું ખાણું :-૮૨ શાળામાં જ્યારે શાળા ઉઘાડી હોય ત્યારે રોજ ગરીબ માળાખોના લગભગ ૪૫૦૦ બાળકોને ખપોરનું ખાણું મફત આપવામાં આવ્યું હતું. સન ૧૯૩૩-૩૪ માં કારપોરેશનને આની પાછળ રૂ. ૩૪,૩૭૮-૧૪-૧ નો ખર્ચ થયો હતો. આ ખાણું જે વિદ્યાર્થીઓની ગરીબ સ્થિતિ પુરવાર થઈ હોય અને જેમને માટે શાળાના હેડ માસ્ટરે જાણમણ કરી હોય તેમનેજ આપવામાં આવે છે. ખોરાક રાંધવા તેમજ પીરસવા માટે ખાસ માણસો રોકવામાં આવ્યા છે. કારપોરેશનની ૪ દોરીઓ આ કામ માટે વપરાય છે જેમાંની ત્રણ દ'મેસ વપરાશમાં રહે છે અને એક ખાસ જરૂરી અને તાત્કાલિક કામ માટે વપરાશ માટેજ રાખી મુકવામાં આવે છે. વિદ્યાર્થી દોઢ એક શેર જેટલા વજનને ભાત અને કદી આપવામાં આવે છે. આ રીતે ૪૫૦૦ શેર જેટલો ભાત રોજ રાંધવામાં આવે છે.

હોય ત્યારે સાંજે ૪ થી ૪-૩૦ સુધી ઓઝારટ કરવામાં આવે છે. શાળાઓને માટે જોઈતો પ્રોગ્રામ એન્યુકેશનલ ઓરીસર ધરી કોટે છે. પણ ખૂબ તેમાં સંગીત, પરચુરસ ખખરો અને આરોગ્યતા વિષે વાતચીત અને વાતચીતના સમાવેશ થાય છે. ૧૩ ફારપોરેશન શાળાઓને રેડીઓ સેટ આપવામાં આવ્યા છે. મોટાઓને કેળવણી આપવા માટે પણ રેડીઓ વિચારવાલાયક સાધન છે. તેનાથી કેળવણી મળે છે તેમ નિર્દોષ આનંદ પણ મળે છે. આ માટે મદાસ ફારપોરેશનને સુચારકગાદી થઈ છે.

પુસ્તકાલયો અને વાંચનાલયો :—જાહેર નિર્દોષ આનંદ આપવામાં હિંદુસ્તાનની બધી યુનિવર્સિટીઓમાં મદાસ ફારપોરેશન મોખરે આવે છે. દરેક નવા આપતા કાઉન્સિલરોમાં આ તત્વ જાણે મળ્યાજ સમગ્રયુગ હોય એમ લાગે છે. રેડીઓ દ્વારા જ્ઞાન, મક્ત ખોરાક અને મક્ત પ્રાથમિક કેળવણી ઉપરાંત ફારપોરેશનના નાના મકાનોમાં તેમજ ભાડે રાખેલા ઓરડાઓમાં શહેરમાં મળે સ્થળે મક્ત પુસ્તકાલયો અને વાંચનાલયો માત્રમ પડે છે. ફારપોરેશન વડે આમતા આપા ૯ ફારપોરેશનના અને ૪૩ ખાનગી વાંચનાલયો છે.

શાળાઓમાં ઇંગ્લેજીનું શિક્ષણ :—મદાસમાં શાળાઓમાં ઇંગ્લેજીના શિક્ષણની માંગણી વધારે છે. દરેક જાગરને ઇંગ્લેજી શીખવાની હોંશ હોય છે અને તેમના માખાપ પણ તેમને ઉત્તેજન આપે છે. ફેટલાક જાગરો તો નિશાળે જવા માંડતા પહેલાંજ ઇંગ્લેજી જાણવા માંડે છે. આ માંગણી જોટલી બધી છે કે ફારપોરેશનની શાળાઓમાં બીજા ધોરણથીજ ઇંગ્લેજી વાતચીત શરૂ કરવામાં આવે છે. ફેટલાક શિક્ષકો વધારે ઉંચા શિક્ષણ માટે લાયક નહિ હોય તો પણ તેમને આ માટે તૈયાર કરવામાં આવે છે.\*

\* રંગુન ફારપોરેશને નીમેશા ખાસ ઓરીસરના રીપોર્ટ ઉપરથી.

વારનું સરનામું  
"Kacheria" Bombay. }

રેડીશન નંબર { કુકન ૨૬૬૪૪  
રેડીશન ૨૮૬૪૨

જોઈવલાલ છોટાલાલ એન્ડ કુંપની

રોસ એન્ડ જનરલ મરચન્ટસ એન્ડ કોન્સ્ટ્રક્ટર્સ.

૨૦૯-૨૦૯ નાગરેવી સ્ટ્રીટ, સદરીઆ બજાર, મુંબઈ ૩.

મૂતર, મુતલી, મનીલા, કાયા અને વાયરનાં દોરડાંઓ, નીવારપાટી, ટેપ, ખાકી, જુલ અને કાળી પગે લપેટવાની જેન્ડેજીસો, લેમ્પવીક (બત્તી), સ્પનવાર્ન કોન્ટ્રીવેસ્ટ, ટ્વર્ષન, પીત્તળ સામાન અને પાણીના નળોના મોટા જોડ હમારે ત્યાં કાયમ રહે છે.

પાકીસ, કીટીંગ, હાઈવેર, લોખંડ સ્ટીલ, ઓઈલ કલર અને બીજા દરેક જાતનો માલ, હમો મીલ, જીન, રેડ્ડે, યુનિવર્સિટી, લોકલ બોર્ડ અને પી. હમડ્યુ. ડી ને સપ્લાઈ કરીએ છીએ.

# કર્ણાટક વિભાગની સ્થાનિક સંસ્થાઓની પરિષદ—ગઠગ

તા. ૧૨-૧૨-૩૬.

પ્રમુખ : શ્રી. એન. એસ. કેપીક, બી. એ. લું ભાવળ.

મી. કેટી અને અન્ય અધ્યક્ષો;

કર્ણાટક વિભાગની સ્થાનિક સત્તાઓની આ પરિષદના પ્રમુખ થવાનું માન મને આપવા માટે પરિષદની સ્થાપત સમિતિ તેમજ લોકલ એક્ઝિક્યુટિવ કમિટીના દ્વારા આભારી છું. મારી પરિમિતતાનું જ્ઞાન હોવા છતાં આ પરિષદનું પ્રમુખસ્થાન મેં એવા પ્રસારથી લીધું કે વર્ષોના ગાળા પછી હું મારા કર્ણાટકી અધ્યક્ષોને મળી શકું, હું સમજી શકું છું કે જે માન મને આપવામાં આવ્યું છે તે અંગત નથી પરંતુ ઇતિહાસની મુખ્ય સ્થાનિક સત્તાને નોકર હોવાને લીધે તે મને આપવામાં આવ્યું છે. તમે જે ખાસ પ્રશ્નોનો વિચાર આજે સ્થાપવાના છે તેમાં હું કાંઈ ખાસ પારંગત નથી; પરંતુ તેનું મને માત્ર સામાન્ય જ્ઞાન છે. આમ હોવાથી હું જે કહીશ તે અભિપ્રાયોની સ્થાનિક સત્તાઓના સામાન્ય દિલને લગતું હશે.

જવાબદાર હોવા છતાં આપણે માટે જદુજ આણું ફરી શકે એમ છે. એકત્રીકપુટીય કાઉન્સીલના હાથમાં નાણા વ્યવસ્થા, ધારાસભામાં સરકાર નિયુક્ત સભ્યો, અને આખી પધ્ધતિમાં ગવર્નરની સત્તા, આ બધી ચક્રુઓ પ્રધાન મોત્તાની જવાબદારી સંપૂર્ણ રીતે અદા ફરી શકે તેમાં અટકાવ નાંખી રહી હતી. હવે આપણે ખરેખર પ્રશ્નસત્તાક તંત્ર મળશે એવી ખાતરી આપવામાં આવી છે. ચૂંટાયેલા અને પ્રધાનની સરકાર બન્નેમાં પ્રધાનોને હવે પહેલીજ વાર રાજપતંત્રનો વહીવટ હાથમાં લેવાનો હક મળશે, એટલે હવે તેઓ મહાન નીતિઓ પ્રદલુ ફરી તેને અમલમાં લાવવા સર્વર્થ થશે. જે રાજામતીઓને અંગે પ્રધાનના ગવર્નરો અને ગવર્નર જનરલને વેટો (veto) ની અતિશય સત્તા આપવામાં આવી છે તે સત્તામતીઓને પણ હવે ગવર્નરો અને ગવર્નર જનરલને આપવાના 'ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ ઓફ ઇન્સ્ટ્રક્શન્સ' (Instruments of Instructions) માં નિયમિત કરવામાં આવી છે. આ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સનું વર્ણન પણ કાયદા બેટલુજ હોવાથી તેમનું ઉદ્ગમન કરવામાં આવશે એવી ભીતિ રાખવાની જરૂર નથી. અત્યંત નવા અધિકારને લીધે સ્થાનિક સત્તાઓના ધોય અને પ્રગતિઓ ઉપર કાંઈક પ્રત્યાઘાત આવશે અને તેથી તેમની સત્તા અને ફરજોમાં પુનરુચ્ચના કરવી પડશે. તેથી જો પ્રધાન તરીકે આપણને યોગ્ય પુરોગ મળી આવે, જેઓ કેશબકલ હોય અને વિશાળ દૃષ્ટિવાળા હોય કાઈ કરવામાં તત્પર હોય તો આપણે તેઓ તરફથી સારી આશા રાખી શકીએ, અને સ્થાનિક સત્તાઓને પણ તેમના તરફથી સારી શ્રદ્ધા મળે.

નોંધ્યો. ઘર અગર મીઠકત વેરા આવકતું બહુ સધ્ધર સાધન છે. આ વેરાના દરમાં વખતો વખત રીતસરના સુધારા થવા જોઈએ. મુંબઈ શહેરમાં ધણીના કબજાની અગર ભાડે નહિ આપાવેલી મીઠકતના વેરાના દરના સુધારાને લીધે હાલના નાણાની તંગીના વખતમાં સારી મદદ મળી હતી. વળી જે વેરા નાંખવામાં આવે તે ગમે તેટલી સખ્તાઈથી પણ વસુલ કરવા જોઈએ. ઉપરથી જોતાં તો આ એક ઘણી સામાન્ય સુચના લાગશે; પણ ઘણી મ્યુનિસિપાલિટીઓ હારોઆરના આ અગત્યના અંગમાં નિષ્ફળ જાય છે એ બહુ જાણીતું છે. કર વસુલાત માટે કાયદા મુજબના સખ્ત, પગલા લેવામાં આવતા નથી અને ઝાંડીટ નોંધમાં ચેતવણી, અપાયા છતાં વેરાની વસુલ નહિ થયેલી રકમમાં દિન પ્રતિદિન વધારો થવા દેવામાં આવે છે. સન ૧૯૩૫ માં ધારવાહના કનેક્ટરે જીજ્ઞાસુની સ્થાનિક પ્રાંતોની પરિષદ આગળ લાવેલું કરતાં જણાવ્યું હતું કે આગલી સાતમાં ધારવાહ મ્યુનિસિપાલિટીએ ૫૮ ટકા જેટલો કર વેરા ઉધરાવ્યો ન હતો; અને તેની આગલી સાતમાં ૮ ટકા જેટલી ઉધરાણી બાકી પડી હતી. દુબલી મ્યુનિસિપાલિટીએ આગલા વર્ષમાં ૪૩ ટકા જેટલો કર વેરા ઉધરાવ્યો ન હતો અને હાલેની મ્યુનિસિપાલિટીના સંબંધમાં આ બાકી ૬૫ ટકા જેટલી હતી. આવી મોટી બાકી પડે એટલે નાણા સ્થિતિ નજાળા પડેજ. મિલ્કે ભાર મુકીને જણાવ્યું હતું કે આવી સ્થિતિ સુધારવા માટે આ કામ સાફ જવતંજ અને કંઈક હારોઆરી માણસો દ્રાખવા જોઈએ અને મુંબઈના પ્રતિનિધિઓએ તેમના કામમાં હંખસ નાંખવી જોઈએ નહિ. આ વિષય ઉપર મને પિઝ્ઝેપેપલું કરતો પ્રાંતજાને તમને ઘણાને આમ કપાત થશે કે ત્યારે માટે જે મ્યુનિસિપાલિટી સાથે સંબંધ છે તેની થી સ્થિતિ છે. સન ૧૯૩૫-૩૬ ના એડમિનિસ્ટ્રેટીવ રિપોર્ટમાં મ્યુનિસિપલ કમીશનર જણાવે છે કે આ કામ માટે રોકેલા માણસોની ઉધરાવવાની શક્તિની બદારના પણ સંજોગો ખ્યાનમાં લેતાં મિઠકત અને વાહન વેરા અંગેની કુલ ૨ કરોડ અને ૯૮૫ લાખ રૂપિયાની ઉધરાણીમાં ફક્ત ૪૯૯ ટકા જેટલીજ ઉધરાણી બાકી પડી હતી. વળી તમે જાણો છો કે સ્થાનિક સંસ્થાઓની નાણા વ્યવસ્થામાં સુધારો થાય તે માટે ફેટલીક સુચનાઓ થાય છે જેની કે મોજમઝાહના સાધનો ઉપરનો કર મ્યુનિસિપાલિટીઓને આપી દેવો, અથવા તો પેટ્રોલ ઉપરના કરમાં તેમને ભાગ આપવો વિગેરે; પણ આ બધા કરતાં સૌથી સરસ રસ્તો તો એ છે કે સ્થાનિક સત્તાઓએ જાહેરને કામ લાગતા હોય એવા વ્યાપાર-ઉદ્યોગી સાહસો દાખ ઉપર લેવા: આવકમાં વધારો થાય એટલીજ મતજગથી નહિ પણ જેથી મોકોને આ સાધનો સરતા પડે. સન ૧૯૨૬ ના માર્ચમાં દિલ્હીમાં લદાયેલી અખિલ-ભારત સ્થાનિક સંસ્થાઓની પરિષદમાં સર મુશામહુસેન લીલાવતુજીએ આ સૂચના કરી હતી અને આ માટે જેસ પુરો પાડ્યો, કનેક્ટીક લાઇટ, ઇલેક્ટ્રીક પાવર અને તે પડે સાક્ષતા વાહનો જેવાં કે ટ્રામ, બસ વિગેરે તથા છાપખાના, ન્યુસપેપર, મેંકા વિગેરે સુચના હતા. જે જે જગ્યાએ આ સાધનો છે તે હાલમાં બીજી કુંપનીઓને કોન્ટ્રાક્ટથી સોંપાઈ ગયેલા હજો એટલે તે થી રીતે મળી શકે તેના સ્થાનિક સંસ્થાઓએ વિચાર કરવાનો સહેલો, પણ એમણે જણાવ્યું હતું કે ત્યાં ત્યાં આ બધું નથી ત્યાં સ્થાનિક સંસ્થાઓએ તે તરત દાખલ કરી દેવું જોઈએ. આ માટે જરૂરીગદામ ટ્રાંસપોરેશનની મ્યુનિસિપલ મેંક જે કરકસર કરી મ્યુનિસિપલ નાણા પ્રકરણને સદાય કરે છે અને શહેરીઓને મિઠકત

યશે કે જેથી તેમાં નફો મળે અને ઠરો ઓછો કરી શકાય. કર ભરનારાઓ જેઓ આવું વ્યાપારી સાદસ ખેડવા તૈયાર થાય તેમને પણ નફામાંથી ભાગ આપવો પડે. હવે સ્થાનિક સત્તા અને કર ભરનાર ખન્નેનો નફો પુરો પાડના કીમતમાં વધારો કરવો પડે એટલે સાધ- નોનો ઉપયોગ ઓછો થઈ પડે એ પણ વિચારવાનું રહ્યું. વળી સ્થાનિક સત્તાઓ સદરહુ સાધનો માટે જરૂરી કુશળતા ભરી દેખરેખ રાખવા માટેનો ખર્ચ કરી શકે કે કેમ તે પણ એક પ્રશ્ન છે. આવા સાધનો માટે તો શરૂઆતનો ખર્ચ અને તે માટે ઉભી કંઠેલી લોનના વ્યાજનો પ્રશ્ન પણ બહુ મહત્વનો રહેશે. મ્યુનિસિપલ બેંક માટે જે સુચના છે તે બેંકની સગવડ અગર કરકસરના ઉદ્દેશથી થયેલી સુચના નથી; કેમકે અહીં દરેક મ્યુનિસિપલ વિસ્તારમાં પોસ્ટલ સેર્વિસ બેંક અને એક અગર વધારે ડ્રા-ઓપરેટીવ બેંક છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાશે કે મ્યુનિસિપલ બેંક રાજ્યવાની ઇચ્છા એટલાજ પુરતી છે કે તેથી હલકા હવે સારા મોટા ફંડની આસા રાખી શકાય. બેંકો તેમનું ફંડ વ્યાજના હલકા હવે ડીપોઝીટ તરીકે એકઠું કરે છે; કારણ કે ડીપોઝીટ માટે ત્યારે અગર ટુંક મુદતની ખચકાટી પાછા આપવાના હોય છે અને વ્યાપારી નીતિ મુજબ તેઓને તેમના ફંડનો મોટો ભાગ એથી રીને રાખવો પડે છે કે ડીપોઝીટરો માટે ત્યારે અગર ટુંક મુદતમાં તે આપી શકાય. જો મ્યુનિસિપલ બેંકો આ પ્રમાણે ફંડ એકઠું કરી તે બધું અથવા તેનો મોટો ભાગ જાહેર કામોમાં ખર્ચી નાંખે તો તેમને પાછળથી શોષણ પડે. જો કામ પણ કારણસર બેંક ઉપર દરોડો પડે તો હાથ ઉપરની સીકક ઉપરથી નેનો સામનો કરવો મુશ્કેલ થઈ પડે. જો તેઓ ફંડ એથી રીને એકઠું કરે કે નાણા લાંબી મુદતે આપવાના હોય તો વ્યાજના દર વધારે આપવા પડે. સન ૧૯૨૬ માં ઇંગ્લાંડમાં ટ્રેઝરીએ નીમેરી હમિરીના રિપોર્ટમાં તેમનો સમગ્ર અભિપ્રાય એવો હતો કે મ્યુનિસિપલ બેંકો નફો તો નથી કરતી એટલુંજ નહિ પણ તેથી ઉઘટો મ્યુનિસિપલ ખર્ચમાં વધારો થાય છે અને એવા જોખમો ખેડવા પડે છે કે જેથી ઉઘટું મ્યુનિસિપલ નાણા પ્રકરણને જોખમમાં ઉતરવું પડે. બેંકીંગ એ બહુ કુશળતાભર્યું કામ છે અને તેનાં સફળ વહીવટ માટે તે માટે ખાસ સિદ્ધિત માણ- સોની જરૂર પડે છે. એટલે એક સ્થાનિક સત્તા આ માટે જોઈતો ખર્ચ કરી શકે કે કેમ એ સંદેહભર્યું છે. આમ હોવાથી મ્યુનિસિપાલિટીએ જાહેર સાધનોનું સાદસ ખેડવું કે કેમ એ બહુ પિકટ પ્રશ્ન છે. જો તેઓ આ વિચારના નિદિ હોય તો પછી નાણા પ્રકરણ સુધારવા માટે સ્થાનિક સત્તાઓએ સરકાર પાસે મોજબજાહ પરના કર જેવા વધારાના સાધનો માંગવાનું રહ્યું. આપણી હવેની ગ્રેવી-સીયલ એસેમ્બલી સદંતર ચુંટાયલા પ્રતિ- નિધિઓની અને ક્ષાય જેઓને સ્થાનિક સત્તાઓની દશાનો કાંઈપણ અનુભવ હોય તેવા માણસોની હશે એટલે સ્થાનિક સ્વરાજ્યનો પ્રશ્ન હવે વધારે કુશળતાથી ઇજાશે.

૧૩ પ્રાથમિક ફેળવણી :—સ્થાનિક સત્તાઓ આગળ જે મહત્વનો પ્રશ્ન છે તે પ્રાથમિક ફેળવણીના વિકાસનો છે. સન ૧૯૨૭ ના પ્રાયમરી એજ્યુકેશન એક્ટથી પ્રાથ- મિક ફેળવણી ઉપરનો અંકુશ સ્થાનિક સત્તાઓને આપવામાં આવ્યો હતો. સંદરહુ એકંટ મુજબ સરકાર સ્થાનિક સત્તાઓને ફરજિયાત ફેળવણી આપતી યોજના રહુ કરવા ફરજ પાડી શકે. જો સરકાર કાંઈ પણ યોજના મંજૂર કરે તો ડેટમ લાઇન ગ્રાન્ટ એટલે સ્થાનિક સત્તાઓને અંકુશ સોંપે તેની આગળના વર્ષની ગ્રાન્ટ ઉપરાંત સરકાર મ્યુનિસિપાલિટીઓને

એક જાતની સેવાજ છે. રાજ્યે ચલાવતા શીખવાની કેળવણીનું એ એક સાધન છે એમ સમજી  
તમે તેમાં પ્રવિણતા મેળવવા મથતા હોશો. શુદ્ધિશાળી અને ખંતથી કામ કરનાર કેટલાક  
ખીનસરકારી અમલદારો કેટલીક જગ્યાએ સ્થાનિક કાર્યોના વહીવટ બહુ સફળતાપૂર્વક  
કરે છે અને તેમના કામમાં અધાણીથી અથવા ગેરવ્યવસ્થા જેવું કંઈ માલમ પડ્યું નથી.  
સન ૧૮૮૨ માં હોર્ડ રીપને બહાર પાડેલા દસ્તાવેજો આશય એ દર્શાવે કે 'રાજકીય અને  
ગૃહસ્થ કેળવણીના સાધન' તરીકે સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સ્થાપના કરવી; અને શરૂઆતમાં  
આશાએને ભાંગી નાંખે એટલુંજ નહિ પણ સ્વરાજ્યની પધ્ધતિને તામોશી લાગે એવી  
નિમ્નજાતા વિષે પણ તેમાં નિર્દેશ કર્યો હતો. પણ તેમાં એવી આશા બાંધવામાં આવી હતી  
કે "વખત જતાં સ્થાનિક વહીવટ માટે જ્ઞાન અને રસ વધતાં તે કુશળતાથી ચલાવી શકાશે."  
સન ૧૮૯૬ ના દિંદી સરકારના દસ્તાવેજો બહુ જગ્યાએ કે સૌથી મહત્વનું તે એ છે  
કે લોકોને તેમના સ્થાનિક કાર્યોના વહીવટ માટે કેળવવા. વિશેષમાં તેમાં જણાવ્યું હતું કે  
"સ્થાનિક સંસ્થાઓમાં જેમ અને તેમ જોડાવું" પ્રતિનિધિત્વ વધારે હોવાનું જોઈએ; અને  
તેમણે શ્રુત કરીને શીખવાનું છે." આપણે સ્થાનિક સ્વરાજ્ય શું છે, અને તેના શા ફાયદા  
છે તે લોકોને સમજાવતા નથી એ આપણી ખામી છે. આનું ખેદજનક પરિણામ એ આવે  
છે કે સ્થાનિક સ્વરાજ્યના ગમે તેટલા ફાયદા હોય, પણ સામાન્ય શહેરોને તે સંજોગે  
ઓછીજ સમજ હોય છે અને પોતાના શહેરના સ્થાનિક સ્વરાજ્ય માટે એને કવચિતજ  
અભિમાનની વૃત્તિ થાય છે. સ્થાનિક કાર્યો તરફનું આ અજ્ઞાન જોડા, તેમના પ્રતિનિધિઓ  
અને તેમના કારોગારી અમલદારોને એકલા મળવાની તક આપવાથી, અને ભાષણો,  
સીનેમા અને રેડીઓ દ્વારા તે સંજોગે જ્ઞાન ફેલાવવાથીજ દૂર થઈ શકે. અજ્ઞાન ઉપરાંત  
મતદારોમાં ખેદરકારી પણ છે. લાંબે લાંબે ગામે જે મુંડણીઓ કરવામાં આવે છે તેથી જનકેર  
મતને કેળવાવાની અને લોકોને મુનિસિપલ વહીવટના ફાયદા સમજાવાની કાંઈજ તક  
મળતી નથી. એવ. જી. વેલ્સ 'આઉટલાઇન ઓફ હિસ્ટરી'માં કહે છે તેમ મતદાર, મત  
આપે તે પહેલાં તેણે પુરાવો સાંભળવો જોઈએ. 'મતની મત તરીકે તે કાંઈજ કોમત નથી.  
પ્રાચીના સમયમાં ઇટલીમાં માણસોને મતનો અધિકાર હતો પણ તેથી તેની કોઈજ કોમત  
ન હતી. જે માણસ કેળવાયેલો નહિ હોય તે મતાધિકાર તેને માટે નકામોજ નહિ પણ  
ઉલટો હાનિકારક છે. આપણે જે આદર્શ સમાજ ઉભી કરવા માંગીએ છીએ તે સમાજ  
ફક્ત હદામણીજ નહિ પણ ભોજી અને દલાવરી સમાજને કાઢી નાંખી તેને બદલે જેનો  
હદામદ કેળવણીથી અંકિત હોય એવી સમાજ ઇચ્છીએ છીએ," આવી કેળવણી તેઓ  
સમજીને મત આપે તે માટે ખાસ જરૂરી છે. હાલમાં આવી કેળવણીની ખાસ કરીને જરૂર  
છે કેમકે મતદારો પોતાનો નિશ્ચય કેળવી શકતા નથી અને તેથી તેઓને મિત્રો માટે અગર  
દોષી ઉમેદવારો માટેજ મત આપવો પડે છે. આ માટે ઉપાય એ છે કે અમુક  
યોજનાઓ અને પ્રવૃત્તિઓ નક્કી કરવી અને જે અમુક ઉમેદવારોને મુંડ-  
વામાં આવે તે તેઓ તે પ્રમાણે કરવા બંધાતા હોય તે લેવાનેજ મત આપવો.  
ત્યાં સુધી આવે કાર્યક્રમ સ્વયંમાં આવે નહિ ત્યાં સુધી સભ્યોમાં કાંઈ પણ ઉપયોગી કામ  
કરવાનો વિચાર આવશે નહિ અને ત્યાં સુધી તેઓ તેમનો વખત અને શક્તિ કાંઈ પણ  
ઉપયોગી કામ પાછળ નહિ વાપરતા એક બીજા સહ્યે નકામો વાગ્યુદમાંજ ખડેલી નાંખશે.





વાર્ષિક આવકથી પંચાયતી સ્કેમ મુધી સંસ્કાર નેને આજના ગ્રામ્ય દરે અને સરળ દેખાતી તે ભરપાઈ કરે એવી રીતે લેવા આપે છે. આમ છતાં અત્યાર મુશ્કેલી પરિણામમાં એ છે કે પંચાયતોએ આનો બહુ સારો લાભ લીધો નથી.

ફરજિયાત વેડ ઉપરાંત સરજિયાત વેડનો કાળો લેવામાં આવે છે, પણ તે ઝાઝી મળતી નથી. બે ગ્રામ પંચાયતો સિવાય કોઈએ વેડ પણ નાંખ્યા નથી. આ બે ગ્રામ પંચાયતો (માંચરોળ અને કાસંબા) એ તેમની આવક વધારવા માટે ધરવેશ નાંખ્યો છે. કોઈપણ ગ્રામ પંચાયતે સરકાર પાસે લેવાની માંગણી કરી નથી. ગામના પટેલ જે ગ્રામ પંચાયતના પ્રમુખો હોય છે તે અબણ અથવા સાધારણ બળેલા લોકોવાળી નેમો પંચાયતના કામકાજમાં તેમજ તેના વિકાસ અને પ્રગતિ માટે જોમએ તેવો ભુદ્ધિપૂર્વક રસ લેતા નથી.

પાણીના સાધનો માટે સરકારની નીતિ એવી છે કે નવા સાધન પુરા પાડવામાં જે ખર્ચ થાય તેનો ૧/૪ સરકાર બધીસ તરીકે આપે છે, અને ૩/૪ પંચાયતને લેવા તરીકે આપે છે અને તે તેને સરળ દેખાતી પાછો આપવો પડે છે. સન ૧૯૩૪-૩૫ ના વર્ષમાં ગ્રામ પંચાયતોની આવક અને ખર્ચ નીચે પ્રમાણે હતો.

પ્રાન્તનું નામ.	ઓર્ગેનાઇઝેશન	વાર્ષિક આવક	વાર્ષિક ખર્ચ	ફોર્સેસ બેલન્સ
વડોદરા	૨,૦૩,૨૧૮	૧,૩૧,૮૪૫	૧,૨૪,૯૮૧	૨,૧૦,૦૮૧
મહેસાણા	૩,૫૨,૬૫૮	૯૫,૯૯૮	૧,૦૬,૭૦૧	૩,૪૧,૬૫૫
નવસારી	૧,૦૭,૦૭૮	૧,૦૩,૫૮૧	૯૪,૭૩૮	૧,૧૫,૯૨૧
અમરેલી	૯૪,૪૪૬	૩૨,૯૬૦	૨૫,૬૭૦	૧,૦૧,૭૩૬
ઓખામંડળ	૧૩,૨૬૬	૨૬,૧૭૪	૨૩,૬૫૫	૧૦,૭૮૫

પ્રાન્ત દીક વિગતવાર ખર્ચ નીચે પ્રમાણે દેતો.

વિગત	વડોદરા	મહેસાણા	નવસારી	અમરેલી	ઓખામંડળ
રસ્તા	૬,૯૯૮	૧૪,૪૨૪	૪૯,૩૦૧	૪૨૦	૭૬૦
કુવા	૮,૦૮૦	૨૧,૪૭૮	૭,૬૬૫	૪,૭૦૩	૪૬૬
તળાવો	૬૪,૫૪૪	૨૮,૨૬૬	૪,૨૪૮	૧૯૦	૧૯,૦૬૪
અમરેલી દૂર કરવા માટે	૬,૦૪૨	૪,૨૭૭	૩૩૩	૮૩૨	—
બીજાં કામો	૩૬,૩૨૭	૨૮,૨૫૬	૩૩,૧૯૧	૧૯,૫૨૫	૩,૨૭૫
કુલ	૧,૨૪,૯૮૧	૧,૦૬,૭૦૧	૯૪,૭૩૮	૨૫,૬૭૦	૨૩,૬૫૫

### પ્રાન્ત પંચાયત.

રાજ્યમાં વડોદરા, મહેસાણા, નવસારી અને અમરેલીની એમ ચાર પ્રાન્ત પંચાયતો છે. તેમનું બંધારણ એવું છે કે તેમાં ૧/૩ નેટલા ચુટાવેલા અને ૧/૩ સરકારે નિયુક્ત સભ્યો હોય છે. નિયુક્ત સભ્યોમાં અર્ધા સરકારી અમલદારો અને અર્ધા બીજા અમલદારો હોય છે. બીજા અમલદારોમાં ઓછામાં ઓછો એક દલિત કામમાંથી સભ્ય હોવો જોઈએ.

આ બોર્ડોમાં સીધું પ્રતિનિધિત્વ છે. દરેક મહાધને વરતીના પ્રમાણમાં અમુક ગામોના જગ્યામાં વહેંચી નાંખવામાં આવ્યા છે અને પ્રતિનિધિઓનું પ્રમાણ ૨૫૦૦૦ માણસની વરતીએ એકેનું છે. બુદ્ધા બુદ્ધા મહાભોમાં ચીંચા જગ્યાઓનું પ્રમાણ ૧ થી ૪ નું છે અને જગ્યા દોઢ પ્રાંત પંચાયતમાં એક પ્રતિનિધિ ચુંટવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે ખીન ખાસ વગેરે પણ પ્રતિનિધિત્વ આપવામાં આવ્યું છે.

ખાસ વર્ગનું નામ

પ્રતિનિધિઓની સંખ્યા

૧ દરેક પ્રાંતની 'એ' અને 'બી' ક્લાસ મ્યુનિસિપાલિટી	૩
૨ પ્રાંતમાંના ધનામદારો	૧
૩ પ્રાંતના આંકડેદાર અને મોટા જમીન ધારણ કરનારા	૧
૪ દરેક પ્રાંતના ચેમ્બર ઓફ કૌમર્સ	૧
૫ દરેક પ્રાંતમાં વાપિકે ડા. ૩૦ અગ્રેર વધારે ઇન્કમટેક્સ આપનારા	૧
૬ દરેક પ્રાંતની કા-ઓપરેટીવ સોસાયટી	૧

૮

દરેક પ્રાંતનો સુબો હોદ્દાની રૂએ પ્રાંત પંચાયતનો પ્રમુખ હોય છે; અને ઉપ-પ્રમુખ ચુંટાયલા સભ્યોમાંથી સુંદી કાઢવામાં આવે છે. દરેક પંચાયતમાં નીચે પ્રમાણે સંખ્યા છે.

પ્રાંતનું નામ	ચુંટાયલા	સભ્યોની સંખ્યા		કુલ
		અધિકારી	ખીન-અધિકારી	
વડોદરા	૩૪	૯	૯	૫૨
મહેસાણા	૪૧	૯	૧૨	૬૨
નવસારી	૨૬	૭	૭	૪૦
અમરેલી	૧૯	૫	૫	૨૯
ગોઆમંડળ	૧૦	૪	૨	૧૬
	કુલ ૧૩૦	૩૪	૩૫	૧૯૯

ગામને ઉપયોગી થઈ પડે અને જેનો ખર્ચ રૂ. ૧૦૦ ની ઉપર આવે એવા કામો પ્રાંત પંચાયતોએ કરવાના હોય છે. લોકલ સેસની ૧૨ પાઇમાંથી ફક્ત પં પાઇએ પ્રાંત પંચાયતો પાંચે રહે છે કેમકે ૪ પાઇ તેમને પ્રાથમિક શળવણીના ખર્ચ અંગે સંસ્કારને આપવી પડે છે. ૧ પાઇ દર વર્ષે આરોગ્યતા માટે રાખવાની હોય છે અને ૨ પાઇ ગ્રામ પંચાયતોને આપવાની હોય છે. હાલમાં પ્રાંત પંચાયતોના મુખ્ય ખર્ચ રસ્તાઓ અને પાણીના સાધનો માટે થાય છે. દવાખાનાઓની દેખરેખ અને અંકુશ સરકારે પોતે લઇ વૈદકીય ખાતામાં રાખ્યો હોવાથી આરોગ્યતા પાછળ જલ્દી એકાએક કરવાનો હોય છે અને આથી પહેલાં જે ખર્ચ કરવો પડતો તેમાં સારો જથ્થો થાય છે. ગામડાંઓમાં પાણી પુરું પાડવાની પ્રાંત પંચાયતોની મુખ્ય ફરજ છે. સન ૧૯૩૪-૩૫ માં પ્રાંત પંચાયતોના આવક ખર્ચ નીચે મુજબ હતા.

## પ્રાન્ત પંચાયતોના નામ.

	૧	૨	૩	૪	૫
આવકના સાધન	વડોદરા	મહેસાણા	નવસારી	અમરેલી	ગાંધી મંડળ
૧ રીઝર્વ ફંડમાંથી ઉપાડવા	૮૧,૧૧૨	૫૦,૦૦૦	૮૭,૭૪૨	...	...
૨ લોકલ સેસ	૩,૩૬,૬૮૭	૨,૬૮,૩૮૧	૧,૪૭,૮૭૦	૭૩,૩૩૫	૨,૦૮૫
૩ ગયા વર્ષની બાકી આણ સતમાં મળી	...	...	...	...	...
૪ વ્યાજ	૨૦,૮૮૧	૧૨,૧૩૭	૭,૦૬૪	૩,૨૦૭	...
૫ લાડુ, ફંડ વિગેરે	...	૧૬,૩૪૦	૨,૦૮૬	૬૮૮	૮૨૦
પરચુરણ આવક	૮,૧૮૮	...	...	...	...
૬ સરકારી પ્રાન્ત	૮૦,૦૫૫	૫૪,૩૬૭	૨૪,૩૬૮	૭,૬૦૮	...
૭ બદલીસ	૪,૮૨૭	૬,૪૩૩	૫,૦૫૦	...	...
૮ સુધરાઈ તરફથી	૧,૮૦૭	૫,૬૮૭	...	૧૨૦	...
૯ સરકારી કામ કરા- વવા માટે પી. ડબલ્યુ. ડી. તરફથી...	...	...	...	...	...
કુલ	૫,૩૭,૮૫૮	૪,૧૪,૩૫૫	૨,૭૪,૧૮૧	૮૪,૮૭૦	૩,૦૦૫
અચાની વિગત	વડોદરા	મહેસાણા	નવસારી	અમરેલી	ગાંધી મંડળ
૧ રસ્તા, નવા તથા સમારકામ	૭૨,૬૬૭	૬,૮૩૮	૬૩,૩૬૫	૧,૬૪૩	...
૨ જાહેર મકાનો	૨૪,૮૦૬	૩૨,૭૮૭	૫,૭૩૦	૬,૩૦૨	૫૪૧
૩ પાણીના સાધન	૮૨,૧૦૭	૧,૦૭,૨૮૫	૧૫,૪૨૧	૨,૩૩૮	૮૭૦
૪ બે પાઇ લેબે ગ્રામ પંચાયતને લોકલ સેસ	૫૩,૬૧૮	૪૨,૧૮૭	૨૭,૬૬૮	૧૧,૨૦૧	...
૫ માડ રોપણી	૩,૩૭૮	૫,૩૨૧	૧,૮૪૫	૩,૬૨૭	...
૬ દવાખાના	૧૩,૮૦૮	૧૭,૨૪૬	૧૩,૮૩૬	૮,૭૬૮	...
૭ જાહેર મકાનોની દેખરેખ	૮૬૦	૬૬૪	...	૧,૪૩૬	૧૧૦
૮ ફળવણી	૧,૪૧,૧૬૨	૧,૦૪,૮૮૮	૫૬,૫૬૪	૨૮,૨૫૨	૨૦૦
૯ શીતળા	૧૦,૮૪૮	૧૨,૬૫૦	૫,૫૫૫	૨,૮૬૨	૪૨૭
૧૦ આરોગ્યતા	૬,૬૪૪	૩,૩૭૧	૬,૩૪૨	૧,૭૮૭	૬
૧૧ ખેતીવાડી	૧,૮૭૬	...	...	...	...
૧૨ રીલીફ વર્કસ	૫,૭૭૩	૫,૮૦૬	૨,૪૬૩	૮,૪૫૪	...
૧૩ પ્રદર્શન વિગેરે જાહેર મહેસાણા કામે	...	...	૨,૮૦૦	૩૬૫	...
૧૪ નોકર વર્ગ	૩૦,૫૭૩	૨૦,૨૪૩	૨૧,૦૧૧	૮,૧૨૬	૧,૨૧૬
૧૫ જમીનના બદલામાં	૮૮	૩૨૪	...	૨૧૭	...
૧૬ પંચાયતના કામે કરવા બદલ સરકારને	...	...	...	...	...
૧૭ મ્યુનિસિપાલિટીઓને	૮,૮૮૮	૮,૦૬૮	૩,૪૬૧	૨,૭૬૬	...
૧૮ રૂડ રોડ	૧,૬૬૮	...	૭૪	૮૦	...
૧૯ પરચુરણ	૧,૨૧૬	૨૪,૧૮૮	૭,૩૫૫	૨,૩૩૧	૧૨
કુલ	૪,૭૧,૭૩૬	૪,૩૮,૬૬૬	૨,૭૨,૬૨૦	૮૩,૮૮૮	૩,૩૮૫

પ્રાન્ત પંચાયતો ગ્રામ પંચાયતો તરફ હાથમાં સારું લક્ષ આપતી નહિ હોવાથી ગ્રામ પંચાયતોની પ્રગતિમાં ખાસ વધારો થતો નથી. પ્રાન્ત પંચાયતો ગામગામોના કામકાજમાં રસપૂર્વક લાગ લે અને ગ્રામ પંચાયતો સાથે ટળી મળી તેમની પ્રગતિ તરફ ધ્યાન આપે એવી સરકારની આશા છે. વર્ગી પ્રાન્ત પંચાયતોની પરિણતિ યોજાયવામાં આવે અને તેમાં તેમના વિકાસ વિશે ચર્ચાઓ થાય તે માટે પણ સમય આવી જાય છે. હાલમાં તો પ્રાન્ત પંચાયતનું ક્ષેત્ર બહુનું સંકુચિત છે.\*

**સુરત અને પુના શહેરોમાં પ્રાથમિક કેળવણીની વ્યવસ્થા**

**રુકુસ્ બોર્ડ :-**રુકુ બોર્ડમાં ૧૨ સભ્યો હોય છે, જેમાંના ૩ ને સરકાર નીમે છે, બાકીના ૯ સભ્યો ખાસ વર્ગોના પ્રતિનિધિઓ હોય છે, તેઓ મ્યુનિસિપલ બોર્ડ તરફથી સુંદરી કાઢવામાં આવે છે, પણ આ સુંદણી તેના સભ્યોમાંથી કરવામાં આવે છે એવું નથી. વાસ્તવિક રીતે જેતાં બંને મ્યુનિસિપલિટીઓના રુકુસ્ બોર્ડમાં તેના સભ્યો કરતાં બીજા સભ્યોજ વધારે છે. રુકુસ્ બોર્ડ પોતાના સભ્યોમાંથી પોતા માટે એક પ્રમુખ સુંદરી કાઢે છે. રુકુસ્ બોર્ડની મુદત મ્યુનિસિપલિટીની મુદતને લગતી ત્રણ વર્ષનીજ હોય છે. મ્યુનિસિપલિટીની સામાન્ય દેખરેખ હેઠળ રુકુસ્ બોર્ડનો કેળવણી વિષયક બધી બાબતો ઉપર સ્વતંત્ર અધિકાર છે. પણ 'સામાન્ય દેખરેખ' શબ્દનો અર્થ અચોક્કસ હોવાથી વખતો વખત ઘણી અડચણો ઉભી થાય છે, સરકારે ફરવાક સરકાયતર અને તે સંબંધી સમસ્યાઓ એ સમજાવે. અર્થ નક્કી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, છતાં હજી તેના અર્થમાં મતભેદજ પડ્યા કરે છે. છતાં તેનો મરાહો શું હોય શકે તે સમજાયું છે અને રુકુસ્ બોર્ડનો નિષ્પત્તિ લાભોજ ફેરવવામાં આવે છે.

**ફરજીઆત કેળવણી :-**બંને શહેરોમાં ફરજીઆત કેળવણી છે, સુરતમાં તો તેની સન ૧૯૨૦ થી શરૂઆત થઈ હતી.

**નાણા પ્રકરણ :-**બંને મ્યુનિસિપલિટીઓને સન ૧૯૩૩-૩૪ માં કેળવણી અંગે જે ખર્ચ થયો તે અને બંનેને સરકાર તરફથી જે ગ્રાન્ટ મળે તે અનુક્રમે નીચે સૂચવે છે.

પુના શહેર કેળવણી અંગે ખર્ચ	૩,૧૫,૨૪૪	સરકારની ગ્રાન્ટ	૧,૨૦,૩૧૩
સુરત શહેર	૨,૨૯,૩૩૪	„	૯૧,૩૬૬

સરકાર તરફથી મળતી ગ્રાન્ટનો આંકડો ગમે તે આવે પણ જે મુદતે અનુસરીને તે આપવામાં આવે છે તે એકજ છે કે પ્રાથમિક કેળવણી ઉપર જે વધારાનો ફરજે ખર્ચ થાય (પછી તે એકજ વાર ગાય એમ હોય કે ફરી ફરીને ચનાર હોય) તેનો અર્થો લાભ આપવો.

**છાત્રાઓને તેડવા સુકવા જનાર સ્ત્રીઓ :-**પુના રુકુ બોર્ડ આવી સ્ત્રીઓને રોકા છે. તેઓ કોઈકને નિયમિતે તેડી લાવી પાછા ઘેર મુકી આવે છે. સન ૧૯૩૩-૩૪ માં પુના મ્યુનિસિપલિટીએ આવી ૫૬ સ્ત્રીઓ રોકા હતી.

**વરતી :-**સુરતની વરતી દોઢ લાખ જેટલી છે, પુનાની વસતી આથી કંઈક વધારે છે.

**મ્યુનિસિપલિટીઓ :-**બંને મ્યુનિસિપલિટીઓમાં ૫૦ સભ્યો છે અને બંનેના વહીવટની પદ્ધતિ મુંબાઈ કોર્પોરેશનના વહીવટની પદ્ધતિને લખાઈ મળીજ છે; ને કે નોકાયદા નીચે(સન ૧૯૨૫ નો બોર્ડે મ્યુનિસિપલ બોર્ડ એક્ટ) તેઓ અસ્તિત્વમાં આવી છે તે બુદ્ધિ છે. રેન્ડોંગ કમીટી જે મુખ્યત્વે કારોબારી અને વહીવટી કમીટી છે, તે મુંબાઈ શહેરની રેન્ડોંગ કમીટીની માફકજ કામ કરે છે. મુખ્ય કારોબારી અમલદારને સીક્રેટરીસર કહેવામાં આવે છે.

\* વડોદરા ગામની ગ્રામ અને પાન્ત પંચાયતોના સન ૧૯૩૪-૩૫ ના રિપોર્ટ ઉપરથી.

# લોકલ બોર્ડ, ગ્રામ પંચાયત, મ્યુનિસિપલ બોરો અને ડિસ્ટ્રિક્ટ મ્યુનિસિપલ કાયદાની રૂએ થયેલી નીમાણુંકો અને સ્ટંટણીઓ.

તા. ૨૨-૧૦-૧૯૩૬ થી તા. ૧૧-૨-૧૯૩૭ સુધી

સારીજુલ્દમ અને અમલસાડ (જલાલપુર)

તા. ૧૪ મી ઓક્ટોબર ૧૯૩૬ થી સુરત જિલ્લાના જલાલપુર તાલુકાના સારીજુલ્દમ ગામની અને અમલસાડ ગામની સર્વે નંબર ૭૭૦+૭૭૧-અ/૧, ૭૭૦+૭૭૧-ક/૨, ૭૭૦ વ+૭૭૧ દ, ૭૭૧ વ, ૭૭૧ ક, ૭૪૭અ, ૭૪૭વ, ૭૫૦અ, ૭૫૦વ, ૭૫૦ ક, ૭૫૦ દ, ૭૫૦ ફ, ૪૪૭, ૪૪૬અ, ૪૪૬, ૭૫૨, ૭૫૧, ૭૬૭અ, ૭૬૭વ, ૭૬૭ક, ૭૬૮અ, ૭૬૮વ, ૭૬૮ક, ૭૬૮અ, ૭૬૮વ માં આવી જતી મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેનું ગ્રામ ગણવામાં આવશે.

સુરત જિલ્લાના અમલસાડ તાલુકાના સારીજુલ્દમ ગામમાં રથપવાની ગ્રામ પંચાયતની પહેલી મીટીંગ મજે ને તારીખથી સરકાર ગામને સન ૧૯૮૬ ના મુબાહા ગ્રામ આરોગ્યતા ખાતાનો હાથ બીજો લાગુ પડેના જાંબ થશે.

કોટાલી (જલાલપુર) ગ્રામ પંચાયત.

મી. છોટલાલ મોતીરામ મી. ખુમરાંદ ફાળાજીએ રાજનામુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ જલાલપુર તાલુકાના કોટાલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

અકોટી, હલસાડ, રૂવા અને ભરમપોર (બારોડાલી)

તા. ૨૦ મી ઓક્ટોબર ૧૯૩૬ થી સુરત જિલ્લાના બારોડાલી તાલુકાના અકોટી અને હલસાડ (અકોટી સુપ), તેમજ રૂવા અને ભરમપોર (રૂવા સુપ) ગામોની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેનું ગ્રામ ગણવામાં આવશે.

મઢી (બારોડાલી)

તા. ૨૦ મી ઓક્ટોબર ૧૯૩૬ થી સુરત જિલ્લાના બારોડાલી તાલુકાના મઢી ગામની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેનું ગ્રામ ગણવામાં આવશે.

મેમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી

નીચેનાં ગૃહસ્થાને ખેડ જિલ્લાની મેમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્યો નીમ્યા છે.

(૧) મેમદાવાદના મામલતદાર (હિદાની રૂએ.)

બીજાંએ.

(૨) ખાનસાહેબ બહુલાખ સાહેબભાઈ

(૩) ૧૯૩૩ એ. હેલ્ડરસ

મહુધા (નડિઆદ) આમપંચાયત

મી. ભુવેખાન મદમદખાન પહાણુ. મી. ચતુરભાઈ પેલાભાઈ પટેલ મહેસુલ પટેલ નીમવાથી ફાઇનાલુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ નડીઆદ તાલુકાના મહુધા ગામની આમ પંચાયતના સભ્ય ચુંટાયા છે.

ચીખલોદ (કપડવંજ) આમપંચાયત.

નીચેના મુદત્તે કપડવંજ તાલુકાના ચીખલોદ ગામની આમ પંચાયતના તા. ૧ લી નવેમ્બર ૧૯૩૬ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |  |                                |
|--|--------------------------------|
| (૧) ચીખલોદના મહેસુલ પટેલ<br>(હિદાની રૂએ) | (૬) મી. એચરભાઈ કાળીદાસ પટેલ    |
| (૨) મી. મગનભાઈ નાયાભાઈ પટેલ              | (૭) મી. ચરજનભાઈ સદાભાઈ ગોહેલ   |
| (૩) „ એચરભાઈ વરધભાઈ પટેલ                 | (૮) મી. નાયાભાઈ રમાલભાઈ કાદવાળ |
| (૪) „ સનાભાઈ આમગભાઈ પટેલ                 | (૯) „ દસાભાઈ રાવજીભાઈ કાદવાળ   |
| (૫) „ નાયાભાઈ ધરમદાસ પટેલ                | (૧૦) „ કાતાભાઈ રમાલભાઈ પગી.    |
|  | (૧૧) „ પુનાભાઈ જેઠાભાઈ પગી     |

અન્ટીસાર (કપડવંજ) આમપંચાયત.

નીચેના મુદત્તે કપડવંજ તાલુકાના અન્ટીસાર ગામની આમ પંચાયતના તા. ૧ લી નવેમ્બર ૧૯૩૬ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |  |                                |
|--|--------------------------------|
| (૧) અન્ટીસારના મહેસુલ પટેલ<br>(હિદાની રૂએ) | (૬) મી. આમગભાઈ કાળીદાસ જોશી    |
| (૨) મી. રણછોડભાઈ માનજીભાઈ પટેલ             | (૭) „ મહોબતસીંગ ગમીરસીંગ ગોહેલ |
| (૩) „ જેઠાભાઈ ગોપાળભાઈ પટેલ                | (૮) „ છપા મીઆ ઉમરાવ મીઆ મલેક   |
| (૪) „ મગનભાઈ નાયાભાઈ પટેલ                  | (૯) „ અદમદબેગ દીજદારબેગ મીરજા  |
| (૫) „ મગનભાઈ ત્રીકમભાઈ પટેલ                | (૧૦) „ જમાલ મીઆ હમીર મીઆ મલેક  |
|  | (૧૧) „ પુલાઇ નાયાજી પગી        |

ગોલવડ-બોરડી (દહેલુ) આમ પંચાયત

મી. છુપીઆ લાલા મુરતીને મી. જોગી બાહુના મરજીને લીધે તેની ખાલી પડેલી જગ્યાએ દહેલુ તાલુકાના ગોલવડ-બોરડી ગામની આમ પંચાયતના તેની તા. ૧ લી મે ૧૯૩૬ થી શરૂ થતા ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## ખરસાડ (જલ્લાલપોર)

નીચેના સમ્પ્રદાયો જલ્લાલપોર તાલુકાના ખરસાડ ગ્રામની આમ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                          |                           |
|--------------------------|---------------------------|
| (૧) મી. હોમતરાય નારણુજી  | (૬) મી. મણીભાઈ રણજોડજી    |
| (૨) „ ગોવિંદજી ડાહ્યાભાઈ | (૭) „ છીખા ડાહ્યા         |
| (૩) „ વસનજી કસનજી        | (૮) „ મોદારજી રામભાઈ      |
| (૪) „ દોનતરાય કટ્યાણુજી  | (૯) „ પ્રાણુભાઈ ડાહ્યાભાઈ |
| (૫) „ ધેન્નાભાઈ ગોપાળજી  |                           |

ખરસાડના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

નીચેના સમ્પ્રદાયો સદરજી આમ પંચાયતના તેના ચુંટાયેલા સભ્યોની મુદત જેટલીજ મુદત માટે સભ્યો નીમવામાં આવ્યા છે.

- |                   |                    |
|-------------------|--------------------|
| (૧) મી. બીખા ભાણુ | (૨) મી. ધનજી કાળીઆ |
|-------------------|--------------------|

## ગોઠણ (ઝોરપાડ) આમ પંચાયત

નીચેના સમ્પ્રદાયો ઝોરપાડ તાલુકાના ગોઠણ ગ્રામની આમ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                              |                          |
|------------------------------|--------------------------|
| (૧) મી. નરોત્તમભાઈ દામોદરરાસ | (૫) મી. ભગુભાઈ પ્રાણુભાઈ |
| (૨) „ મોહનસીંગ દ્વિ'મતસીંગ   | (૬) „ મચ્છુભાઈ કુએરભાઈ   |
| (૩) „ ખંડુભાઈ શંકરજી         | (૭) „ રતનજી બાબરજી       |
| (૪) „ રણજોડભાઈ હીરાભાઈ       |                          |

ગોઠણના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

## બાદલપુર (કલ્યાણ) આમ પંચાયત

મી. શ્રીકૃષ્ણ પાંદુરંગ મોક, મી. નારાયણ ગોવિંદ ચાદેકરે રાજનામુ 'આપવાઈ' તેમની ખાસી પહેલી જગ્યાએ કલ્યાણ તાલુકાના ચાદલપુર ગ્રામની આમ પંચાયતના તેના હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## દાહોદ તાલુકા લોકલ બોર્ડ

અમોદ મહાનના મહુડી ગામના મી. રામજી દાનજી પટેલ મી. વાણજીભાઈ ગોપાળ-ભાઈના મરણને લીધે તેમની ખાસી પહેલી જગ્યાએ દાહોદ તાલુકા લોકલ બોર્ડના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમવાયા છે.

## ધોળકા તાલુકા લોકલ બોર્ડ

મી. નાથાલાલ માણેકવાડ કોઠ મી. મજલાલ જેયંદ બીનશાયક દરવાથી તેમની ખાસી પહેલી જગ્યાએ જગ્યાગતી બીન-મુસ્લીમ કોન્સ્ટીટ્યુએન્સી તરફથી ધોળકા તાલુકા લોકલ બોર્ડના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.



નીચેના સમ્પ્રદાય અમદાવાદ બરો મુનિસિપાલિટીના ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સમ્પ્રદાય ચુંટાયા છે.

## બીન મુસ્લીમ કોન્સ્ટીટ્યુએન્સી

### ૧ ખાડીઆ

- (૧) મી. જગતેન્દ્રરાય પરમોદરાય દાકોર ખી. એ. એસ. ટી. સી.
- (૨) „ નંદલાલ મુનીલાલ બોરીવાલા
- (૩) „ નટવરલાલ મોતીદલાલ શાહ ખી. એ. એસ. એસ. ખી.
- (૪) „ ચીમનલાલ મુનીલાલ પરીખ ખી. એ. એસ. એસ. ખી.
- (૫) „ ડાહ્યાલાલ મોતીલાલ પટેલ ખી. એ.
- (૬) „ રમણીકલાલ કૃષ્ણલાલ શેર દલાલ
- (૭) „ રમણીકલાલ મુંદરલાલ બટ.

### ૨ કાણીપુર

- (૧) મી. લાલભાઈ મદાલાઈ
- (૨) „ લક્ષ્મીચંદ માધવજી જાડવાળા
- (૩) „ મણીલાલ ચતુરજાઈ શાહ એમ. એ. એસ. એસ. ખી.
- (૪) „ અરજુનલાલ ભોમીલાલ લાલા
- (૫) „ સારાજાઈ હોડાલાલ દ્રાણી પારેખ
- (૬) „ કાળીદાસ જસકરણ જવેરી. ખી. એ. એસ. એસ. ખી.

### ૩ દરીઆપુર

- (૧) ડૉ. રતીલાલ ચીમનલાલ રવાળીનારાયણ, એમ. ખી. ખી. એસ.
- (૨) મી. ચીમનલાલ રણજોડલાલ
- (૩) „ મોતીલાલ મનલાલ કોન્ક્રાકટર
- (૪) „ રામજીઈ વલ્લભજાઈ

### ૪ શાહપુર

- (૧) મી. દોશતરામ હિમેદરામ શાહ. ખી. એ. એસ. એસ. ખી.
- (૨) „ માણેકલાલ ભોમીલાલ પટેલ
- (૩) „ ચંદુલાલ મોદનલાલ શાહ
- (૪) „ શાહજીઈ મુલગજીજીઈ અમીન

### ૫ જમાલપુર

- (૧) મી. કૃષ્ણાચાર્ય શામાનુજાચાર્ય પંડીત
- (૨) „ રમણલાલ આનંદલાલ મળી

- (૩) „ ગણેશ વાસુદેવ માવતર બી. એ. એલ.એલ. બી.  
 (૪) ડૉ. એ. એન. ટંકારીઆ એલ. એમ. એ-ડ એસ.  
 (૫) „ નટવરલાલ અંબાલાલ પાઠક એમ. બી. બી. એસ.

### ૬ દરીઆપુર-કાઝીપુર

- (૧) મી. ત્રીકમલાલ જમનાદાસ વઘીવ. બી. એ. એલ.એલ. બી.  
 (૨) „ ચંદુલાલ શામળદાસ પટેલ  
 (૩) „ છોટાલાલ ખરેશેતમદાસ પટેલ  
 (૪) „ ખંડુભાઈ કસનજી દેસાઈ

### ૭ સરસપુર

- (૧) મી. મુલઝારીલાલ બી. નંદા. એમ. એ. બી. એલ.  
 (૨) „ હજીયુલાલ આશારામ પટેલ

### ૮ ગોમતીપુર

- (૧) મી. મણીલાલ નાથાલાલ  
 (૨) „ શંકરલાલ પ્રાણુલાલ  
 (૩) „ રવામપ્રસાદ રૂપચંદર વસાવડા એમ. એ.

### મુસ્લીમ વોર્ડ.

#### ૧ ઉત્તર અમદાવાદ

- [૧] મી. મુસ્તફા મીઆ બગ મીઆ પીરજીવાળા  
 [૨] „ ફતુલ મીઆ હોદુ મીઆ હકીમ  
 [૩] „ મુલામઅલી વલીમહમદ મોમીન  
 [૪] „ મહમદ હજીબ અબ્દુલકાદર વલીઉલ્લા  
 [૫] „ અબ્દુલ રહેમાનખાન ફરીમખાન રીસાલદાર. એમ. એલ. સી.  
 [૬] „ ખાનસાહેબ ખુદીઆરખાન અશક હુસેનખાન પંહાણુ

#### ૨ દક્ષિણ અમદાવાદ

- [૧] મી. મુસ્તફા મીઆ ખાવા મીઆ કાદરી  
 [૨] „ સફરહુસેન સૈયદઅહમદ જુખારી  
 [૩] „ મહમદ શરીફ અલારખજી હીપા  
 [૪] „ મુસાજી ધમામજી

#### પછાત કોમ વોર્ડ

- (૧) મી. દુધાભાઈ ત્રીકમજી  
 (૨) „ નારજીભાઈ રણછોડભાઈ ચૌહાણુ  
 (૩) „ કેસવજી રણછોડજી વાધેલા

### બોરભાઠા (અંકલેશ્વર) ગ્રામ પંચાયત

મી. છીતા હીરા મી. હોરમસજી ફરફનજીએ રાજનામુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ અંકલેશ્વર તાલુકાના બોરભાઠા ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તેની દાલમાંના ત્રણ વર્ષમાંની ખાત્રીની મુદત માટે સભ્ય ચૂંટાયા છે.

### અંતરોલી (કપડવંજ) ગ્રામ પંચાયત

મી. માર્ક પુંગ્નભાઈને કપડવંજ તાલુકાના અંતરોલી ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તા. ૧ લી ડીસેમ્બર ૧૯૩૬ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્ય નીમવામાં આવ્યા છે.

નીચેના મુદ્દાઓ કપડવંજ તાલુકાના અંતરોલી ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તા. ૧ લી ડીસેમ્બર ૧૯૩૬ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચૂંટાયા છે.

- |                           |                                    |
|---------------------------|------------------------------------|
| (૧) અંતરોલીના મહેસુલ પટેલ | (૬) મી. કુલાભાઈ જેસંગભાઈ           |
| (૨) મી. મણીલાલ રણછોડભાઈ   | (૭) „ મણીલાલ રણછોડભાઈ હિંદ મયુરભાઈ |
| હિંદ રાજભાઈ               | (૮) „ હાસમખીઆ મીઆસાહેબ સૈયદ        |
| (૩) „ હેમાજી લાખાજી પરમાર | (૯) „ ભોગીલાલ ભીખાભાઈ              |
| (૪) „ હરમાનભાઈ તળશીભાઈ    | (૧૦) „ ટીરોરભાઈ જેસંગભાઈ           |
| (૫) „ હરજીભાઈ નાયાભાઈ પગી | (૧૧) „ નારણભાઈ ચતુરભાઈ અમીન        |

### દીંખા (ગોધરા)

તા. ૧૮ મી નવેમ્બર ૧૯૩૬ થી લઈને અને પંચમહાલ જિલ્લાના ગોધરા તાલુકાના દીંખા ગ્રામની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા મમાણેનું ગ્રામ ગણવામાં આવશે.

### ધાટકુપર-કીરોલ મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

• મી. ફરામજી નવરોજજી કીરોલવાળાને મી. શીલીષ જહોન પાટીલ બોર્ડને ડીરેક્ટીકટ મ્યુનિસિપલ એક્ટની કલમ ૧૪ (૨) (ધ) મુજબ અસક્ત ચવાથી ધાટકોપર-કીરોલ બોર્ડના તેની ખાત્રીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

### કમળા છેડ (સુરત)

તા. ૩૦ મી નવેમ્બર ૧૯૩૬ થી સુરત જિલ્લાના વાલોડ પેટા મહાલના કમળા છેડ ગ્રામની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના મુજબનું ગ્રામ ગણવામાં આવશે.

### પેરા [બારડોલી] ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સપ્તશો બારડોલી તાલુકાના પેરા ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચૂંટાયા છે.

- (૧) મી. ભીમભાઈ બુલાભાઈ  
(૨) „ કુંવરજી નીજાભાઈ  
(૩) „ ભીમભાઈ કુંવરજી  
(૪) „ નરસંભભાઈ દલાના

- (૫) મી. વજ્રસભાઈ છીતા  
(૬) „ લખાભાઈ નારણજી  
(૭) „ છીંગા છનીઆ

પેરાના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

### માલેકપોર [ખારડોલી] ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સમગ્રો ખારડોલી તાલુકાના માલેકપોર ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- [૧] મી. લાલસિંહ ડાહ્યાભાઈ  
[૨] „ રતનજી પરસોતમ  
[૩] „ હરખાભાઈ નારણજી  
[૪] „ રામસિંહ કામા

- [૫] મી. નવરસિંહ માધવસિંહ  
[૬] „ છોડુભાઈ ધના  
[૭] „ જમનશા હોરમસજી

માલેકપોરના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

### રાણપુર મુનિશિપાલિટી

મી. નમીનદાસ પોપટલાલ પારેખ મી. હરજીવનદાસ મહુકચંદ પારેખે રાજનાથ આપવાથી અમદાવાદ જિલ્લાના રાણપુર મુનિશિપાલિટીના તેની દ્વિતીયાંતર ત્રણ વર્ષમાંની બીજીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### બારેજ (દક્ષિણ દસકોઈ) ગ્રામ પંચાયત.

(૧) મેન્દેર બેનગમીન ખુશાલ અને (૨) ધનાજી જવાહરે અમદાવાદ જિલ્લાના દક્ષિણ દસકોઈ તાલુકાના બારેજ ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો નામવામાં આવ્યા છે.

નીચેના સમગ્રો અમદાવાદ જિલ્લાના દક્ષિણ દસકોઈ તાલુકાના બારેજ ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- [૧] રા. રા. છોટલાલ લુલાભાઈ પટેલ  
[૨] પટેલ ચંદુલાલ જોશલાલ  
[૩] શા. મણીલાલ મગધચંદ  
[૪] પટેલ ઉમેશભાઈ ભાઈજાભાઈ

- [૫] પટેલ જગનભાઈ જવાહરભાઈ  
[૬] પદાણુ ભુજેખાન જાડીસોલખાન  
[૭] પટેલ આશાભાઈ જાહાભાઈ  
[૮] ડાહ્યાભાઈ છોટાભાઈ પટેલ

બારેજના મહેસુલ પટેલ (હોદ્દાની રૂએ)

### ખારડી (ધોણા) ગ્રામ પંચાયત

મી. વીક્રમ ભારદ્વાજ અધિકારી, મી. ભાગચંદ્ર પાંડુરંગ ભટ્ટેના મરજીને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ યાજ્ઞા જિલ્લાના શાહપુર તાલુકાના ખારડી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની દ્વિતીયાંતર ત્રણ વર્ષમાંની બીજીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## કીન્નોલી (થાણા) ગ્રામ પંચાયત

મી. મેવડલાલ ગણપત રોડ, મી. મણીલાલ ગુલામચંદ રોડના મરણને લીધે તેમની બાકી જમ્યાએ થાણા હજારના શાહપુર તાલુકાના કીન્નોલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## કવીઠા (ભરૂચ) ગ્રામ પંચાયત

છાટીયા કીન્નોલીને ભરૂચ હજારના કવીઠા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વરસની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

નીચેના સમગ્ર ભરૂચ હજારના કવીઠા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

- |                               |                            |
|-------------------------------|----------------------------|
| [૧] મી. છોટાલાલ રણછોડલાલ પટેલ | [૪] મી. ખેચર ઝવેર પટેલ     |
| [૨] „ ખેચરલાલ દેસાઈલાલ પટેલ   | [૫] „ ગમત માધવરાજ          |
| [૩] „ ભાગવાનલાલ દેસાઈલાલ પટેલ | [૬] „ પરાગલાલ ગોહળલાલ પટેલ |

કવીઠાના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ ગ્રામ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

## મનોરી, ગોરાઇ અને ટ્રાંબે.

તા. ૨૫ મી મે ૧૯૩૫ ના નોટીફિકેશનથી મુંબાઇ પરા વિભાગના દક્ષિણ સાલસેડ તાલુકાના મનોરી, ગોરાઇ અને ટ્રાંબે ગામોની મહેસુલી જમીનોને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણે ગામ તરીકે ગણવામાં આવેલી તે તા. ૧૯ મી ડીસેમ્બર ૧૯૩૬ થી સદરજુ કાયદા મુજબના ગામ તરીકે ગણાશે નહિ.

## અગારવા (હાસરા) ગ્રામ પંચાયત.

નીચેના સમગ્ર હાસરા તાલુકાના અગારવા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                        |                             |
|------------------------|-----------------------------|
| ૧ અગારવાના મહેસુલ પટેલ | ૬ મી. નારણલાલ મુળાઇલાલ      |
| (હોદ્દાની રૂએ)         | ૭ „ મયુરલાલ ખુશાલ ઉર્ફે જગા |
| ૨ મી. ગોરધન મોતીલાલ    | ૮ „ દેસાઈલાલ મયુરલાલ        |
| ૩ „ નરસીલાલ શંકરલાલ    | ૯ „ ચંદુલાલ મુનીસાલ શાહ     |
| ૪ „ શંકરલાલ ચમ્પાલાલ   | ૧૦ „ રણછોડલાલ મયુરલાલ       |
| ૫ „ દમોદર મોતીચંદ      | ૧૧ „ મયુરલાલ ખેચરલાલ        |

નીચેના સમગ્રોને હાસરા તાલુકાના અગારવા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો નીમ્યા છે.

મી. જના કાળા

મી. આલા ખેચર

## વાગરા ગ્રામ પંચાયત.

મી. સોમા દુર્ગલને મી. લખીયા પુળીઆ ટેડ અવેશ્વ હરવાથી તેની જમ્યાએ વાગરા તાલુકાના વાગરા ગામની પંચાયતના તેની હાલમાંના ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## શુકલતીર્થ [ભરૂચ] વીક્ષેન બેન્ચ.

તા. ૧૮ મી નવેમ્બર ૧૯૩૬ ના નોટીફિકેશન મુજબ તા. ૧ લી ડિસેમ્બર ૧૯૩૬ થી ભરૂચ અને પંચમહાલ જિલ્લાના ભરૂચ તાલુકાના શુકલતીર્થ ગામમાં વીક્ષેન બેન્ચ સ્થાપનામાં આવી તેના નીચેના સભ્યો સભ્યો નીમ્યા છે.

૧ મી. પરતાપસંગ શુભાનસંગ

૨ „ અભેસંગ બેચર

૩ „ ભાઈચંદ ઉમાજી

૪ „ દેવજીભાઈ દયાળભાઈ

૬ „ જેહા કરસન માળી.

મી. દેવજીભાઈ દયાળજીને સદરહુ બેન્ચના ચેરમેન નીમ્યા છે.

## થાણા મ્યુનિસિપાલિટી

મી. નીલકંઠ બાવિરાવ વધાનકર, મી. બી. જી. પંડીતે રાજનામુ આપવાથી તેમની જગ્યાએ થાણા મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલમાંના ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## દહેલુ તાલુકા લોકલ બોર્ડ

મી. ઇરમાઈસ અદમદ પાટીલને મી. હુસેનભાઈ દેવજીભાઈ અયોગ્ય હરવાથી તેમની જગ્યાએ દહેલુ તાલુકા લોકલ બોર્ડના તેની તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૫ થી શરૂ થતી ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## સાંધેલી (હાસરા) ગ્રામ પંચાયત

મી. મંગળ કુરાને હાસરા તાલુકાના સાંધેલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી શરૂ થતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

નીચેના સભ્યો હાસરા તાલુકાના સાંધેલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી શરૂ થતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે,

- |                                      |                             |
|--------------------------------------|-----------------------------|
| ૧ સાંધેલીના મહેસુલ પટેલ-હોદ્દાની રૂએ | ૭ મી. અબ્દુલીઆ અદમદમીઆ મલેક |
| ૨ મી. નરથીભાઈ પ્રાગભાઈ પટેલ          | ૮ „ ઉમરાવ નાયામીઆ           |
| ૩ „ સુનીલાલ મુળજીભાઈ શાહ             | ૯ „ ધેમા સારા પગી           |
| ૪ „ પુનમચંદ ભુરાભાઈ શાહ              | ૧૦ „ જેના ધર્મીર પગી        |
| ૫ „ ડાહ્યાભાઈ ગોપાળભાઈ પટેલ          | ૧૧ „ જસા જીતા પગી           |
| ૬ „ રણુજીડભાઈ રાવજીભાઈ પટેલ          |                             |

## કહાનવા [જંજીસર] ગ્રામ પંચાયત.

હાંસજી કરસનને જંજીસર તાલુકાના કહાનવા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

નીચેના સભ્યો જંજીસર તાલુકાના કહાનવા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

૧ મી. રમુલ જાફર

૨ „ બાવાભાઈ ભવાન

- ૩ મી. ખેડસીંગ કાળીદાસ  
 ૪ ,, અમયારામ બાપુજી  
 ૫ ,, રમેશચંદ્ર અંબાલાલ ભટ્ટ  
 ૬ ,, વાગજી વજ્રેસીંગ

કદાનવાના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

### મોતા (બારડોલી) ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સમૂહો બારડોલી તાલુકાના મોતા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષ માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                            |                              |
|----------------------------|------------------------------|
| ૧ મી. રઘુભાઈ રણજીડજી       | ૭ મી. વલ્લભરામ અંબારામ       |
| ૨ ,, ભગવતરામ વિષ્ણુરામ     | ૮ ,, વલ્લભ કાળા              |
| ૩ ,, પાર્વતીચંદ્ર ગણપ્રસાદ | ૯ ,, નાગર બેચર               |
| ૪ ,, બીખાભાઈ મોરારજી       | ૧૦ ,, રામભાઈ બીખાભાઈ નારણભાઈ |
| ૫ ,, દયાળજી કુંવરજી        | ૧૧ ,, નારણભાઈ ગોકળભાઈ        |
| ૬ ,, પુરુષોત્તમ જુલા માવજી |                              |

મોતાના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

### ઉત્તર દસકોઈ તાલુકા લોકલ બોર્ડ

મી. ખેડાજી ગણાજીને, મી. ગણાજી બાવાજીના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ઉત્તર દસકોઈ તાલુકા લોકલ બોર્ડના તેની હાજરમાંની બાજીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

### શેરા (અંકલેશ્વર) ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સમૂહો અંકલેશ્વર તાલુકાના શેરા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- ૧ મી. હરજીવન આંબારામ  
 ૨ ,, ખુરાજ માવા  
 ૩ ,, નાયુભાઈ પ્રાણજીવન  
 ૪ ,, મોતીરામ કાશીરામ  
 ૫ ,, માનસંગ રામોદ

શેરાના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

મી. મોરાર વીઠ્ઠલને અંકલેશ્વર તાલુકાના શેરા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

### મહેલાજ (ખેડા) ગ્રામ પંચાયત.

નીચેના સમૂહો માતર તાલુકાના મહેલાજ ગામની ગ્રામ પંચાયતના તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૭ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                                     |                         |
|-------------------------------------|-------------------------|
| ૧ મહેલાજના મહેસુલ પટેલ-હોદ્દાની રૂએ | ૪ મહેક કાવામીઆ હુસેનમીઆ |
| ૨ પદાણ અદલખાન અબુખાન                | ૫ દેવદ અદમદમીઆ સેદુમીઆ  |
| ૩ મહેક નાનામીઆ પરાડમીઆ              | ૬ મહેક ફેલુઆઈ અવજલભાઈ   |

૧ મહેક નાયાભાઈ ખુગભાઈ  
૨ મહેક નાભુભાઈ શેખુભાઈ

૯ 'પદ્માણી' દરીઆવખાન નામદારખાન  
૧૦ હાકર શંકરલાલ રણુછોડદાસ  
૧૧ પગી ચતુર જાયા

મુરબાદ (થાણા) તાલુકા લોકલ ખોડ.

મી. હીરરામ પાટીલ, મી. મંગળદાસ રૂપચંદ ગુજર નાલાયક હરવાથી તેમની જગ્યાએ મુરબાદ તાલુકા લોકલ ખોડના મુરબાદ મુખની ખીન-મુસ્લીમ કોન્સ્ટીટ્યુએન્સી રૂઢી તેની તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૫ થી સર થતી તથા વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

પાટી (ખેડા) ગ્રામ પંચાયત

મી. ગંગા દાઉદ વોરાને હાસરા તાલુકાના પાલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૭ થી સર થતી તથા વર્ષની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

નીચેનાં સભ્યો હાસરા તાલુકાના પાલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૭ થી સર થતી તથા વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                                 |                      |
|---------------------------------|----------------------|
| ૧ પાલીના મહેસુલ પટેલ-દોહાની રૂએ | ૭ મી. રમણ જસા        |
| ૨ મી. સીકંદરઅલી બકરઅલી          | ૮ ,, કેશવભાઈ બોગીલાલ |
| ૩ ,, સાહેબઅલી બકરઅલી            | ૯ ,, રમણ દામા        |
| ૪ ,, છોટાભાઈ ધૂળાભાઈ            | ૧૦ ,, રતે ગેડલ       |
| ૫ ,, શામળભાઈ શંકરભાઈ            | ૧૧ ,, મણીલાલ જગનલાલ  |
| ૬ ,, શીવાભાઈ હેમલાઈ             |                      |

આદર (ભરૂચ)

તા. ૨૫ મી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી ભરૂચ અને પંચમહાલ જિલ્લાના ભરૂચ તાલુકાના પાદર ગામની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેના ગામ જીવામાં આવશે.

ગરબાડા ગ્રુપ (પંચમહાલ)

તા. ૩૦ મી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી ભરૂચ અને પંચમહાલ જિલ્લાના દાહો તાલુકાના ગરબાડા, મંગારડી, ટુંકી વલુ, ટુંકી અનોપ, અને નાજવડ ગામોની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેના ગામ તરીકે ગણવામાં આવશે, અને તે 'ગરબાડા ગ્રુપ ગ્રામ પંચાયત' તરીકે ઓળખાશે.

મુરબાદ (થાણા) તાલુકા લોકલ ખોડ.

મી. શંકર ખીન પાટીલ, મી. કેશવ નારાયણ તેવરાણે નાલાયક હરવાથી મુરબાદ મુખની ખીન-મુસ્લીમ કોન્સ્ટીટ્યુએન્સી તરફથી મુરબાદ તાલુકા લોકલ ખોડના તેની તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૫ થી સર થતી તથા વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

ગોલવડ-ખોરડી (થાણા) ગ્રામ પંચાયત.

મી. નીલકંઠ અનંત બવે, ડૉ. નારાયણ એમ. ઝુલેજે રાજનામુ આપવાથી તેમની જગ્યાએ ગોલવડ-ખોરડી ગ્રામ પંચાયતના તેની દાલમાંના તથા વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.



# સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

(ત્રિમાસિક)

તંત્રી:—ચૂનીલાલ ડી. બરફીવાલા, એમ. એ., એસ.એસ. બી.

સહતંત્રી:—પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઈ, બી. એ., એસ. ડી., સી. ડી.

વર્ષ ૩, અંક ૩]

એપ્રિલ ૧૯૩૬.

[ક્રમાંક ૧

## વિષયાનુક્રમણિકા

પા.

પ્રાથમિક કેળવણીના કાયદો

સરકાર તરફથી યજમાન આવેલા નિયમોના અર્થનું સ્પષ્ટીકરણ

લેખક: પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઈ

૨૮

હિંદુસ્થાનનાં ગામગામોનું રાજતંત્ર

વક્તા: સર સેફીન એચ. રમેન્ટન

૨૯

ફલકતામાં પ્રાથમિક કેળવણી વ્યવસ્થા

૩૦

મેનચેસ્ટરમાં મુઠાં બાળ્યાનું પંચ

૩૧

લોકલ બોર્ડ, ગ્રામ પંચાયત, મ્યુનિસિપલ બોર્ડ અને ડિસ્ટ્રિક્ટ મ્યુનિસિપલ કાયદાની રૂએ થયેલી નીમણુકો અને ચુંટણીઓ —

તા. ૧૮-૨-૧૯૩૭ થી તા. ૬-૫-૧૯૩૭ સુધી

૩૧

ગુજરાતની ગ્રામ પંચાયતો (લેખક: બી.એ.)

લેખક: શિવસંકર સ્વરામ દેવાણી

૩૨

ઉત્તર વિભાગની લોકલ બોર્ડોના અહેવાલ (સન ૧૯૩૫-૩૬)

૩૨

૭ મલેક નાથાભાઈ ખુખભાઈ  
૮ મલેક નાલુમીઆ શેખુમીઆ

૯ \*પકાણુ દરીઆવખાન નામદારખાન  
૧૦ હાકર શંકરભાઈ રણછોડભાઈ  
૧૧ પગી ચતુર છાપા

### મુરખાદ (ચાણા) તાલુકા લોકલ ખોડું

મી. હીરરામ પાટીલ, મી. મંગળદાસ રૂપચંદ ગુજર નાલાયક હરખાથી તેમની જગ્યાએ મુરખાદ તાલુકા લોકલ ખોડુંના મુરખાદ ગ્રામની ખીન-મુરલીમ કાન્દીટપુએન્દ્રી તરફથી તેની તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૫ થી સર ચતી ત્રણ વર્ષમાંની ખાકીની મુદત માટે સમ્ય ચુંટાયા છે.

### પાલી (ખેડા) ગ્રામ પંચાયત

મી. ગળા દાહિદ વેરાને હાસરા તાલુકાના પાલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૭ થી સર ચતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સમ્ય નીમ્યા છે.

નીચેનાં સમ્યો હાસરા તાલુકાના પાલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૧ લી ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૭ થી સર ચતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સમ્યો ચુંટાયા છે.

- |                                 |                       |
|---------------------------------|-----------------------|
| ૧ પાલીના મહેસુલ પટેલ-હોદાની રૂએ | ૭ મી. રમણ જસા         |
| ૨ મી. શીકંદરખાની બકરખાની        | ૮ મી. કેશવભાઈ ભોગીલાલ |
| ૩ મી. સાહેબખાની બકરખાની         | ૯ મી. રમણ દામા        |
| ૪ મી. છોટાભાઈ ધુળાભાઈ           | ૧૦ મી. રતે મેંડલ      |
| ૫ મી. સામળભાઈ શંકરભાઈ           | ૧૧ મી. મણીલાલ જરનલાલ  |
| ૬ મી. શીવાભાઈ હેમાભાઈ           |                       |

### આહર (ભરૂચ)

તા. ૨૫ મી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી ભરૂચ અને પંચમહાલ જિલ્લાના ભરૂચ તાલુકાના આહર ગામની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેના ગ્રામ ગણવામાં આવશે.

### ગરખાડા ગ્રામ (પંચમહાલ)

તા. ૩૦ મી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી ભરૂચ અને પંચમહાલ જિલ્લાના દાહો તાલુકાના ગરખાડા, ગંગારડી, ટુંકી વણુ, ટુંકી અનેપ, અને નાગવડ ગામેની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૨૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેના ગ્રામ તરીકે ગણવામાં આવશે, અને તે 'ગરખાડા ગ્રામ પંચાયત' તરીકે ઓળખાશે.

### મુરખાદ (ચાણા) તાલુકા લોકલ ખોડું.

મી. શંકર ખીન પાટીલ, મી. કેશવ નારાયણ તેલવાળે નાલાયક હરખાથી મુરખાદ ગ્રામની ખીન-મુરલીમ કાન્દીટપુએન્દ્રી તરફથી મુરખાદ તાલુકા લોકલ ખોડુંના તેની તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૫ થી સર ચતી ત્રણ વર્ષમાંની ખાકીની મુદત માટે સમ્ય ચુંટાયા છે.

### ગોલવડ-ખોરડી (ચાણા) ગ્રામ પંચાયત.

મી. નીલકંઠ અનંત ખર્વે, ઝ. નારાયણ એમ. મુલેએ રાજનાસુ આપવાથી તેમની જગ્યાએ ગોલવડ-ખોરડી ગ્રામ પંચાયતના તેની કાયદામાં ત્રણ વર્ષમાંની ખાકીની મુદત માટે સમ્ય ચુંટાયા છે.

# સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

(ત્રૈમાસિક)

પાંચી:—ચનીલાલ ડી. ખરડીવાલા, એમ. એ., એફએલ. બી.

સહપાંચી:—પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઈ, બી. એ., એસ. ડી. બી. ડી.

વર્ષ ૩, અંક ૩]

એપ્રિલ ૧૯૩૭.

[ક્રમાંક ૧૧

## વિષયાનુક્રમણિકા

પાન

આયમિક કેળવણીનો કાયદો

સરકાર તરફથી ગણતમા આવેલા નિયમોનો આનંદ સ્વીકારણ

લેખક: પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઈ

૨૬

હિંદુસ્થાનનાં ગામગામોનું રાજતંત્ર

પ્રકાશક: સર. સેફીન એચ. હેમેન્ટ

૨૬

કલકત્તામાં આયમિક કેળવણી વ્યવસ્થા

૩૦

મેનચેસ્ટરમાં મુઠાં બાળવાનું પંચ

૩૧

લોકલ બોર્ડ, ગ્રામ પંચાયત, મ્યુનિસિપલ ખરો અને રીસ્ટ્રીક્ટ મ્યુનિસિપલ

કાયદાની રૂએ થયેલી નીમણુંકો અને ચુટણીઓ —

તા. ૧૮-૨-૧૯૩૭ થી તા. ૧-૫-૧૯૩૭ સુધી

૩૧

ગુજરાતની ગ્રામ પંચાયતો (લેખક બીજો)

લેખક: શિવરાંદર સ્વરામ દેસાઈ

૩૨

ઉત્તર વિભાગની લોકલ બોર્ડોનો આદેશ (સન ૧૯૩૫-૩૬)

૩૨

# ગ્રીનના રોડ રેલર્સ થી

રસ્તા બનાવવાના બધા પ્રશ્નોનો નીકાલ થઈ ગયો છે.

## સ્ટીમ રોડ રેલર્સ

૬ થી ૨૦ ટનના માપમાં

એકવડા અને મિશ્ર લંબગાઠાકારમાં બનાવવામાં આવે છે.

## ડીઝેલ રેલર્સ

૬ થી ૯ ટનના માપના

## મોટર રેલર્સ

૧૧ થી ૪ ટનના માપના

## હાથના નાના મોટર રેલર્સ

૧૦, ૧૩ અને ૧૫ હંટવેટના માપના

એજન્ટો

# ટરનર હોરની કંપની લીમીટેડ.

કોચિંગ

જેમ્સ બીલ્ડિંગ, એપોલો બંદર

શાખા  
ધી માલ  
લાહોર.

મુંબઈ.

શાખા  
કંપાસીઆ બજાર  
અમદાવાદ.

# સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

(ત્રિમાસિક)

વર્ષ ૩, અંક ૩]

એપ્રિલ ૧૯૩૬.

[ક્રમાંક ૧૧

## પ્રાથમિક કેળવણીના કાયદાને અંગે સરકાર તરફથી ઘડવામાં આવેલા નિયમોના અર્થનું સ્પષ્ટીકરણ (લેખક:-પ્રાણલાલ દીરખારામ દેસાઈ)

પ્રાથમિક કેળવણીના કાયદાને અંગે સરકાર તરફથી ઘડાવતા નિયમો પૈકી કેટલાક નિયમોનો અર્થ કેટલીક વાર સ્પષ્ટ સમજી શકાતો નથી. આ અર્થની બાબતમાં ધણીવાર માણસોમાં તીવ્ર મતભેદ પડે છે અને, પરિણામે યુગવાદો ઉભા થાય છે અને અંગત રાગદ્વેષને પ્રવૃદ્ધિ મળે છે.

નિયમ (૧૩) રજુ થોડાં સલાસદં થવાને કાણુ અપેક્ષ્ય છે તેને લગતો છે. આ નિયમના પેટા વિભાગ ૬માં એમ જણાવવામાં આવેલું છે કે રજુ થોડાં કે જે લોકલ ઓથરીટીનું તે રજુ થોડાં હોય તે લોકલ ઓથરીટીના હુકમથી જે કામ કરવામાં આવતું હોય તે કામમાં જેનો સીધી રીતે કે આડકતરી રીતે કંઈ પણ ભાગ હોય કે તે કામમાં જેને કોઈ પોતાનો સ્વાર્થ હોય એવો માણસ અથવા રજુ થોડાં તરફથી કે જે લોકલ ઓથરીટીની એ રજુ થોડાં હોય તેના તરફથી કરવામાં આવેલા કોંટ્રાક્ટમાં કે કરવામાં આવેલી નીમણૂકમાં જેનો સીધી રીતે કે આડકતરી રીતે ભાગ હોય કે સ્વાર્થ હોય તેવો માણસ રજુ થોડાંનો સલાસદં થઈ શકે નહિ.

આ નિયમ ૧૩ ક્રમાં આધારે પંચમહાલ જિલ્લા રજુ થોડાં એક સલાસદં શ્રીયુત માણીસિંહ હાકોરને પંચમહાલ જિલ્લા લોકલ થોડાંના પ્રમુખે રજુ થોડાંના સલાસદં તરીકે નામીયક કરાવ્યા છે અને સરકારે પણ જિલ્લા લોકલ થોડાંના પ્રમુખના આ હુકમને બદાશી આપી છે.

શ્રીયુત માણીસિંહ હાકોરને નાનાવક દરાવવાના કસ્ટોમાં એમ જણાવવામાં આવેલું છે કે તેઓ એક વીમા કંપનીના એજન્ટ છે અને તેમની મારફતે પંચમહાલ જિલ્લા રજુ થોડાંના તાખાના કેટલાક શિક્ષકોએ પોતાની જાહેશીનો વીમો ઉતારાવ્યો છે.

જો માત્ર આજ દરજ્જાથી શ્રીયુત માણીસિંહ હાકોરને પંચમહાલ જિલ્લા રજુ થોડાંના સલાસદં તરીકે રહેવાને માટે નાનાવક દરાવવામાં આવેલા હોય તો પંચમહાલ જિલ્લા લોકલ થોડાંના પ્રમુખને આ નિર્ણય વિવાદાસ્પદ કહી શકાય.

જો શિક્ષકોએ માણીસિંહ હાકોર મારફતે પોતાની જાહેશીનો વીમો ઉતારાવ્યો છે તે શિક્ષકોએ પંચમહાલ જિલ્લા રજુ થોડાં કે પંચમહાલ જિલ્લા લોકલ થોડાંના દરાવ

# હિંદુસ્થાનનાં ગામડાઓનું રાજતંત્ર

વક્તા-સર સેફીન એચ. ફ્રેમેન્ટલ, સી. એસ. આઇ. સી. આઇ. ઇ. પી. ડી.

(લંડનની રૉયલ ઐસાપરી ઓફ આર્ટ્સ સન્મુખ સર ફ્રેમેન્ટલે ગ્રામ પંચાયત સંબંધી એક અત્યંત મહત્વનું ભાષણ કર્યું હતું. તે ભાષણ પ્રગટ કરવાની સર ફ્રેમેન્ટલ તરફથી થએલી સ્વચના અમે સાબાર વધાવી લઇએ છીએ. સર ફ્રેમેન્ટલ અમને આ પ્રમાણે કહે છે:-

મહેરબાન સાહેબ,

એએક વર્ષ પહેલાં ત્યારે ગ્રામ પંચાયતના પ્રથમ ઇતિહાસ અને તેનો પુનરુદ્ધાર કરવાની શક્યતા સંબંધી મેં તપાસ કરવા માંડી ત્યારે મી. જે. મોન્ટેમ્યુ હુરીસ, ઇન્ટરનેશનલ યુનિયન ઓફ લોકલ ઓથોરિટીઝ (International Union of Local Authorities) ના પ્રમુખે મને યોગ્ય કાળે મારા વાંચવા માટે મોકલ્યા હતા, જે પરથી મને જણાયું હતું કે તમારું ઇન્ટરિટ્યુટ આ પ્રશ્ન તરફ ખાસ લક્ષ્ય આપે છે; એટલે મારી ખાતરી છે કે મારા ભાષણમાં તમારા સમગ્ર રસ લેશે. તે ભાષણનો યોગ્ય લાભ એવો ઉપયોગ કરવાની તમને છુટ છે, ચિ.

(અધિપતિ.)

મને હિંદુસ્થાન ઇંગ્લેન્ડે દર વર્ષે પીતી ગયા છે. હિંદુસ્થાનના ગામડાઓની સ્થિતિના તાત્કાલ અનુભવવાળા સહજનો મહેટ્ટી સંખ્યામાં આજની સભામાં હાજર છે એટલે મને હિંદુસ્થાન સંબંધી બોલનાં કંઈક સંકોચ થાય છે. હિંદુસ્થાનથી પાછા ફર્યા બાદ હું અત્રે એક ગ્રામ સભાનો સભ્ય થયો અને મને લાગ્યું કે આવી સભા ધણું કરી સહે એમ છે એટલે હિંદુસ્થાનનાં ગામડાંમાં યોગ્ય રાજતંત્રની ખાતરી તરફ મહાત્મ લક્ષ ખેંચાયું અને મેં ગ્રામ પંચાયતના ભૂતકાળનો ઇતિહાસ તપાસી એ સંસ્થાના બધિબ સંબંધી વિચારો કર્યા. (એટલે આજે તમારી સન્મુખ આજના વિષય પર બોલવાનો અવસર મેં સાધ્યો છે.)

“કેમ્બ્રીજ હિસ્ટરી ઓફ ઇન્ડિયા” (Cambridge History of India) માં કહ્યું છે કે “જનસમુદાયનો મહેટ્ટો લાભ ગામડાઓમાં રહે છે અને સદીઓ થયાં ગામડાઓમાં સ્થાનિક સ્વરાજનું સાદું તંત્ર અસ્તિત્વ ધરાવે છે કે જેના પર બધી પ્રગતિનો આધાર રાખી શકાય” આ વાક્ય પ્રાચીન હિંદુસ્થાન માટે મુખ્યત્વે કરીને સત્ય છે. વેદમાં ગામ તંત્રને અર્ધ સ્વતંત્ર અને ‘સભા’ઓ મારફત ચાલતું લોકશાસનયુક્ત વર્ણવ્યું છે. ત્યાર બાદ બ્રાહ્મણ સંપ્રદાયના યુગમાં સભાની સત્તા ધણી મંદ પડી અને તે સત્તા ગામના મુખીના હાથમાં ગઈ. જાતક (Jataka) માંની લોકકથાઓમાં ગામડાઓની ઇસવી સન પૂર્વે સાતમા સદીની સ્થિતિનું વર્ણન છે તેમાંથી જણાય છે કે દેવતવારી ગામોમાં પણ ગામના વડીલોનું એક મંડળ હરતી ધરાવતું અને તે ગામના મુખીની નીમણુંક કરતું, અને તેને મદદ

આમ છતાં આપણે સારી રીતે જાણીએ છીએ કે એક જાતિમાં અથવા એકજ વ્યાપારમાં રોકાયેલા માણસોમાં જપારે મતભેદો થતા ત્યારે તેના ફેંસલા કરવા માટે પંચાયતો દરતી ધરાવતી. જાતિ પંચાયતો મુખીઓ તરફથી બોલાવાતી અને વ્યાપારી પંચાયતોને ચોધરી તરફથી બોલાવાતી. જ્યાં આગળ ગામની વસ્તી લગભગ એકજ જાતિની હતી ત્યાં આગળ સામાન્યતઃ ગામની તમામ વ્યવસ્થામાં આ પંચાયતો ધણી સત્તા બોજવતી અને ૧૮૭૬ માં મથુરા છંદાના સેક્રેટરી-જે ઓફીસર લખે છે કે જનર આઇચારા ગામોમાં પંચાયતો ધણી વ્યવસ્થિત રીતે ચાલે છે. 'પંચજમાં વીસડમ અને વેઇઝટ' (Wisdom and Waste in the Punjab) નામના પુસ્તકમાં મી. ડારલીંગ એવા અનેક દાખવાઓ દર્શાવે છે કે જોગા ગામની મુખ્ય બતીની અનેથી નદિ પણ દરેક જાતિના પ્રતિનિધિત્વવાળી બીનઅધિકારી પંચાયતો દ્વારા દરતી ધરાવે છે. આથી પંચાયતો જુદા જુદા કામો માટે આમજનો પાસેથી પૈસા એકઠા કરે છે જોગા કે, કેલ્ડ ગામની માનેશીનો હીરસો ખરીદવા માટે, ગામના તથાણો ખોદવા માટે, ચોરાઓ બાંધવા માટે, ગામની ગલીઓના રસ્તા બાંધવા માટે અને નેની સફાઈ જળાયવા માટે વિગેરે. મધ્ય પ્રાન્તમાં છેક ઇ. સ. ૧૮૫૦-૬૦ ના અરસામાં ગામની અથવા ગામ-ગામ વચ્ચેની તકરારોનો ફેંસલો સામાન્ય રીતે પંચાયતની લગાદીથી થતો આપણી નજરે પડે છે.

આગ છતાં આપણે સારી રીતે જાણીએ છીએ કે એક જાતિમાં અથવા એકજ વ્યાપારમાં રોકાણના માણસોમાં જવારે મતભેદો થતા હતા તેના ફેસલા કરવા માટે પંચાયતો દરતી ધરાવતી. જાતિ પંચાયતો મુખીએ તરફથી જોવાવાતી અને વ્યાપારી પંચાયતોને ચોધરી તરફથી જોવાવાતી. જ્યાં આમજ ગામની વસ્તી લગભગ એકજ જાતિની હતી ત્યાં આગળ સામાન્યતઃ ગામની તમામ જાળતમાં આ પંચાયતો ધણી સત્તા ભોગવતી સને ૧૮૭૬ માં મથુરા છડ્ડાના સેટલમેન્ટ ઓફીસર કમે છે કે જન હાથયારા ગામોમાં પંચાયતો પ્રભુ વ્યવસ્થિત રીતે ચાલે છે. 'પંજાબમાં વીસમ અને વેઇસ્ટ' (Wisdom and Waste in the Punjab) નામના પુસ્તકમાં મી. હાર્લીંગ એવા અનેક દાખલાઓ દાંકે છે કે જેમાં ગામની મુખ્ય જાતીની જતેલી નદિ પણ દરેક જાતિના પ્રતિનિધિત્વાળી જીનઆધિકારી પંચાયતો દ્વારા દરતી ધરાવે છે. આવી પંચાયતો જુદા જુદા કામો માટે ગ્રામજનો પાસેથી પૈસા એકઠા કરે છે જેવા કે, કાંઈ ગામની માલેજીનો દીરો ખરીદવા માટે, ગામના તળાવો ખોદવા માટે, ચોરાઓ બંધવા માટે, ગામની શલીઓના રસ્તા બંધવા માટે અને તેની સફાઈ જથરાવા માટે વિગેરે. મધ્ય પ્રાન્તમાં છેક ઇ. સ. ૧૮૫૦-૬૦ ના આરંભમાં ગામની અથવા ગામ-ગામ વચ્ચેની તકરારોનો ફેસલો સામાન્ય રીતે પંચાયતની લવાહીથી થતો આપણી નજરે પડે છે.

મધ્ય અને પશ્ચિમ દિગ્દશાતમાં મરાઠા અને રજપૂત રાજવંશમાં આ મામ સંસ્થાઓ બળવત્તર હતી. આ વખતમાં ગામનો મુખી ધણી લામચક ધરાવતો; જવારે કાંઈ પણ તકરાર કે ફરીઆદ સરકારી અમલદાર કે ગામના મુખી પાસે આવતી ત્યારે તેઓ તેનો નીકાલ કરવાનું કામ પંચાયતને સોંપતા અને પંચાયતના નિર્ણયોનો અમલ ગામના અમલદારો બજાવતા. આ પ્રથા તે વખતે સામાન્ય હતી. મદારાષ્ટ્રના ગામોમાં અને ધાણુખર્ અન્ય સ્થાને પણ ગામની સામાન્ય જરૂરીઓનો પહેાંચી વળવા માટે મામ બઝોજ દરતી ધરાવતું. મી. માન એમના લામક્ર એન્ડ લેગર ઇન આ ડેક્કન વીલેજ (Life and Labour in a Deccan Village) નામના પુસ્તકમાં ગામડાઓના દરતાવેતેમાંથી સને ૧૭૯૧ ના વર્ષના ખર્ચની તપશ્ચીસ આપે છે. આ તપશ્ચીસ પરથી જણાય છે કે આ બઝોજમાંથી અનિયમોનો સત્કાર ચઢી શકતો, ધર્માં ખર્ચ કરી શકતો, ઉત્સવો ઉજવાતા શરીઓ તથા દુઃખીઓને રાહત આપી શકતી, જાહેર નાટકો તથા જલસાઓ કરી શકતો અને ગામમાં આવતા અધિકારીઓને નજરાણું પણ આમાંથીજ અપાતું. આ બઝોજ પદ્ધતિ બીડીશો આવ્યા પછી પણ કેટલોક વખત ચાલુ રહી. મી. એટલીન્ડન પોતાના રીપોર્ટ ઓન ધી ટેરીટરીઝ કોન્કર્ડ ફ્રોમ ધી પેશવા (Report in the Territories Conquered from the Peshwas) નામના પુસ્તકમાં જણાવે છે કે આ ફંડની નાકની ચપાથી ગામડાની જનતાને જુના મોજલોખ અને ધાર્મિક ખર્ચોની ખામી સામવા માંડી છે. આજ રીપોર્ટમાં મી. એટલીન્ડન તકરારો પંચાયત મારફતે જણાવવાની પદ્ધતિને ચાલુ રાખવાની હીમાયત કરે છે. સને ૧૮૧૬ માં ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીએ નવાવદાની પદ્ધતિમાં સુધારાઓ કરવાની સૂચનાઓ આપી, સર થોમસ મનરોને મદારા મોકલ્યો હતો. એણે સરકારને નવાવદાન પદ્ધતિમાં પંચાયતને અનન્ય સ્થાન



આપણા સમન્વયું હતું. પણ સને ૧૮૨૪ માં જ્યારે એ મદાસના ગવર્નર થયા ત્યારે એએએ 'લખ્યું' છે કે મગ્ગાંડ અને હિંદુસ્થાનમાં પંચાયતની વિરુદ્ધ ત્રિજાગણી ઉભી થઇ હોવાથી એના ઉપર એટલો મજબુત અંકુશ મૂકવામાં આવ્યો કે એની અધણી ઉપયોગીતા નષ્ટ થઇ. સર થોમસ મનરોએ એવો મત તોળ્યો છે કે પંચાયતની હકુમત કોઇ પણ પક્ષકારોને નાકણુત કરવાની સત્તા રહેવી જોઇએ નહિ. એએા ભગામણુ કરે છે કે ફોજદારી મુન્દાઓની તપાસ જુથી અથવા પંચાયતોની મદદ લઇને થવી જોઇએ. સર જહોન માલકમે સને ૧૮૩૨ માં લખેલા મધ્ય હિંદુસ્થાનના પોતાના લેખમાં (Memorandum) રજૂપુતાના અને મરાઠા સભ્યમાં આવતી પંચાયતોનું વિગતવાર વર્ણન આપ્યું છે. એએા ભગામણુ કરે છે કે ફોજદારી મુન્દાઓ તેમજ દાવાઓ ચલાવવાનું કામ પંચાયતને સોંપાવું જોઇએ.

આ ત્રણ પ્રખ્યાત અમલદારોના આ પ્રમાણેના અભિપ્રાયો જતાં પંચાયત પદ્ધતિ ખુબુ સિધ્ધિ હૃદયથી સ્વીકારવામાં આવી અને પરિણામે તે અલોપ થઇ. આમ થવાના મણા કારણો છે. (૧) ડીરટ્રીકટમાં મુખ્ય ધાણાથી દૂર મુનસફોની ચૂંટણી કરવામાં આવી (૨) તે દાકમે હિંદીઓ તરફ સામાન્ય રીતે અનિશ્વાસથી જોવામાં આવતું. (૩) લંડન તેમજ કમકતાના સત્તાધીશોનું પંચાયત સંબંધી અજ્ઞાન. બંગાળમાં પંચાયતના અસ્તિત્વ સંબંધીની માહિતી નહોતી અને ઇંગ્લાંડમાં તે વખતે ગામડાના રાજતંત્રની પદ્ધતિ ચિચિલ-પણે ચાલતી હતી. પંચાયતના ઇતિહાસનો ખજીનો તખકકો તે સને ૧૮૮૦ નો ફુકાળ કમીશનનો રીપોર્ટ છે. સર રીચાર્ડ ટેમ્પલે પોતાની લુગાનીમાં દુકાળો અટકાવવાના ખાસ અગત્યના ઉપાય તરીકે હિંદુસ્થાનના ગામડાઓની પ્રાચીન સંસ્થાઓને એ કામ માટે જોડી દેવાનું સૂચવ્યું હતું. સરજલુ કમીશને ગામડાઓની દમિરી મારફત શકતનું કામ કરવાની ભગામણુ કરતાં જાણુવું હતું કે:—

“સ્થાનિક સ્વરાજના સિદ્ધાંતને ઉત્તેજન આપતું એટલે સ્થાનિક અંકુશ નીચે દરેક વ્યવહાર કરે  
અપત્તિ દા’  
લાજવા માટે ગમે તેટલી અડચણો નહે તોપણ આ ધ્યેય તરફ લઇ જવા માટેના પગલા ભરવાની કોઇ પણ નક શુમાવવી પડતી નથી.”

આપણા સામે વિરોધ કર્યો અને બંગાળ અને અન્ય પ્રાંતો માટે એ સિધ્ધાન્ત મહત્વ ધરે છે. દરેક જિલ્લા માટે એક જિલ્લા બોર્ડ સ્થાપવી અને તેવી જિલ્લા બોર્ડને તાલુકા તથા તહેશીલ બોર્ડને પોતાની સત્તા આપવાનો હક આપવામાં આવ્યો. આ પ્રમાણે થવાથી બંગાળની યુનીયન બોર્ડો પાસે ઘણી અધિક સત્તા રહી. સ્થાનિક સંસ્થાના દરેક સભ્યને સ્થાનિક બાબતોનું જ્ઞાન હોવું જોઈએ અને તેમાં તે રસ લેતો હોવો જોઈએ એ લોર્ડ રીપનનું વિધાન આ પ્રમાણે બાજુ દર્શાવ્યું.

આપણે ત્યાં ઇંગ્લાંડમાં કાઉન્સિલ કાઉન્સિલો છે. તેઓ સિદ્ધાલુ, રાજમાર્ગો, મરી-બાઈનો કાવરો, જમીનોના દુકાની માલીકીના પ્રશ્નો, ખેતીવાડીનો ઉત્કર્ષ અને બીજી ઘણી બાબતોમાં પોતાના અમલ ચલાવે છે. જે કે જેમ જેમ સામાજિક કાયદાઓની વિકસિત થતી જાય છે તેમ તેમ આ કાઉન્સિલો પર નવી નવી ફરજો નાખતી જાય છે, છતાં આ કાઉન્સિલો હિંદુસ્થાનની ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડો સાથે સામાન્યતઃ મળતી આવે છે. પરંતુ ઇંગ્લાંડના ચામ પ્રદેશમાં કાઉન્સિલ કાઉન્સિલો ઉપરાંત બીજી એ સંસ્થાઓ છે. એક ગ્રામ ડીસ્ટ્રીક્ટ કાઉન્સિલ, જે આરોગ્ય ખાતું, મટર, પાણી તથા ધરો પુરું પાડવાનું, શહેરની રચના કરવાનું અને કર નાખવાની સત્તા ધરાવે છે અને બીજી પેરિશ (Parish) કાઉન્સિલ (અને છેક ન્હાના ગામમાં ગ્રામ-સભા) જેના દ્વારા ગામની સાવજનિક જમીનો, પગ-થીઓ, જમીનની વહેંચણીઓ, ખુદી જગ્યાઓ, દીવાનગીઓ પ્રિવેરેની વ્યવસ્થા કરવાનું હોય છે અને જે ઘણી આરોગ્યની બાબતોમાં ડીસ્ટ્રીક્ટ કાઉન્સિલના આડતીયા તરીકે વ્યવહાર કરે છે. આ બન્ને સ્થાપત અને રચના સંસ્થાઓ છે. કરોની આપકમાં ઉલ્લેખ પોતાનો હીસો વાપરે છે અને કાઉન્સિલ કાઉન્સિલ સાથે સહકારથી કામ કરે છે છતાં તેના પર અવસરની રહેતી નથી. કાઉન્સિલ કાઉન્સિલ કેટલીકવાર ડીસ્ટ્રીક્ટ કાઉન્સિલને તેની મટરની અને પાણીની અને કપચિત ધરો પૂરા પાડવાની યોજનાઓમાં પણ આર્થિક મદદ કરે છે. આ ડીસ્ટ્રીક્ટ અને પેરિશ કાઉન્સિલને મળતી આવતી સંસ્થા ઘણુંબધું હિંદુસ્થાનમાં નથી. સ્થાનિક સ્વરાજ્ય હિંદુસ્થાનના ઘણા ભાગોના અનુભવમાં હજી આવ્યું નથી એ મોન્ટેગ્યુ-મેન્સફિર્ડ રીપોર્ટનું કથન આ કારણસર સત્યજ છે.

પરંતુ ભૂલતું જોઈતું નથી કે સ્થાનિક સ્વરાજની ઇંગ્લાંડની સુધટિત વ્યવસ્થા માત્ર ઇંગ્લાંડ વખત પૂર્વે થયેલા છે. એ વાત ખરી છે કે પૂર્વે કાળમાં ગામડાઓ પોતાનું વ્યવસ્થા તંત્ર સારી રીતે ચલાવતાં. મી. આરચર આપન્ડ "ઇંગ્લાંડ અન્ડર ચાર્લ્સ ધી સેકન્ડ" (England under Charles II) નામની પોતાની મનોરંજક કૃતિમાં જણાવે છે કે ગામડું એ રાજતંત્રની એક કડી (Unit) હતું. દરેક ગામના દેવળના રક્ષકે ગરીબોના પર અને રાજમાર્ગો પર દેખરેખ રાખનારાઓ તરીકે દર વર્ષે ઘરમાલીકો (Householders) માંથી વારા ફરતી નીમવામાં આવતા. જે કે જેમ જેમ મધ્યયતી સરકારે આ ખાતાનું કામ વધાર્યું તેમ તેમ ગામડાના આ અધિકારીઓની અમલતા ઓછી થતી ગઈ અને આખરે હુલ્લ થઈ. ગ્રામતંત્ર નષ્ટમાથ થયું. ત્યાર પછી સને ૧૮૯૫ ના કાયદાથી પેરિશ કાઉન્સિલો અસ્તિત્વમાં આણવામાં આવી. એજ કાયદાને

અન્યથે ડિસ્ટ્રીક્ટ કાઉન્સિલો સ્થપાઈ. કાઉન્સિલ કાઉન્સિલો તો ૧૮૮૮ માં સ્થપાઈ ચૂકી હતી.

ઉપર વર્ણવેલી સ્થિતિ હિંદુસ્તાનમાં સને ૧૯૧૦ સુધી ચાલુ રહી. એક વર્ષમાં ડીસેન્ટ્રાલીઝેશન કમીશન (Decentralisation Commission) નો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો. તેમાં ગામડાની વ્યવસ્થા સંબંધી એક આશુ પ્રકરણ લખાયું છે. ગ્રામ પંચાયતોની વૃદ્ધિ કરવા માટે તેમાં નીચે પ્રમાણે મજબુત ભલામણ કરવામાં આવી છે:—

“ગામના સ્થાનિક પ્રશ્નોની વ્યવસ્થા કરવા માટે ગ્રામ પંચાયતો સ્થાપવી અને તેની વૃદ્ધિ કરવા માટે પ્રયત્નો કરવા અત્યંત મુશ્કેલીભર્યો છે એમ અને માનીએ છીએ. ગ્રામ કરતું કેન્દ્રગામી વ્યવસ્થાના હિતમાં છે તેમજ સ્થાનિક કારભારમાં જનતાને સાથમાં લેવા માટે મુશ્કેલીય છે. અમારો એ પણ મત છે કે સ્થાનિક જનતાને ગામડાના કારભારમાં લેવા માટે ‘ગ્રામ’ એક મજબુત અને સુંદર બંધારણના પાયા સમાન છે. હૈદરાબાદ જેવી બીજી સંસ્થાઓ કરતાં ગ્રામ એ જગતની સંસ્થા છે. જેમાં લોકો એક બીજાને ઓળખતા હોય છે. પાણી, ગરમ પિયરે ચોક્કસ ભળીતી જરૂરીયાતોમાં એ બધાનું હિત સમાવયું હોય છે. ગ્રામ સ્વરાજ્યની પ્રથા રાખત કરવામાં આપણને જે નાણીપાસી મળી છે તેનું મુખ્ય કારણ એ હોય શકે કે આપણે પાયામાંથી મકાન બાંધવાને બદલે ઉપલા માળથી બાંધવાનું શરૂ કર્યું છે.”

આ કમીશને ભલામણ કરી છે કે પંચાયતને રીવાજી તેમજ ફોજદારી સત્તા તેમજ રાજકારભાર ચલાવવાની સત્તા આપવી જોઈએ. તેઓને લોકસભા સેસમાં દિલ્હી આપવો જોઈએ અને કંઈ નહિ તો શરૂઆતમાં પંચાયતો સ્થાપવા માટે અને તેની વૃદ્ધિ કરવા માટે કલેક્ટરોને એક ખાસ મદદગાર માણસ રોકવાની સત્તા આપવી જોઈએ.

મધ્યવર્તી હિંદુસ્તાની સરકાર તરફથી કમીશનની આ દરખાસ્તોને અંતરકરણો આપવા મળ્યો નહિ. હિંદુસ્તાન સરકારના સ્થાનિક સ્વરાજ આતાના સને ૧૯૩૫ ના મે માસના હરાયમાં મુશ્કેલીમાં આવ્યું છે કે જ્યાં જ્યાં પ્રજાના સદકારથી કાંઈ યોજના અમલમાં મુકાય એવી ઘડી કદાચવામાં આવે તો તેનો સ્થાનિક સરકાર પસંદ કરે તે રીતે પૂર્ણ અખતાર કરવો. આ માટે નીચેના સામાન્ય નિયમો આ હરાયમાં ઘડવામાં આવ્યા:—

(૧) ચૂંટી કહાડેલા ગામોમાં અથવા એક ગામ કરતાં વધારે વિસ્તૃત સ્થળ માટે આ પ્રયોગો કરવા.

(૨) કાયદા ઘડવાનું ધોરણ સામાન્ય રીતિનું અને ફરજિયાત નહિ હોય સામાન્ય સત્તા આપનારું ગણવું. સત્તા અને ફરજિયાત—કારભાર વિષયક કે ન્યાયદાન સંબંધી—દરેક સ્થળે એકજ માત્રની નહિ પણ જુદા જુદા પ્રકારની રાખવી.

(૩) બંને સત્તાઓ એકજ સંસ્થાને સોંપવી.

(૪) આરોગ્ય અને શિક્ષણ વિષયક ચાલતી સંસ્થાઓને પંચાયતમાં સમાવી દેવી.

(૫) પંચાયતની હકુમત મરજીયાત રાખવી પણ શીના પોરણ નીચા રાખી પશુપાલને પંચાયત પાસે પોતાની તકરારોના ફેંસલા કરાવવા લક્ષ્યાવવા.

(૬) મરજીયાત કરે નાખવાની સત્તા આપવી પણ મોટા કરોથી પંચાયતની પ્રતિષ્ઠા યતી અટકાવી દેવી નહિ.

(૭) બીજી કારભાર કરનારી સંસ્થાઓ ચાલના પંચાયતના સંબંધની ચોખ્ખી વ્યાખ્યા કરવી. જે ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડ પંચાયતને આર્થિક મદદ કરતી હોય તે પંચાયતને તેની જેનજેન હેઠળ મુકવામાં વાંધો નથી.

આ દરખાસ્તો સંબંધમાં મોન્ટેગ્યુ-મેલ્સફર્ડ રીપોર્ટમાં ઉલ્લેખ છે કે “આદા રાખવામાં આવે છે કે સકલ જગ્યાઓએ અસરકારક સરખાત કરવામાં આવશે.”

આ સૂચનાઓ અનુસાર લુદા લુદા પ્રાંતોમાં પંચાયતના કાયદા પસાર કરવામાં આવ્યા. મુખ્ય મુખ્ય પ્રાંતોમાં આવેલું તેનું પરિણામ હું ટુંકમાં જણાવીશ. પ્રાંત રીપોર્ટોપરથી જોઈતી વિગતવાર ખજર મેળવી પ્રાંતોમાં જે કંઈ બન્યું છે તેની લક્ષીત આપવામાં જે કાંઈ ખામીઓ અથવા ગેરસમજ તમને માલમ પડે તે તે માટે ડરચુસ્ત કરશે.

**મુંબઈ—**મુંબઈ પ્રિન્સિપાલમાં રાને ૧૯૨૦ માં પંચાયતનો કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે કાયદા હેઠળ લગભગ ૨૫૦ પંચાયતો સ્થપાઈ હતી. એ પંચાયતોનો રીપોર્ટ ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડના રીપોર્ટ બેગે દર વર્ષે પ્રગટ કરવામાં આવે છે. આના પરથી માલમ પડે છે કે આ પંચાયતો સતીષકારક કામ કરતી નહોતી. આ કાયદાની ખામીઓ દૂર કરવાના હેતુથી બે વર્ષ વર્ષે એક બીજાને કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો, જેમાં એના બંધારણની પુનર્રચના કરવામાં આવી અને યત્ન લાગે માટે અને વધુ સત્તા માટે ગોઠવણ કરવામાં આવી. હવે મામના પટેલ અને દનામદાર (હોય તો). અને તે ઉપરાંત પાંચથી અગીયાર ચૂંટાયલા સભ્યોની પંચાયત બનશે. આ ઉપરાંત જે વર્ગના મતિ-નિધિઓ આ પંચાયતમાં ચૂંટાયા નહિ હોય તે વર્ગનું પ્રતિનિધિત્વ જાળવવાને કલેક્ટર બે માણસ નીમી શકે છે. પંચાયતનું લાગે ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડ તરફથી તે મામની લોકલ ફંડની આવકનો પંચમાંથી ગ્રાંટો નહિ એવા લાગ, પંચાયત તરફથી નાખાતા કરો તથા બીજી પરચુરન્સ રકમોનું બનેલું રહેશે.

સરકાર તરફથી પણ મદદ ગળતી સાળાઓને ગ્રાન્ટ આપવામાં આવે છે અને મામ સુધારવાના ખર્ચમાં ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડ લાગ આવે છે. આ કાયદામાં એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં પંચાયત સ્થપાઈ હોય ત્યાં એન્ડ પણ રચવામાં આવશે (૧) આ એન્ડના જાહેરમતીવાળા સભ્યો પંચાયતના મેમ્બરમાંથી કલેક્ટર નીમશે અને પ્રમુખ પણ કલેક્ટર નીમશે. આ એન્ડનો ફાજલારી તેમજ દીવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. ફાજલારી ખત-

લાની રૂએ રૂ. ૨૦ મુધીને દંડ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે અને દીવાની ખટલામાં રૂ. ૨૫ મુધીની (પદાધિકાર સંમત હોય તો રૂ. ૧૦૦ મુધીની) મીઠકતના દાવા છલ્લવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. વકીલો અને મુખ્યાલોને બેન્ચ સન્મુખ ઉભા રહેવાની મના છે. સને ૧૯૩૪-૩૫ ના રીપોર્ટ પરથી જણાય છે કે તે વર્ષ દરમ્યાન પ્રામોલોગની ચોજનાને અંગે ગ્રામ પંચાયતની વૃદ્ધિ માટે સરકારે રૂ. ૧૦૦૦૦)ની મદદ આપી હતી. મુંબઇ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ એકોનોમિક્સ પ્રતિષ્ઠા માટે માર્ગદર્શક સ્થાપકો બેઠાં. કેટલાંક વર્ષો થયાં મુંબઇનું લોકલ સેક્ટ ગવર્નમેન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યુટ પંચાયતને ઉચ્ચ પાવરીયર લઇ જવા માટે ખાસ લક્ષ આપે છે અને તેની વૃદ્ધિ માટે સક્રિય મદદ કરે છે.

મદ્રાસ-મદ્રાસ ઇલાકામાં પંચાયત બોર્ડો નેને યુનિયન બોર્ડો તરીકે ઓળખવામાં આવતી હતી તે સને ૧૮૮૮ ના પાંચમા કાયદાની રૂએ બધા મોટા ગામડાઓમાં સ્થાપવામાં આવી. એના સંખ્યા ૪૫૦ ની નજીક છે. જ્યાં જ્યાં તે સ્થાપવામાં આવી છે ત્યાં તે સ્થાનિક કારભારમાં અગત્યનો ભાગ ભજવે છે. ડીપ્ટીક્ટ બોર્ડના રીપોર્ટ બેગે એના કામકાજનો હેવાલ પશુ દર વર્ષે પ્રસિદ્ધ થાય છે. ગયા વર્ષના બહાર પડેલા રીપોર્ટ પ્રમાણે ધર તથા ધંધા વેરામાં તથા બીજી આવકમાંથી આ પંચાયતોએ રૂ. ૨૭ લાખ એકદા કર્યાં અને આરોગ્ય, દીવાલતી, રસ્તા અને બીજાં કામોમાં તે ખર્ચ્યાં. સને ૧૯૧૮ માં બહાર પડેલી મદ્રાસ યુનિવર્સિટી ઇકોનોમીક સીરીઝ (Madras University Economic Series) માં પ્રત્યેક ગામની સ્થિતિના ખાસ કરીને આરોગ્ય સંબંધી વર્ણનમાં આ પંચાયતોના કાર્ય પર આડકતરી રીતે ઘણું અગત્યનું પડે છે.

એક ગામ માટે લખ્યું છે કે—આ પંચાયત આરોગ્યતાના કામ માટે ક્યપાઇ છે. દર મેમ્બરે પ્રત્યેક કુટુંબ ગામની આરોગ્યતાના કાર્ય માટે અર્ધા દિવસનું મહેનતાણું આપે છે. આ મહેનતાણીને બદલે એક આને તેઓ આપી શકે છે.

બીજા એક ગામ માટે લખે છે કે—આ ગામમાં પંચાયત નથી. જો કે સુન્દરીની આરોગ્ય નજરવાની ફરજ છે છતાં કોઇ તે તરફ લક્ષ આપતું નથી. વર્ષમાં એક વખત આરોગ્ય ખાતાના પ્રિન્સિપલર આવી બન્ય છે અને પોતાની આગમખુરશીમાં બેઠી પોતાની નોંધપાત્રીમાં સનેપકારક ચેરો મારી નાખે છે.

સને ૧૯૨૦ માં ગામ પંચાયતને એક કાયદો પસાર થયો તેની રૂએ કેટલીક નાની ગ્રામ પંચાયતની બોર્ડો સ્થપાઇ. તેઓની સંખ્યા ૪૦૦૦ ની અને આવક ૮ લાખની જણાય છે જે કે તાલેતરના રીપોર્ટમાં તેઓ સંબંધી વિગતવાર માહિતી દુર્ મેળવી શક્યો નથી.

મધ્ય પ્રાન્ત—સને ૧૯૩૩-૩૪ ના વર્ષના ડીપ્ટીક્ટ બોર્ડના રીપોર્ટમાં પંચાયત સંબંધી એક ફક્કરો છે તેમાંથી જણાય છે કે વર્ષ દરમ્યાન ૬૫ નવી પંચાયતો સ્થપાઇ હતી અને ઘણી નવી ગ્રામ બેન્ચો તથા કેટેગોરી દીવાની તથા ફોજદારી સત્તા આપવામાં આવી હતી. હાલ ત્યાં લગભગ ૯૦૦ પંચાયતો છે. આગળ એક રીપોર્ટમાં જણાવ્યું છે કે તેઓ ન્યાયદાનનું કામ ઉત્તમ રીતે કરે છે, અને અન્ય કારભાર કરવામાં મંદ છે. જે પંચા-

યતો કર એકા કરે છે તેનો ખર્ચ ૧૧ લાખ થયા બાદ છે. રીમોડમાં જણાવ્યું છે કે, ચેવેતમાલ નામના ડીરટ્રીક્ટમાં પંચાયતના કામ પર દેખરેખ રાખવા માટે, અને તેના મેમ્બરોને કેળવવા માટે ડીરટ્રીક્ટ બોર્ડે પાંચ ઇન્સ્પેક્ટર અને એક મુખ્યવાઇસરની નીમણુંક કરી હતી. ગવર્નમેન્ટ માને છે કે “પંચાયતને તેના કારભારમાં લાગ લેતી કરવામાં ઉત્તેજન આપવા માટે ડીરટ્રીક્ટ કમિશીઓએ ધણું કામ કરવાનું છે, જેથી આ પંચાયતો પ્રાગ રથાનિક સ્વરાજ્યમાં અસરકારક કામ કરતી સંસ્થાઓ થઇ પડે.”

**બંગાળી-બંગાળના ગામડાના સ્થાનિક સ્વરાજ્યનો ઇતિહાસ** જુનો છે. ત્યાં છેક સને ૧૮૭૦ માં વીલેજ ચોટીદારીનો કાયદો પસાર થયો હતો. એ કાયદાની રૂએ ડીરટ્રીક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ ૩ થી ૫ માણસની નીમણુંક કરી પંચાયત સ્થાપતો. આ પંચાયત ચોટીદારોને નીમતી અને તેના પર ચાંકુરા રાખતી. આ પંચાયતો જુદા જુદા તથ્યકામાંથી પસાર થઈ જેનો ઇતિહાસ લખવો આ સ્થળે લાંબો યાદ પડે. ઉપર મેં જણાવ્યું છે કે ૧૮૮૩ ના કાયદાથી યુનિયન કમિટીઓ સ્થપાઈ હતી. ડીરટ્રીક્ટ બોર્ડના ૧૮૮૫ ના કાયદાથી સ્થાનિક સ્વરાજ્યની વ્યવસ્થામાં મુદ્દ સ્થિતિને પ્રાપ્ત થયલી આ ચોટીદારી પંચાયતને દાની પહેંચી. છતાં એ પંચાયતોની ઉપયોગીતા પૂરવાર યત્ન ચૂકી હતી અને બ્યારે ૧૯૧૯ માં વીલેજ સેફ ગવર્નમેન્ટ એક્ટ (Village Self Government Act) પસાર થયો ત્યારે આવી ૨૦૦૦ પંચાયતો દસ્તી ધરાવતી હતી. આ નવા કાયદાએ ચોટીદારી પંચાયતોને યુનિયન પંચાયતો સાથે જોડી દીધી અને તે જોડાણને ‘યુનિયન બોર્ડ’નું નામ આપ્યું.

આ નવી સંસ્થાને જુની પંચાયતની પોલીસની સત્તા સોંપવામાં આવી અને ગામના વ્યવહાર કરવાની અન્ય સત્તા પણ અપાઈ. આ જાને કામો માટે કરે. ઉપરાયવાની ફરજ તેઓ પર નંખાઈ. જોના મેમ્બરમાંથી બે લાગ ચૂંટાયેલા અને એક લાગ નીમાયલા હોય છે. સને ૧૯૨૮ ની સાલમાં બે ‘યુનિયન બોર્ડ મેન્યુઅલ’ (Union Board Manual) બહાર પડ્યું તેમાં જણાવ્યું છે કે ગવર્નમેન્ટની મરજી આખાએ પ્રાન્તમાં આ બોર્ડે પસંદગીની અને તેની તૈયારી કરવા તેના વિસ્તારોની પુનર્રચના કરવાની છે. આ કારણસર તેના યુનિયનોની શ્રદ્ધિ કરવા. હિસાબની ઓડીટ કરવા અને ડીરટ્રીક્ટ અમલદારની સામાન્ય સત્તા હેઠળ તેની દેખરેખ રાખવા સાર્ સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટર્સ (Circle Inspectors) ની નીમણુંકા કરવામાં આવી. સ્થાનિક સ્વરાજ પાતું પ્રતિષ્ઠા યુનિયન બોર્ડ પર જુદા દરાવ પ્રગટ કરે છે અને આવા છેલ્લા દરાવ પરથી માલમ પડે છે કે આ કામમાં પ્રગતિ એકસરખી ચાલુ છે. દાસ ૫૭૭૮ બોર્ડો દસ્તી ધરાવે છે અને બંગાળ પ્રતાકાના ૨/૩ વિસ્તારમાં તે પ્રસરી છે. બોર્ડનો સરેરાસ વિસ્તાર ૧૧ ચોરસ માઇલનો અને વસ્તી ૮૦૦૦ માણસોની છે. દલુ પણ એનું મુખ્ય કામ પોલીસને લગતું છે જેને માટે ૫૭ લાખ રૂપીઆ તેઓએ વર્ષ દરમિયાન કર ઉપરાયો છે. બીજા કામો માટે ૧૧ લાખ કર ઉપરાયો દતો. ડીરટ્રીક્ટ બોર્ડો તરફથી ૪ ૧/૨ લાખની મદદ મળી હતી. દોરના કાખા, હોડી ફેરવવા ઉપરનો કર (ferry) વગેરેની પરચુરણ આવકની મદદથી સાર્જનિક કામો તથા શિક્ષણ માટે રૂ. ૧૭ લાખ તેઓ વાપરવાને સક્રિયમાન થયા હતા. ૧/૩ જેટલી બોર્ડોમાં બેન્ચો

અને કોર્ટો સ્વપાઘ છે અને તેઓ ન્યાયદાનનું કામ કરે છે. હાલ કોર્ટ તંત્રથી તેના આ કામના વખાણુ થયા છે.

**બીહાર અને ઓરીસા**—આ પ્રાંત બેને ૧૮૮૫ માં અંગાળમાં સમાવેશ થતો હતો તેમાં તે વર્ષના કાયદાની રૂએ સ્થપાયેલી કૃષ્ણીક મુનિયન કમિટીઓ દસ્તી થરાવે છે. આ કમિટીઓની કુલ આવક રૂ.૫૦૦૦ રૂપીઆની છે, તેમાંના રૂ. ૪૮૦૦૦ ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડ તરફ ગમેલા, અને રૂ. ૩૩૦૦૦ આ કમિટીઓએ શિક્ષણ, અને ગ્રામોદ્ધાર માટે એકઠા કરેલા હતા. ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડના વાર્ષિક દરારોમાં મુનિયન બોર્ડો રચના માટે ઉદ્દેશ આવતો નથી, પણ સને ૧૯૨૨ માં વીસેજ એકમીની રજીસ્ટ્રેશન એક્ટ પાસ થયો. સને ૧૯૩૩-૩૪ ની જનરલ એકમીની રજીસ્ટ્રેશન રીપોર્ટ ઉપરથી માલમ પડે છે કે આ બોર્ડોની દાક્ષીની સંખ્યા ૧૪૭ ની છે. મુનિયન કમિટીઓની માફક આ બોર્ડોની આવક પણ અમુક અંશે ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડોમાંથી આવે છે અને અમુક અંશે તે કર નાંખાતે પુરી પાડે છે. આ રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આ બોર્ડોના આવકના સાધનો સંકુચિત હોવાને લીધે અને પક્ષપક્ષીને લીધે તેની પ્રગતિ અટકે છે, અને ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડો આ મુનિયન બોર્ડોના કામમાં સામાન્ય રીતે રસ લેતી નથી કે તેઓને તેઓના ઉપયોગી કામમાં ઉત્તેજન આપતી નથી.

**પંજાબ**—સને ૧૯૨૨ માં ગ્રામ પંચાયત એક્ટ પસાર કરવામાં આવ્યો અને પ્રતિવર્ષે પંચાયતના કાર્ય સંબંધી રીપોર્ટ જાહેર પડે છે. હાલ પંચાયતની સંખ્યા ૧૦૬૦ ની આવી છે એટલે કે દર ૩૫ ગ્રામે એક પંચાયત છે. આ પંચાયતો નાના નાના દિવાની અને ફાજદારી ખટલાઓ ધરાવે છે. તેઓને કર નાંખવાની સત્તા છે અને આરોગ્યતા અને તેવા બીજા સુધારાના કામ ઉપર તેની આવક ખર્ચે છે; જે કે ધણી ધોડી પંચાયતો આ પ્રમાણે કરે છે. તેઓની કુલ આવક રૂ. ૬૦૦૦૦ ની થાય છે જેમાંની ધણી ખરી શીમાંથી વસુલ કરેલ હોય છે. યોગ્ય વસ્તુ પ્રવેશ ધણી જિલ્લામાં પંચાયતની લીસચાલને હિતેષ્ટ કરવા ખાસ અધિકારીઓ નીમવામાં આવ્યા હતા, પણ ૧૯૩૧-૩૨ માં કરકસરના હંગામમાં આ નીમણું ૨૬ કરવામાં આવી હતી. સને ૧૯૩૩-૩૪ ના રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આ નીમણું ૨૬ થયા પછી પંચાયતો ઉપર જોઈતી દેખરેખ રખાતી નથી કે તેમને યોગ્ય સત્તા આપાતી નથી; અને વધુમાં પંચાયતોની સંખ્યા વધારવાની જરૂર જણાય છે, અને ગ્રામોદ્ધારને મદદરૂપ થઈ પડે તેટલા માટે તે જરૂરનું છે કે પંચાયતનું ખ્યાન ગામના યોગ્ય વહીવટ કે કારોબાર તરફ ખેંચવામાં આવે. આ કારણસર દેખરેખ રાખનાર માણુ-સોતી પ્રથમ આવશ્યકતા છે. સરકારે હાલ ૨૧ પંચાયતોના ઓરીસાની નીમણું કરી છે કે જેઓ ગ્રામપુનર્રચનાના કમીશનર (Commissioner of rural reconstruction)ના હાથ નીચે શિક્ષણ લઈ રહ્યા છે.

**સંયુક્ત પ્રાન્ત**—સને ૧૯૨૦ માં ગ્રામ પંચાયત એક્ટ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો; તે કાયદા હેઠળ ૪૦૦૦ પંચાયતો કામ કરે છે. ખાસ અધિકારીઓ આ કામ માટે રોકવામાં આવ્યા નથી, પણ જિલ્લા કચેરીના અધિકારીને એની પોતાની જરૂર ઉપરાંત પંચાયતના અધિકારીનું કામ સોંપવામાં આવ્યું છે. આ પંચાયતોને કર નાંખવાની સત્તા નથી.

શિક્ષણ, જાહેર તંદુરસ્તી, પાણી પુરૂં પાડવું, ગામડાના રસ્તા સુધારવા અને બીજાં જાહેર ઉપયોગી કામો કરવાં, એ તેઓની ફરજ છતાં એ લોકોના લાગણીનો આધાર માત્ર એ લોકોના ન્યાય ખાતામાંથી આવતી પૈસી અને દંડની રકમો તેમજ સરકાર, રથાનિક રવરાજ્ય સંસ્થાઓ અને ખાનગી માણસો તરફથી મળતી રકમો ઉપર રહે છે. આ પંચાયતોની કાર્યવાહી સંબંધી જુદા રીપોર્ટ બહાર પડે છે નથી, પણ જનરલ એડમીનીસ્ટ્રેટીવ રીપોર્ટ (General Administrative Report) ના એક ફકરામાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આ પંચાયતો, ન્યાયદાનનું કામ સાફ કરે છે અને ગ્રામની આરોગ્યતાનું કામ કરવાની તેઓએ શરૂઆત કરી છે. રીપોર્ટમાં ઉમેરવામાં આવ્યું છે કે અધિકારી વર્ગની મદદની એમને ખાસ જરૂર છે અને જ્યાં જ્યાં એ મદદ ઉદાર રીતિથી આપવામાં આવી છે ત્યાં ત્યાં પંચાયતોનું પોતાનું કામ કરવામાં સફળતા મળી છે. જ્યાં જ્યાં પંચાયતો રથપાછ છે અને આપસ આપસનો સંબંધ જ્યાં સારો જળવાય રહ્યો છે ત્યાં તેને ફત્તેહ મળે છે. પક્ષપક્ષી એ એના ઉપયોગીપણામાં મોટામાં મોટી નડતર છે.

દેશી રાજ્યો-દેશી રાજ્યો માટે એક જગદ ઉમેરીશું. વડોદરામાં ૮૦૦૦ પંચાયતો છે, તેમને લોકલ સેક્ષમાંથી સારી જેવી રકમ મળે છે. પોતાના અગીઆરે અગીઆર હજાર ગામોમાં પંચાયતનો કાયદો લાગુ પાડવાનું હિંમતભર્યું પગલું લેવામાં માહત્તર દાન્ય સૌથી પ્રથમ છે.

પંચાયતની હીકમતની તરફેણમાં મારા અબ્બાસ દરગયાન મેં ઘણા અભિપ્રાયો એકઠા કર્યા છે. તે સમજાના વિગતવાર ઉતારા આપતા આ લેખ ધણે લાંબો થઈ જાય. છતાં હું તેમાંના કેટલાક સંબંધી ઉલ્લેખ કરીશ. મી. સીડની વેબે ગ્રામ સભાની તરફેણ કરી છે. લોર્ડ મોન્ટેગીની ઇચ્છા એવી છે કે તેઓએ જાહેર શુંદગીની પ્રથમ શરૂઆત ગામડાથી કરવી જોઈએ. મી. રીસ એસ્ટેટ એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે કામન વેલ્થ ઓફ ઇન્ડિયા (Commonwealth of India) બીજામાં મામ સલાને રથાન આવ્યું તે બહુ મદતનું પગલું છે. હાલના મેજેસ્ટ્રી ઓફ રોટેડ બંગાળની એક મુનિયન બોર્ડની મુલાકાત લીધા બાદ લખ્યું છે કે “હિંદુસ્થાનની આ જુની પ્રથા તરફ આ આપદારદાયક વલણથી રથાનિક રવરાજ્યમાં નવો પ્રાણ પ્રેર્યો છે.” હાલના લેખકમાં પંજાબમાં મેંસર્સ ટ્રેવારકીસ, ડારલીંગ, સ્ટ્રીકમેંડ બંગાળમાં હાર્ટ, અને જે. એસ. ગુપ્તા, મદ્રાસમાં મી. મેથાઈ, ગામડાના રાજ્યતંત્રનો પુનરુદ્ધાર કરવાની તરફેણમાં છે. આ ગતનું દાન્યતંત્ર પૂર્વના દેશોમાં એક અથવા બીજા સ્વરૂપમાં દરેકી ધરાવે છે. મી. સ્ટ્રીકમેંડ જણાવે છે કે ગ્રામ્ય સંસ્થા ચીનમાં પ્રબળ છે. મી. રોબર્ટ ફ્રેટ જણાવે છે કે જાપાનમાં દરેક ગામમાં સભાઓ છે અને તે મોટા લોકોની વ્યવસ્થા કરે છે. હિંદુસ્થાનના ગામડાઓની આ સંબંધની લાગણી તેઓની કહેવતમાંથી જણાઈ આવે છે. હાજર તરીકે “પંચ માને ખુદા, અને ખુદા માને પંચ.” “પદમેશ્વર પંચાયત સાથે છે અને પંચાયત પરમેશ્વર સાથે છે.” ન્યાયદાન વિષેની પંચાયતની દરેક ટેકાણાની ફતેહનું મૂળ કારણ એ જણાય છે કે પંચાયત સન્મુખ સ્વયં હકીકત તરત બહાર આવે છે.



આખરે સરકારને પણ ગામડાના તંત્રની જરૂર જણાય છે. દાખલા તરીકે સંયુક્ત પ્રાંતની સરકારે એની પોતાની આગોધારની યોજનામાં સ્વાવલંબનપણ્યને અને ભાષા-ચારાની લાગણીને પ્રથમ પંક્તિમાં મુક્યા છે, અને જણાવ્યું છે કે ગામના સુખને ખાતર એ પ્રથમ આવશ્યક છે કે ગામમાં કાષ્ટપણ્ય જાતનું તંત્ર સ્થાપવું. સરકારે બહાર પાડેલા મેન્સ્યુઅલમાં કહ્યું છે કે જે ગામમાં પંચાયતો હરતી ધરાવતી હોય તે ગામમાં તે પંચાયતના સભ્યોને આ ગામડાના તંત્રના અધિકારીઓ બનાવવા. જ્યાં આવી પંચાયતો નહિ હોય ત્યાં ગ્રામ સુધારપંચાયત નામની નવી સંસ્થા ઉભી કરવામાં આવે છે. મુંબઈ અને પંજાબમાં મેં જણાવ્યું છે તેમ આમોત્તરિ અથવા ગ્રામ પુનરુદ્ધારના કાર્યમાં પ્રથમ પગથિયા તરીકે નિયમિત ગ્રામ પંચાયતનો ઉપયોગ કરવાના પ્રયત્નો થઈ રહ્યા છે.

એટલું તો ચોક્કસ છે કે કાર્યકર્તાઓના પ્રયત્નોમાંથી જે સનાતન ધર્મ લાવવું હોય તો એ આવશ્યક છે કે દરેક ગામમાં અથવા ગામેના એક સમુદાયમાં એક કાયમી સંસ્થા સ્થાપવી અને તે સંસ્થાને ગામના સુખ સાધન માટે જોખમદાર બનાવવી અને જે સુધારાઓ અનુ-બનથી ઉપયોગી જણાયા હોય તે સ્વીકારવાને અને અમલમાં મુકવા માટે તેઓ તૈયાર હોવા જોઈએ; તેમજ જમીન અને બીજા ગામના દિન મારેની મિલકતોની બક્ષીસો લેવાને અને તેનો વપરાશ કરવાને માટે તેઓને કાયદેસર અધિકાર હોવો જોઈએ. પ્રાચીન ગામ્ય જીવનનું આ એક મુખ્ય અંગ હતું. ગામડાના ધણાખરા સાહસિક અને છુદ્દિશાળી માણસો ઘણી નાની ઉંમરથી શહેરોની અંગ્રેજી શાળાઓ તરફ દોરવાય છે અને ત્યાંથી પોતાના ધર તરફ થોડા રમતા દિવસો પાછા સિવાય લાગે પાછા ફરે છે. ખરેજ, આ એક કમનસીબ છે. તેઓ જ્યારે ઘેર પાછા ફરે છે ત્યારે તેઓને આકર્ષવા માટે ગામમાં કંઈ હોતું નથી. દ્વિ-દુસ્થાનના ગ્રામ્ય વિભાગનું સ્વીન્ડનાથ ટાગોર એની 'ગોરા' નામની વાર્તામાં આ પ્રમાણે વર્ણન કરે છે. "પોતાની શક્તિને એને અત્યંત ગંભીર ખ્યાલ હોય છે. પોતાનું સુખ શોમાં સમાયેલું છે તેની તેને ખબર હોતી નથી, અને તે જાણવાને તે ખેદરૂપે રહે છે. ગામડીઆના માનસ સ્થિતિસ્થાપક હોય છે. તેઓનું જીવન ધણી નજીવી બાબતોમાં મુલ્ય-વાયલું રહે છે અને તેઓના પ્રયત્નો અત્યંત દુર્બળ રહે છે." એમીકલઅરલ કમીશન એ વાત ઉપર બાર મુકે છે કે આર્થિક સુધારાઓની આ સ્થિતિમાં ચિરસ્થાયી ફાયદો થશે નહિ. કારણ કે વધતી જતી વસ્તીના દબાણની માઠી અસરોને આર્થિક ઉન્નતિ માત્ર અમુક વખત સુધીજ મુદતથી રાખશે. જીવનના ઉચ્ચ ધોરણે ખીલવવા જરૂરના છે અને ઉચ્ચ જીવન ગુણરવાની ધગરને આ ઉન્નતિના કાર્યમાં જોડવી ધટે છે. આ નિર્ણય સ્થિતિને જાગૃત કરવાને હાલનું પ્રચાર કાર્ય જે પ્રયત્ન કરે છે તેની થોડી ધણી અસર જરૂર થશે. પણ આવા વ્યાખ્યાનો અને ડીમેન્સ્ટ્રેશન્સ (Demonstrations) વિગેરે ગામડીઆના દૃષ્ટિકોણમાં સ્થાયી ફેરફાર કરી શકે એ સંશયજનક છે. ગામડામાં એક સંસ્થા ગામડામાં સુખશાન્તિ, અને સુધારાઓ માટે અને ગામડાઓની તકરારોનો નિર્ણય કરવા માટે જોખમદાર એવી એક સંસ્થા ગામમાં ઉભી થાય તેના કરતાં ઉચ્ચ જીવન ગુણરવાની ક્ષમ્યને વધારે પોષણ આપનાર વધુ સચોટ ઉપાય બીજો એક નથી.

એ વાત ખરી છે કે આ કાર્યમાં અનેક મુશ્કેલીઓ છે તેમાં મુખ્ય ગામડાઓની પક્ષાપક્ષી અને અંતર્લહો છે: પણ જે આપણે સુધારા કરવાજ હોય તો તે મુશ્કેલીઓનો

સામનો દરવો જોઈશું. અનુભવે સિધ્ધ થાય છે કે લુલ્લ લુલ્લ ધર્મના મનુષ્યોના પ્રતિનિધિ-  
રૂપ પંચાયતોએ સાર્વજનિક કામો હળીમળીને વારંવાર કર્યા છે.

એ કષ્ટક કરતું પડશે કે હાલ રૂપાયણી પંચાયતોમાં કેટલીક ખામીઓ પણ છે. દાખલા તરીકે એ જરૂરનું છે કે તેના બંધારણ અને તેની વૃદ્ધિ માટે દેખરેખની જરૂર છે. ડીસેન્ટ્રાલીઝેશન કમિશને (Decentralization Commission) એક આવા વખતના પંચાયત ઓફીસરની નીમણુંક કરવાની જાણામણ કરી હતી પણ પંજાબ અને બંગાળ સિવાય આ પગલું બીજાએ લીધું જણાતું નથી. મને ખબર નથી કે મયર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા (Government of India) ને પંચાયતોના અમલ અંશિક ન રાખવાનો સિદ્ધાંત કોઈપણ પ્રાંતે માન્ય રાખ્યો છે કે કેમ. મારો મત છે કે પંચાયતની હકુમત જો ફરજિયાત ન બનાવવામાં આવે તો આખી ચોળના પડી ભાંગે. આ સત્ય ૧૯૦ વર્ષ પૂર્વે સર ટી. મનરોએ પણ જણાવ્યું હતું. બીજું કેટલાક પ્રતિમાં પંચાયતોને ડિસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડના સીધા તાબામાં મુકવામાં આવી છે. ખરેખર એમ લાગે છે કે એવી થોડીજ ડિસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડો હશે કે જે પંચાયત જેવી સંસ્થાને ઉત્તેજન આપવાને માટે સતત પ્રયત્નો કરે હારણ કે જો આવી સંસ્થાઓ ફેનેહમંદ થાય તો ડિસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડનીજ પોતાની સત્તા ઉપર આક્રમણ આવે.

જ્યાં આગળ પંચાયતો ડિસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડના કબજામાં નથી ત્યાં પણ જો આવક પંચાયતો પોતે ઉત્પન્ન કરતી નથી તે આવક માટે છૂટકા બોર્ડ પર તેને આધાર રાખવો પડે છે. એક છૂટકામાં તો પંચાયતને ફર ઉપરાવવાની સત્તા પણ નથી. મને આશ્ચર્ય જણાય છે કે આવી સત્તા તેઓને હોવી જોઈએ અને મુંબાઈની માફક તેના સામાન્ય ખર્ચ માટે લોકલ રેવન્યુમાં તેને હિસ્સો મળવો જોઈએ અને જાહેર ખાતાના ખાસ ખર્ચ માટેજ તેને ડિસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડ ઉપર આધાર રાખવો જોઈએ.

# કલકત્તામાં પ્રાથમિક કેળવણી વ્યવસ્થા

વસ્તી :—સને ૧૯૩૧ માં કલકત્તાની વસ્તી હાવરા સાથે ૧,૪૮૫,૫૮૨ માણ-  
સોની હતી.

કલકત્તા કોરપોરેશન :—સન ૧૯૩૪ સુધી કલકત્તા કોરપોરેશનમાં ૮૬ સંખ્યો  
બેસતા હતા. આ સંખ્યા હાલ ઘટાડીને ૯૨ ની કરવામાં આવી છે. આ ઘટાડાનું કારણ એ  
છે કે એક યોડ કલકત્તાના ધોરણે વેરા નહિ ભરી શકવાથી તેને કોરપોરેશનના તાબામાંથી  
છુટા કરવામાં આવ્યો છે. આ ૯૨ સંખ્યો નીચે પ્રમાણે છે :—

૫ ઝોન્ડરમેન.

૧૦ સરકાર નિયુક્ત સંખ્યો.

૧૨ ખાસ વર્ગોના પ્રતિનિધિઓ (બંગાળ એગર ૬, ટ્રેડ્સ ૪ અને પોર્ટ ૨.)

૬૫ એકત્રીસ યોડના પ્રતિનિધિ સંખ્યો.

કુલ ૯૨

સહૈરના કામકાજની વ્યવસ્થા માટે કોરપોરેશને પોતાના ૧૦ સ્ટેન્ડીંગ કમિટિઓમાં  
વિભાગ કર્યા છે, જેમાંની એક પ્રાથમિક કેળવણીની કમિટિ પણ છે.

પ્રતિવર્ષ કોરપોરેશન પોતાના સંખ્યોમાંથી એકને મેયર તરીકે ચુંટી કાઢે છે. આ  
ઉપરાંત એક ડેપુટી મેયર પણ આજ રીતે ચુંટવામાં આવે છે.

પ્રાથમિક કેળવણી કમિટિ :—પ્રાથમિક કેળવણીની સ્ટેન્ડીંગ કમિટિ સિવાય બધી  
સ્ટેન્ડીંગ કમિટિઓ ૧૨ સંખ્યોની બનેલી છે. પ્રાથમિક કેળવણીની સ્ટેન્ડીંગ કમિટિની રચના  
નીચે પ્રમાણે તદ્દન નિરાળા છે.

૧ કલકત્તા કોરપોરેશનના સંખ્યો અથવા ઝોન્ડરમેન.

૩ કોરપોરેશને સ્ટેન્ડીંગ કમિટિને સલાહ કરવા માટે નીમેલા સંખ્યો.

આ પ્રમાણે કુલ ૬ સંખ્યો.

કમિટિ પોતામાંથી એક પ્રમુખ તેમજ એક ઉપપ્રમુખ ચુંટી કાઢે છે. આ ચુંટણી  
૯૨ વર્ષ થાય છે.

કાઝેબારી સત્તાઓ :—કમવાદ લેનાં કોરપોરેશન પછી બીજા કારોબારી સત્તા  
તરીકે ચીફ એક્ઝીક્યુટીવ ઓફીસર આવે છે. ૯૨ વર્ષે એમિલની શરૂઆતમાં તેને સન  
૧૯૨૩ ના કલકત્તા મ્યુનિસિપલ એક્ટની કલમ ૧૨ (૧) મુજબ કેળવણીને લગતી સત્તાઓ  
સાથેની સત્તાઓ કોરપોરેશન તરફથી સોંપવામાં આવે છે. પ્રમુખના એકલાના હાથમાં

- (વ) એરીસ્ટન્ટ હેડ માસ્ટર ૩૧. ૬૦-૪-૮૦ (૧૦ વર્ષ પછી) ૪-૧૦૦.  
 (ક) એરીસ્ટન્ટ શિક્ષક ૩૧. ૪૫-૫-૫૦-૪-૭૦ (૧૦ વર્ષ પછી) ૪-૬૦

પહેલો વર્ગ અને બસ્ટી (Bustec) શાળાઓ :-

પુરૂષ શિક્ષકો :-

- (અ) હેડ માસ્ટર-ઇન્ટર આટર્સ (ટ્રેઇનડ) ૩૧. ૪૫-૫-૫૦-૫-૭૦ (૧૦ વર્ષ પછી) ૫-૧૦૦  
 જોડામાં એડી લાવતા

- (વ) એરીસ્ટન્ટ શિક્ષકો— ૩૧. ૩૫-૫-૪૦-૩-૫૫ (૧૦ વર્ષ પછી) ૪-૭૫

સ્ત્રી શિક્ષકો :-

- (અ) હેડ મીસ્ટ્રેસ (ઇન્ટર આટર્સ સુધીના અભ્યાસવાળી) ૩૧. ૪૫-૫-૫૦-૫-૭૦ (૧૦ વર્ષ પછી) ૫-૧૦૦

- (વ) હેડ મીસ્ટ્રેસ (મેટ્રીક સુધીના અભ્યાસવાળી) ૩૧. ૪૫-૫-૫૦-૩-૬૨ (૧૦ વર્ષ પછી) ૩-૮૦

- (ક) એરીસ્ટન્ટ મીસ્ટ્રેસ ૩૧. ૩૫-૫-૪૦-૩-૫૫ (૧૦ વર્ષ પછી) ૪-૭૫\*

\* રંગુન કાર્પોરેશને નીમેસા ખાતે એરીસ્ટન્ટ રીપોર્ટ ઉપરથી.

## મેન્ચેસ્ટરમાં મુડદાં બાળવાનું યત્ર.

મેન્ચેસ્ટરનો મુડદાં બાળવાનો ઇતિહાસ સન ૧૮૮૭ જે વખતે ડૉ. એન્ડ્રીસ બેન્સે એ વિધાય ઉપર ભાષણ આપ્યું તે વખતથી શરૂ થાય છે. સન ૧૮૬૦ માં આ માટે એક સમાજ સ્થાપવામાં આવી, અને સને ૧૮૬૨ માં બારલો મૂર રોડ (Barlow Moor Road) ઉપર મેન્ચેસ્ટરની મુડદાં બાળવાની જગ્યા (Manchester Crematorium) બાંધવામાં આવી. આ સમયથી મેન્ચેસ્ટરના અધગણ્ય શહેરીઓના મૃત દેહોને અહિં બાળવામાં આવ્યા છે. આમાં નીચેના સમ્પ્રદાયોના પણ સમાવેશ થાય છે. થોમસ ઍસ્ટન જે. પી., ડી. એલ; મીરીસ ઇ. એ. રહીલેન્ડમ્; આર. ડી. ડાર્બીશીઅર; બોલ્ડરમેન એચ. શેસન; સર જે. ઇન્ડ્યુ સાઉથર્ન; મી. પી. રૅફોર્ટ; જે. પી. એમ. એ. એલ. એલ. ડી. વિચારની પ્રગતિ અને સમાજ માટે આ જગ્યાના ઉપયોગની સમગ્ર સાથે મુડદા બાળવાનો પ્રયત્ન પણ જોશબેર પ્રગતિ કરતો જાય છે. એવો અંદાજ આંધકમાં આવ્યો છે કે 'દાખત્સ'માં જેટલા મરણની નોંધ લેવાય છે તેમાંના ૧/૩ ભાગના મૃતદેહ તો બાળવામાં આવે છે. આ અંદાજ પ્રમાણે સંખ્યા ૧૪૬૬ જેટલી થવા જાય છે. કોલમ્બારીઆ (Columbaria) નું રમણીય દેવળ અને બારલો મૂર રોડ ઉપરની ગાર્ડન ઓફ રીમેમ્બ્રન્સ (Garden of Remembrance) સ્તેવાસાયક સ્થળો છે.\*

મેન્ચેસ્ટર શહેર (The city of Manchester) અને મેન્ચેસ્ટરનો વલિવટ શી રીતે થાય છે (How Manchester is managed) નામના મેન્ચેસ્ટરની મ્યુનિસિપલ પ્રતિદર્શક સન ૧૯૩૬ ના રિપોર્ટમાંથી.

ઈંગ્લાંડમાં પ્રગટ થતા "મ્યુનિસિપલ જર્નલ" નામના અઘ્યાયીક પત્રે ઉત્તમ મ્યુનિસિપલ રિપોર્ટ માટે જાહેર કરેલું ઇનામ આ રિપોર્ટને મળ્યું છે.

# લોકલ બોર્ડ, ગ્રામ પંચાયત, મ્યુનિસિપલ બરો અને ડીસ્ટ્રીક્ટ મ્યુનિસિપલ કાયદાની રૂએ થયેલી નીમણુંકો અને ચુંટણીઓ.

તા. ૧૮-૨-૧૯૩૭ થી તા. ૬-૫-૧૯૩૭ સુધી.

## ગોધરા મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

મી. સોમાભાઈ પીરાભાઈ, ખાનસાહેબ રસ્તામજી રતનજી દલાલના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ગોધરા મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની આજની મુદત માટે સભ્ય નીમાયા છે.

## પ્રાંતીજ મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

રેવરંડ જે. રાજસી, રેવરંડ ડબ્લ્યુ. જે. દાનાએ રાહનામુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ પ્રાંતીજ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની આજની મુદત માટે સભ્ય નીમાયા છે.

## મુરત બરો મ્યુનિસિપાલિટી

મી. તાલ્લાભાઈ લક્ષ્મીભાઈ, મી. મંહારામ માણેકલાલના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ મુરત બરો મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલમાંની મુદતમાંની આજની મુદત માટે બોર્ડ નં. ૬ ની બીનમુસ્લીમ કોન્સ્ટીટ્યુએન્સી તરફથી સભ્ય ચુંટાયા છે.

## ઉમરેઠ મ્યુનિસિપાલિટી

નીચેના સમૂહો તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૩૭ થી ત્રણ વર્ષ માટે ઉમરેઠ મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્યો ચુંટાયા છે.

### મુસ્લીમ બોર્ડ

- (૧) મી. ખાવામીઆ રોખમીઆ દાઝી.
- (૨) મી. હમુદુલ્લાહી મદમદખ્ખવી બોરા.

### અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ રુકુલ બોર્ડ

નીચેના સમૂહો અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીની રુકુલ બોર્ડના સભ્યો ચુંટાયા છે.

સમૂહનું નામ

કયા વર્ગના પ્રતિનિધિ છે.

- (૧) મી. બજવંતરાય પરમેશ્વરાય દાકોર  
બી. એ., એસ. ડી. સી.

કેળવણીમાં નિમ્નગત

(૨) મીસ ઈન્દુમતી ગીમનજાણ	સ્ત્રી વર્ગ
(૩) મી. વાલીજાણ દલગુખરામ બાલીમડી	મધ્યમ વર્ગ
(૪) „ મુળદાસ બુદરદાસ વૈરવ	શીશુલક વર્ગ
(૫) „ સફરદુસેન સૈયદ અલમદ છુખારી	લઘુમતી ક્લાસ (મુસ્લીમ વર્ગ)
(૬) „ ડાહ્યાભાઈ મોતીજાણ પટેલ, બી. એ.	જનરલ
(૭) „ કાજલમીઆ ડોટુમીઆ દરૂમ	„
(૮) „ શ્યામપ્રસાદ રૂપશંકર વસાવડ, એમ. એ.	„
(૯) „ દોષતરામ ઉમેદરામ શાહ, બી. એ., એલ. એલ. બી.	„

નીચેના સંખ્યો રફૂલ બોર્ડમાં સરકાર તરફથી સંખ્યો નીમાપા છે.

- (૧) ખાન બદાહુર એમ. પી. ચાહેવાલા, બી. એ., એલ. એલ. બી., એ. બી. ઇ.
- (૨) મી. એ. એ. કાદરી.
- (૩) મીસ એન. રફાટ, બી. એ.

### નારસંગ (નડીઆદ) ગ્રામ પંચાયત

મી. જેઠા આશા વઢિર, મી. લગ્ગણ રોવાના મરજુને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ નડીઆદ તાલુકાના નારસંગ ગામની ગ્રામ પંચાયતના સભ્ય ચૂંટાયા છે.

### નાયકા (માતર) ગ્રામ પંચાયત

નીચેના મુદરથો માતર તાલુકાના નાયકા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૭૭ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સંખ્યો ચૂંટાયા છે.

- |                                      |                            |
|--------------------------------------|----------------------------|
| (૧) નાયકાના મહેસુલ પટેલ (હિદાની રૂએ) | (૭) મી. બોલાઇ સાપાઇ વાવેલા |
| (૨) મી. અંબાલાલ લીલાધર દવે           | (૮) „ ધુળાઇ જગાઇ પરમાર     |
| (૩) „ ઇશ્વરભાઈ જેઠાભાઈ શાહ           | (૯) „ ચેલાઇ છવાઇ પરમાર     |
| (૪) „ પીતાંબર કુબેરદાસ પટેલ          | (૧૦) „ બોલાઇ મયુરજી સોલંકી |
| (૫) „ રણછોડભાઈ રામદાસ પટેલ           | (૧૧) „ ચેલાઇ જમભાઇ પરમાર   |
| (૬) „ તરબોપનદાસ વાઘદાસ પટેલ          |                            |

### ઉમરેઠ મ્યુનિસિપાલિટી

નીચેના મુદરથો તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૭૭ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે ઉમરેઠ મ્યુનિસિપાલિટીના સંખ્યો ચૂંટાયા છે.

બીન મુસ્લીમ વોર્ડ નં. ૧

વોર્ડ નં. ૨

(૧) મી. મણીલાલ મુળજીભાઈ પરીખ

(૧) મી. લક્ષ્મીભાઈ ખાટુભાઈ પટેલ

(૨) „ બીખાભાઈ આપુજી

(૨) „ કોટલાલ આશારામ

ઉર્ફે વસન કળાબી

ઉર્ફે મથુર શાહ

(૩) મી. નરસીભાઈ પુંભભાઈ પટેલ

(૪) „ ત્રિવંત્રાસ હરિમસાદ ભટ્ટ

(૩) મી. મોલીલાલ વિશ્વનાથ ત્રિવેદી

વોર્ડ નં. ૩

(૧) મી. જયસંકર મોલીરામ પંડ્યા

(૨) „ સોમેશ્વર કાળીદાસ ઉદે મધારામ જોશી

(૩) „ ઉમીઆશંકર જેભાઈ દાકર

### હાકોર મ્યુનિસિપાલિટી

નીચેના મુદ્દથો તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૩૭ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે હાકોર મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્યો ચુંટાયા છે.

બીન મુસ્લીમ વોર્ડ નં. ૧

વોર્ડ નં. ૨

(૧) મી. કાળીદાસ રામચંદ્ર ભટ્ટ

(૬) મી. મૈરીશંકર અમરીતરામ પાઠક

(૨) „ ચંદુલાલ મગનલાલ સેનાણી

(૭) „ નાથજીભાઈ દરેજવન પંડ્યા

(૩) „ આપાલાલ અનોપરામ સેવક

(૮) „ સોમેશ્વર આપાલાલ અખ્તર

(૪) „ ભુલાભાઈ હોટાલાલ શાહ

વોર્ડ નં. ૩

(૫) „ મણીલાલ ગોકળદાસ દેસાઈ

(૯) મી. દીનાનાથ આપાલાલ અખ્તર

(૧૦) „ પૂરપોતમદાસ નાથજીભાઈ જોશી

(૧૧) „ મોહનલાલ મગનલાલ સેનાણી

મુસ્લીમ (જનરલ) વોર્ડ

(૧) મી. દસનભાઈ દાઉડભાઈ

### વીરમગામ તાલુકા લોકલ બોર્ડ

મી. મગનલાલ જેઠાલાલ શુક્ત, મી. ચતુરભાઈ અમુલખ બીનલાલક દરવાપી તેમની જગ્યાએ વીરમગામ તાલુકા લોકલ બોર્ડના, તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે રીતાપુરની બીન મુસ્લીમ ડેપુટીમેયર-શ્રી તરફથી સભ્ય ચુંટાયા છે.

### અક્ષામા (જલાલપોર) ગ્રામ પંચાયત

મી. રૂદરજી ખંડુભાઈ દેસાઈ, મી. હરિભાઈ મુકાજભાઈ દેસાઈ મુજરી જગ્યા તેમની જગ્યાએ જલાલપોર તાલુકાના અક્ષામા ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલમાંની ત્રણ વર્ષમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### અંબરનાથ (થાણા) નોટીફાઇડ એરીઆ કમિટી

નીચેના મુદ્દથો અંબરનાથ નોટીફાઇડ એરીઆ કમિટીના તા. ૩૦ મી મન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો નીચાયા છે.

(૧) મી. સક્ષમજી ગોપિંદ નાવરે.

(૨) „ પરમાનંદ નંદલાલચંદ કોદલી

(૩) „ જી. ડગ્લુ. સેઝીય.

## ખેડા મ્યુનિસિપાલિટી

નીચેના ચૂદરો ખેડા મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્યો નીમાયા છે.

હોદ્દાની રૂએ

(૧) ખેડાના સીવીલ સર્જન

(૨) ખેડાના દૃશ્ય મામલતદાર

શ્રીમત્રો

(૩) શ્રી. અમરતરાવ ખરેરાવ પ્રધાન

(૪) શ્રી. નાયાભાઈ નુરભાઈ

તવરા (ભરૂચ)

તા. ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૩૭ થી ભરૂચ અને પંચમદાસ છાત્રાના ભરૂચ તાલુકાના તવરા ગામની મહેસુલી જમીનને સને ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેનું ગામ ગણવામાં આવશે.

ધોધા તાલુકા લોકલ બોર્ડ

શ્રી. વીરેન્દ્રરાવ ચંદ્રશંકર દેસાઈ, રાવ બદાદુર નરસિંહપ્રસાદ ડી. દેસાઈ યુજરી જવાથી તેમની જગ્યાએ ધોધા તાલુકા લોકલ બોર્ડના તેની દાસની મુદતમાંની આજીની મુદત માટે સભ્ય નીમાયા છે.

અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ અરેા

શ્રી. મણીલાલ રામજીભાઈ અને ડૉ. દર્શિપ્રસાદ મજલાલ, મેસર્સ મણીલાલ નાયાલાલ પટેલ અને રાંછરલાલ પ્રાણલાલની ચુંટણી અમદાવાદની ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટ ૨૬ કરવાથી અમદાવાદ જરો મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્યો ચુંટાયા છે.

કુંજરાવ (ખેડા)

તા. ૮ મી એપ્રિલ ૧૯૩૭ થી ખેડા છાત્રાના આણંદ તાલુકાના કુંજરાવ ગામની મહેસુલી જમીનને સને ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેનું ગામ ગણવામાં આવશે.

અકોટી (ખારડોલી) મામ પંચાયત

નીચેના સભ્યો ખારડોલી તાલુકાના કચસાડ મુખના અકોટી ગામની ગ્રામ પંચાયતના, સદરતુ ગ્રામ પંચાયતની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

[૧] શ્રી. માધવભાઈ વસંતભાઈ

[૫] શ્રી. દુર્ગભાઈ યુજાળભાઈ

[૨] „ ડાહ્યાભાઈ માવજી

[૬] „ નાયુભાઈ પેમાભાઈ

[૩] „ બુખાભાઈ પરબુખાઈ

[૭] „ લાલભાઈ નારણભાઈ

[૪] „ જોધવભાઈ ખુશાલભાઈ

અકોટીના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.



મેસર્સ છત્રીઆ મોતીઆ અને લલવા મોતીઆને સદરદુ પંચાયતના તેટલીજ મુદત માટે સભ્યો નીમવામાં આવ્યા છે.

### મઢી (બારડોલી) ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સભ્યો બારડોલી તાલુકાના મઢી ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના સદરદુ ગ્રામ પંચાયતની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                                 |                               |
|---------------------------------|-------------------------------|
| [૧] મી. નસરવાનજી એલમજી હુમરીઆ   | [૬] મી. દાનાચંદ મોતીચંદ શાહ   |
| [૨] „ પ્રેમશંકર મુખ્યારામ તવાડી | [૭] „ દુલ્લભ ઉર્ફે છત્રીઆ મકન |
| [૩] „ મોતીભાઈ જેઠાભાઈ પટેલ      | [૮] „ અમથાભાઈ પ્રેમાભાઈ પટેલ  |
| [૪] „ રતીલાલ રણજીરામ શાહ        | [૯] „ વનમાળીભાઈ ભગલાઈ પટેલ    |
| [૫] „ જોડાભાઈ જ્ઞાપાભાઈ પટેલ    | [૧૦] „ મંજી સરાધીઆ મોધરી      |
|                                 | [૧૧] „ વરાસીઆ નશીઆ મોધરી      |

મઢીના મહેસુલ પટેલ હોદાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ચલ્યાશે.

### દક્ષિણ દસકોઈ તાલુકા લોહલ ખોડ

મી. દરિલાઈ લક્ષ્મીભાઈ મી. મીમનલાલ મેહનલાલ બીનલાલક દરવાથી તેમની જગ્યાએ દક્ષિણ દસકોઈ તાલુકા લોહલ ખોડના વટવાની બીન મુરલીમ કાન્દીટમ્બેની તરફથી તેની દાસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### અંબરનાથ (ધાળા) નોટીફાઇડ એરીઆ કમિટિ

મી. પી. પી. પરંતપે અંબરનાથ નોટીફાઇડ એરીઆ કમિટિના તા. ૩૦ મી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે પ્રમુખ નીમાયા છે.

### રાંદેર મ્યુનિસિપલ સ્કુલ બોર્ડ

મી. મગનલાલ ખંડુભાઈ દેસાઈ, મી. રણપતરામ અમરતરામ જોશીએ રાજનામુ આપવાથી તેમની જગ્યાએ કેળવણી નિયંત્રણ તરીકે રાંદેર મ્યુનિસિપલ સ્કુલ બોર્ડના સભ્ય ચુંટાયા છે.

### વીરમગામ મ્યુનિસિપલ સ્કુલ બોર્ડ

\* મી. મીવાંજી મહેકજી પટેલ બી. એ., રેવરંડ જે. એસ. રીમનજી રાજનામુ આપવાથી વીરમગામ મ્યુનિસિપલ સ્કુલ બોર્ડના વધારાના સભ્ય તરીકે નીમાયા છે.

### અમદાવાદ ડીસ્ટ્રીક્ટ લોહલ બોર્ડ

મી. મુકુંદરાય જેન્નમીન બી. એ., એલ. એલ. બી., રેવરંડ જ્યોર્જ વિલ્સને રાજનામુ આપવાથી અમદાવાદ ડીસ્ટ્રીક્ટ લોહલ બોર્ડના તેની તા. ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૩૫ થી શરૂ થતી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમાયા છે.

### વીરમગામ મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

મી. મીવાંજી મહેકજી પટેલ, રેવરંડ જે. એસ. રીમનજી રાજનામુ આપવાથી વીરમગામ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની દાસની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમાયા છે.

## ઉમરેઠ (ખેડા) મ્યુનિસિપાલિટી

નીચેના મુદત્યો ખેડા જિલ્લાના ઉમરેઠ ગામની મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્યો નીમવા છે.

હોદ્દાની રૂએ

[૧] આણંદના મામલતદાર .

ખીખગ્યા

[૨] ડા. એન્ડ્રુ જોર્જ મેકડોનલ્ડ

[૩] મી. ભાઈલાલ જોશીભાઈ અલિશ

તરીઆ (ભરૂચ)

તા. ૨૫ મી એપ્રિલ ૧૯૩૭ થી ભરૂચ અને પંચમહાલ જિલ્લાના ભરૂચ તાલુકાના તરીઆ ગામની મહેસુલી જમીનને ક્ષેત્રે ૧૯૩૩ ના આગ પંચાયતના કાયદા મુજબનું ગામ ગણવામાં આવશે.

મેમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી

મી. મોરારજીભાઈ મોહોલાલ પંડ્યા, યુનીટાલ ભાઈશંકર વેદે રાજનામુ આપવાથી તેમની જગ્યાએ મેમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના નેની હાલમાંની મુદતમાંની ખાલીની મુદત માટે ખીન મુસ્લીમ વોર્ડ નાં. ૨ તરફથી સભ્ય ચુંટાયા છે.

અમદાવાદ ડીસ્ટ્રીક્ટ સ્કુલ બોર્ડ

વેવરંડ જી. એ. ગુરતાફોરે ખી. એ., વેવરંડ જોર્જ વીલ્સન ખી. એ., ડી. ડી. એ રાજનામુ આપવાથી અમદાવાદ ડીસ્ટ્રીક્ટ સ્કુલ બોર્ડના વધારાના સભ્ય નીમવા છે.

હાંસોટ ગ્રામ પંચાયત

અંકમેશ્વર તાલુકાના હાંસોટ ગામની ગ્રામ પંચાયતના સભ્ય, મી. હયાદીમ મદમદ શેખ મી. હમીદ સ્લીમ શેખે રાજનામુ આપવાથી તેમની જગ્યાએ હાંસોટ વીમેજ બેન્ચના સભ્ય નીમવા છે.

કમળજોડ (સુરત) ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સપ્તશી વાલોડ પેટા મહાલના કમળજોડ ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો નીમવા છે.

[૧] મી. છીતાભાઈ મોરાર

[૭] મી. ડાલાભાઈ દરીભાઈ

[૨] „ રધાભાઈ ભટિતભાઈ

[૮] „ મકનજી પરસોતમ

[૩] „ નગીનચંદ કસ્તુરચંદ

[૯] „ મકન વજ્જભાઈ

[૫] „ જીવજી નકટા

[૧૦] „ છીતાગામ પરસુભાઈ

[૫] „ રણજીભાઈ જીવજી

[૧૧] „ લક્ષ્મીભાઈ ધનાભાઈ

[૬] „ ગેમચંદ જીવજી

કમળજોડના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

મી. ફકીર હસનને સદરજુ ગ્રામ પંચાયતના તેના ચુંટાયલા સભ્યો જોડલીજ મુદત માટે સભ્ય નીમવામાં આવ્યા છે.

# ગુજરાતની ગ્રામ પંચાયતો

(લેખાંક બીજો)

લેખક :- શિવશંકર સુર્યશંકર દેવાશ્યામી

આ સંબંધીતો મારો પ્રથમ લેખ “સ્થાનિક સ્વરાજ્ય”ના સને ૧૯૩૫ ના ઓક્ટોબર માસના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થયેલો ત્યાર બાદ ભરૂચ મુકામે ગુજરાતની સ્થાનિક સ્વરાજ્ય સંસ્થાઓની એક પરિવૃદ્ધ સીમાન સરદાર વલ્લભલાલના પ્રમુખપણા નીચે મળી તેમાં બીજા દરારોની ચર્ચા સાથે ગ્રામ પંચાયતોનો સમાવેશ પણ ચર્ચામાં આવ્યો હતો અને એવી મત-લબ્ધીને દરાર સંબાલ ચર્ચાને અતિ થશે દરાર કે હાલના ગ્રામ પંચાયતોના એક્ટમાં કેટલાંક એવાં અનિષ્ટ તરવો છે કે જેને લીધે ગ્રામ પંચાયતો સ્થાપત્રી મુશ્કેલ છે અને તે તરવો જ્યાં સુધી દુર થાય નહિ ત્યાં સુધી નવી પંચાયતો ઉભી કરવાની ભક્ષામણ કરી શકાય તેમ નથી. તે છતાં સરકારપ્રત્ને વા પ્રજાપ્રત્ને કરીને પંચાયતોની સંખ્યામાં બહુ મોટો નહિ પણ થોડો વધારો થવા પામ્યો છે. આ એક્ટમાં ધણાંજ અનિષ્ટ તરવો છે તે બીના કશુંક રાખ્યા છતાં તેમાંજ બધુંકે તેથી વધિક અનિષ્ટ તરવો આપી બીજી સ્થાનિક સંસ્થાઓ જેવી કે લોકલ બોર્ડો, રીડી મ્યુનિસિપાલિટીઓ, ડીસ્ટ્રીક્ટ મ્યુનિસિપાલિટીઓ અને કોરપોરેશનોના એક્ટમાં ક્યાં નથી ? છતાં ન છુટકે આ બધી સ્થાનિક સંસ્થાઓમાં પ્રજાના માણસોને એટલે પ્રજાના પ્રતિનિધિ પદ-મદાસલા પદને-જવા વિના છુટકો રહેતો નથી તેનું કારણ એ છે કે જે સંસ્થાઓ રૂપાએલી છે તેમાં મુંડણી સમયે જે પ્રજાને ખરી રીતે અવાજ રજુ કરનાર સખશેો નહિ જાય તે અમે તેવા સખશેો દાખલ થઈ તંત્ર તે ચલાવવાનાજ. આ પ્રમાણેની પરિસ્થિતિ હોવાથી મદાસલાને જે જે સ્થાનિક સંસ્થાઓમાં જવાનું થોડાંક લાગુ તે દરેક સંસ્થાઓમાં પોતાના પ્રતિનિધિઓ મોકલ્યા છે અને આપી દરેક સંસ્થાઓમાં પ્રજાના આ પ્રતિનિધિઓએ મુંઢર કાર્ય કરી સરકારની પણ પ્રસંશા પ્રાપ્ત કરી છે. આ દરેક સંસ્થાઓ જે એક્ટસુ વડે ચાલે છે તે સર્વે એક્ટસુ આપણે તપાસીશું તે Control સંવાદિનાં એવાં ધણાં અવરોધક તરવો છે કે જે વડે કામ કરવું પણ મુશ્કેલ પડે તેમ છે છતાં આ સંસ્થાઓમાં ગવા વિના આવતું નથી; તે હવે મારી અદ્ય મતિ અનુસાર એટ-લીટ ચૂંટના છે કે આપણી ગ્રામ પ્રજાને પોતાનું કાર્ય તે પોતે કરે તે તરફનું જાન આપવાને ખાતર, પોતાના ગામનું હિત પોતે જરાજર જાણવી શકે તે ખાતર અને સરકારી અમલ-દારોને પોતાની યોગ્યતા બતાવી એવલીટ દુર કરવાને ખાતર ત્રા માટે હાલના ગ્રામ પંચાયતોના એક્ટ અનુસાર પંચાયતો સ્થાપી પોતાનું કાર્ય કરવાની સલાહ ન આપવી? પંચાયતો દશે તોજ તેનાં અનિષ્ટ તરવોને પ્રજાસેવકોને ખ્યાલ આપશે પરંતુ વગર પંચાયતે તે અજાણ છે, તેમાં ધણાં અનિષ્ટ તરવો છે માટે તેમાં જનું નહિ એમ કહેવું એ થોડાં લાગતું નથી. હાલના તજજકે હિન્દના આત્મા સમાન રાષ્ટ્રપતિ શ્રી. જવાહરલાલજી જ્યારે આમરતો અર્થ સંપદ સાધવાની ખરા દીક્ષથી સલાહ આપી રહ્યા છે ત્યારે આપણા રાષ્ટ્રસેવકો આ દિશા તરફ જરૂર ધ્યાન આપશે એવી મારી આશા છે અને ગ્રામપ્રજા સાથે ખરો સંપર્ક સાધવાની આ તકને જતી રહેવા નહિ દે. કાલદાનાં જે અનિષ્ટ તરવો હોય તે હવે મદા-

સભાની ધારાસભામાં બહુમતિ હોવાથી એક બીજા લાવેથી સુધારો થઈ શકશે પણ જો સંસ્થાઓના દરતીમાં નહિ હોય તો પછી તેમાં સુધારો કરવાનો સવાલજ ક્યાંથી રહેશે? મારી તો નમ્ર પણે એવી મુશ્કેલી છે કે મદાસભાએ દરેક પંચાયત સ્થાપી શકાય તેવા ગામડે પોતાના સ્વયંસેવકોદ્વારા અને તેમની સીધી દેખરેખ નીચે પંચાયતો સ્થાપવાનું શરૂ કરવું જોઈએ અને તે અખનરાની અંદર જ્યાં જ્યાં વિરોધી તત્વો ભાસે તે દુર કરવા ધારાસભામાં એક બીજા લાવી તે દ્વારા ઘટનો સુધારો કરાવી શકાય અને આમ થશે તોજ રાષ્ટ્રપતિએ ધારેલું અને આપણું ગારવનું લુનું પંચાયત રાજ્ય સ્થાપી શકાશે અને આમ પ્રગતિ તંત્રને આપણે જોઈ શકીશું. મને સંપૂર્ણ આશા છે કે આપણા રાષ્ટ્રસેવકો દ્વે જ્યારે ધણા ખરા પ્રતિભા મદાસભાની ધારાસભામાં બહુમતિ આવેલી છે તો તે સર્વે પ્રતિભા પંચાયતો સ્થાપવા સત્વર પ્રયાસો કરશે અને તે પ્રયાસના પરીણામ ઉદ્ભવતા જરૂરી સુધારાં દિન્દના જુદા જુદા પ્રાંતોના Village Panchayats Act માં કરાવી દાખલ તબક્કે દિન્દને જરૂરી સંધા પંચાયત રાજ્યની સ્થાપના કરશે કે જેથી ગામડાની પ્રજા જેનો સંપર્ક સાધવાની ખાસ જરૂર છે તે ઉદ્દેશ યજ્ઞાખરા અંશે પાર પડશે. ઇન્ડીટ્યુટ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલા પંચાયત મેમ્બરશિપ ઉપરથી વિરોધી તત્વો ક્યાં છે અને કેમ દુર કરી શકાય તેમ છે તેના ખાસ ચાલી શકે તેમ છે, તો આપણા રાષ્ટ્રનાયકો આ માટે જરૂરી પગલાં લેવા આમ જનતાના કાર્યમાં રસ લેતા સખસોની એક પરિષદ યોજાવી આ દૃઢ પ્રશ્નો નિકાલ લાવશે એવી આશા છે.

લોકલ સેફ્ટ મવર્નમેન્ટ ઇન્ડીટ્યુટના આશ્રય હેઠળ સંસ્થાઓની જે પરિષદો મળે તેમાં સ્થાનિક સંસ્થાઓ જે પ્રતિનિધિઓ મોકલે, તેમની શી સંખ્યા

### મુંબઈ સરકારનો ઠરાવ

સન ૧૯૨૭ ના જાન્યુઆરીની ૮ મી તારીખના નાં. ૬૭૬૧ ના સરકારના ઠરાવમાં લોકલ સેફ્ટ મવર્નમેન્ટ ઇન્ડીટ્યુટના આશ્રય હેઠળ સ્થાનિક સંસ્થાઓની જે પરિષદો મળે તેમાં જરૂર હોય તો સન ૧૯૩૩ ના ઝોનરટની ૧૫ મી તારીખના નાં. ૯૩૯૫ ના સરકારના ઠરાવમાં જણાવેલી દર સુધી શ્રેણી (Contributions) આપવાનો અને સ્થાનિક સંસ્થાઓઆ પરિષદમાં પ્રતિનિધિઓ મોકલે તેમના રેન્જે ભાગનો ખર્ચ કરવાની સ્થાનિક સંસ્થાઓને છૂટ અપાઈ હતી. દરે સરકાર આ પ્રતિનિધિઓને જે શી આપવી પડે તે અંગે ખર્ચ કરવા સાફ પણ સ્થાનિક સંસ્થાઓને છૂટ આપે છે.

આ પ્રમાણે મોકલ સેફ્ટ મવર્નમેન્ટ ઇન્ડીટ્યુટના આશ્રય હેઠળ મળતી, હાલના, વિભાગ અગર ઇલાકા પરિષદમાં લોકલ ફંડને અરજી દરેક સ્થાનિક સંસ્થા કેટલા પ્રતિનિધિઓ મોકલી શકે તે સંખ્યા સરકાર નક્કી કરતી નથી, પણ આશા રાખે છે કે તે સંખ્યા વ્યાજબી હદમાં રહેશે.

# ગુજરાતનું રાષ્ટ્રીય સાપ્તાહિક લોકવાણી

દર રવિવારે પ્રગટ થાય છે.

સમાજ, રાજકારણ, સાહિત્ય, હાર્યવિનોદ, વેપાર રોજગાર, કેળવણી  
વિગેરે પરનો ઉપર સમર્થ લેખો એમાં લખાય છે.

મુરત, મુરત જિલ્લો, ગુજરાત, હિંદ અને પરદેશોના  
સમાચારો એમાંથી મળશે.

ચેતનવંતા સાહિત્યના ઝરણાં  
“લોકવાણી”

ને પાને પાને વહેતાં જશે.

વડોદરા રાજ્યનાં પુસ્તકાલયો માટે એ મંજૂર થયું છે.

મુરત જિલ્લો, ગુજરાત અને આફ્રિકા માટે જાહેરાતનું  
એ અન્નેડ સાધન છે.

મુરતમાં લવાજમ વાર્ષિક રૂ. ૩-૦-૦

બહારગામ „ વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦

પરદેશમાં „ વાર્ષિક શીર્ષીંગ ૧૫

ગ્રાહક થવા માટે લખો યાં મળે:

વ્યવસ્થાપક,

‘લોકવાણી’ મુદ્રણમંદિર

ચૌદાપૂલ, મુરત

કિશોર યુગર્ધ ઇલાકાના કેળવણીખાતા તરફથી મંજૂર થયું છે. વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા સ્ટોડસ એજન્સિમાં 'કિશોર' શાળાઓ માટે મંજૂર થયું છે.

બે વર્ષ પૂરાં કરી 'કિશોરે' ત્રીજા વર્ષમાં પ્રવેશ કર્યો છે.

અનેકવિધ સાહિત્ય અને સુંદર શિશોરાની જિજ્ઞાસાને ઉત્તેજ  
ચિત્રોથી સમૃદ્ધ ગુજરાતના યંત્રોએ એવી અનેકવિધ અને રસ-  
કિશોર વિદ્યાર્થીઓનું માસિક મય સામગ્રી પૂરી પાડતું માસિક

## ક કિશોર ક

તાંત્રીક નગીનદાસ મારેજ

આ વકા ર

"કિશોર માસિક મને ખૂબ ગમી ગયું છે. એટલું બધું ગમ્યું છે કે થોડાસાં સામયની પુરવઠાલયોડું બનેટ મંજૂર કરવાની તક મને મળી હોત તો સામયનાં ઘણાં પુરવઠાલયોમાં 'કિશોર' માસિક લાગત કરી દીધું હોત. X X માસિક બાદે અલગથી બનતું કરીશ."

શ્રી. મોતીભાઈ

અમાન

વડોદરા.

"X X મને તો એક શિક્ષક તરીકે આ કશાનું ખીલું કોઇ સામાનિક નથી માત્રમ પડ્યું. બીજાં વધુ પડતાં છીછરાં કે વધુ પડતાં મંજૂર છે. જ્યારે આ વિદ્યાર્થીને લેખકે તેનું જ છે. 'સાહિત્ય પાઠ્યવર્ણી'ની લેખકાને અંગે મેં આપણાં બધાં માસિકો સીકરી ઉઘલાવ્યાં છે, અને મને તો એમ લાગ્યું છે કે 'કિશોર' ખામે એટલું બેલિય છે કે પંચ સાત વર્ષે કેડ નેરા ચંદ્રાલક નીકળે તો નેને પોતાના ચંદ્રોડું નામ 'કિશોર પાઠ્યવર્ણી' કે એવું જ રાખવું પડશે. એટલા બધા પડે તો 'કિશોર'માંથી લેવા પડશે. વિદ્યાર્થીઓ સામયે એવી ભૂમિતિ ઉપર એવું લખાણ લિહરે છે. છતાં નેરા સાહિત્યશુભ નેણે બરાબર બજવા રાખ્યા છે, એટલે મને તો આનંદ સાથે પ્રવં પાળ થાય છે. X X X હું તમને સનત રોં મારાથી બનતી મદદ કરીશ. X X"

ઝીલ્લાલાલ રતનજી દેસાઈ [સ્નેહરશ્મિ]

પ્રિન્સિપાલ: છ. પી. લાધવરૂપ: લિટ્ટેપારકે.

XX એવી લાલખાતની વાતોમાં ! વિદ્યાર્થી વર્ગની ભૂરીભૂરી નજરોમાં અગર છીછરા પદિપૂર્ણ કરે એમ છે. અને તેથી આખાં વિદ્યાર્થીવર્ગને એ પ્રિય થઈ પડશે જ, એ નિર્ણય લાગત છે. મારા જેવા વિદ્યાર્થી-શિક્ષકને પાત્ર એવાથી ખૂબખૂબ રસ અને આનંદ મળે છે. અને તો પૂરતી ખાતરી છે કે તમારું આ નવિન માસિક ! ફરેકેફરેક વાળકે લેડે પ્રિય થઈ પડશે.

શ્રી રા'કરમલાલ શુક્લ પ્રિન્સિપાલ, કેસોશિપ રૂઢ: યુગર્ધ.

તમે પણ ગ્રાહક થઈ અમારા આ સાહસને ઉત્તેજન આપશો.

લવાજમ હિંદમાં રૂ. ૪)

પરદેશમાં રૂ. ૬)

કિશોર કાર્યાલય : પારસી અગિયારી સામે : અમદાવાદ.

સરખાતથી ગ્રાહક થનારને પહેલાં વર્ગના બધા જાહેર આડખા લવાજમે મળશે.

# ઉત્તર વિભાગની લોકલ બોર્ડોના અહેવાલ

સન ૧૯૩૫—૩૬

**લોકલ બોર્ડોની સંખ્યા :-**વર્ષ દરમિયાન ગયા વર્ષ કરતાં હજારા લોકલ બોર્ડોની સંખ્યામાં કાંઈ ફેરફાર થયો નથી, પણ સને ૧૯૩૫ ના ઝોન્ટોબરની ૧ લી તારીખથી સુરત હજારની બધી તાલુકા લોકલ બોર્ડો કાઢી નાંખવામાં આવી હોવાથી તાલુકા લોકલ બોર્ડોની સંખ્યામાં ઘટાડો થવા પામ્યો છે.

**વિસ્તાર અને વસ્તી :-**લોકલ બોર્ડોના વિસ્તાર અને વસ્તીમાં કાંઈ ખાસ ફેરફાર થયો નથી.

**બંધારણ :-**ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે સુરત હજારની લોકલ બોર્ડો કાઢી નાંખી તે સિવાય લોકલ બોર્ડોનું બંધારણ પણ એકસરખું જ રહ્યું છે.

**ચુંટણી :-**આણ વર્ષે કાંઈ પણ લોકલ બોર્ડોની સામાન્ય ચુંટણી થઈ નથી.

**મીટીંગો :-**ગયા વર્ષની લોકલ બોર્ડોની ૩૫૦ મીટીંગોમાં ૩૪ નો ઘટાડો થઈ આ વર્ષે ૩૧૬ મીટીંગો થઈ હતી. સરાસરી કાઢતાં હજારા અને તાલુકા લોકલ બોર્ડોની આ વર્ષની મીટીંગોમાં સભ્યોની હાજરીની સંખ્યા આગલા વર્ષો કરતાં ઓછી થવા જાય છે.

**પ્રાથમિક કેળવણી :-**અમદાવાદ, ખેડ અને ચાણા હજારાઓમાં, ગયા વર્ષ કરતાં આ વર્ષે વિદ્યાર્થીઓની, દારીશાળાઓની અને અંગ્રેજી પર્ગોની સંખ્યામાં અને સુરત હજારામાં એકલા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં વધારો થયો છે.

ખેડ હજારા લોકલ-બોર્ડો નડીઆદ તાલુકાના ઉત્તરસંડા ગામમાં એક નવું શાળાનું મકાન બાંધ્યું છે.

પંચમહાલ હજારામાં શાળાઓની ઘણી વધાર છે અને આ વિસ્તારની સ્થાનિક સંસ્થાઓ આ ખોટ પુરી પાડવાના રસ્તા ઓપી કાઢતો એવી આશા છે. પંચમહાલ હજારાની પછાત અને દલિત કેમોની કેળવણીમાં વધારો કરવામાં બીલ સેવા મંડળનો આશ્રમ અને મીથનરીંગ તરફથી ચાલતી શાળાઓએ સ્થાનિક સંસ્થાઓના પ્રયાત્નમાં ફીક ફીક મદદ કરી છે. ગોધરા તાલુકાના મોરવા ગામમાં એક નવું શાળાનું મકાન બાંધવામાં આવ્યું છે.

સુરત હજારામાં સર પુરષોત્તમદાસ કાંકરદાસની શાળાના મકાન બાંધવાની યોજનાને અંગે આણ વર્ષમાં ૯ નવા મકાનો તૈયાર થયા છે અને બીજા ૧૩ નવા મકાનો બાંધવાની મંજૂરી મળી છે. આ પ્રમાણે આ યોજના અંગેની શાળાઓની કુલ સંખ્યા ૧૦૦ ની થઈ રહેશે. સર પુરષોત્તમદાસ કાંકરદાસ બાળ વાંચનાલયોની સંખ્યા વધીને ૧૦૦ થી ૧૫૦ ની થવા પામી છે. હજારા લોકલ બોર્ડો જે વધારે અંગ્રેજી વર્ગો ઉધાડ્યા છે.

ચાલુ છલ્લામાં દર્શિત કામે માટેની ખર્ચ શાળાઓની સંખ્યા ધરીને ૧૨ થી ૧૧ ની થવા પામી છે. મોટી ઉમરના માંજીસોની કેળવણી માટે રાત્રી શાળાઓ ઉપાડવામાં આવી હતી. આના ખર્ચ માટે કલેક્ટર પામેના પ્રમોશન ફંડમાંથી રૂ. ૨૫૦ ની મદદ અપાઇ હતી. મદદથી અને મદદ વગર આવતી શાળાઓની સંખ્યા ધરીને ૩૫ થી ૩૦ ની થઇ હતી.

મુંબઈ ઉપનગરની છલ્લા લોકલ બોર્ડ સારી પ્રગતિ કરી છે અને પ્રાથમિક કેળવ-વણીના ક્ષેત્રમાં બહુ સારું કામ કર્યું છે.

વેદકીય આખતો અને જાહેર આરોગ્યતા :- છલ્લા લોકલ બોર્ડ તરફથી મદદ વડે આજના દવાખાનાઓ ઉપરાંત અમદાવાદ, જેલ અને ચાણા છલ્લા લોકલ બોર્ડ તરફથી આજના દેશી દવાખાનાઓએ સંતોષકારક કામ કર્યું હતું. ખેડા છલ્લા લોકલ બોર્ડ આવા બીજાં બે વધારે દેશી દવાખાનાઓ ખોલ્યાં છે. આપુંજ એક નવું દેશી દવાખાનું પંચ-મહાલ છલ્લાના મહેસોલ ગામમાં પણ ખોલવામાં આવ્યું છે. ચાણા છલ્લા લોકલ બોર્ડ મેસેરીઆ અટકાવવા માટેના દવાખાનાઓનો પ્રવાસ સીક સાધુ રાખ્યો હતો.

ઠાણેના દવાખાના :- ઠાણેના દવાખાનાની સંખ્યા આ વર્ષે મધ્ય વર્ષે જોડલીજ રહી છે.

રેલીવીસ કામે :- બોર્ડને કુલ નીચે પ્રમાણે સરકાર તરફથી ગ્રાન્ટ આપવામાં આવી હતી, અને તેઓએ નીચે જણાવ્યા મુજબ ગ્રાન્ટમાંથી અને પોતાના ફંડમાંથી સ્થાનિક જાહેર કામે અંગે ખર્ચ કર્યો હતો.

સરકારી ગ્રાન્ટ	સરકારી ગ્રાન્ટ અને મધ્ય વર્ષની ગ્રાન્ટ- માંની બાકીમાંથી કરેલો ખર્ચ	લોકલ ફંડમાંથી કરેલો ખર્ચ
રૂ.	રૂ.	રૂ.
૨,૩૯,૧૫૦	૨,૧૭,૬૪૩	૩,૨૪,૨૩૨

ખેડા છલ્લા લોકલ બોર્ડ પોતાના મહત્તરમાં ૩ મહાલ ૫ ફર્સ્ટ અને વધારે કર્યો છે. પંચમહાલ છલ્લા લોકલ બોર્ડ તેને અપાયેલી સરકારી ગ્રાન્ટ તેમજ દાતોલ-અરોડા રોડ ઉપર નાળા બાંધવા માટેની ખાસ ગ્રાન્ટના મળી તેને અપાયેલાં રૂ. ૧૩,૦૭૦ વાપરી સડો નથી. સાલુ વર્ષે આ રકમ વાપરવાની તેને છુટ મળી છે. ચાણા છલ્લા બોર્ડે ચાણા છલ્લાની ઉદ્ધાસ નદી ઉપરનો રહતા પુલ રૂ. ૧,૦૭,૦૦૦ ને ખર્ચે પુરો કર્યો છે અને સન ૧૯૩૬ ના મે મહિનાથી જાહેર ઉપયોગ માટે તે ખુલ્લો મુક્યો છે.

મુંબઈ ઉપનગર છલ્લા બોર્ડે મહાલ મરવે રોડ ઉપરનો જે ફર્સ્ટ ગેટ રસ્તો પાકે બનાવ્યો છે.



ગામડાઓ માટે પાણીના સાધનો:—પાણીના સાધનો સુધારવા માટે હાલ લોકલ બોર્ડોને કૃષ્ણ નીચે પ્રમાણે સરકાર તરફથી ગ્રાન્ટ મળી હતી; અને ગ્રાન્ટમાંથી તેમજ તેમના પોતાના ફંડમાંથી તેમણે નીચે પ્રમાણે ખર્ચ કર્યો હતો.

સરકારી ગ્રાન્ટ	ગ્રાન્ટ તેમજ મળી વર્ષની ગ્રાન્ટની બાકીમાંથી કરેલો કુલ ખર્ચ.	સ્થાનિક ફંડમાંથી કરેલો ખર્ચ.
રૂ. ૨૭,૮૫૦	રૂ. ૨૭,૨૭૬	રૂ. ૧,૨૨,૪૫૬

મુંબઈ ઉપનગર હાલ લોકલ બોર્ડ સિવાય કોઈપણ બોર્ડ પાણીના સાધન સુધારવા માટે સરકાર તરફથી મળતી ગ્રાન્ટ પુરેપુરી ખર્ચી નથી. દલિત કામો માટે પાણીના સાધનો સુધારી તેમને પાણીની વધારે સગવડ મળે તે માટે સરકારે રૂ. ૧૦૦૦૦ ની ખાસ ગ્રાન્ટ આપી હતી. પણ વર્ષની અંખરે આ માટે આમાંથી ફક્ત રૂ. ૫,૫૦૦ જ ખર્ચવાયા હતા.

રેન્ડોંગ અને બીજી કમિટિઓ:—પંચમહાલ અને મુંબઈ ઉપનગર હાલ સિવાય બધી હાલ લોકલ બોર્ડોએ રેન્ડોંગ કમિટિની નીમણુંક કરી હતી. ફરફીક લોકલ બોર્ડોએ વડસા કમિટિઓ પણ નીમી હતી.

વીલેજ પંચાયત અને વીલેજ સેનીટરી કમિટિઓ:—વીલેજ પંચાયતોની સંખ્યા વધીને ૫૩ થી ૭૮ ની ધવા પામી છે, જ્યારે સેનીટરી કમિટિઓની સંખ્યા ૪૩ થી ધરીને ૩૮ ઘટી છે. હાલ અને પંચમહાલ હાલના હાલિયત અને ગાઉથર ગામોમાં સને ૧૯૩૩ ના આમ પંચાયતના કાયદાની કલમ ૩૭ મી મુજબ વીલેજ મેન્ચોની પણ સ્થાપના થઈ છે.

હિસાબ ઓડીટ:—લોકલ બોર્ડોની ઓડીટ નોટ્સમાં દર્શાવ મુજબનીજ ખામીઓ તરી આવે છે જેથી કે:—(૧) કામોની માપણી નોંધવા સંબંધી (૨) કામ પુર થવા બદલના સર્ટીફિકેટની ખામી (૩) ગેરન્યાયની રીતે મુસાફરી ભથ્થુ આપવા સંબંધી (૪) કામો માટે ખર્ચવાની રકમની મંજુરી અને બજેટમાં તે સંબંધી નિર્દેશની ખામી અને જ્યાં તે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું હોય ત્યાં તે ખાતમાં રાખવાની ખામી (૫) હેખરેખમાં ટીલ (૬) નોંધએ તે કરતાં વધારે માલની ખરીદી (૭) ટોરેના અગ્રાની રસીદની મોડી બરખાદ વિગેરે.

નીચે જણાવેલી ગંભીર ખામીઓનો પણ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

(૧) એક હાલ લોકલ બોર્ડના પ્રમુખે લોકલ ફંડના નાણા રોકવામાં ટીલ કરી રાખી અને તેથી તેને સને ૧૯૩૦ ના લોકલ ફંડ ઓડીટ એક્ટની કલમ ૧૧ મુજબ બોર્ડને વ્યાજની નુકસાની લારી આપવી પડી.

\* સરકારી રીપોર્ટમાં આવેલી આ ખબર ખોટી છે. મુંબઈ ઉપનગર હાલ બોર્ડ રેન્ડોંગ કમિટી નીમી હતી અને એની ફરફીક મીટિંગો થઈ હતી.—અધિપતિ.

(૨) ચાણા છઠ્ઠા લોકસ બોર્ડના ચીફ ઓફીસર એક તાલુકા લોકલ બોર્ડની રાહ પુરાંત ઓર્થોટી મેજીસી જેતાં તેમાં રૂ. ૧.૬૪૪-૧-૨ ની ખાત માલમ પડી. આ માટે તેને લગતા કારકુન ઉપર ફોજદારી રાઉં કામ ચલાવવામાં આવતાં તેને ૮ મહિનાની સજાત ફેરવી સજા અને રૂ. ૫૦૦ તો દંડ કરવામાં આવ્યો.

(૩) ચાણા છઠ્ઠામાં એક તાલુકા લોકલ બોર્ડના ઓવરસીયર એક ફવાની બાંધણીના મૂળ અંદાજમાં પાઠવથી ફેટલાક ફેરફાર કર્યા અને જીમ બે કામોમાં હલકા માત્ર વાપર્યો. આ માટે તાલુકા બોર્ડે એ સજા ફેરવી કે તેના તે વર્ગના પગારનો વધારો નહિ કરવો. આ સજા બહુજ ઓછી ગણાય.

આવક અને સાધનો :-પર્ષ દરમ્યાન બોર્ડની કુલ આવકમાં વધારો થયા પાંચો હતો; તે નીચે જણાવેલા સાધનોમાંની આવકના વધારાને આભારી છે.

સ્થાનિક કર :-નરેડો વારે પાણી પુર પાડવાથી અને લોકલ ફંડ સેસની ઉધરા-મણીથી આ આવકમાં સારો વધારો થયો હતો.

કેળવણી :-શી અને પ્રાથમિક કેળવણી માટેની સરકારી ગ્રાન્ટ દ્વારા આ સાધન વાટે આવતી આવકમાં કીક વધારો થયો હતો.

વૈદકીય :-આ સાધનની આવકમાં ખાસ વધારો કે ઘટાડો થયો નથી.

ગામડાઓમાં અપાતી વૈદકીય સહતમાં પ્રગતિ કરવી એ લોકલ બોર્ડની ખાસ ફરજ છે અને આનો આધાર મુખ્યત્વે કરીને સાર ફંડ એકઠું થાય તે ઉપર છે; માટે કોઈ પણ છઠ્ઠા બોર્ડે દવાખાનામાં ચતી સારવારની શી તરફ બેદરકાર રહેવું જોઈએ નહિ. અત્યંત ગરીબ વર્ગને તો આ સારવાર મફતજ આપવાની છે, પરંતુ જે લોકો ગદાદની સગવડ લઈ શકના હોય તેઓ જે બોર્ડના દવાખાનાનો લાભ લેવા માગે તો તેમની પાસે તો હરાવેલી શી લેવાવીજ જોઈએ.

સીવીલ કામો :-આમાં વધારો થવાના મુખ્ય કારણ આ બે છે. (૧) ચાણુ વ્યવહાર માટે સરકારની વધારાની ગ્રાન્ટ (૨) નાકા તેમજ હોટી કરની આવકમાંનો વધારો.

ખર્ચ :-આવકમાંથી દરવાજા ખર્ચનો પણ આ સાત વધારો થયો હતો જેની મુખ્ય વિગત આ પ્રમાણે છે.

વહીવટ :-આ ખર્ચમાં વધારો થવાનું કારણ ખાસ એકજ હતું અને તે માણસોના પગારમાં વધારો, રત્નના પગારનો ખર્ચ, મુસાફરી ભસ્મ અને રેંટાકમાં વધારાના માણસોનું રોકાણ.

કેળવણી :-આ ખર્ચમાં વધારો થવાના કારણો આ હતા. (૧) પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના પગારમાં જે કાપ મુકાતો હતો તે રદ થયો. (૨) નવી શાળાઓ ઉધારી. (૩) આથી

વધારે રૂઢાં રોકવો પડ્યો. (૪) પ્રાથમિક કેળવણી પેટે વધારાનો ખર્ચ. (૫) રૂઢાં બોર્ડોની આપવાના ફાળામાં વધારો કરવો પડ્યો.

**વૈદકીય :-** આ ખર્ચનો ઘટાડો બહુ નહોતો હોય ખાસ ધ્યાન આપવા લાયક નથી.

**સીવીલ કામો :-** વ્યવહાર માર્ગ, જાહેર મકાનો અને પાણીના સાધનો માટે વધારે ખર્ચ કરવો પડ્યો હોવાથી આ ખર્ચમાં વધારો થયો હતો.

**બાકી પુરાંત :-** ઘણી છુટ્ટા બોર્ડોની પુરાંત દરારેક પુરાંત કરતાં ઘણી વધારે માલમ પડી હતી જેના દર વર્ષની માફક આ કારણો હતાં (૧) છુટ્ટા રૂઢાં બોર્ડો અને તાલુકા લોકલ બોર્ડોની પુરાંતનો જથ્થો તેમજ ખીજ ડીપોઝીટ અને ખાતા (૨) લોકલ રૂઢાંની સેસની મોડી ઉધરામણી અને (૩) બજેટમાં નિર્દેશ કરેલા કામો કરવામાં દીઠ.

**સામાન્ય દીકા :-** એકંદરે બોર્ડોનો વહીવટ સંતોષકારક હતો અને ઘણીખરી બોર્ડોએ ગ્રામોદ્ધારની યોજના અંગે સરકારી અમલદારો-ખાસ કરીને મહેસુલ અને જાહેર આદામખાતાના અમલદારો-સાથે સારો સહકાર સાધ્યો હતો.

સરકારના ધ્યાનમાં આવ્યું છે કે ગ્રામ સુધારાની યોજના અંગે નવી ગ્રામ પંચાયતો દીક પ્રમાણમાં સ્થપાય છે, છતાં જે પંચાયતો છે તે બહુ સંતોષકારક કામ કરતી નથી; તોએ ભય અને ખેડા છુટ્ટાની કેટલીક પંચાયતોએ બહુ આશાજનક કામ આપ્યું છે અને ખીજ છુટ્ટાઓની પંચાયતો પણ તેમનો દાખલો લેશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે. દક્ષિત કોમો માટે જાહેર કૃષા ઉધાર મુકવાના કામમાં કાંઈ પણ પ્રગતિ માત્રમ પડતી નથી. આ સંબંધે ઉત્તર વિભાગના કમીસરે એવી દીકા કરી છે કે “એવું ખુલ્લું માલમ પડે છે કે ઘણીખરી જગ્યાએ આ પ્રયત્નો નીવેડો લાવવા માટે તો દક્ષિત કોમો માટે જુદા કુવાજ ખુલ્લા મુકવા પડશે.” ઘણીખરી છુટ્ટા બોર્ડો હજી બજેટમાં વર્ષ દરમ્યાન કરવાના બધા કામોનો સમાવેશ થવો જોઈએ અને બજેટમાં જણાવેલા બધા કામો વર્ષ દરમ્યાન થઈ જવા જોઈએ એ વિષયે સુધારો કરી શકી નથી.

• આ ખામી એ ઉપરથી પણ માલમ પડી આવે છે કે વર્ષ આખરે પુરાંતમાં ઘણો મોટો વધારો પડે છે એવું કારણ એટલુંજ છે કે બજેટમાં નિર્દેશ અંગેના બધા કામો તેઓ પુરા કરી શકતી નથી.

**ખાસ બાબતો :-** વર્ષ દરમ્યાન જ્યાં જરૂરી જણાય ત્યાં તાલુકા લોકલ બોર્ડો કાઢી નાંખવાની સરકારને પરવાનગી આપતો કાયદો પસાર થયો હતો; આને પરિણામે સન ૧૯૩૫ ના એપ્રિલની ૧ થી તારીખથી સુરત છુટ્ટાની બધી તાલુકા બોર્ડો કાઢી નાંખવામાં આવી છે.

ખીજે ખાસ ઉપયોગી કાયદો ધારાસભાએ તેની સને ૧૯૩૬ ની સપ્ટેમ્બર-એપ્રિલ-બરની બેઠકમાં ઘડ્યો હતો. આને પરિણામે છુટ્ટા અને તાલુકા લોકલ બોર્ડોની સુવૃદ્ધિનો

મતાધિકાર નવા બંધારણ હેઠળ મુંબઈ લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના મતાધિકાર જોટકોનું ચિત્રિત કરવામાં આવ્યો છે. આશા છે કે આ કાયદાને પરિણામે પંચાત અને દલિત કોમોને લોકજ્ઞ જોડમાં અત્યાર કરતાં હવે વધારે સતોત્કારક પ્રતિનિધિત્વ મળશે.

એક તાલમે દાખલો સરકારના ધ્યાનમાં એવો આવ્યો છે કે એક છઠ્ઠા જોડો કમીસ્તરની સલાહ વિરૂદ્ધ પોતાના એલેક્ઝેન્ડ્રીયરન પોતાની ફરજ દરમિયાન અપ્રમાણિક દરેલો સાબિત થયા છતાં બહુજ આછી શિક્ષા કરી. કેટલીક જોડો પોતાની જાહેર લોકો પ્રત્યેની જવાબદારી હજી સુધી સમજી શકી નથી તે બિગે આ દાખલો દાખલો છે. જો કોઈ સ્થાનિક સંસ્થા પોતાના નોકર પર્મમાંથી કેટલી અપ્રમાણિકતા નીલાવી લે તો તે જાહેર લોકોના દિનની વિરૂદ્ધ કામ કરે છે એવો સરકારનો મત છે; કેમકે લોકો સ્થાનિક સંસ્થાને જો નાણા આપે છે તે એવી આશાએ આપે છે કે તેમના નાણાનો તે સંસ્થા દુરુપયોગ વડીવટ કરશે.

કેટલીક છઠ્ઠા લોકજ્ઞ જોડોના અગ્રણી, ઉપગ્રમણા અને અધિકારીઓએ બહુ સારી રીતે કામ કર્યું છે એવી જો કમીસ્તર અને કેટલાક કલેક્ટરોની ઉચિત છે તેની સરકાર સતોત્કારક રીતે ગોષ્ઠ લે છે.

ટેલીફોન નંબર ૨૭૭૬૬

ધી ઈમ્પીરીઅલ ટયુબ ઍન્ડ હાઈવેર માર્ટ

મ્યુનિસિપલ, પી. ડબલ્યુ. ડી. ઍન્ડ રેલ્વે કોન્ટ્રાક્ટર્સ.

૧૩૨, નાગરવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૩.

જેલ્લે. પાણીની પાઇપો. ફીટીંગ્સ, કોક્સ, અને વાલ્વ. લોખંડની તથા સ્ટીમની પાઇપો અને ફીટીંગ્સ, આગ અને વાડીઓમાં કામ લાગે એવી કેનવાલ્સ અને રમરની તુલો અને તેના ફીટીંગ્સ, નેતરની બારકીટો, કુહાડીઓ, પાવડા અને તેના હાથો. કોમ્પાર અને ધમેલા, મનીલા અને તારના હોરડાંઓ, ચેપ અને દુર્ગંધનાશક પ્રવાહી કવાઓ અને પાવડો, દરેક જાતના રંગ અને તેલો, હાઈલેન્ડી ઓઈલ્સ અને લોખંડનો દરેક જાતનો સામાન વિગેરેના

સીધા આયાત કરનાર અને સ્ટોકીસ્ટ

હરીદારમાં હિતરે એવા હાથ, ચિંથારાપાત્ર અને વ્યવસ્થિત કામ

એકવાર જોઈર આપવા બંધામણ છે.

હમારું છાપેલું પ્રાઈલીસ્ટ મંગાવો.

# લોકલ સેલ્ફ ગવર્નમેન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ

સરકારી પ્રગટ થતું

## સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

(પ્રેમાશિક)

તંત્રી :—ચૂનીલાલ ડી. બરફીયાલા, એમ. એ., એસ.એચ. બી.

મહતંત્રી :—પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઈ બી. એ., એસ. ડી. સી. ડી.

વર્ષ ૩, અંક ૪]

જુલાઈ ૧૯૩૭.

[ક્રમાંક ૨૨

### વિષયાનુક્રમશિકા

પાનું

ઉત્તર વિભાગની સ્થાનિક સંસ્થાઓનો ચહીવટ	
તેમાં સરકારી ઑડીટ ખાતાએ કરેલી ખામીઓ	૩૩૧
ઉત્તર વિભાગની મ્યુનિસિપાલિટીઓનો આદેવાલ	
સને ૧૯૩૫-૩૬	૩૩૬
કસ્ટોડી કોરપોરેશનનો ચહીવટ	૩૪૬
મ્યુનિસિપલ પેટ્રો-કાયદા સંબંધી મુખ્ય હાથ કોટનો અગત્યનો કાયદો	૩૪૮
ડીસ્ટ્રિક્ટ લોકલ બોર્ડના પ્રમુખની ચૂંટણી સંબંધી	
એક અગત્યનો ચુકાદો	૩૪૯
વડોદરા રાજ્યની મ્યુનિસિપાલિટીઓ	૩૫૧
લોકલ બોર્ડ, આમ પંચાયત, મ્યુનિસિપલ બરો અને ડીસ્ટ્રિક્ટ મ્યુનિસિપલ	
કાયદાની રૂએ થયેલી નીમણુંકો અને ચુટણીઓ	
તા. ૧૩-૫-૧૯૩૭ થી તા. ૨૯-૭-૧૯૩૭ સુધી	૩૬૧
જાપાનની કેળવણીનું ધ્યેય-નીતિમય જીવન	૩૬૫
પ્રકીર્ણ	૩૬૭
પુનામાં આમ પંચાયતના એકેડેમીના શિક્ષણ વર્ગ	૩૬૮



મુંબઈ સરકારના સ્થાનિક સ્વચ્છતા ખાતાના પ્રધાન  
 નામદાર લક્ષ્મણરાવ આદ્યરાય પાટીલ,  
 બી.એ. એલ.એમ્. બી.

(૨) વૉરંટ બળવવામાં અને કાયદા મુજબના સખન પગલા લેવામાં ઉણુપ. જ મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં કેટલાક સભ્યો પાસેજ મંગણુની બાકી નીકળતી હતી અને (જ) બે મ્યુનિસિપાલિટીઓએ એવા સભ્યો ઉપર ખાત્ર નોટીસ પણ કાઢી ન હતી.

(ક) બેશ હાજરાની એક મ્યુનિસિપાલિટીમાં ૧૯૩૪-૩૫ના આખા વર્ષમાં કરનું છેવટનું લીસ્ટ તૈયાર થયું ન હતું, કેમકે કેટલીક અપીલોનો નિર્ણય ૧૯૩૫ના ઑગસ્ટમાં કરવામાં આવ્યો હતો અને ૨૪૮ વૉરંટ કાઢવામાં આવ્યા છતાં ફક્ત ૭૦ જાણ પાસેથીજ પૈસા વસુલ કરવામાં આવ્યા હતા, બ્યારે બીજા વૉરંટો બળવવામાંજ આવ્યા ન હતા. વળી સન ૧૯૩૪ના માર્ચની ૩૧મી તારીખે કરની બાકીની રકમ રૂ. ૨૦,૫૩ની પડતી હતી તે તા. ૩૧મી માર્ચ ૧૯૩૫ને મેજ વધીને રૂ. ૪,૩૨૦ થવા પામી હતી.

(ક) સુરત હાજરાની એક મ્યુનિસિપાલિટીમાં આ પ્રમાણે બનાવ બનવા પામ્યો હતો.

ખુશી જમીન સાથેનો એક બગીચો એક મ્યુનિસિપલ સભ્યે એક જાણ પાસેથી લેવાતો લીધો, અને તેણે સન ૧૯૩૩ના સપ્ટેમ્બરની ૨૧મી તારીખે એવો રીપોર્ટ કર્યો કે સન ૧૯૩૧-૩૨ મુધી કર અસત્ત માલિક પાસેથી લેવાનો હતો અને ત્યાર પછી તે તેની પાસેથી લેવાનો હતો. આ પ્રમાણે કર નહિ ઉપરાવનાં મ્યુનિસિપાલિટીએ મુજ માલિક પાસે નીકળતી રૂ. ૩૯-૯-૦ ની રકમ માંડી વાળી, અને જમીન ખુશી હતી એ કારણને આધારે ખરીદનાર સભ્ય પાસે કર માંગ્યો નહિ. મુજ માલિક પાસે આવડતા બધા વખત મુધી રા માટે બાકી પાડવામાં આવી અને બે જમીન ખુશી હતી તે ખરીદનાર સભ્ય સન ૧૯૩૨-૩૩ થી કર આપવા માટે રા માટે તૈયાર થવા એ બાબત તપાસ આવે છે.

(ક) એક મ્યુનિસિપાલિટીએ દોઢ વર્ષમાં વરવેરો, લાઇસન્સ ફી અને વાહન કરના હિસાબે રૂ. ૧,૪૬,૭૪૫ વધુત નહિ થાય એવી રકમ તરીકે લખી વાઝ્યા હતા, અને આ બોટ મ્યુનિસિપાલિટીની આવકના પ્રમાણ બહારની હતી. (જ) આ રકમો મેળવવા જરૂરી પગલા લીધા હતા કે કેમ (ક) અને લીધા હોય નો તેનું શું થયું તે બાબત કમીશનરને રીપોર્ટ કરવા બોર્ડને સુચવવામાં આવ્યું છે.

### (૩) સરકારી હુકમોનો ભંગ.

(અ) મેજ અને કમરો દૂર કરવા માટે જે ખાસ પગલા લેવામાં આવે તેનો અધો ખર્ચ રેપ્રેસેન્ટેટિવ સેનીટરી સેસમાંથી કરવો. આ નિયમનો ચાર મ્યુનિસિપાલિટીઓ અને ૧ નોટીફાઇડ એરીયા કમિટિએ ભંગ કર્યો હતો.

(ક) જે લોકો રેપ્રેસેન્ટેટિવ સેનીટરી સેસ લાગતા હોય તેઓએ ઘેરે ઘેરે જાવજાવ સેનીટરી સેસ ભરવો જોઈએ. આ નિયમનો ભંગ એક મ્યુનિસિપાલિટીએ કર્યો હતો.

(ક) પાંચ મ્યુનિસિપાલિટીઓએ બીચ ટ્રેક્સ અને ટેલ મારફત આવની આવક રસ્તા ઉપરના ખર્ચ અંગે ગાપરી ન હતી.

(ઢ) સરકારના દ્વારા વિરૂદ્ધ અને ભંડારગમાં ઓરીટ તરફથી સ્થળ મળવા છતાં એક મ્યુનિસિપાલિટી પબ્લીક વર્ક્સ, કલેક્શન ડીપાર્ટમેન્ટ (Collection Department) અને નાકા રીપેર વિગેરે આગળ ઉપર થતા સામાન્ય ખર્ચ પશુ રસ્તા ખર્ચ (Road Fund) ખાતે ઉધારે છે.

(ઙ) એક મ્યુનિસિપાલિટીએ પાણી ખાતુ અને ચર યોજના અંગેના દિસાજ સરકારે નક્કી કરેલી રીત મુજબ જોડવા ન હતા તેમજ તેમાં જણાવેલા આંકડા બરાબર મળતા પશુ ન હતા. આથી પહેલી બચત વિગે છેવટની કાંઈ પણ વ્યવસ્થા કરી ન હતી, અને રોડ ખાતાનો દિસાજ કુચરવામાં આવેલી રીતે મુજબ રાખ્યો ન હતો. પુનાના કન્સ્ટ્રક્શન પબ્લીક હેલ્થ એન્જનીઅરે રૂ. ૧૨,૬૪૭ ડેપ્રીસીએશન ચાર્જીસ (depreciation charges) તરીકે નક્કી કર્યા હતા, ત્યારે બોર્ડે ફક્ત રૂ. ૪૦૦૦ ડેપ્રીસીએશન ખાતે જુદા કાઢ્યા હતા. બોર્ડે કન્સલ્ટીંગ પબ્લીક હેલ્થ એન્જનીઅરે નક્કી કરેલી આખી રકમ ડેપ્રીસીએશન ખાતે કેમ ન ઠાકી તેનો જવાબ માંજવામાં આવ્યો છે. 'પીલ્ગ્રીમ ફંડ' pilgrim fundની જગરથ બેઝનસમાં બચત કરવામાં આવી ન હતી અને આખગલી ઓરીટ નોટ્સમાં મુજબ કર્યા છતાં 'પીલ્ગ્રીમ ફંડ'માંથી સરકારે નક્કી કરેલ આનાવારી કરતાં વધુ ખર્ચ કર્યા કરવામાં આવતો માલમ પડ્યો હતો.

#### (ઠ) કાયદાના કાલુનો અને નિયમોનો ભંગ.

(મ) સરકારનો ખાસ ફરજ હોવા છતાં અને કરનું લીસ્ટ તૈયાર કરવામાં લીધે ચલાવી કરની આવકમાં ધોરકા સામે તે સમયેને જોનાને લેખમદાર ગણવામાં આવેલા હોવા છતાં એક જુદા મ્યુનિસિપાલિટીએ લીસ્ટીકટ મ્યુનિસિપલ એક્ટની કલમ ૬૭ અને મ્યુનિસિપલ બ્રૉઝ એક્ટની કલમ ૮૪ મુજબના કરના લીસ્ટ વખતસર તૈયાર કર્યા ન હતા. વળી મ્યુનિસિપલ બ્રૉઝ એક્ટની કલમ ૮૪ (૧) મુજબ ચાર વર્ષે તે લીસ્ટ ફરી તપાસી તેમાં સુધારા વધારા કરવા લેખએ, છતાં આ મ્યુનિસિપાલિટીએ વર્ષો થયાં આ લીસ્ટ ફરી તપાસ્યું નથી.

(વ) એક મ્યુનિસિપાલિટીએ જુદા એક્ટીક્યુવીવ એન્જનીઅરની સલાહથી એક તમાવમાંનું મંદુ પાણી આલુગાલુની જમીનને નુકસાન પહોંચાડતું હતું તેથી તે ખાખી કરવાનું નક્કી કર્યું. તેના માલિકેએ મ્યુનિસિપાલિટી ઉપર ફરિયાદ માંડી. આ તકરારનો અંત એવી રીતે લાવવામાં આવ્યો કે મ્યુનિસિપાલિટીએ માલિકને રૂ. ૧૦૧-૨ ફરીઆહતા ખર્ચ અંગે અને રૂ. ૫૮૭ બદલાના આપવા. આ જમીનો મ્યુનિસિપાલિટીની હદ બદલારની હતી. એટલે સન ૧૯૦૧ના લીસ્ટીકટ મ્યુનિસિપલ એક્ટની કલમ ૫૨ (અ) (૨) પ્રમાણે ઉત્તર વિભાગના કમીશનરની રજા સિવાય આ ખર્ચ કરવો લેખતો ન હતો.



(ક) એક મ્યુનિસિપાલિટીને કરના દર માટે તેણે દરેકી મીટકતની આંકણીમાં ૧૨૬ મીટકતની આંકણી ઓછી હોવા સમયે પાછળથી તેમાં વધારો કરવો પડ્યો હતો. આમાંની ૧૧ મીટકત મ્યુનિસિપલ સમ્યોની માલિકીની હતી. આ હકીકત યોગ્ય પગલા માટે કમીશનરની જાણમાં લાવવામાં આવી છે.

(હ) એક મ્યુનિસિપાલિટીએ પુરાંત એવેન્સ નદિ હોવાથી ટ્રસ્ટ ફંડના રા. ૫૦,૨૬૮ મ્યુનિસિપલ અને રાહેર રમના માટે વાપર્વા હતા.

(પ) કર ભરનારાઓના હિત તરફ એડરકારી અને તેથી થએલું નુકસાન.

(જ) એક મ્યુનિસિપલ બોર્ડે જમરોની વ્યવસ્થા માટે એક ખાસ નીમેટી કમિટિને વાર્ષિક રા. ૫૦ સુધીના ભાડાથી લાંબી મુદત માટે એક જમીનનો ટુકડો લેવા સત્તા આપી. આ પ્રમાણે નદિ કંચાં બોર્ડે એજ કમિટિના બે સમ્યો જેઓ ત્યાંની પાંચરાપોગના વડીવટદાર હતા તેમની પાસેથી પાંચરાપોગની માલિકીનું મકાન રા. ૧૨૦ના ભાડાથી એક વર્ષ માટે ભાડે રાખ્યું. વ્યાપારી વર્ગ તરફથી દુકાનો માટે બીલકુલ માંગણી આવી નહિ એટલે બોર્ડને બાકીની મુદત માટે આ મકાન રા. ૭૫ના વાર્ષિક ભાડાથી પેટાભાડે આપવું પડ્યું અને આમ થતાં રા. ૪૫ની ખોટ વેઠવી પડી.

(ઘ) એક મ્યુનિસિપાલિટીએ રા. ૩૧૪-૧૫૦૦નો ખર્ચ કરી ધરવેરાની નવેસરથી આકારણી કરાવી અને પછી ધરોની કીમત આંકવામાં ભૂલ થઇ છે એમ જણાવી તે પડતી મુકી.

(ક) લુલ્હા લુલ્હા મ્યુનિસિપલ વેરા અને માંગણા ભરવાની માલિકીની જવાબદારી સંબંધી નિવમો નહિ ધડવા માટે એક મ્યુનિસિપાલિટીને દર વર્ષે મોટી રકમ માંડી વાળવાની ફરજ પડે છે.

(હ) એક મ્યુનિસિપાલિટી મ્યુનિસિપલ ખર્ચે કેટલીક ખાનગી શેરીઓમાં જતી સગાવે છે. ભૂતકાળમાં વખતો વખત આ પ્રમાણે નહિ કરવા નિર્દેશ કરવામાં આવ્યા હતાં આ રીત બંધ કરવા માટે તેણે કાંઈ પણ પગલા લીધા નથી.

(ઘ) એક જમીનની માલિકી અને તેના ઉપર નિશાળનું મકાન બાંધી શકાય એમ છે કે કેમ તે સંબંધી નિર્ણય થતો હોય તે દરમ્યાનજ એક મ્યુનિસિપાલિટીએ તે જમીનપર શાળાનું મકાન બાંધવાનું નક્કી કરી દીધું અને પાંચે નાંખતા માટે રા. ૩૫૨નો ખર્ચ કર્યો. ત્યાર બાદ કલેક્ટરે પ્રમુખને કામ આગળ ચાલતું અટકાવાની મનાઇ કરી. આ ઉપરથી કામ માટે અપાવેલો કોન્ટ્રાક્ટ રદ કરવા પડ્યો. લોકલ કંડ ઓડીટ એક્ટની કલમ ૧૦ (ધ) મુજબ સરચાર્જ માટે વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.

(ક) (૧) એક મોટી મ્યુનિસિપાલિટીના લાઈટ ઈન્સ્પેક્ટરે સન ૧૯૩૨ના મે મહિનામાં ટ્રિપોર્ટ કર્યો કે ત્યાંની કલેક્ટરીક લાઈટ કુંપનીએ શરત પ્રમાણે માંભક્ષા બદલ્યા ન હતા અને એ મુજબ કોન્ટ્રાક્ટની શરતોનો ભંગ કર્યો હતો. ત્યાંના સમય સુધી તકરાર ચાલ્યા પછી કોન્ટ્રાક્ટની નવી શરતો કરી તકરારનો નિવેડો લાવવામાં આવ્યો. મ્યુનિસિપાલિટીએ આ કામમાં કુંપનીને જે વધારે પેસા આપ્યા છે તેનો અંદાજ લગભગ રૂ. ૨૬૪૦ જેટલો થવા જાય છે અને તે કુંપની પાસેથી પાછા મેળવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે.

(૨) એજ મ્યુનિસિપાલિટીની રેડીયો કમિટિએ પોતાની મેજેજ એટલે કે સીડ્ આર્શીસર અગર એ-જનીઅરની માંભણી સિવાય અને ડ્રાઇપણ જતની જરૂરીયાત વગર રૂ. ૫૦૦૦ સુધીના રકના બનાવવા માટે વપરાશના પત્રો બરીદવાની સીડ્ આર્શીસરને સત્તા આપી. આ પ્રમાણે એક જથ્થે પત્રો બરીદવાના નિર્ણયથી માઝ લાગના રૂ. ૮૦ ઉપરાંત મ્યુનિસિપાલિટીને રૂ. ૨૨૭-૧૫ના વધારે ખર્ચમાં ઉતરતુ પડ્યું છે.

(૩) એક મ્યુનિસિપાલિટીએ મેયુ દર કરવા માટે બગદ અને માઝ પુરા પાડવા માટે નીચે જણાવેલા બે ટેન્ડરમાંથી મેયો ટેન્ડર પસંદ કર્યો.

	બગદ બેડી	બે બગદના માઝ
	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.
પેલેસો કોન્ટ્રાક્ટર	૧- ૨-૦	૧-૧૪-૦
બીએ કોન્ટ્રાક્ટર	૦-૧૪-૦	૧- ૭-૦

બીએ કોન્ટ્રાક્ટરે આગલા વર્ષોમાં સંતોષકારક કામ આપવા છતાં મ્યુનિસિપાલિટીએ મેયો ટેન્ડર પસંદ કર્યો. કલેક્ટરે આ માટે કરેલ માંભું એટલે બોર્ડે પેતાની જલ માટે દિલગીરી દર્શાવી. મ્યુનિસિપાલિટીના આ વર્તનથી રૂ. ૭૯૧-૧૧-૦નો વધારે ખર્ચ થયો. આ નુકસાની થવાનું કારણ જે મેયો ટેન્ડરની પસંદગી છે. તે માટે જે સમ્યો જવાબદાર હોય તેમની પાસે આ ખોટ બરી લેવાનું સુચવવામાં આવ્યું છે.

(૪) એક તાલુકા લોકલ બોર્ડની દરુમતમાંના એક ગામમાંના એક મંડળના સેક્રેટરીએ તે ગામના એક કુવાના બોર્ડિંગ કામ માટે જે ખર્ચ થાય તેનો ૧/૩ ભાગ જેટલો આપવાનું કબજ કર્યું. બોર્ડ, આ કાલો મળ્યા પહેલાંજ આ કામ માટે રૂ. ૭૦૪-૪-૦ નો ખર્ચ કરી નાંખ્યો. મંડળના સેક્રેટરીએ પેલે કબજ કરેલો ફાળો નાંદિ આપ્યો અને બોર્ડે સદરદુ સેક્રેટરીને તેની કબજાવતની માદ દેવગવતો એક કામજી લખવા સિવાય કંઈ પણ પગલા લીધા નહિ.

(૫) એક તાલુકા લોકલ બોર્ડ વારંવારની ટીકા છતાં કોન્ટ્રાક્ટની શરતોમાંથી વાંખતની શરત બરાબર પગાવતી નથી; આનું પરિણામ એ આવ્યું છે કે એક રસ્તાના કામમાં એને રૂ. ૫૦ની ખોટ ભોગવવી પડી છે.

## (૬) જાહેર કામોના ખર્ચમાં અવ્યવસ્થા.

ઘોઠાં અવવાદો સિવાય હમતમ બધી સ્થાનિક સંસ્થાઓના જાહેર કામો સંબંધીના વિસ્તાર અવ્યવસ્થિત હતા. ખાસ કરીને નીચે જણાવેલી ખામીઓ તેમાં ખાસ તરી આવતી હતી.

(૧) કામો ચોક્કસ ખાત્ર અને અંદાજ દિવાલ કરવામાં આવ્યા હતા.

(૨) માપણી બરાબર નોંધવામાં આવી ન હતી, અને ફેટલીક સંસ્થાઓમાં તે માપણીની નોંધ થુક પણ રાખવામાં આવી ન હતી.

(૩) દરેની માટી તૈયાર કરી તે ઉપર બોર્ડોની મંજૂરી મેળવવામાં આવી ન હતી.

(૪) માત્રના વિસ્તાર ક્યાં તે રાખવામાં આવ્યા ન હતા; અને ત્યાં રખાયા હતા ત્યાં તે બરાબર લખાયા ન હતા.

(૫) એક બીજાની હરીફાઈમાં ઉતરે એવી રીતે ટેન્ડરો માંગવામાં આવ્યા ન હતા, અને ત્યાં માંગવામાં આવ્યા હતા ત્યાં લગભગ ટેન્ડરો ફરીકારવામાં આવ્યા ન હતા, તેમજ તે માટેના કારણો પણ દર્શાવાયા ન હતા.

(૬) કામના ખર્ચ ઉપર પડેલેથી છેને સુધી બરાબર નજર રહે એવી રીતે તેના રજીસ્ટર રાખવામાં આવ્યા ન હતા.

(૭) ખાતાવાર કામ થયું હોય ત્યાં તેની બરાબર વિગત રાખવામાં આવી ન હતી.

(૮) કામ માટેના કોન્ટ્રાક્ટ કાપડા મુજબના થયા ન હતા.

(અ) એક મુનિસિપાલિટીમાં મેટલ (metal) દરેકના વિસ્તાર બેરકારપણે રખાયા હતા. જો કે સન ૧૯૩૪ના જુલાઈની ૧૩મી તારીખના સેક્રેટરીના રિપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે નદી કિનારા ઉપરની મેટલ ધમધમ ગઈ હતી છતાં દરેકના વિસ્તારમાં થયેલા આંકડા જૂથથી વધારે લખાયાલા માત્રમ પડ્યા હતા.

(બ) વાડીમાં જણાવેલા દરો, અંદાજમાં જણાવેલા દરો સાથે સરખાવતા તેમાં ભોટા દર માત્રમ પડ્યો હતો. કેમકે અંદાજમાં જણાવેલા દર નકામા વધારે માત્રમ પડ્યા હતા. પગલીક વર્કસના અધિકારીઓની ગવરીઓમાંની અને માપણીની નોંધણીમાં જણાવેલી તારીખો મળતી ન હતી.

(ક) એક જાહેરાતો એક એક કોન્ટ્રાક્ટર જોડે કરેલા કરાર મુજબ કોન્ટ્રાક્ટરે એક પૂલ બાંધવાનું કામ ૧૯૩૪ ના જુનની આખર સુધીમાં પૂરું કરવાનું હતું; પણ એકે દરમ્યાન કે કોન્ટ્રાક્ટર દરમ્યાન પ્રમાણે કામ કરતો નહોતો. જાહેરાતો એકઠીકપુરી થઈ જતાં તેની સન ૧૯૩૪ ના એપ્રિલની ૨ જ તારીખની મરપેક્ષન નોંધમાં રિપોર્ટ કર્યો હતો કે કામ બહુ ધીમું ચાલતું હતું અને કામ જલદી પૂરું થાય તે માટે કાંઈક કરે

પણ લેવાનું જોઈએ. ત્યારબાદ બોર્ડે કામ પુર કરવાનું કામ રેન્ડીંગ કમિટિને સોંપ્યું. રેન્ડીંગ કમિટિએ એજ કોન્ટ્રાક્ટરને છુટક કામ માટે રોક્યો અને તેમાં પણ તેનું કામ અસંતોષ-કારક માન્ય પડ્યું. આનું પરિણામ એ આનંદ કે બોર્ડે લગભગ રૂ. ૧૦૦૦૦૦ની ખોટમાં મુકાઈ. આ ખોટ સદરદુ કોન્ટ્રાક્ટર અગર તેના જમીન પાસે વસુલ લેવાનું નહીં થયું છે.

(૭) નાણાની ઉત્થાપત, હુરપયોગ અને માંગણાથી બોર્ડી રકમનો સ્વીકાર.

(જ) એક મ્યુનિસિપાલિટીના વેરા ઉત્થાપનાર કારકુને રસીદ વગર નાણા ઉત્થાપીને અને એક જાતની રસીદ બીજી જાતની રસીદ માટે આપીને સન ૧૯૩૫ ના ડીસેમ્બર અને સન ૧૯૩૬ ના જાન્યુઆરી મહિનામાં રૂ. ૧૨૬-૧૨-૦ જેટલા મ્યુનિસિપલ નાણા ઉત્થાપત કર્યાં. આ રકમ હવે ભરી દેવામાં આવી છે અને આ કારકુન સામે કાયદેસર પગલા લેવા માટે મ્યુનિસિપાલિટીને મુશ્કેલીમાં આનંદ છે.

(ઝ) એક મ્યુનિસિપાલિટીની ટર્મીનલ ટેક્સ રમીદ શુકના રોકેનો હિસાબ તપાસતાં એક રસીદ શુક બોવાયલી માલમ પડી હતી, અને તે સંબંધી તપાસ કરતાં માલમ પડ્યું હતું કે તે વિષય સંબંધી એક દંગામી ટર્મીનલ ટેક્સ કારકુને કરેલા ગોટાળા બાબત સીફ ઓફીસર તપાસ ચલાવતા હતા. સન ૧૯૩૪ ના ડીસેમ્બરની ૧૨ મી તારીખે ટેક્સ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટે એલે રિપોર્ટ કર્યો હતો કે જ્યારે બે મુજ રસીદો એક એક રૂપીઆ માટે અપામ હતી, ત્યારે અપીલ રસીદો ઉપર અનુક્રમે ફક્ત બે અને ચાર આના લખાયા હતા, અને મ્યુનિસિપાલિટીમાં આજ રકમે ભરતામાં આવી હતી. આ માટે નાકા કારકુન ઉપર કામ આપ્યું હતું. અને નેતે એક દિવસની ફે અને ૫૦ રૂપીઆના દંડની, અને દંડ નહિ ભરે તો વધુ બે મહિનાની સજા થઈ હતી. આ બાબત બોર્ડને તેમજ લોકલ ફંડ એકાઉન્ટસ એકઝામીનરને જણાવવામાં આવી ન હતી.

(ક) એક ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડના સીફ ઓફીસરે એક તાલુકા લોકલ બોર્ડની રાંક પુરાંત સન ૧૯૩૫ ના ઓગસ્ટની ૫ મી તારીખે ઓર્થોટી મેળવી બેતાં તેમાં રૂ. ૧૬૪૪-૧-૨ ની ઘટ માલમ પડી હતી. સીફ ઓફીસરે પોલીસમાં ફરીઆદ કરવાથી પોલીસે તે સંબંધી જપાબદાર કારકુન ઉપર ફરીઆદ માંડી. કારકુનને ૧૮ મહિનાની સખત કેદ અને રૂ. ૫૦૦ ના દંડની સજા થઈ હતી.

(દ) એક તાલુકા લોકલ બોર્ડની હકુમતના એક ગામના દોરના ડબ્બાનો ઉપરી સન ૧૯૨૭-૨૮ થી દોરના ડબ્બાના પૈસા ઉત્થાપત કરેલો હતો. ૧૩ તુ છેક સન ૧૯૩૩ ના જાન્યુઆરીની ૧૧ મી તારીખ સુધી બોર્ડને આ વાતની ખબર પડી નહિ. ડબ્બાનો ઉપરીએ જાગૃતતા એકલાનાજ ચાર્જે જે દોર પુર્વા હતા તેનાજ દેખીતી રીતે રૂ. ૫૦ ઉત્થાપન કર્યા હતા. બોર્ડે સદરદુ ચાખસ પાસે રૂ. ૧૨૦ જાહેરના મેળવવા નિર્ણય કર્યો પણ સાખીતી નહિ હોવાને કારણે તેના ઉપર કાયદેસર પગલા લેવા માંડી વાન્યું. આ નિર્ણય ફેરવવા અને ડબ્બાના ઉપરી ઉપર કાયદેસર પગલા લેવા બોર્ડને મુશ્કેલીમાં આનંદ છે.

આ ઉપરાંત સન ૧૯૩૪-૩૫ ના હિસાબમાં નીચે પ્રમાણે જણાવેલી નાની નાની રકમો ઉચાપત થયેલી માત્રમ પડી હતી.

(અ) એક મ્યુનિસિપાલિટીના ચીફ સેનીટરી ઇન્સ્પેક્ટર અને લાઇટ ઇન્સ્પેક્ટરે, સેનીટરી ખાતાના હિસાબ ઉપર દેખરેખ નહિ રખાવી હોવાથી રૂા. ૧૨૯-૩-૬ ની રકમ ઉચાપત કરી હતી. આ બન્ને ઉપર કાયદેસર પગલા લેવા વિચાર ચાલે છે.

(ક) એક મ્યુનિસિપાલિટીના ઉધકામણી ખાતાના પડાવાળાએ અમુક રકમ ઉચાપત કરી હતી. પડાવાળાને ફક્ત એક જ રૂપીઆ દંડ કંડવામાં આવ્યો હતો.

(ક) એક તાલુકા લોકલ બોર્ડના મુકાદમને ઓફીસ કારકુને મલુદોને સુધારી આપ્યા વિના આપ્યા તેમાંથી તેણે રૂા. ૧૨-૧-૦ ઉચાપત કર્યાં હતા. મુકાદમ પાસે આ રકમ પાછી મેળવી હતી, અને મુકાદમને નોકરીમાંથી બરતરફ કર્યાં હતા.

(દ) (૧) એક મ્યુનિસિપાલિટીના લંબાગી ટર્મીનલ ટેક્સ કારકુને બેટરી દરજી આપીને રૂા. ૧-૧૦ ની રકમ ઉચાપત કરી હતી. ચીફ ઓફીસર તે બાબતમાં તપાસ ચલાવતા હતા, પણ તેની લોકલ ફંડ ઓફીસ એકત્રીકરણને માલિમી આપી ન હતી.

(૨) એલ મ્યુનિસિપાલિટીમાં એક ઠર લરનારને બે વાર ઠર લરવાથી તેણે પહેલી વખત લરેલો ઠર\* જે નાકા કારકુને ઉચાપત કર્યો હતો તે માટે રીફંડ માંગ્યું. આ સંબંધમાં નાકા કારકુને એક દિવસની કેદ અને ૫૦ રૂપીઆ દંડની સજા થઇ હતી.

(૩) એક મ્યુનિસિપાલિટીના દરોગાએ ૧૧ મી જન્યુઆરી ૧૯૩૫ ને રાજ રૂા. ૫-૨-૦ ની ઉધરાવેલી રકમ તા. ૧૫ મી માર્ચ ૧૯૩૫ સુધી મ્યુનિસિપાલિટીમાં જમ્મે કરાવી ન હતી. આ બાબત તપાસ ચાલુ છે.

### રકૂલ બોર્ડ હિસાબમાં અવ્યવસ્થા.

એક છઠ્ઠા રકૂલ બોર્ડના હિસાબમાં નીચે મુજબની ગેરવ્યવસ્થા માત્રમ પડી હતી.

(૧) પગાર કરવા માટે રજુ થયેલા બીજો ઉપર જોઇતી દેખરેખનો અભાવ.

(૨) મુસાફરી ભથ્થા અંગે વધારે રકમ અપાઇ.

(૩) બજેટમાં નક્કી થયા કરતાં અમુક ખાખતોમાં વધારે ખર્ચ, અને મંજૂર નહિ થયેલી વિગતો ઉપર કરવામાં આવેલો ખર્ચ.

(૪) કેટલાક માસની ખરીદી માટે ટેન્ડર માંગવામાં આવ્યા નહતાં અને જે ટેન્ડર માંગવામાં આવ્યા હતાં તે બોર્ડની મંજૂરી મળશે એમ ધારી તેમને બહાલી આપવામાં આવી હતી.

\* આ રકમના લોકલ બોર્ડના મળ્યા નથી.

પાણી વેરા:-આ આવકમાં પાણી વગરના માલમ પડેલા હોના અને આ વાટાઠા માટે મુખ્યત્વે કરીને જવાબદાર અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી છે.

મ્યુનિસિપલ મિલકતમાંથી આવતી આવક:-આ આવકમાં લગભગ રૂ. ૨૭૦૦૦ જેટલી ખોટ પડી છે.

સામાન્ય અને ખાસ કામો માટે માન્ટ અને ફાળો:-આમાં મુખ્યત્વે કરીને સરકાર તરફથી હેલ્થ ઓફીસર અને સેનીટરી ઇન્સ્પેક્ટરો રાખવા માટે તેમજ વેદકીય અને ફળવણી માટે મળતી મ્યુનિસિપાલિટીઓને મળતી માન્ટનો સમાવેશ થાય છે. આ આવકમાં આ વર્ષે રૂ. ૮૬૦૦૦ની ખોટ હતી.

વસ્તીમાંથી માથા દીઠ ટંક અને આવક:-જ્યાં વર્ગ અને આ વર્ગની આવકની સરખામણી નીચે મુજબ છે.

માથા દીઠ ટંક		માથા દીઠ આવક	
૧૯૩૪-૩૫	૧૯૩૫-૩૬	૧૯૩૪-૩૫	૧૯૩૫-૩૬
રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.
૭-૫-૮	૭-૨-૧૦	૮-૧૩-૬	૮-૧૧-૧

આગલા વર્ષોની વેરા વિગેરેની બાકી:-જેટલીક મ્યુનિસિપાલિટીઓનું વેરા ઉપરાવવાનું કામ બહુજ અસંતોષકારક છે. ખોટો બાજો આનું કારણ આગલી બાકી ઉપરાવવા માટે કાયદાએ જે કડક પગલા પુરા પાડ્યા છે તે વિધેયોની ઘણી ખરી મ્યુનિસિપાલિટીઓ નામરહી બતાવે છે તે, તેમજ કારોબારી અને વેરા ઉપરાવનાર નોકરોની બીનકુશળતા છે. મ્યુનિસિપલ વેરા ધણી ચટી ગયા છે તે બોલા કરવા તેમજ હવે પછી વેરા બાકી પડતા અટકે તેવા રસ્તા શોધવા માટે કમીસનેસોની એક પરિષદ મળી હતી, અને તેમણે કરવી સલામજોમાંથી એક જો હતી કે બધી મ્યુનિસિપાલિટીઓને તેમજે આમતી બાકી મેળવવા શું શું પગલા લીધા તે બતાવતો અમુક અમુક વખતે રીપોર્ટ બહાર પાડવાની કલેક્ટરોએ ફરજ પાડવી જોઈએ. સરકારે આ બજામણ ઉપાડી લીધી છે અને એવું ફરમાન કાઢ્યું છે કે જ્યાં મ્યુનિસિપાલિટીઓએ, જોએ મ્યુનિસિપલ જરોઝ એક્ટની કલમ ૨૧૩ (૨) (અ) મુજબ, અને છઠ્ઠા મ્યુનિસિપાલિટીઓએ રીસ્ટ્રીક્ટ મ્યુનિસિપલ એક્ટની કલમ ૧૭૩ (૧) (બ) મુજબ, જો તેઓ વસુલ કરી શક્યા નહિ હોય એવી બાકી દર વર્ષની આખરે અનુક્રમે ૧૫ અને ૨૫ ટકાથી વધારે પડે તો તેઓએ નિર્ણિત તારીખોએ તેમની પ્રગતિનો રિપોર્ટ રજુ કરવો. આથી છે કે આ પગલાથી ભવિષ્યમાં નાણા વસુલ કરવાની નીતિમાં સારો ફેરફાર થશે. કંઈ નહિ તો તેથી સરકારને વર્ષ દરમિયાન મ્યુનિસિપલ કર વેરામાં ચતી પ્રગતિ તરફ ચાંપતી નજર રાખવા તક મળશેજ.

આ બાકી ખાસ કરીને અમદાવાદ, આણંદ, નડીઆદ, દાહોદ, રહેર, વાંદરા, ઘાટકાપર-કીરોલ, લીસેપારડે અને જુહુની મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં વધારે થવા પામી હતી.

રસ્તા બાંધવા અને તેનું સારા રચિતિમાં રાખવાના ખર્ચ અને ઉપચાર, દરવાજા અને નિયમ ૧૩ મ્યુનિસિપાલિટીઓ બાંધવા સહી ન હતી.

**બહેર દેખાવણી:**—આ ખર્ચ અને જાત્રી વધવટ થઈ ન હતી.

**બાકી પુરાંત:**—ગયા વર્ષે કરેલા આ વર્ષે પુરાંત વધારે બાકી પડી હતી.

**પાણીના સાધનોનું નાણાવિષયક કામદાજ:**—અમદાવાદની પાણી વેરાની આવક રૂ. ૧૧,૬૪,૬૧૭ થી ધરીને રૂ. ૧૫,૧૪,૮૮૪ થઈ હતી. આ ઘટાડો થવાનું કારણ એ હતું કે જે રકમ મહેલો પાસે નીકળતી હતી, તે માટેની માંગણીના બીજા તેજાએ અમુક વાંધા લેવાથી તેજાને પહોંચાડી શકાયા ન હતા. કુલ આવકમાંથી રૂ. ૭,૭૬,૧૧૯ પાણી વેરામાંથી અને રૂ. ૭,૩૮,૭૬૫ પાણીના વેચાણમાંથી મળ્યા હતા. બ્યાજ, સીકીંગ ફંડ (sinking fund) અને ડીપ્રીશીએશન ચાર્જ (depreciation charges) અને તેના ખર્ચ રૂ. ૪,૮૯,૦૮૨ થી ધરીને રૂ. ૪,૬૬,૬૭૫ થયો હતો. આ પ્રમાણે પાણીની બાબતમાં અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીએ ગયે વર્ષે જે રૂ. ૧૧,૭૫,૮૩૫ નફો બતાવ્યો હતો તેને બદલે આ વર્ષે રૂ. ૧૦,૪૮,૨૦૬ નફો બતાવ્યો હતો. મુરબ મ્યુનિસિપાલિટીએ પાણી વિષયમાં ગયા વર્ષના રૂ. ૧,૭૮,૦૫૧ ને બદલે આ વર્ષે રૂ. ૧,૭૨,૫૩૭ નફો બતાવ્યો હતો. કપાસંગર, રહેર, પાંદરા, ચાણા અને બીજાં મ્યુનિસિપાલિટીઓએ પણ વર્ષ દરમિયાન આ સંબંધે નફો બતાવ્યો હતો.

**હિસાબની ઓડીટ:**—ત્રીએની વિગતો જે ઓડીટનું મુખ્ય ક્ષેત્ર છે, તેમાં ખાસ કાંઈપણ સુધારો માત્રમ પડ્યો ન હતો.

- (૧) ઓડીટ નોટ પ્રમાણે તુરત વર્તન અને જે સુચનાઓ તેમાં કરવામાં આવી હોય તેને અમલમાં મુકવી.
- (૨) મ્યુનિસિપલ માંગણીની ઝડપી વસૂલાત, અને જેઓ વસૂલ નહિ આપે તેવા સામે સખત પગલા લેવા.
- (૩) આકારણીના લીસ્ટમાં વખતો વખત સુધારા પધારા કરવા.
- (૪) બહેર દેખાવ વધીવટ ઉપર પુરતી દેખરેખ રાખવી.
- (૫) મ્યુનિસિપલ આવકના રકાણુ અને કાગદા, પેટા-કાગદા અને વટકુઓનું સખત રીતે પાલન કરવું.

ધણીપરી મ્યુનિસિપાલિટીઓ તેમના ઓડીટરો અને રચનિક અમલદારો દર વર્ષે નાણા વધીવટમાં તેમની ખાસ બુલો તેમને બતાવે છે છતાં તે તેમાં વગર દીસે સુધારા કરી શકતી નથી એ બહુ નિરાશાજનક છે.

જુની જરૂરીયાત અને (૨) ગટરની યોજના. ગટરનું પાણી મીંદાળા નદીમાં વાળવાની જે યોજના હતી તે ષડ્ઘાતી મુકાબામાં આવી છે અને તે પાણી માટે શહેરની પુર્વેના ભાગ પસંદ કરવાની જે બીજી યોજના હતી તે માટે હવે મ્યુનિસિપાલિટી વિચાર ચલાવી રહી છે.

આ ઉપરાંત દર વર્ગે એક નવું શાળાનું મકાન બાંધવાની બહુ સુંદર યોજના મ્યુનિસિપાલિટીએ ઉપાડી છે.

**સામાન્ય સ્વચ્છતા :-**ઉપર વિભાજના કમીટીએ આ પ્રમાણે કહે છે :-

જે કે વર્ગ દરમ્યાન સારી પ્રગતિ જોવામાં આવે છે, છતાં અમદાવાદ સિવાયની લગભગ બધી મ્યુનિસિપાલિટીઓ કરમાં વધારો કર્યો પડે અને નિયમિત વસુલાત લેવી પડે એવા વધારે મોટા પ્રયત્નોનો સામનો કરવામાં પાછી પાની કરતી માલમ પડે છે. મોટે ભાગે સભ્યો પોતાનો હોદ્દો બહુ માનવર્થો સમજી, કોઈ વ્યતની બદનામી ન મળે, એવી રીતે તે માન જાળવી રાખવામાંજ રચ્યાપચ્યા રહે છે. ખેડના કમેટીએ કહે છે તે પ્રમાણે કામ પણ વ્યતની તકલીફ કે મુશ્કેલ ન પડે એવી રીતે વહીવટ ખેડાયો જાય છે. ફેટલાક ખાત્ર જાણીતા દાખલા સિવાય પ્રમુખની સુંદણી દાખલ થયા પછી પક્ષાપક્ષીનું જોર ઓછું થઈ ગયું છે, છતાં તેમાંજે એક શોદનક તત્વ છે જે લગભગ બધીજ મ્યુનિસિપાલિટીઓને લાગુ પડે છે. કમિટીઓ અને પેટા-કમિટીઓ જોને લઈને કામદાજનું તંત્ર ચાલે છે તે જે પક્ષ બહુમતિમાં હોઈ પ્રમુખની સુંદણી કરે છે તેનીજ બનેલી હોય છે, એટલે બીજા સભ્યોને સુંદણીની બહુ તક મળતી નથી. હિંદુસ્થાન અને ઈંગ્લાંડ તેમજ પશ્ચિમની બીજી સ્થાનિક સ્વરાજ્ય સંસ્થાઓમાં મુખ્ય ફરક એજ છે કે ત્યાં પક્ષાપક્ષી તેમજ રાજકીય અધિકારીઓ બાલુએ રાખી દરેક સભ્યને એકાદ પણ પેટા-સમિતિ ઉપર કામ કરવાની તક મળે છે; જ્યારે આપણે ત્યાં બહુમતિ પક્ષના સભ્યોને સામાન્ય સભાઓમાં ફક્ત ભાષણ કરવા અને મત આપવા સિવાય બીજી કોઈ તક મળતી નથી.

સરકારને લાગે છે કે મ્યુનિસિપલ વહીવટની મુખ્ય ખામી એ છે કે મોટાં સંદેર કારોબારી કમિટી નીમી, તેને ઝીણામાં ઝીણી જાગતો સાથેનો વહીવટ સોંપી દેતી નથી. અજાત કોઈ પણ મ્યુનિસિપાલિટીની સુંદણી વધુમતિ તેની મુદત માટે અમુક નીતિ ધરી કાઢે એ કંપેટેસર અને જરૂરનું છે; પરંતુ એક વખત એ નીતિ દોરાઈ જાય કે નિઃકંઠક વહીવટને માટે એ જરૂરનું છે કે મ્યુનિસિપલ કારોબારી કમિટીને તે નીતિ પ્રમાણે વર્તન કરવા સોંપી દેવું અને કોઈ પણ પક્ષ ભલે તેની વધુમતિ હોય તો પણ તેણે તેના સભ્યોની તેના કામમાં દખલ થવા દેવી નહિ:

સ્થાનિક સ્વરાજ્યનો મુખ્ય દુરુપયોગ એ થાય છે કે અર્ધ સુંદણી પ્રતિનિધિઓ રાજના સ્થાનિક કાર્યના વહીવટમાં પણ ચાલુ દખલ નાંખે છે અને તેથી પરિણામે કોઈ પણ વ્યતની બીક અગર મહેરબાની વગરના સ્વતંત્ર કારોબારી વહીવટ કરનારનો વિશ્વાસ અસંભવિત થઈ પડે છે.



## કરાંચી કારપોરેશનના વહીવટ

- ૧ 'ધી સીડી ઑફ કરાંચી મ્યુનિસિપલ ઍક્ટ' તા. ૧ લી નવેમ્બર ૧૯૩૩ થી અમલમાં આવ્યો. આ ઍક્ટ મુજબ સુધાએલી નીચેની ત્રણ સત્તાઓ મારફત તે અમલમાં મુકાય છે. (૧) કારપોરેશન (૨) સ્ટેન્ડીંગ કમિટી અને (૩) ચીફ ઑફીસર.
- ૨ કારપોરેશનમાં નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે ૧૪ સભ્યો છે. ૪૯ શહેરના વોરોમાંથી સુટા-યજા, ૨ કરાંચી ચેમ્બર ઑફ કૉમર્સે સુટેલા, ૨ કરાંચીના દિંદી વ્યાપારી મંડળ (Karachi Indian Merchants' Association) અને બાયર્સ અને શીપર્સ ચેમ્બર (Buyers and Shippers Chamber) એ બંનેએ એકત્ર પણે સુટેલા, ૧ કરાંચી પોર્ટના ટ્રસ્ટીઓએ સુટેલો, ૧ કરાંચી ડીરટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડે સુટેલો, ૧ રજીસ્ટર્ડ ટ્રેડ મુનિષનોએ સુટેલો જે કામદાર પક્ષનો હોવો જોઈએ અને ૮ સરકાર નિયુક્ત જોમનો ૧ પણ કામદાર વગેરેના પ્રતિનિધિ હોવો જોઈએ.
- ૩ સ્ટેન્ડીંગ કમિટી ૧૨ સભ્યોની બનેલી છે. દર વર્ષે એ મહિનામાં કારપોરેશનની પહેલી મીટીંગમાં સ્ટેન્ડીંગ કમિટીની સુટણી થાય છે અને દર વર્ષે તેની પહેલી મીટીંગમાં સ્ટેન્ડીંગ કમિટી પોતાના સભ્યોમાંથી એકની તેના ચેરમેન તરીકે સુટણી કરે છે.
- ૪ 'સીડી ઑફ કરાંચી મ્યુનિસિપલ ઍક્ટ'નું બંધારણ મુજબ અને રંડન ઍક્ટને પ્રજેમ્બર મંજૂર છે, પણ કરાંચી શહેરના ચીફ ઑફીસરની નીમણુંક સરકાર નહિ પણ સરકારની મંજૂરીથી કારપોરેશન કરે છે. પણ કરાંચી ઍક્ટ વધારે રિયલિસ્ટિક હોય તેમાં કેટલીક વિગતો તે માટે કારપોરેશન સીધા કમિશનરની મંજૂરી લઈ નિયમો બધી નક્કી કરી લે એવી છૂટ રાખવામાં આવી છે. આ ઉપરાંત બીજાં એક મુખ્ય ફેર એ રાખવામાં આવ્યો છે કે ઑફીસર કારપોરેશનના અમલદાર તરીકે ગણાય છે અને તેની પટ્ટી ઍકઝિટન્ટ જનરલના જેવીજ ગણાય છે. વહીવટમાં તો તે ચીફ ઑફીસરથી હિતરતી પાવરીના અમલદાર તરીકે ગણાય છે, પણ ઑફીસર તરીકે તે ચીફ ઑફીસરથી સ્વતંત્ર છે કેમકે ઑફીસરના બંધાએ તે સ્ટેન્ડીંગ કમિટીને શીધા મોકલી શકે છે અને તેના ઑફીસરના વાર્ષિક રિપોર્ટ સીધા ઑફીસરના ગેજેટમાં પ્રગટ થાય છે. સરકારે જાહેર કર્યા પ્રમાણે કરાંચી મ્યુનિસિપલ કારપોરેશનને લોકલ કંડ ઑફીસ ઍક્ટ લાગુ પડતો નથી, છતાં ઑફીસર બધાં તેના કામમાંથી મુક્ત હોય ત્યારે તેને સરકારી ઑફીસ ખાતાના અમલદાર તરીકે કામ કરવું પડે છે.
- ૫ ઉપરોક્ત ત્રણે મ્યુનિસિપલ સત્તાઓએ કરવાના કામોનો ઍક્ટમાં ખાસ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે. જે જે વિગતોને ખાસ અપવાદ તરીકે ગણી હોય તે સિવાય શહેરનો મ્યુનિસિપલ વહીવટ કારપોરેશનના હાથમાં છે. ઍક્ટમાં બાંધવામાં આવેલી ૬૬ સુધી ઍક્ટનો કારોબારી વહીવટ ચીફ ઑફીસરના હાથમાં છે.

- ૬ મેવરની સુંદરી એક વર્ષ માટે થાય છે અને તેનું કામ કારપોરેશનની સલાહના પ્રમુખ થવાનું અને તેના નિયંત્રણને કારણવાનું છે.
- ૭ નીચેના ગણ અમલદારોની નીમણુંક માટે સીધા કમીશનરની મંજૂરી મેળવવી પડે છે. (૧) હેલ્થ ઓફીસર, (૨) વીધ એન્જનીયર અથવા એન્જનીયર અને (૩) ઓડીટર.
- ૮ રૂ. ૫૦૦) થી વધારે પગારવાળા નવા હોદ્દા અસ્તિત્વમાં આવવા માટે સીધા કમીશનરની મંજૂરી મેળવવી પડે છે. કારપોરેશનને જેનો ઓળખમાં ઓછો માસિક પગાર રૂ. ૫૦૦) થી ઓછો હોય નદિ એવા અમલદારની નીમણુંક કરવાની સત્તા છે. જે મુનિસિપલ અમલદારોનો પગાર રૂ. ૨૦૦ થી ઓછો નદિ, પણ રૂ. ૫૦૦) થી ઓછો હોય તેવાની નીમણુંક કરવાની સત્તા રેન્ડીંગ કમિટીને છે. બાકીના કામદાર મંજૂરી નીમણુંક કરવાની સત્તા વીધ ઓફીસરને આપવામાં આવી છે અને આ ઉપરાંત તે ૭ મહિના સુધીની દગામી નીમણુંક પણ કરી શકે છે.
- ૯ રેન્ડીંગ કમિટી સિવાયની બે સલાહકાર કમિટીઓ પણ છે, આ કમિટીઓ તે પબ્લીક વર્ક્સ કમિટી (Public Works Committee) અને પબ્લીક હેલ્થ અને માર્કેટ કમિટી (Public Health and Markets Committee). આ દરેક કમિટીમાં ઓળખમાં ઓછા ૫ અને વધારેમાં વધારે ૯ સભ્યો હોય છે. દર વર્ષે બે મહિનામાં કારપોરેશન આ નીમણુંક કરે છે. આ બેમાંની પહેલી કમિટીને કારપોરેશન રક્ષા, મકાનો, પાણી પુરું પાડવું, ગરબ અને જાહેર બાગ બગીચા સંબંધી તપાસ અને રીપેરિંગનું કામ સોંપે છે, બીજી જીજીને જાહેર આરોગ્યતા અને સ્વચ્છતા સલામતી, બજારો વિગેરે સંબંધી બાબતો સોંપવામાં આવી છે. આ બે ફક્ત સલાહકાર કમિટીઓ જ છે અને લુના એક્ટ મુજબની હેલ્થ કમિટી અને ગાર્ડન અને મુજિવમ કમિટીની માફક કાયદા અનુસાર અસ્તિત્વમાં આવેલી કમિટીઓ નથી. આ કમિટીઓ ઉપરાંત કારપોરેશનને વખતે વખત જરૂરીઆત પ્રમાણે ચાલતી વંધારે નદિ ચીરી ખાસ કમિટીઓ નીમવા માટે કાયદાની રૂએ સત્તા આપવામાં આવી છે.

અને આ વસુલાત અંગે રૂ. ૧૦૦૦) થી વધારે નહિ એવી રકમોના વખતો વખત એક લખવામાં આવે છે.

- ૧૧ રકુલ બોર્ડ થોડે અંશે નવા મ્યુનિસિપલ એક્ટ હેઠળ અને કાંઈક અંશે બોમ્બે પ્રાઇમરી એજ્યુકેશન એક્ટ પ્રમાણે કામ કરે છે. બોમ્બે પ્રાઇમરી એજ્યુકેશન એક્ટ મુજબ શાળા ખાતાનો કરિયાણી વહીવટ રકુલ બોર્ડના એડમીનીસ્ટ્રેટીવ ઓફીસરના હાથમાં છે. રકુલ બોર્ડ કોર્પોરેશને ચુટેલા ૯ સભ્યોની બનેલી છે. આ ૯ માંથી ૨ સભ્યો કૃષ્ણવણીમાં નિબળાત, ૧ સભ્ય અને ૧ સરકાર નિયુક્ત સભ્યો હોવા, બેઠકો, કૃષ્ણવણી ફંડના હિસાબ દરુ પસ લોકલ ફંડ ઓફીટ એક્ટ મુજબ રાખવામાં આવે છે.

મ્યુનિસિપલ પેટા-કાયદા સંબંધી મુંબઈ

હાઇ કોર્ટનો અગત્યનો ચુકાદો

નાકા વેરો નહિ આપવા માટે ફંડની શિક્ષા ફરમાવતા

પેટા-કાયદા ગેરકાયદેસર છે.

# ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડના પ્રમુખની ચૂંટણી સંબંધી એક અગત્યનો સુકાદો

વાદીઓ:—(૧) નરસિંહ એવિંદ-ચણ્ણભાગ  
(૨) મુકુંદ નારાયણ પ્રમુખ  
વિરુદ્ધ

પ્રતિવાદીઓ:—(૧) ઉત્તર કાનડા ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડ, કારવાર  
(૨) ચણ્ણમતી સુખરાવ ગંગોલી

ઉત્તર કાનડા ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડની મુદત સન ૧૯૩૬ ના એપ્રિલની આખરે પુરી થતાં નવી ચૂંટણી પછીની પહેલી મીટીંગ સને ૧૯૩૬ ના મેની ૨૨ મી તારીખે કારવારમાં તેની બેઠકમાં નવી બોર્ડના પ્રમુખની ચૂંટણી માટે મળી હતી. પ્રતિવાદી નં. ૨ જુની બોર્ડના પ્રમુખ હોઈ તેણે આ નવી બોર્ડની મીટીંગ બોલાવી હતી અને નવી બોર્ડમાં ચૂંટાયેલા સભ્યો સભ્યો હાજર હતા. નવી મીટીંગમાં પ્રતિવાદી નં. ૨ ની તે દિવસ અને નવી બોર્ડના પ્રમુખની ચૂંટણીના કામ પુરતા પ્રમુખ તરીકે ચૂંટણી કરવામાં આવી.

મીટીંગનું કામદાન શરૂ થતાં વાદી નં. ૧એ નવી બોર્ડના પ્રમુખ તરીકે એક મી. સુખરાવ રામચંદ્ર દાલદીપુરકરનું નામ મુચ્ચું અને વાદી નં. ૨એ તેને અનુ-મોદન આપ્યું. ત્યાર પછી એક સભ્ય મી. જી. એમ. શીકારે નવી બોર્ડના પ્રમુખ તરીકે પ્રતિવાદી નં. ૨ નું નામ મુચ્ચું અને બીજા એક સભ્ય મી. જી. જી. જાટે તેને ટેકા આપ્યો. પ્રતિવાદી નં. ૨ જે પ્રમુખસ્થાને હતા તેણે બન્ને દરખાસ્ત કાયદેસરની ગણી બન્ને દરખાસ્ત ઉપર મત લીધા. તેમાં પ્રમુખ સાથે બધા સભ્યોએ મત આપ્યા અને ત્યાર બાદ પ્રતિવાદી નં. ૨ એ મત મળીને પરિણામ જાહેર કર્યું કે તેને પોતાને ૧૪ મત મળ્યા હતા અને મી. દાલદીપુરકરને ૯ મત મળ્યા હોવાથી પોતે નવી બોર્ડના પ્રમુખ ચૂંટાયા છે.

વાદીઓએ તે વખતે કશો પણ વાંધો ઉઠાવ્યો નહિ પરંતુ પછીથી તા. ૧૬ મી જુન ૧૯૩૬ ને રોજ પ્રતિવાદીઓને લોકલ બોર્ડ ઍક્ટની ક્લૉઝ ૧૩૬ પ્રમાણે એક મહિનાની નોટીસ આપી અને તા. ૨૪ મી જુલાઈ ૧૯૩૬ ને રોજ કારવારના ફર્ટ્ ક્લૉઝ સબ જજની કોર્ટમાં ગાયુક મનાઇ માટે દાવો નોંધાવ્યો કે પ્રતિવાદી નં. ૧એ પ્રતિવાદી નં. ૪ ને પોતાના પ્રમુખ તરીકે સ્વીકારવા નહિ અને પ્રતિવાદી નં. ૨એ સદરજુ ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડના પ્રમુખ તરીકે વર્તન કરવું નહિ અને કોર્ટે મી. દાલદીપુરકર પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા છે એમ જાહેર કરવું.

વાદીઓની તકરાર એવી હતી કે પ્રમુખની ચૂંટણીનું પરિણામ બોર્ડ અને ગેરકાયદે-સરનું હતું કેમકે કાયદા મુજબ કોઇ પણ માણસ પોતાની ચૂંટણીનું પોતે પ્રમુખસ્થાન લઇ શકે નહિ અને રીટર્નિંગ ઍફીસર (returning officer) તરીકે પોતાને રીટર્ન કરી શકે નહિ. આમ હોવાથી પ્રતિવાદી નં. ૨ જે તે દિવસના પ્રમુખ હતા તેનું નામ નવી

# વડોદરા રાજ્યની મ્યુનિસિપાલિટીઓ\*

## ‘એ’ ક્લાસ મ્યુનિસિપાલિટીઓ

રિપોર્ટના વર્ષ દરમિયાન રાજ્યમાં નીચે પ્રમાણે ૧૧ ‘એ’ ક્લાસ મ્યુનિસિપાલિટીઓ હતી. તેમાંથી ૬૬૫ વડોદરા મ્યુનિસિપાલિટી એક્ટીવિઝ શહેર મ્યુનિસિપાલિટીના લાભો મળ્યા હતા.

(૧) વડોદરા શહેર, (૨) પેટવાદ, (૩) ડભોઇ, (૪) પાટણ, (૫) સિદ્ધપુર, (૬) વીસ-નગર, (૭) મહેસાણા, (૮) નવસારી, (૯) ગણદેવી, (૧૦) બીલીમોરા, (૧૧) અમરેલી.

‘એ’ ક્લાસ મ્યુનિસિપાલિટીઓનું બંધારણ એવા પ્રકારનું છે કે મ્યુનિસિપાલિટીમાં અર્ધાં ચુંટાયલા પ્રતિનિધિઓ અને અર્ધાં નિયુક્ત પ્રતિનિધિઓ હોય છે. નિયુક્ત સભ્યો-માંથી અર્ધાં અધિકારી અને અર્ધાં બીનઅધિકારી હોય છે. ઉપર્યુક્ત ૧૦ ‘એ’ ક્લાસ મ્યુનિસિપાલિટીમાંથી પાટણ, નવસારી અને અમરેલીની મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં સભ્યોએ ચૂંટી કારેલા પ્રમુખો હતા. બાકીની મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં પ્રમુખ તરીકે ખાતના નામન મુખાએ કામ કર્યું હતું. વડોદરા સીટી મ્યુનિસિપાલિટીનું બંધારણ બીજા બધી મ્યુનિસિપાલિટીઓથી નિરાળું છે. તેના બંધારણ મુજબ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનમાં ૨/૩ ચુંટાયલા અને ૧/૩ નિયુક્ત સભ્યો છે અને પ્રમુખ નિયુક્ત બીનઅધિકારી સભ્ય હોય છે. શહેર મ્યુનિસિપાલિટી એક ધારા રચનારી સંસ્થા છે અને મ્યુનિસિપલ કમીશનર તેને અમલમાં આણે છે.

રિપોર્ટના વર્ષ દરમિયાન વડોદરા શહેરની મ્યુનિસિપાલિટીની આવક નીચે મુજબ હતી.

### ૧ મ્યુનિસિપલ કર

૧	ટર્મિનલ ટેક્સ	રૂ.	૩,૦૦,૭૬૨
૨	ટાક્ષ	”	૩,૫૩૧
૩	કોનઝરવેન્સી	”	૪૬,૦૯૯
૪	લેખમકારક ધંધા ઉપરનો કર	”	૫,૭૬૨
૫	ધર અને મિલકત વેરો	”	૬૧,૧૨૭
૬	પાણી વેરો	”	૧,૭૮,૫૪૨
૭	ગટર	”	૧૬,૩૭૨
૮	ગતવરો અને વાહનો ઉપરનો કર	”	૬૧,૪૯૮

\* વડોદરા રાજ્યની મ્યુનિસિપાલિટીઓના સન ૧૯૩૪-૩૫ ના રિપોર્ટ ઉપરથી.

## ૨ ખાસ કાયદા મુજબ મળેલ

દારોના ડબ્બા	રૂ.	૩,૩૪૨
બીજા સાધનો દ્વારા આવેલી આવક		
૧ ધર અને મિલકત વેરા	રૂ.	૨૭,૧૭૯
૨ જમીનનું વેચાણ	"	૭,૦૧૪
૩ જમીનની આવક	"	૨૧,૧૫૪
૪ ધરો બાંધવાની ફી	"	૬,૮૬૬
૫ દંડ	"	૩,૨૭૬
૬ ગ્રામની આવક	"	૨,૩૬૩
૭ ગટર ફી	"	૩,૭૩૯
૮ સરકારી માન્ટ	"	૧,૪૯,૯૦૫
૯ પરચુરણ	"	૨,૩૨,૭૭૪

એકંદર કુલ રૂ. ૧૧,૬૪,૩૦૫

એકલી વડોદરા મ્યુનિસિપાલિટીનેજ શહેરની રસ્તા સુધરાઈ, પાણી પંદકાવ અને દોવાખતી માટે સરકાર તરફથી દર વર્ષે રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦ ની માન્ટ મળે છે.

રિપોર્ટના વર્ષ દરમિયાન ઉપર જણાવેલી બીજા મ્યુનિસિપાલિટીઓની, મ્યુનિસિપલ કર, ખાસ કાયદા મુજબ મળેલ અને બીજા સાધનો દ્વારા આવેલી આવક મળી કુલ આવક નીચે પ્રમાણે હતી:-

મ્યુનિસિપાલિટીનું નામ	મ્યુનિસિપલ કર	ખાસ કાયદા મુજબ મળેલ આવક	બીજા સાધનો દ્વારા	કુલ
પેટલાદ	૫૦,૪૬૦	૭૮	૩,૩૨૫	૫૩,૮૬૩
ડોઘ	૨૪,૮૪૫	૨૪૭	૬,૧૮૫	૩૧,૨૭૭
પાટણ	૪૧,૭૭૯	...	૪૫,૨૪૭	૮૭,૦૨૬
સિદ્ધપુર	૨૯,૮૧૪	...	૮,૦૭૩	૩૭,૮૮૭
વીસનગર	૨૬,૭૩૪	...	૧૬,૭૯૩	૪૩,૫૨૭
મહેસાણા	૨૪,૦૪૩	...	૩૩,૫૭૬	૫૮,૬૧૯
નવસારી	૬૫,૧૦૦	૧૮૯	૨,૯૭,૮૮૯	૩,૬૩,૧૭૮
અણેવી	૧૨,૪૬૦	૮૯	૨,૭૦૦	૧૫,૨૪૯
બીલીમોરા	૨૧,૧૦૭	૧૪૯	૬,૫૩૭	૨૭,૭૯૩
અમરેલી	૨૯,૪૦૧	૨૪૧	૧૦,૩૭૪	૪૦,૦૧૬
	૩,૨૬,૭૪૩	૯૯૩	૪,૩૦,૬૯૯	૭,૫૮,૪૩૫

આ મ્યુનિસિપાલિટીઓએ તેમની આવક માટે તેમના પોતાના સાધનો ઉપરજ આધાર રાખવાનો છે. ત્યારે તેઓને પાણીના સાધનો, મટર વિગેરે જેવા જાહેર ઉપયોગના મોટા કામ કરવાના હોય છે, ત્યારે તેઓ સરકાર પાસે મદદ માંગે છે; અને સરકારની નીતિ આ બાબતમાં અત્યંત ઉદાર છે. સરકાર તેમને ખર્ચનો ૧/૨ થી ૩/૪ ભાગ બકીસ તરીકે આપે છે અને બાકીના ચારે વ્યાજની વ્યાજબી દરથી લેવા આપે છે. પણ બીજી રીતે તો કર, સેસ વિગેરેથીજ તેમણે તેમની આવક ઉભી કરવાની હોય છે, મહેસાણા જિલ્લાની બધી મ્યુનિસિપાલિટીઓ તેમની આવક ઑક્ટ્રોપ મારફતેજ ઉભી કરે છે. ધરવેરા જેવા સીધા કરની રીત ધણી સારી છે અને ઑક્ટ્રોપ શહેરના વ્યાપાર રોજગાર ઉપર ધણી માઠી અસર કરે છે અને તેથી શહેરની સામાન્ય આબાદાનીને ઘીઝા પહેલે છે એ તરફ ખાતા તરફથી મહેસાણાના લોકોનું વારંવાર ખાન ખેંચવામાં આવે છે, પણ તેનું કંઈ પણ પરિણામ આવતું લાગતું નથી. અલબત્ત ખાતા તરફથી સરકાર જિલ્લાની મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં ધરવેરા લેવાનું ટિપ્પણ સરકાર સમક્ષ રજુ કરવામાં આવ્યું હતું પણ સરકારે તેને બહારી આપી ન હતી. કોઈ પણ સંસ્થાએ વર્ષ દરમ્યાન નવો કર નાંખ્યો નથી. બધી મ્યુનિસિપાલિટીઓની કુલ વાર્ષિક આવક રૂ. ૭,૫૮,૪૩૫ હતી જેમાં વર્ષ કરતાં રૂ. ૨,૫૫,૫૦૪ નો વધારો બતાવે છે. આનું મુખ્ય કારણ એ છે કે નવસારી મ્યુનિસિપાલિટીને તેની મટરની ચોજના માટે સરકાર તરફથી રૂ. ૨,૩૦,૭૩૮ બકીસ તરીકે મળ્યા હતા.

ખાતાની એવી માન્યતા છે કે આ મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં મ્યુનિસિપલ વેરા વધારવાની હજી સારી જગ્યા છે. અત્યાર સુધીના અનુભવથી સિદ્ધ થયું છે કે આ સંસ્થાઓએ તેમની આવક વધારવા સંબંધી કંઈ પણ ઉપયોગી પગલા લીધા નથી. ખાતાને માન્યમ પર્યું છે કે આ વિષયમાં આ સંસ્થાઓને યોગ્ય દોરવણીની ધણી જરૂર છે; પણ કોઈ પણ મ્યુનિસિપાલિટી માટે યોગ્ય નિયમો ઘડતા પહેલાં તેની આવક યી રીતે વધે અને ક્યા કરી નાંખી સકાય એમ છે તેનો વિચાર કરવાનો છે. વળી અમુક સંસ્થા તેની ફરજો સારી રીતે અદા કરી શકે તે માટે તેને કેટલી રકમની જરૂરીઆત છે તે પણ જાણવું અગત્યનું છે.

આ સંસ્થાઓનો ખર્ચ મુખ્યત્વે કરીને આ ત્રણ વિગતો ઉપર થાય છે :—

જાહેર સહાયતામતી (Public Safety), જાહેર આરોગ્યતા અને સગવડો (Public Health and Convenience) અને જાહેર કામો (Public Works). આમાં દીવાળતી, મેકુ, કચરા વિગેરે વિગેરે દૂર કરવો અને રસ્તા ઉપર ડીક ખર્ચ કરવામાં આવે છે. જ્યાં પોટર વર્ક્સ (Water Works) છે ત્યાં તેમના ઉપર સારો ખર્ચ કરવામાં આવે છે. જતાં આ ઉપરાંતની બીજી કેટલીક વિગતો જેની ઉપર મ્યુનિસિપલ દિપ્તિ બિંદુએ સારી કાળજી રાખવી જોઈએ તેવી વિગતો ઉપર નહવું ખાન આપવામાં આવે છે. કેટલીક મ્યુનિસિપાલિટીઓ બાદ કરતાં બીજામાં રસ્તા ઉપર પાણી છટકાં માટે જોઈતો ખર્ચ કરવામાં આવતો નથી. વળી જમીન અને રસ્તા ઉપર ઝાડ રોપણી માટે પણ ફક્ત જુદા મ્યુનિસિપાલિટીઓએ પગલા લીધા છે.

વડોદરા શહેર મ્યુનિસિપાલિટીના નાણાં દિયતિ મથા વર્ગ દરતાં આ વર્ગે ધણી સારી છે. છતાં મ્યુનિસિપાલિટીની જરૂરીઆતો અને તેની વાર્ષિક આવકની સરખામણી કરતાં બાકી પુરતો ખાસ વધારે ફાળવવા નહિ. સુધારા કરવાનું ક્ષેત્ર ધણું વિશાળ છે અને કુદરતી રીતેજ સમયાનુસાર સુધારા સંસ્થાએ કરવાનું જોઈએ. આ બધું અને કરતા હલકા દર ધ્યાનમાં લેતાં એમ કહેવું પડશે કે કોર્પોરેશને કરના નવા સાધનો શોધી કાઢવા નેટલી અને ચાલુ સાધનોમાં સુધારા કરવા નેટલી પ્રગતિ સાધી નથી. ખાતાએ આ સંબંધી વખતે વખત ધ્યાન ખેંચવા છતાં તેનું કાંઈ ખાસ પરિણામ આવ્યું નથી. બીજી મ્યુનિસિપાલિટીઓને પણ આજ દીકા લાગુ પડી શકે એમ છે. સારા રસ્તા બનાવવા અને નિભાવવા, જાહેર આરોગ્યતામાં વધારો કરવો, ગીચ લગાઓ સુધારવા, શહેર રચના કરવી અને જાહેર બાગ બગીચા વિગેરે જીવનને ઉચ્ચ કક્ષાએ લઈ જતી વસ્તુઓ ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવામાં નહિ આવે ત્યાં સુધી ગમે તેટલી વધારે બાકી બતાવવામાં આવે તેથી કાંઈ અર્થ સરે એમ નથી.

વડોદરા શહેર મ્યુનિસિપાલિટીના દિસાખ તે માટે નીમણેકા એક ખાસ અમલદાર તપાસે છે. તે દિસાખ તપાસી બુલેટો સુધરાવે છે અને દર વર્ગે એકાઉન્ટન્ટ જનરલ મારફત પોતાનો રિપોર્ટ સરકાર સમક્ષ રજુ કરે છે. બીજી મ્યુનિસિપાલિટીઓના દિસાખ ઓફીસરો તપાસે છે. આ સિવાય સરકારના કેટલાક ઇન્ડોર્સીંગ ઓફીસરો (Controlling Officers) પણ આ સંસ્થાઓની વખતો વખત તપાસ કરે છે.

ઉપર જણાવેલી અગીઆરમાંથી વડોદરા, પાટણ, નવસારી, મહેસાણા અને વીસનગર એ પાંચ મ્યુનિસિપલ શહેરોમાં તેમના પોતાના વૉટર વર્ક્સ (Water Works) છે. વડોદરા શહેરમાં તે સરકાર તરફથી રૂ. ૧૬,૧૬,૨૭૮ ને ખર્ચે તૈયાર કરાવી મ્યુનિસિપાલિટીએ તેના નિભાવ માટે સોંપવામાં આવ્યું હતું. બાકીની જગ્યાએ કાંઈક અંશે સરકાર અને કેટલેક અંશે મ્યુનિસિપાલિટીઓ તરફથી તે તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે. સરકાર તરફથી આ માટે તેમના ખર્ચની ૧/૨ થી ૩/૪ નેટલી રકમ બહીસ તરીકે આપવામાં આવી હતી. બાકીના મ્યુનિસિપલ શહેરોમાં પાણી માટે નદીઓ અને કુવાઓ ઉપર આધાર રાખવામાં આવે છે.

પાંચ વૉટર વર્ક્સવાળા મ્યુનિસિપલ શહેરોમાંથી વડોદરા અને નવસારીમાં મટરો છે અને હજી આ દિશામાં પ્રગતિ ચાલુ છે. વડોદરામાં મટરો પબ્લીક વર્ક્સ ડીપાર્ટમેન્ટ (Public Works Department) તરફથી તૈયાર થાય છે. અત્યાર સુધીમાં આ માટે કુલ રૂ. ૩૬,૫૯,૩૭૦ નો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો છે જેમાંથી મ્યુનિસિપલ ફાળો રૂ. ૬૩,૭૬,૨૦૨ નો છે. નવસારીમાં મટર માટે સરકારે રૂ. ૬,૬૮,૦૦૦ ના ખર્ચે તે અંદાજે મંજૂરી આપી હતી. આમાંથી ૨/૩ નેટલી રકમ સરકારે બહીસ આપી હતી અને ૧/૩ નેટલી રકમ મ્યુનિસિપાલિટીને મેળ તરીકે આપી હતી. પાટણ અને વીસનગરે પણ મટર તૈયાર કરવાનું નકકી ક્યું છે.



હું મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં ઇન્વેસ્ટ્રીક લાઇટ છે. વડોદરામાં રાજ્યના ઇન્વેસ્ટ્રીક ખાતાએ તે મ્યુનિસિપાલિટીને પુરી પાડી છે. પાટણમાં મ્યુનિસિપાલિટીની પોતાની ઇન્વેસ્ટ્રીક લાઇટ છે અને આ દિશામાં આવું પરેલું સાદસ ખેડવા માટે અને બીજી મ્યુનિસિપાલિટીઓ સમક્ષ આવેા સારા આદર્શ મુકવા માટે પાટણ મ્યુનિસિપાલિટીને ધન્યવાદ ધરે છે. આ યોજના માટે તેણે ૨૫ વર્ષમાં લગપાછ કરી શકાય એવા ૬ ટકાના ડીબેન્ચરથી નાણા ઉભા કર્યા છે. બીજી મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં ખાનગી કંપની તરફથી ઇન્વેસ્ટ્રીક લાઇટ પુરી પાડવામાં આવે છે.

ઘણીખરી મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં ખંખાખાતુ છે અને જ્યાં નથી ત્યાં તેની શરૂઆત થવાની જૂંપારી છે; કેટલાક મ્યુનિસિપલ સહેરામાં મ્યુનિસિપલ બજારો છે.

મહારાજ સાહેબે રાવ બહાદુર છ. એચ. દેસાઈ અને મી. આર. એસ. કાનુભોને સન ૧૯૩૪ ના જુલાઈમાં ઇન્ટરનેશનલ યુનિયન ઓફ લોકલ ઓથોરીટીઝ (International Union of Local Authorities) ના આગ્રય હેજન ક્લાન્સમાં લીઓન (Lyon) માં મળેલી જીઠી આંતરરાષ્ટ્રિય મ્યુનિસિપાલિટીઓની પરિષદ (International Conference of Municipalities) માં વડોદરા રાજ્યના પ્રતિનિધિઓ તરીકે મોકલવા હતા. ત્યાંથી આવી બને પ્રતિનિધિઓએ તેમના રિપોર્ટ સરકારમાં રજુ કર્યા હતા અને તે પુરતક રૂપે પ્રગટ પણ થયા છે. મી. કાનુભોએ રિપોર્ટમાં જે ભલામણો કરી હતી તે સરકાર સમક્ષ રજુ કરવામાં આવી છે. સરકારના નિર્દેશથી આ ભલામણો જુદી જુદી પ્રાન્ત પંચાયતોને અને મુખ્ય મુખ્ય મ્યુનિસિપાલિટીઓને તેમના અભિપ્રાય માટે મોકલી આપવામાં આવી છે જેથી સરકાર તેના ઉપર પોતાના હુકમ બહાર પાડી શકે.

મ્યુનિસિપાલિટીઓ એક બીજા સાથે સહકારથી કામકાજ કરે અને વિચારોની આપ દેથી અને એક બીજાની અગવડો સગળ મ્યુનિસિપલ કામકાજમાં સારી પ્રગતિ સાધી શકે તે માટે રાજ્યની બધી મ્યુનિસિપાલિટીઓની એક પરિષદ તા. ૨૨-૧૧-૩૪ ને રાજ તે વખતના કામચલાઉ દિવાન સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે બોલાવવામાં આવી હતી. પરિષદનું કામકાજ બે દિવસ ચાલ્યું હતું. દરેક મ્યુનિસિપાલિટીને બે પ્રતિનિધિઓ મોકલવા આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું અને રાજ્યના મુખ્ય સહેરો તેમજ જિલ્લાઓમાંથી પણ મુખ્ય અધિકારીઓને તેમના નિજીથી અંગે મદદમાં મુકવામાં આવ્યા હતા. નાવખ દિવાન એમ. બી. નાણાવટી સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે કામકાજ ચાલ્યું હતું. પરિષદને સારી સફળતા મળી હતી અને તેમાં યોગેશ નિજીયોને અગ્રણ્યમાં મુકવા યગજા લેવાયા હતા તેમજ હજી પણ ચાલુ છે.

આદર્શ આદોઅ કેવું હોઈ શકે તે બતાવવા અને મ્યુનિસિપલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટને વ્યવહારુ શાયોગી જાન આપવા માટે ઝોનામાં સેનીટરી વીક ઉજવાયું હતું. સેનીટરી કમીશનરની ભતી દેખરેખ નીચે સહેરો સ્વચ્છ કરવામાં આવ્યું હતું. વડોદરા પ્રાન્તની બધી મ્યુનિસિપાલિટીઓના ઇન્વેસ્ટમેન્ટને આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું અને સહેરો કેવી રીતે સ્વચ્છ અને આદોઅપૂર્ણ રિયલિટમાં રાખવું તેનો તેમને પ્રત્યક્ષ દાખલો બતાવવામાં આવ્યો હતો.

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે દરેક મ્યુનિસિપાલિટી પોતાની આવકમાંથી પોતાનો ખર્ચ નીભાવે જાય છે; પણ આવકમાં વધારો કરવા માટે કોઈ પણ મ્યુનિસિપાલિટી પગલા લેતી નથી. વળા કરમાં વધારો કરવાની જગ્યા હોવા છતાં, કોઈ કરમાં પણ વધારો કરતું નથી. ખાતુ આ પ્રમુખ ઉત્સાહથી જણાવવા માંગે છે પણ તે આ કામ હાથમાં લે તે પહેલાં સરકારે દરમ્યાન મુજબની રીતે દરેક મ્યુનિસિપલ સર્વેયની આરોગ્યતાની દૃષ્ટિએ માનવણી થવી જોઈએ. ખાતુ આ સંસ્થાઓને તેમના મ્યુનિસિપલ વલીવટનાં બધા પ્રયોગમાં કુશળ દોરવણી આપવા તૈયાર છે, છતાં સંસ્થાઓ તેનો કાંઈ લાભ લેતી નથી. આ માટે મુખ્ય બે કારણો છે. પ્રથમમાં અને બીજામાં કરીને મતદારોને આ પ્રયોગમાં દાર્દિંદ્રસ ઉત્પન્ન થતો નથી, એટલે તેઓ મ્યુનિસિપલ વલીવટમાં કાંઈજ ઉત્સાહ જતાવતા નથી. તેમને ઉત્સાહ ફક્ત ચુંટણી વખતેજ, માલમ પડી સમાઈ જાય છે. વળા ચુંટાવવા પ્રતિનિધિઓની કલ્પના વિશાળ નહિ હોવાથી તેઓ સમાજના મદાન પ્રયોગમાં ઉત્સાહ ભરી દરકાર દાખવતા નથી. સભાઓમાં સભ્યોની હાજરી પણ અસંતોષકારક રહે છે. સભ્યોએ વરસમાં થએલી કુલ સભાઓમાંથી ૨/૩ જેટલી સભાઓમાં હાજરી આપવી જોઈએ, એ નિયમનું ખાતુ સખ્ત રીતે પાલન કરતું હોય એમ લાગતું નથી. મ્યુનિસિપાલિટીનું કામકાજ સારી રીતે ચાલે, અને કામકાજમાં કાંઈ રસ લેતા નહિ હોય, છતાં ફક્ત માન મેળવવા માટેજ આ સંસ્થાઓની ચુંટણીમાં ઉભા રહેનાર સભ્યોનો મોટો ભાગ દર થય જાય તે માટે આ નિયમનું સખ્ત રીતે પાલન કરવું તદ્દન અપરવક છે. અનુભવથી એ પણ સિદ્ધ થયું છે કે ચુંટાવવા ઉપપ્રમુખો અને કમિટીઓ કુશળતાથી કામ કરતા નથી. મ્યુનિસિપલ નોટ્સ ઉપરનો કારોબારી અંકુશ, તેમની નીમ-ણુંક અને ખરતરથી હોદ્દાની રૂએ નીમણેલા પ્રમુખો અને બીજા ઉચ્ચ સભાઓના હાથમાં હોવાથી સંસ્થાઓનું કામકાજ કુશળતાથી ચાલે છે. લાપકાત અને ખાતાની પરિક્ષા માટેના સખ્ત નિયમોને અંગે આ સંસ્થાઓમાં કુશળ નોંધરોજ દાખલ થવા પામે છે. કોઈ પણ સંજોગમાં સંસ્થાઓનું કામકાજ રિપોર્ટના વર્ષ દરમ્યાન આગલા વર્ષો કરતાં કાંઈક સાફ છે.

### ‘બી’ ક્લાસ મ્યુનિસિપાલિટીઓ

રિપોર્ટના વર્ષ દરમ્યાન રાજ્યમાં ૩૧ ‘બી’ ક્લાસ મ્યુનિસિપાલિટીઓ હતી. આમાંની ૧૨ વડોદરા જિલ્લામાં, ૧૦ મહેસાણામાં, ૪ નવસારીમાં, ૩ અમરેલીમાં અને ૨ જોધપારમાં પ્રાન્તમાં હતી.

આ મ્યુનિસિપાલિટીઓનું જવાબજ એવા પ્રકારનું છે કે તેમાં ૨/૩ જેટલા સભ્યો ચુંટાએલા અને ૧/૩ જેટલા સરકાર નિયુક્ત હોય છે. નિયુક્ત સભ્યોમાંના ૧/૨ અધિકારી વર્ગમાંના અને બાકીના ૧/૨ બીનઅધિકારી વર્ગના હોય છે. વર્ષ દરમ્યાન વરીઆય સિવાયની બધી ‘બી’ ક્લાસ મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં ત્યાંના વલીવટદારોએ હોદ્દાની રૂએ પ્રમુખ તરીકે કામ કર્યું હતું. વરીઆયમાં સરકારે એક બીન-અધિકારી સભ્યની પ્રમુખ તરીકે નીમણુંક કરી હતી.

સદરદુ ૩૧ 'બી' ક્લાસ મ્યુનિસિપલ શહેરોમાંથી ધણાખરા ૬૭ મોટે ભાગે આમ્ય દશામાં માદમ પડે છે અને સરકારે તેમને તેમની આવક માટે લોકલ સેસની અડધી રકમ અને આમ્ય પંચાયતોને તેમની આવક માટે જે સાધનો આપવામાં આવ્યાં છે તે સંધ્યા સાધનો આપ્યા છે. મહેસાણા જિલ્લાની અતરસુબા મ્યુનિસિપલિટીને સરકાર રૂ. ૧૩૨૫ ની એક ખાસ વાર્ષિક ગ્રાન્ટ આપે છે અને વડોદરા જિલ્લાની મકરપુરા મ્યુનિસિપલિટી તો સરકારના નિભાવે છે. જ્યારે કોઇ પણ મ્યુનિસિપલિટી પાણી પુરું પાડવું અથવા મટર કંદવા જેવા લોકાયોગી કામ કરવાની હચ્છા પ્રસિદ્ધ કરે છે ત્યારે સરકાર તેને બક્ષિસ તરીકે અથવા લોન તરીકે સારી રકમનો ફાળો આપવાની ઉદાર નીતિ અદ્યક્ષ કરે છે. આ સિવાય આ સંસ્થાઓને બીજી કોઇ પણ જાતની આર્થિક મદદ મળતી નથી. આ બધી સંસ્થાઓની આવકનું ખાસ સાધન ધરવેરા છે. મહેસાણા મ્યુનિસિપલિટી તેની બધી આવક ઑક્ટ્રોપમાંથી મેળવે છે. આડકતરા કરતા સીધા કરની રીતિ વધારે સારી છે અને ઑક્ટ્રોપ શહેરના વ્યાપાર રોજગાર ઉપર ધણી મામી અસર કરે છે અને તેથી શહેરની સામાન્ય આબાદાનીને પણ ધોધા પહોંચે છે એ બાબત ઉપર મહેસાણા પ્રાન્તની બધી મ્યુનિસિપલિટીઓનું વારંવાર ખ્યાન ખેંચવામાં આવે છે પણ તેની કાંઇ પણ અસર થતી હોય એમ લાગતું નથી. એટલું કહી શકાય કે ઑક્ટ્રોપને બદલે મહેસાણા પ્રાન્તમાં ધર વેરા નાંખવાની દરખાસ્ત સરકાર પામે લઇ જવામાં આવી હતી પણ સરકારે તેને મંજૂરી આપી ન હતી. રિપોર્ટના વર્ષ દરમ્યાન બધી 'બી' ક્લાસ મ્યુનિસિપલિટીઓ મળીને કુલ આવક રૂ. ૩,૪૬,૧૧૫ ની હતી જે ગયા વર્ષની આવક કરતાં રૂ. ૬,૬૦૩ નો વધારો ખતાવે છે.

વર્ષ દરમ્યાનનો ખર્ચ રૂ. ૩,૦૧,૨૩૦ નો હતો જે ગયા વર્ષ કરતાં રૂ. ૩૮,૧૬૦ ઓછો છે. ખર્ચની મુખ્ય વિગતો આર છે. નોકર વર્ગનો પગાર, જાહેર સદીસલામતી, મેયુ, કચરો વિગેરે દૂર કરવો અને જાહેર આરોગ્યતા અને સ્વચ્છતા. નોકર વર્ગનો ખર્ચ બાદ કરતાં દીવાલતી, મેયુ અને કચરો દૂર કરવો, તેમજ રસ્તા અને તેના સમારકામ પાછળ દીક ખર્ચ કરવામાં આવે છે; પરંતુ રસ્તા ઉપર પાણી છાંટવા પાછળ નજીબોજી અને રસ્તા ઉપર ઝાડ વિગેરે રાપવા પાછળ બીલકુલ ખર્ચ કરવામાં આવતો નથી. જ્યાં જ્યાં વૉટર પક્સ છે તે રથો સિવાય કુવા અને તળાવો પાછળ મહેસાણા જિલ્લા સિવાય કોઇ પણ મ્યુનિસિપલિટીએ જોઇએ તેટલો ખર્ચ કર્યો નથી. રિપોર્ટના વર્ષ દરમ્યાન કોઇ પણ મ્યુનિસિપલિટીએ નવા કર નાંખ્યા નથી પણ બધીએ પોતપોતાની આવક પ્રમાણે ખર્ચ કર્યો છે. દરેક મ્યુનિસિપલિટીનું માથા દીઠ કરતું પ્રમાણ ધણું ઓછું છે અને દરેક જાહેર આરોગ્યતાના કામો તો કરવાજ પડે છે, જેટલે તેઓએ નાનો સરખો (માથા દીઠ માસિક એક આનો) પણ સેનીટરી સેસ નાંખવો જોઇએ. આમ કરવાથી તેમની આવકમાં વધારો થાય અને તેઓ આરોગ્યતા સંબંધીની તેમની ફરજો સારી રીતે આઠા કરી શકે.

અસંખત વર્ષ આખરે પડેલી બાજીમાં ગયા વર્ષ કરતાં આ વર્ષે રૂ. ૪૨,૮૧૫ નો વધારો માદમ પડે છે, પણ આ વધારો આ સંસ્થાઓને બહુ શોભાડપદ નથી કેમકે કેટલાક જાહેર ઉપયોગીતાના કામો કરવાના બાજી પડ્યા છે અને આમાંના કેટલાક તો એવા છે કે તે જોમ બને તેમ જરૂરી શરૂ કરવા જોઇએ.

દર વર્ષે લોકલ બોર્ડ ઑફીસર્સ આ સંસ્થાઓના દિસાજ તપાસે છે અને બીજી બધી બાબતો ઉપર કેટલાક ઇન્સ્પેક્ટીંગ ઑફીસર્સ દેખરેખ રાખે છે.

પુરતા પ્રમાણમાં અને લોકાલી તંદુરસ્તી જગવાય એવું સ્વચ્છ પાણી પુર પાડવું એ મ્યુનિસિપાલિટીઓની સૌથી પહેલી ફરજ છે. ૩૧ 'બી' ક્લાસ મ્યુનિસિપાલિટીમાંથી ૭ મ્યુનિસિપાલિટીઓ પાસે તેમના પોતાના વોટર વર્ક્સ છે અને તે સંતોષકારક કામ આપે છે.

મુખ્ય એ જે સેનીટરી કમિટીઓ નીમી છે તેના કામકાજનો અહેવાલ પણ કાંઈક રસિક છે. મહેસાણા અને અમરેલી પ્રાન્ત સિવાયના પ્રાન્તિક રિપોર્ટો પરથી તેમના કામકાજની કાંઈ પણ વિગત મળી રહેતી નથી. વડોદરા અને નવસારીના મુખ્યો અને ગોખામંડળના નાયબ મુખ્યા પણ તેમના કામકાજ વિષે કાંઈ ખાસ વિગત પુરી પાડતા નથી. તેઓ ફક્ત એટલું જ સામાન્ય રીતે જણાવે છે કે આ કમિટીઓ સાડું કામ કરે છે અને સામાન્ય આરોગ્યતા ઉપર તેમની સારી અસર થઈ છે. પણ આટલા ઉપરથી આ કમિટી નીમવાથી શું અર્થ સર્જે તે ચોક્કસપણે સમજી શકાય નહિ.

ઉવટમાં આ સંસ્થાઓને ફરજી દોરવણી આપવામાં ખાતું જરા પણ પાછી પાતી કરતું નથી. અસખત આ સંસ્થાઓના આવકના સાધન બધું થોડા છે, પણ જે લોકો તેમજ તેમના પ્રતિનિધિઓ આ પ્રશ્ન જાનથી દાયમાં લે ને તેમાં તેઓ આશિ વિકાસ સાધી શકે એમ છે.

વાગરા (જી. જી. ૩૨) મામ પંચાયતના સરપંચ ડોક્ટર હેરાલાલ મોતીલાલ શાહ, એલ. સી. પી. એન્ડ. એસ. નીચે પ્રમાણે લખી જણાવે છે :—

વાગરા મામ પંચાયતમાં દીવાજતી માટે પેટ્રોમેક્સ લાઈટ શરૂ કરવામાં આવી છે. દાહમાં સરૂઆતના અખતરા તરીકે ફક્ત પાંચ પેટ્રોમેક્સ લાઈટ ગામના દરેક સરીઆમ રસ્તા ઉપર મૂકી છે અને માત્ર ટુંક સમયમાં આ અખતરો ધોજો લોકપ્રિય નીવડ્યો છે. જરીપુરાણાં ફાનસોની ઝાંખી જતી દૂર થઈ દરેક સરીઆમ રસ્તા ઉપર પેટ્રોમેક્સની તેજસ્વી લાઈટ થવાથી જાહેર પ્રજાને ઘણું સગવડ થઈ છે. આ અખતરો ફોલોગેન્ડ નીવડવાથી આવતા વર્ષના બજેટમાં વધુ પેટ્રોમેક્સ મંગાવવાની વ્યવસ્થા રાખી ગામના દરેક ગલીકુળીના રસ્તાઓ ઉપર પણ તે મુકવાનો આ પંચાયત વિચાર રાખે છે.

અન્ય કોઈ કોઈ પંચાયતોમાં પેટ્રોમેક્સ લાઈટનો ઉપયોગ થાય છે કે નહિ તે મારા જાણવામાં નથી; પરંતુ કોઈ પંચાયતને પેટ્રોમેક્સ લાઈટ શરૂ કરવાની ઇચ્છા હોય તો એક આવડત ઉપર હું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું કે દુધારા અનુભવ મુજબ ગ્રાસવેટ પુરવા માટે નીચેના જાગમાં ટાંકી આવે છે તેવી પેટ્રોમેક્સ નહિ મંગાવતાં ઉપરના જાગમાં ગ્રાસવેટ પુરવાની ટાંકી આને છે, તેવી પેટ્રોમેક્સ વધુ સગવડદાર થઈ પડે છે.

કિશોર યુવર્ધ, ઇસાકાના કેળવણીખાતા તરફથી મંજૂર થયું છે. વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા સ્ટોડસ ઓર્ગાનિઝમમાં 'કિશોર' સાળાઓ માટે મંજૂર થયું છે.

બે વર્ષ પૂરાં કરી 'કિશોરે' ત્રીજા વર્ષમાં પ્રવેશ કર્યો છે.

અનેકવિધ આહિત્ય અને સુંદર  
ચિત્રાથી સુશુદ્ધ ગુણવત્તાના  
કિશોર વિદ્યાર્થીઓનું માસિક



કિશોરોની જિજ્ઞાસાને ઉત્તેજ  
સતેજે એવી અનેકવિધ અને રસ-  
મય સામગ્રી પૂરી પાડતું માસિક

## ક કિ શો ર ક

તંત્રી : નગીનદાસ પારેખ

આ વ કા ર

“કિશોર માસિક અને  
ખૂબ મળી ગયું છે.  
એટલું બધું મળ્યું છે  
કે વડોદરા શાળાના  
પુસ્તકાલયોમાં બેઠે  
મંજૂર કરવાની વાત  
અને મળી હોત તો  
શાળાનાં બધાં પુસ્ત-  
કાલયોમાં ‘કિશોર’  
માસિક લાખલ કરી  
દીધું હોત. x x  
માસિક માટે ચાત્રાણી  
જનનું કારણ.”

શ્રી ચેતીઆઈ

અમીન

વડોદરા.

“x x અને તો એક શિક્ષક વરિષ્ઠ આ ક્લાસ’ બીજું  
કોઈ સામાનિક નથી આવડતું પડ્યું. બીજાં વડુ પડતાં  
જીવ્યાં કે વડુ પડતાં મંજૂર છે. બપોરે આ વિદ્યાર્થી  
લેખકો તેલ’ ન છે. ‘આહિત્ય પાઠ્યપત્ર’ની યોજનાને અંગે  
માં આપણે જ્યાં માસિકો ધીરિક ઉપલાનાં છે, અને  
અને તે એમ લાગ્યું છે કે ‘કિશોર’ પાસે એટલું વૈવિધ્ય  
છે કે પાંચ સાત વર્ષે કોઈ નવો સંવાદક નીકળે તો તેને  
પોતાના સંપ્રદાય’ નામ ‘કિશોર પાઠ્યપત્ર’ કે એવું ન  
સંખ્યત્વે પડશે. એટલા બધા પડી ગેરે ‘કિશોર’માંથી જેવા  
પડશે. વિદ્યાર્થીઓ યુગલે એવી ભૂમિકા ઉત્તર એવું  
લખાણ વિશે છે. છતાં તેના સાહિત્યગુણ નેજા જણાવે  
અગતી રાખ્યા છે, એટલે અને તો આનંદ સાથે મારું પણ  
વાચ છે. x x x હું વગરે સદાચ રાત્રે મારાથી જનની  
મદદ કરીશ. x x”

લીલાલાલ રતનજી દેસાઈ [સ્નેહુરશ્મિ]

પ્રિન્સિપાલ: ઇ. પી. સાવરકર: વિરેપારતે.

x x એની લાવસાતની  
વાતોએ વિવાર્ધો-  
વર્ધની ભૂદીભૂદી બ-  
ચિતોને અગર ઉત્તર  
પરિપૂર્ણ છે એમ છે.  
અને તેથી આખા  
વિદ્યાર્થીઓને એ પ્રિય  
થઈ પડે છે ન, એ  
નિષ્કંક જાણવ છે.  
મારા એવા વિવાર્ધો-  
શિક્ષકને પણ એમાંથી  
ખૂબખૂબ રસ અને  
આનંદ મળે છે. જો  
તો પૂરી ખાતી છે કે  
તમારું આ નવિન  
માસિક રસિકરેક  
જાણક એક પ્રિય થઈ  
પડશે.

શ્રી રાકરમસાદ મુકલ  
પ્રિન્સિપાલ, દેવોણિય  
સ્નેહ: મંજૂર.

તમે પણ ગ્રાહક થઈ અમારા આ સાહસને ઉત્તેજન આપશો.

લવાજમ હિંમતો રૂ. ૪)

પરંદેશમાં રૂ. ૬)

કિશોર કાર્યાલય : પારંગી અગિયારી સામે : અમદાવાદ.

સરખાતથી માહત્તર વગરને પુરુષ વર્ધના બધા અંગે આજ્ઞા લવાજમે મળશે.

ગુજરાતનું રાષ્ટ્રીય સાપ્તાહિક

## લોકવાણી

દર રવિવારે પ્રગટ થાય છે.

સમાજ, રાજકારણ, સાહિત્ય, હાસ્યવિનોદ, વેપાર રોજગાર, કેળવણી  
વિગેરે પ્રશ્નો ઉપર સમર્થ લેખો એમાં લખાય છે.

સુસ્ત, સુસ્ત જીવો, ગુજરાત, હિંદ અને પરદેશોના  
સમાચારો એમાંથી મળશે.

ચેતનવંતા સાહિત્યના ઝરણાં

“લોકવાણી”

ને પાને પાને વહેતાં જોશે.

વગેરે રાજ્યનાં પુસ્તકાલયો માટે એ મંજૂર થયું છે.

સુસ્ત જીવો, ગુજરાત અને આફ્રિકા માટે જાહેરાતનું  
એ અંગ્રેજી સાધન છે.

ગુસ્તમાં લવાજમ વાર્ષિક રૂ. ૩-૦-૦

બહારગામ „ વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦

પંદરેશમાં „ વાર્ષિક શીલિંગ ૧૫

ગ્રાહક થવા માટે લખો યા મળો:

વ્યવસ્થાપક,

‘લોકવાણી’ મુદ્રણમંદિર

ચૌદાપૂલ, સુસ્ત.

# લોકલ બોર્ડ, ગ્રામ પંચાયત, મ્યુનિસિપલ બરો અને ડિસ્ટ્રિક્ટ મ્યુનિસિપલ કાયદાની રૂએ થયલી નીમણુકો અને ચુંટણીઓ

તા. ૧૩-૫-૧૯૩૭ થી તા. ૨૬-૭-૧૯૩૭ સુધી.

સકુલુ તળપદ અને સકુલુવંદો (ખેડા)

તા. ૮ મી મે ૧૯૩૭ થી ખેડા જિલ્લાના નદીઆદ તાલુકાના સકુલુ તળપદ અને સકુલુવંદો ગામોની મહેસુલી જમીનોને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા પ્રમાણેનું ગ્રામ મણવામાં આવશે અને તે સકુલુ મુખ ગ્રામ પંચાયત તરીકે ઓળખાશે.

કીન્હાવલી (ધાણા) ગ્રામ પંચાયત

મી. ભાઉ બેન્દુ મ્હાને, મી. કાશીનાથ પાઠશૂળ્ય લણુસાળીએ રાજનામું આપવાથી તેમની ખાસી પડેલી જગ્યાએ શાહપુર તાલુકાના કીન્હાવલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વરસની મુદતમાંની પાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

આણંદ મ્યુનિસિપાલિટી

મી. કેશવદાસ ભાગલાલભાઈ પટેલ, રાવ સાહેબ પુરપોતમદાસ બાબરભાઈ પટેલના મરણને લીધે તેમની ખાસી પડેલી જગ્યાએ આણંદ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની તા. ૧ લી. એપ્રિલ ૧૯૨૭ થી શરૂ થતી ત્રણ વરસની મુદતમાંની પાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

ડાકોર

તીચેના સખ્સો સન ૧૯૦૧ ના બોમ્બે ડિસ્ટ્રિક્ટ મ્યુનિસિપલ એક્ટની કલમ ૨૭ બ મુજબ ડાકોરની યાત્રાળુ કમિટીના સભ્યો ચુંટાયા છે.

- (૧) ડાકોર મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ.
- (૨) સરદાર ગોપાળરાવ મનોહરરાવ તાન્બેકર.
- (૩) મી. પુરપોતમદાસ નાયજી જોશી.

આણંદ મ્યુનિસિપાલિટી

તીચેના સખ્સો આણંદ મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્યો નીચાના

હાલની રૂએ

- (૧) આણંદના મામલતદાર  
બીજાએ
- (૨) કાંધર કાર્વેચ સરીઆ એસ. જી.
- (૩) મી. ધુગાભાઈ યેમાભાઈ.

નીચેના સભ્યો ગઢોરની હાલની મ્યુનિસિપલ બોર્ડના સભ્યોની મુદત મુધી અને ત્યાર પછી બીજી નવી યાત્રાળુ કમિટી અસ્તિત્વમાં આવે ત્યાં મુધી ગઢોર યાત્રાળુ કમિટીના સભ્યો નીમાયા છે.

(૧) હાસરાના ગામજતદાર (હાદાની રમે)

(૨) ગઢોર દવાખાનાના એક મેડીકલ ઓફીસર (હાદાની રમે)

(૩) મી. પુરુષોત્તમ ગોવિંદભાઈ પટેલ.

### ધંધુડા (અમદાવાદ) મ્યુનિસિપાલિટી

મેસર્સ પુરુષોત્તમદાસ વિશ્વવદાસ અને નાથદાસ દ્વારકાદાસ, મી. મણીલાલ નાગર-દાસ સર્જોગીઆ અગ્રણી સ્થાપી અને મી. પુરુષોત્તમદાસ કરસનદાસે રાજનામુ આપવાથી તેમની જગ્યાએ અમદાવાદ હાલના ધંધુડા ગામની મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલની ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### લુહુ (મુંબાઈ ઉપનગર હદા) મ્યુનિસિપાલિટી

હવેથી મુંબાઈ ઉપનગર હાલના પ્રાંત ઓફીસર હાદાની રમે લુહુ મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ નીમાશે.

### આમધારા (ચીખડી) ગ્રામ પંચાયત

મી. ઘેલાભાઈ લક્ષ્મભાઈ, મી. મોટાભાઈ રણજોડા હેસાબે રાજનામુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ચીખડી તાલુકાના આમધારા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### બોરભાડા (અંકેશ્વર) ગ્રામ પંચાયત

મી. ડાલાભાઈ ધનાભાઈ, મી. માધવભાઈ દેવજીભાઈની જગ્યા ખાલી પડવાથી તેમની જગ્યાએ અંકેશ્વર તાલુકાના બોરભાડા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### સાવીજુજરગ (જાલપુર-સુરત)

સુરત હાલના જાલપુર તાલુકાના સાવીજુજરગ ગામની મહેસુલી જમીનને સન ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા મુજબનું ગ્રામ ગણવામાં આવતું હતું, જે તા. ૨૩ મી જુન ૧૯૩૭ થી ગ્રામ તરીકે ગણાતી બંધ કરવામાં આવી છે.



## ડામ્બીવલી અને ગોલવડ-ઝોરડી (તા.ભા.)

કલ્યાણ તાલુકાના ડામ્બીવલી ગામમાં અને દહેણ તાલુકાના ગોલવડ-ઝોરડી ગામમાં તા. ૧૫ મી જુન ૧૯૩૭ થી સુધી ૧૯૩૩ ના ગ્રામ પંચાયતના કાયદા મુજબની 'વીલેજ-એન્ડ' સ્થાપવામાં આવી છે અને નીચેના સમૂહોને તેના સભ્યો નીમવામાં આવ્યા છે.

### ડામ્બીવલી (તાલુકા કલ્યાણ)

- (૧) મી. એ. એમ. ઝોર.
- (૨) મી. કે. એમ. દુવે.
- (૩) એમ. ગામના પાટીલ.
- (૪) મી. એસ. વી. દાતાર.
- (૫) મી. ગગનનરાય એસ. ઘોડીદર.

મી. ગગનનરાય એસ. ઘોડીદરને સદરજુ એન્ડના પ્રમુખ નીમ્યા છે.

### ગોલવડ-ઝોરડી (દહેણ)

- (૧) મી. મહાદેવ કૃષ્ણાજી મુસાલે.
- (૨) મી. પાસનજી પેરતનજી ઝાઘવાલા
- (૩) મી. કુષીઆ લાલા મુરતી.
- (૪) મી. આમરામ વીક્રમ સાવે.
- (૫) મી. રાકુ કેસવ મગેલા.

મી. પાસનજી પેરતનજી ઝાઘવાલાને સદરજુ એન્ડના પ્રમુખ નીમ્યા છે.

### દેગામ (સુરત) ગ્રામ પંચાયત

મી. છીઆ ભગાને, મી. રણુદોડ પેમાના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ગીખડી તાલુકાના દેગામ ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૨૪ મી મે ૧૯૩૬ થી શરૂ થતી ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

### ઉન (સુરત) ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સમૂહો એસસ (૧) લક્ષ્મીભાઈ જયજી, (૨) છીઆ ભગુ, (૩) એચર છીઆ, (૪) પરામ છીઆ અને (૫) કાળા મોરારે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ માંડવી તાલુકાના ઉન ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૪ થી માર્ચ ૧૯૩૬ થી શરૂ થતી ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- (૧) મી. છીઆ ભગા પટેલ.
- (૨) મી. મકન એચર પટેલ.
- (૩) મી. ખુશાવ ભગુ પટેલ.
- (૪) મી. વતમાળી એચર પટેલ.
- (૫) મી. કાળા મોરાર પટેલ.

## ઉત્તર વિભાગની સઘળી લોકલ બોર્ડો

અમદાવાદ, ભરૂચ, પંચમહાલ, સુરત અને માણા જિલ્લાની લોકલ બોર્ડોની મુદત તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૩૭ ને રોજ પૂરી થાય છે; પરંતુ સદરદુ જિલ્લાઓના કલેક્ટર પાસે જે આન્ટ છે તે બે નવી ચુંટણીઓ થાય તો તે અંગે આજુ સાક્ષતા પહેલાં ૭ મહિનામાં થતા અર્થને પહેંચી વળે એમ નથી; અને આજુ સાક્ષતા બીજા ૭ મહિનાના બજેટમાં આ ચુંટણીઓના અર્થ માટે મુકેલી રકમ મુંબાઈની લેઝરમેટીવ એસેમ્બલી મંજુર નહિ કરે ત્યાં મુધી સદરદુ જિલ્લાના કલેક્ટરો આ સંબંધી કંઈ પણ અર્થ કરી શકે એમ નથી, તેથી આ લોકલ બોર્ડોના ક્ષતતા સજ્જોની મુદત ત્રણ મહિના માટે એટલે તા. ૩૧ મી-માર્ચ ૧૯૩૮ મુધી વધારવામાં આવી છે.

### જુહુ (મુંબાઈ ઉપનગર જિલ્લો) મ્યુનિસિપાલિટી

મુંબાઈ ઉપનગર જિલ્લાના પ્રાન્ત ઑરીસરને હોદ્દાની રજો જુહુ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની ક્ષતની ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સમ્ય નીમ્યા છે.

### વાડા (થાણા) તાલુકા લોકલ બોર્ડ

મી. ફરીદ સખારામ પાટીલને મી. એવિંદ જગા પાટીલના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ વાડા તાલુકા લોકલ બોર્ડના તેની ક્ષતના ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સમ્ય નીમ્યા છે.

### કલ્યાણ (થાણા) મ્યુનિસિપાલિટી

મી. શુભામસિંગ ઉમરાવસિંચ, મી. ધરમસી ખેરાજ બીનસાયક હરવાયે કલ્યાણ મ્યુનિસિપાલિટીમાં તેની તા. ૧ લી મે ૧૯૩૫ થી શરૂ થએલી ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સમ્ય ચુંટાયા છે.

### ધંધુકા (અમદાવાદ) મ્યુનિસિપાલિટી

મી. અસમદભાઈ શાહભાઈ, મી. ઇસાભાઈ કાજુભાઈના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ધંધુકા મ્યુનિસિપાલિટીના તેની ક્ષતની ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સમ્ય ચુંટાયા છે.

### કુંભારીઆ (સુરત)

સુરત જિલ્લાના ચોરાસી તાલુકાના કુંભારીઆ ગામની મહેસુલી જમીનને તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૬ થી સન ૧૯૩૭ ના આમ પંચાયતના કાયદા મુજબનું ગામ ગણવામાં આવેલું તે તા. ૨૭ મી જુલાઈ ૧૯૩૭ થી સદરદુ કાયદા મુજબનું ગામ ગણાતું બંધ થશે.

### ખાટલવાડા (થાણા) આમ પંચાયત

મી. વૃંદાવન પ્રાણજીવનદાસે થાણા જિલ્લાના ઉંચરગામ પેટાના ખાટલવાડા ગામની આમ પંચાયતના સમ્ય તરીકે રાજીનામું આપવાથી જે જગા ખાલી પડી હતી તે માટે તે પોનેજ સદરદુ આમ પંચાયતના તેની ક્ષતની ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સમ્ય ચુંટાયા છે.

# જાપાનની કેળવણીનું ધ્યેય—નીતિમય જીવન\*

નીચેના ઢંઢેરો બહાર પાડેા તે પહેલાં જાપાન અધાધૂંધીમાંથી પસાર થતું હતું. જાપાને પાશ્ચાત્ય દેશોની પ્રગતિથી આકર્ષાઈ એનાં શાસ્ત્રો, કેળવણી, રીતરિવાજો, વગેરેનું અનુકરણ કર્યું હતું; પણ તેનું પરિણામ સારું આવ્યું નહોતું. દેશમાં ખર્ચાળ રિવાજો અને નિર્જન વ્યક્તિત્વવાતંબની ભાવના વધતાં હતાં; અને તેને કારણે દેશના વિચારકોને દેશના ભાવિ માટે ધણી ચિંતા થતી હતી. છતાં પણ તે વખતે જાપાનમાં કેટલોક વર્ગ એમ માનતો હતો કે જાપાનનું જે કંઈ જીવું હોય તે તથા દષ્ટિ સર્વ બાબતોમાં પાશ્ચાત્ય દેશોનું પુરેપુરું અનુકરણ કરવું. બીજો એવો પણ વર્ગ જાપાનમાં તે વખતે અસ્તિત્વ ધરાવતો હતો કે જે કંઈ જાપાનનું હોય—પછી તે ગમે તેવું હોય તોપણ—તેનો સ્વીકાર કરી બીજા દેશો પાસેથી કંઈજ લેવું નહિ. દેશના સદાચારની બાબતમાં પણ આવીજ અધાધૂંધી હતી. કેટલાક કહેતા કે નીતિશાસ્ત્રો ઉપરજ સદાચારની પ્રમાણ સચવી જોઈએ, ત્યારે બીજાં કેટલાકનો મત હતો કે સદાચારના પાપાણ કનકચુરિયન, બાધ કે ક્ષિપ્તી ધર્મને સ્વીકારવો જોઈએ. આથી શાળામાં સદાચારની કેળવણી સંબંધી કંઈજ વ્યવસ્થા નહોતી. આની મુજબજીભરેલી રિતિતિમાંથી દેશને દોરવણી આપવા માટે જાપાનના સ્વર્ગસ્થ નામદાર શહેનશાહ મિછોએ તે વખતના મુખ્ય પ્રધાનને અને તે વખતના કેળવણીના પ્રધાનને બોલાવીને નીચે પ્રમાણે ઢંઢેરો જાહેર કરવા તથા તેનો અમલ કરવા આજ્ઞા કરમાની હતી.

ઇ. સ. ૧૮૬૦ ના ઑક્ટોબર મહિનામાં બહાર પાડેલો

શહેનશાહી ઢંઢેરો

પ્રજાજનો, ચોકસા જાણીએ કે:-

આપણા જીવનપૂર્વ શહેનશાહોએ અમર અને વિચાળ સિંધાનો ઉપર આપણા સામ્રાજ્યનો પાયો રચ્યો છે અને નિઃશયજી વડે સદ્ગુણોનાં મૂળ ધણાં 'જિ'માં રોપ્યાં છે; ખિત્તમહિત વડે સદાયે સંપીને રહેતી અમારી પ્રજાએ એ સદ્ગુણોનાં મુંદર દૃષ્ટાંતો યુગે યુગે પૂરાં પાડ્યાં છે. એ સદ્ગુણોમાંજ આપણા સામ્રાજ્યનું ગૌરવ છે. એમાંજ આપણી કેળવણીનો પાયો છે.

પ્રજાજનો, તમારા પિતૃઓ અને માતાપિતર કલિતભાવ રાખજો; તમારાં બાધ-બહેનો સાથે માયાળુ થજો; પતિવત્ની તરીકે એકદિવસી સંપીને રહેજો; મિત્રો પ્રત્યે એકનિષ્ઠા રાખજો; વિનયી અને વિવેકી થજો; સર્વ સાથે ભલાઈ રાખજો; જાનનો સંચય કરજો તથા કક્ષાનો અભ્યાસ કરજો અને એ રીતે તમારી સુખિચકિત તથા સદાચારનું બળ કેળવજો; પ્રજાનું કિત વધારજો તથા પ્રજાકલ્યાણમાં તત્પર રહેજો; રાજ્યવર્ધકારણ માટે માન

\* 'જાપાનની કેળવણી' એ નામના પુસ્તકમાંના વડોદરા રાજ્યના માજી નાયબ દિવાન મણિલાલ બાલાભાઈ નાણાવડી સાહેબના ઉપોદ્ધાતમાંથી.

રાખ્યો; કાવદાઓનું પાલન કર્યો; વિપત્તિના સમયે રાજ્યને માટે વીરતાથી પ્રાણ આપવા તૈયાર રહે્યો; અને છેવટે સ્વર્ગ અને પૃથ્વી સાથે એકસરખો સંજોગ ધરાવતા આપણા શહેનશાહના રાજવાસનની સમૃદ્ધિનું રક્ષણ કરેલા અને તેને નિશ્ચય બનાવવા કેાઇ પણ જોગે તૈયાર રહે્યો. આમજ તમે અમારી વક્તાનાર અને બહી પ્રજા બની શકશો, તેમજ તમારા પિતૃઓની ઉચ્ચ પ્રભુસિક્ષાઓની કીર્તિ વધારી શકશો.

આપણા ભૂતપૂર્વ શહેનશાહો આપણી કુળપણીને માર્ગ સૂચવી ગયા છે; અને એજ આપણને એમના તરફથી મળેલો પ્રામતી વારસો છે. તેમના પંડાનેએ અને સમગ્ર પ્રજાએ એ માર્ગનેજ અનુસરવું જોઈએ; કારણ કે એ માર્ગ શુભે શુભે અને સ્થળે સ્થળે સત્ય અને સચોટ નિવડે છે.

પ્રજાજનો, તમારે અને અમારે અધ્યાપૂર્વક એજ માર્ગનું અનુસરણ કરવું જોવી અમારી ખાસ ઇચ્છા છે. એમ કરવાથીજ આપણે એમના જેવા સદ્ગુણી બની શકીશું.

(શહેનશાહ ગિહના ૨૩મા વર્ષના ૧૦મા મહિનાનો ૩૦ મો દિવસ.)

[શહેનશાહની સાદી અને મિકેકા]

## પ્રકીર્ણ

સન ૧૯૩૫ ના ગવર્નમેન્ટ ઑફ ઇન્ડીઆ ઑક્ટ હેઠળ સ્થાનિક સંસ્થાઓની ઑક્ટ્રોલ અને ટર્મિનલ ટેક્સ નાંખવાની સત્તા

સન ૧૯૦૧ ના બોમ્બે ડિસ્ટ્રિક્ટ મ્યુનિસિપલ ઑક્ટની કલમ ૫૯, સન ૧૯૨૫ ના બોમ્બે મ્યુનિસિપલ ગ્વેસ્ટ ઑક્ટની કલમ ૭૩ અને સન ૧૯૨૩ ના બોમ્બે લોકલ બોર્ડ ઑક્ટની કલમ ૬૯ માં સન ૧૯૩૭ ના ગવર્નમેન્ટ ઑફ ઇન્ડીઆ ઑક્ટની ને સુધારો વધારો થયો તે તરફ લાગતા વળગતા અમલદારો અને સ્થાનિક સંસ્થાઓનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે અને તેમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે સ્થાનિક સંસ્થાઓ તરફથી ને ઑક્ટ્રોલ અને ટર્મિનલ ટેક્સ નાંખવામાં આવે છે તે સંબંધી હવે કાયદા મુજબની સ્થિતિ નીચે પ્રમાણે છે :—

સન ૧૯૩૫ ના ગવર્નમેન્ટ ઑફ ઇન્ડીઆ ઑક્ટના શીયુલ ૭ ના લીસ્ટ બીજા (પ્રાવીન્ટીઅલ લેજિસ્લેટીવ લીસ્ટ) માંની આઇટેમ ૪૯ મુજબ અમુક સ્થાનિક વિસ્તારમાં ને માત્ર ત્યાંજ વપરાશ, ઉપયોગ અગર વેચાણ માટે દાખલ થાય તે ઉપરજ ફેસ કર (cess) નાંખી શકાય. આ આઇટેમ ગવર્નમેન્ટ ઑફ ઇન્ડીઆ ઑક્ટના શીયુલ ૭ ના લીસ્ટ પહેલાં (ફોર્સ લેજિસ્લેટીવ લીસ્ટ) ની આઇટેમ ૫૮ ની સાથે વાંચવાની છે; જેથી રહેલ અગર એરોપ્લેન મારફત લઈ જવાતા માલ અને મુસાફરો ઉપર ટર્મિનલ ટેક્સ (Terminal tax) નાંખવાની સત્તા ફક્ત ફોર્સ ગવર્નમેન્ટ એક્સીસેઝ આપવામાં આવી છે. આ ઉપરથી એ નકદી થાય છે કે ભવિષ્યમાં કોઇ પણ સ્થાનિક સંસ્થાએ ત્યાંથી નીકાસ થતા અથવા તે વિસ્તારમાંથી પસાર થતા માલ ઉપર નવેસરથી ઑક્ટ્રોલ અગર ટર્મિનલ ટેક્સ નાંખવાનો નથી; તેમજ રહેલ અગર એરોપ્લેન મારફત લઈ જવાતા માલ ઉપર પણ ટર્મિનલ ટેક્સ નાંખવાનો નથી. છતાં ને કોઈ પણ સ્થાનિક સંસ્થા સન ૧૯૩૫ ના ગવર્નમેન્ટ ઑફ ઇન્ડીઆ ઑક્ટના હાગ ૩ નીનો અમલ શરૂ થયો તેના ધોડા વખત પહેલાં સદરદુ સ્થાનિક સંસ્થાના વિસ્તારમાંથી નીકાસ થતા અથવા ત્યાંથી પસાર થતા માલ ઉપર કાયદેસર ટર્મિનલ ટેક્સ અગર ઑક્ટ્રોલ, અથવા રહેલ અગર એરોપ્લેન મારફત પસાર થતા માલ ઉપર ટર્મિનલ ટેક્સ નાંખતી હોય તો તે ફોર્સ લેજિસ્લેટર તોનો પ્રતિબંધ કરે ત્યાં સુધી સદરદુ કરો નાંખી શકશે.

સન ૧૯૧૫ ના બોમ્બે મોટર વેહીકલ રૂલ્સમાં થયેલા સુધારા

સન ૧૯૧૫ ના બોમ્બે મોટર વેહીકલ રૂલ્સ (Bombay Motor Vehicles Rules) માં ને સુધારા વધારા કરવામાં આવ્યા છે, તે વિષે મુંબાઇ સરકારે અભિપ્રાય માંખ્યા છે. ને કોઇને કાંઇ પણ વાંધા દર્શાવવા હોય અગર કાંઇ પણ સચવા કરતી હોય તો તેણે તે ગવર્નમેન્ટ બેઝેટમાં જાહેર થાય તેથી પંદર દિવસની મુદતમાં 'સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, હોમ ડીપાર્ટમેન્ટ મુંબાઇ'ને તે મોકલવા.

સદરદુ સુધારાથી માત્ર લઈ જતી મોટરો માટે ખાસ નિયમો ઘડવામાં આવ્યા છે અને તેમાંના કેટલાક નીચે મુજબ છે :—

(૧) માત્ર લઘુ જવા માટે વપરાતી મોટરનો માલીક, હાંકનાર, કન્ડક્ટર (conductor), તેના ઉપર દેખરેખ રાખનાર અથવા જેના કબજામાં તે ગ્રીવામાં હોય એવા માણસ તે મોટરમાં ભરાય એ માત્ર મોટરની પ્રદોષાશ્રમમાંથી બહાર પડી બીજા વાદનોને અગર માણસોને જોખમકારક થઇ પડે એવી રીતે મોટરમાં માત્ર બરી શકશે નહિ તેમજ ભરવા દઇ શકશે નહિ.

(૨) જે કોઇ મોટર વાંસ અગર એવી બીજી વસ્તુ લઘુ જળી હોય અથવા તે એવી લાંબી વસ્તુને સાથે બાંધવામાં આવી હોય અને તે મોટરના પાછળને છેડે ૪ ફુટથી વધારે બહાર પડતી હોય તે તે વાંસ અગર વસ્તુને છેડે (ગ) દંમેશાં ૧૫ ઇંચથી ઓછા વ્યાસ (diameter) નો હોય નહિ એવો સ્ટેટ ચંદો (disc) એવી રીતે લગાડવો કે જેથી તે પાછળથી ખુટતી રીતે જોઇ શકાય અને (ગ) રાત્રે વખતે તે ઉપર સાંધારણ રીતે કાપડા મુજબના જે દીવા મોટરના ભાગ ઉપર અથવા પાછળ રખાતા હોય તે ઉપરાંત એક લાલ બતી રાખવી.

(૩) વળી કોઇ પણ માલીક, હાંકનાર, કન્ડક્ટર, જેની દેખરેખમાં તે મુકામાં આવી હોય તેવો માણસ અગર જેના કબજામાં હોય તેવા માણસે મોટરમાં એવી રીતે માત્ર ભરવો અથવા ભરવા દેવો નહિ કે જેથી માત્ર સાથે મોટરની ઉચાઇ રસ્તાની સપાટીથી દશ ફુટ કરતાં વધારે થઇ જાય.

**ગ્રામ પંચાયતો માલના વેચાણ ઉપર કર નાંખી શકશે નહિ**

ફેડેલીક ગ્રામ પંચાયતોએ માલના વેચાણ વિગેરે પર કર નાંખવાનું હસ્તક્ષેપ છે અને તે માટે કમીશનરની મંજૂરી માંગી છે. આ વિષયમાં ઉત્તર વિભાગના કમીશનર સાહેબ જણાવે છે કે સન ૧૯૬૫ ના ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઈન્ડિયા ઓક્ટોને અગ્રે બંધારણમાં ફેરફાર થતા હોવાથી તેઓ ગ્રામ પંચાયતોએ કરાવેલા માલના વેચાણ વિગેરે ઉપરના કરોને મંજૂરી આપી શકતા નથી.

## હાતીશ પ્રધર્સ



ચંરમાના આંગેવાન વેપારી

૩૦૨, અખટુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ

સુંબઘ નં. ૩

ડોક્ટરોના પ્રીટીપ્રેશન મુજબ સંભાળ-  
પૂર્વક ચરમા બનાવવામાં આવે છે.

# પુનામાં ગ્રામ પંચાયતના સેક્રેટરીના શિક્ષણ વર્ગ

લોકલ સેક્ર ગવર્નમેન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ સાથે નક્કી કર્યા ગયા છે ગ્રામ પંચાયતના સેક્રેટરીના શિક્ષણ માટે શરૂવામાં આવનાર વર્ગની યોજના.

ઠેકાણું :- લોકલ બોર્ડ ઓફીસ, પુના.

મુદત :- ૧૮ દિવસ; દરરોજ ૩ કલાક.

આમાં એક દિવસ વર્ગની ઉદ્ઘાટન ક્રિયા માટે ગરુ છે.

ઉમેદવાર :- પંચાયતો તરફથી શિક્ષણ માટે આવનાર ઉમેદવાર.

અનુક્રમ	વિષય	વ્યાખ્યાતા	વ્યાખ્યાનની સંખ્યા અથવા વ્યાખ્યાનના કલાક
૧	ગ્રામ પંચાયતનો કાયદો	મે. બી. આર. ઘોલપ, ચીફ ઓફીસર, જીલ્લા બોર્ડ, પુના	૧૦ કલાક
	ઉપરના કાયદામાં આવતા નિયમો તથા પેટાકાયદો	મી. એમ. જી. નંદગોંડર, કલાર્ક જીલ્લા લોકલ બોર્ડ, પુના	૬ કલાક
	પંચાયતના હિસાબ કેમ રાખવા તે સંબંધી	મી. જી. જી. જોશી, એકાઉન્ટન્ટ, જીલ્લા લોકલ બોર્ડ, પુના	૬ કલાક
૨	કેટલ ટ્રેસ્પાસ એક્ટ (Cattle Trespass Act) તથા તેના નિયમો	મી. વી. પી. અડકર, હેડ કલાર્ક જીલ્લા લોકલ બોર્ડ, પુના	૪ કલાક
૩	ગામના ન્યાયદાતા મંડળો તથા તેમના અધિકાર	મે. બી. આર. ઘોલપ, ચીફ ઓફીસર, જીલ્લા લોકલ બોર્ડ, પુના	૫ કલાક
૪	ગામનું આરોગ્ય	આરોગ્ય ખાતાના માહિતગાર અધિકારી	૬ કલાક
૫	ઇન્જનીયરીંગ	મે. ડી. કે. આગાશે, ઇન્જનીયર, જીલ્લા લોકલ બોર્ડ, પુના	૬ કલાક
૬	ગ્રામ મુધારણા	મહેસુલ ખાતાના અધિકારી	૬ કલાક

વર્ગ પુરો થયા પછી બે મહિના બાદ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ તરફથી ઉમેદવારોની પરીક્ષા લેવામાં આવશે. પરીક્ષા માટે બે પેપર નક્કી કરવામાં આવ્યા છે.

ચોક્કસ માપ આપતા

# લીડર્સ વોટર મીટર્સથી

વોટર સપ્લાઈના સઘળા પ્રશ્નોનો નીકાલ થઈ ગયો



હિંદુસ્તાનના સઘળા મોટા શહેરોમાં દરેક માપના મીટર્સ તેમજ  
દૂધ ભાગોનો ગંજવર જથ્થો રાખવામાં આવે છે.

આગથી રક્ષણ કરવા માટે

‘ સુપર ૨૪ ’

અથવા

ઇન્સ્યુરન્સ પ્રાન્ડ પાણીની મૂઠા

અને

ફામાઈટ ફાયરફ્રોમ એકસ્ટીંગ્વીશર્સ

વાપરો.



એન્ટો :

ટરનર હોર એન્ડ કું., લીમીટેડ.

ઈન્ડિયા

ગરબે બીલ્ડીંગ, એપોલો

શાખા :—ધી ગ્રાલ  
લાહોર

મુંબાઈ



# સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

(ત્રૈમાસિક)

વર્ષ ૪, અંક ૨]

જાન્યુઆરી ૧૯૩૮.

[ક્રમાંક ૧૪

ઉત્તર વિભાગમાં આવેલી ૧૧૫ ગ્રામપંચાયતો સંબંધી શક્ય તેટલી તમામ વિગતો હાલ લોકલ બોર્ડો પાસેથી મેળવી આ અંકમાં જાપવામાં આવી છે. એક ખાસ પરિવ્રત તૈયાર કરી હાલ બોર્ડોની પાસે વિગતો મળવામાં આવી હતી. હાલ બોર્ડો માટે આ કાર્ય બહુ અગત્ય ભરેલું હોવાથી કુદરતી રીતે વિગતો મેળવતાં વાર થઈ હતી. હજુ પણ અમુક હાલ બોર્ડો તરફથી અમુક વિગતો મળી શકી નથી; જનાં અનિવાર્ય મોટું ન થાય તે માટે તે વિગતો સંબંધી માદિતી મેળવવા અમે ચોખ્ખા નથી.

ઉત્તર વિભાગમાં હજુ સુધી મામળાં ચાલતોએ પોતાનું મોખ્ખ સ્થાન કીધું નથી. મધ્ય અને દક્ષિણ વિભાગોએ સરખામણીમાં ઘણી પ્રગતિ કરી છે.

આ અંકમાં આપેલી ખબરો કામગીરી ખીલ સાદિયેમાં ઉપતંથ નદિ હાવાને લીધે અગતે આગા છે કે આ અંક ગ્રામપંચાયતો તેમજ હાલ બોર્ડોને ખાસ ઉપયોગી થઈ પડશે.

લેહરેરીવ ગેસેન્ડાની આવતી બેઠકમાં ગ્રામપંચાયતના કાયદા સંબંધી અગત્યનું ખીલ રજુ થતાર છે; તે જોનાં આ વિગતોનું પ્રગતિ યત્ન થઈ પેગાસર મળાવું જોઈએ. અન્ય વિભાગોની ખબર એકઠી થઈ રહી છે અને મધ્ય વિભાગની માદિતી આ ઇન્ટરિટ્યુટ તરફથી ચાલતા મરાઠી ત્રૈમાસિકમાં અને દક્ષિણ વિભાગની ખબરો કેનેરીઝમાં ચાલતા ત્રૈમાસિકમાં આપવા વિચાર છે. ત્રણ વિભાગની પંચાયતોની પૂર્ણ વિગતોના સાર ઈમેઇમાં ચાલતા ત્રૈમાસિકમાં આપવામાં આવશે.

પોડા જીલ્લો

[૩]

[૨]

[અ] કયા તાલુકામાં સત ૧૯૨૦ ના આમ પંચાયતના કાયદા હેતુના રજવાણ કે સત ૧૯૩૩ ના

[ચ]

[૪] એક કરતાં વધારે ગામેની બનેલી છે કે

તેમના અમુક ભાગોની.

એક (પરા છનામી છે)

એક ભાગ નરવાદારી અને થોડો છનામી

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

એક

સરહદમાં

વરતી

૨૭૯૪

૩૬૮૭

૨૦૬૮

૧૦૬૬

૧૪૦૪

૧૩૩૩

૧૬૬૧

૨૩૩૧

—

૮૨૧

૧૫૦૦

૩૬૧૧

૨૩૮૩

૨૫૭૨

૨૭૮૬

૭૧૪૩

—

૧૧૬૦

૨૨૬૦

૩૪૫૦

૧૨૨૧

કયા તાલુકામાં

આવી

મહેમદાવાદ

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

માતર

આમ પંચાયતનું

નામ.

વંચવાળી

સીકર

આલોશ

મહેલાજ

તોષકા

ગાજ

સાધિલી

પાલી

અગરવા

ચીખડી

અંતીસાર

અંતરોલી

ચુનેલ

નારસંગ

વાટમ

મકુદા

અલિંગ

આલુંદ

કુશલેલ

સુનાવ

વાસલા

આલુંદ

કુશલેલ

સુનાવ

વાસલા

આલુંદ



નંબર કલમ ૩૩-૩૬ મુજબનું પંચારત્ના ધોરણ સાથેનું નોંધક મંદળનું

૧	૧	સેક્ટરી, ૧ પટાવાળો, ૬ ભંગી.
૨	૧	૧ ઓરીસ પટાવાળો, ૬ ભંગી, ૧ હન્ડપેકટર, ૧ બત્તી કરનાર
૩	૧	માનદ્. સેક્ટરી, ૧ રાવણીઓ
૪	૧	સેક્ટરી.
૫	૧	૩ ભંગી. ૧ મુકાદમ
૬	૧	૫ ભંગી (દુક સમખી)
૭	૧	૧ પટાવાળો
૮	૧	૧ મુકાદમ, ૧ પટાવાળો, ૩ બત્તી કરનારા ૩ ભંગી.
૯	...	...

૧૦	૧	સેક્ટરી ૩ ભંગી
૧૧	૧	૧ પટાવાળો ૨ ભંગી
૧૨	૧	૧ પટાવાળો, ૨ ભંગી, ૧ ફરી સાક કરનાર.
૧૩	૧	૧ પટાવાળો, ૮ ભંગી
૧૪	૧	૧ હન્ડપેકટર, ૫ ભંગી.
૧૫	૧	૧ હન્ડપેકટર, ૩ ભંગી, ૧ બત્તી કરનાર
૧૬	૧	(શ. ૨૦) ૨ પટાવાળા, ૨૨ ભંગી, ૫ બત્તી કરનાર.
૧૭	...	...

૧૮	૧	સેક્ટરી. ૧ પટાવાળો, ૧ ભંગી
૧૯	...	...
૨૦	૧	સેક્ટરી, ૧ પટાવાળો, ૨ ભંગી, ૨ બત્તી કરનારા
૨૧	૧	માનદ્. સેક્ટરી, ૧ ભંગી.

સામાન્ય ચર્ચા

—

આ પંચાયત તાત્કાલિક રચાયા છે.

—

પંચાયત હાલમાં જ રચાયા છે.

ફક્ત ૧૦ મનદારો જ હાજર હતા અને તેમણે મત આપ્યા હતા.

આ પંચાયત તા. ૧-૧-૩૭ ને રોજ રચાઈ હતી. સરપંચની ચુંટણી

તા. ૧-૧-૩૭ ને રોજ થઈ હતી; પરંતુ તદ્દ પંચાયત તરીકે કામ કરતી નથી.

—

—

—

—

—

—

—

—

પહેલાં અહિં એક નાની મ્યુનિસિપલિટી હતી, પરંતુ પછીના સર-

કારે તેને પંચાયતમાં ફેરવી નાંખી હતી.

—

આજે ચર્ચામાં જ રચાયા છે.

અસહકારની ચળવળ પહેલાં આ નરનાદારી ગામ હતું. પરંતુ હવે સર-

કારે તેને ગામસેક્ટની સ્થાન પછાતા ગર મહેસૂલીગામ બહેર મૂક્યું છે.

—

# ભક્ત્ય જીવસો

[૧] અનુક્રમ નંબર	[૨] ગ્રામપંચાયતનું નામ	[૩] કયા તાલુકામાં આવી અંકકોથર	[૪] સન ૧૯૨૦ ના આમપંચાયતના કાયદા દેવુંજ સંખ્યાક કે સન ૧૯૩૩ ના	[૫] સરદારમાં વસતી	[૬] એક કરતાં વધારે આગોળી બનેલી છે કે તેમના અમુક ભાગોની
૧	કાસમડી	અંકકોથર	૧૯૨૦	૧૦૯૮	એકે
૨	કાંતીઆ	"	"	૮૮૦	એકે
૩	સમોર	"	"	૫૫૬	એકે
૪	સમોદ	"	"	૧૮૩૩	એકે
૫	અક્રુરપોર	"	"	૮૨૮	એકે
૬	હાસોદ	"	"	૫૪૬૨	એકે
૭	પ્રલાવ	"	"	૧૮૬૧	એકે
૮	બોરબાદા	"	૧૯૩૩	૨૭૦૪	એકે
૯	દોરા	"	"	૪૩૮	એકે
૧૦	બંધોદા	"	"	૬૫૩	એકે
૧૧	નીકારા	ભરમ	૧૯૨૦	૨૩૬૪	એકે
૧૨	ગુફલીઈ	"	"	૨૭૦૪	એકે
૧૩	કોથર	"	"	૧૮૩૫	એકે
૧૪	પાલેજ	"	"	૩૧૮૩	એકે
૧૫	કવીંદા	"	૧૯૩૩	૮૪૫	એકે
૧૬	સરભણ	"	૧૯૨૦	૧૬૨૮	એકે
૧૭	આસોદ તળાવ	વાગરા	૧૯૩૩	૩૬૩	એકે
૧૮	વાગરા	"	"	૮૪૮	એકે
૧૯	ભડકાદરા	"	૧૯૨૦	૬૭૪	એકે
૨૦	લણી	જંભુકર	"	૨૪૬	એકે
૨૧	દંકારી બંદર	"	૧૯૩૩	૬૧૨	એકે
૨૨	કલાનવા	"	"	૩૮૫	એકે

[illegible]

(આચાર્ય પાનાનું ચાલુ)

[૬] બંધારણ

[કા] [ચ] [કો] [ટ]

મતદારોની ઉંચી ચુંટણીમાં દરેક ચુંટણીની નીચુંમ સંખ્યા

૨૬૧ મતદારોએ મત બેઠકા હોદ્દાની જગીન ધારણુ બીજા

આપ્યા, કેરે કેરાર

૧૨ ૭ ૧

૧૧૬ ૮ ૧

૧૩૮ ૧૧ ૧

૨૪૭ ૭ ૧

૬૮૦ ૮ ૧

૬૮૮ ૮ ૧

૧૮૮૧ ૧૧ ૧

૧૨૬૧ ૧૧ ૧

૬૭૦ ૮ ૧

૨૧૫૦ ૧૧ ૧

૪૭૫ ૭ ૧

૧૩૬૦ ૧૦ ૧

૭૭૭ ૧૧ ૧

૫૭૪ ૮ ૧

૩૦૪ ૮ ૧

૧૦૫૭ ૧૧ ૧

[૭]

સન ૧૮૩૬-૩૭ ની સાક્ષતા

આવક અને ખર્ચ

આવક ખર્ચ

શ. યા. યા. રા. આ. પા. કે નહિ

૧૫૮-૫-૪ ૭૬-૨-૬ ના

૨૮૧-૧૦-૧ ૧૫૫-૪-૦ "

૧ સન ૧૮૩૭-૩૮ થી રૂપાપા

૧૨૧-૮-૨ ... ..

૧૮૨-૧૩-૮ ૪૬-૬-૬ "

૫૦-૦-૦ ... ..

૧૫૬-૬-૧૦ ૫૭-૫-૩ "

૬૮-૮-૫ ૨૪-૫-૭ "

૧૦૬-૫-૦ ૬૩-૮-૦ "

૨૧૦૨-૮-૦ ૧૬૬-૮-૦ "

૮૧૮-૧૫-૫ ૫૨૨-૧૩-૬ "

૨૫૭-૧૩-૧ ૭૬-૩-૬ "

૨૨૪-૧૨-૬ ૧૬૧-૪-૬ "

૧૫૭-૪-૪ ૪૮-૧૫-૬ "

૧૭૬-૬-૧ ૧૧૨-૧૩-૧ "

૧૮૧-૬-૧૦ ૧૨-૧૨-૬ "

[૮]

જયુદીધીઅત

સત્તા

આવક ખર્ચ

શ. યા. યા. રા. આ. પા. કે નહિ

૧૫૮-૫-૪ ૭૬-૨-૬ ના

૨૮૧-૧૦-૧ ૧૫૫-૪-૦ "

૧ સન ૧૮૩૭-૩૮ થી રૂપાપા

૧૨૧-૮-૨ ... ..

૧૮૨-૧૩-૮ ૪૬-૬-૬ "

૫૦-૦-૦ ... ..

૧૫૬-૬-૧૦ ૫૭-૫-૩ "

૬૮-૮-૫ ૨૪-૫-૭ "

૧૦૬-૫-૦ ૬૩-૮-૦ "

૨૧૦૨-૮-૦ ૧૬૬-૮-૦ "

૮૧૮-૧૫-૫ ૫૨૨-૧૩-૬ "

૨૫૭-૧૩-૧ ૭૬-૩-૬ "

૨૨૪-૧૨-૬ ૧૬૧-૪-૬ "

૧૫૭-૪-૪ ૪૮-૧૫-૬ "

૧૭૬-૬-૧ ૧૧૨-૧૩-૧ "

૧૮૧-૬-૧૦ ૧૨-૧૨-૬ "

અરજદારીપણુ નહિ મળ્યા

૨૨

અનુક્રમ

કલમ ૩૩ અને ૩૪ ચુજળનું પગારના

તંબર

ધોળુ સાથેનું નોટર મંડળ

- ૧ સુબ-માનદ સેક્રટરી ૧૭ શિશુ-માનદ સેક્રટરી
- ૨ તસારી-દુક સમળી સેક્રટરી, ૧૮ સુબ-માનદ સેક્રટરી,
- ૩ શિશુ-માનદ સેક્રટરી, ૧૯ સુબ-માનદ સેક્રટરી,
- ૪ તસારી-દુક સમળી સેક્રટરી, માસિક રા. ૪. ૨૦ સુબ-માનદ સેક્રટરી,
- ૫ સેક્રટરી-માસિક રા. ૮. ૨૧ શિશુ-દુક સમળી સેક્રટરી માસિક રા. ૩.
- ૬ સેક્રટરી-માસિક રા. ૪. ૨૨ તસારી-દુક સમળી સેક્રટરી માસિક રા. ૨.
- ૭ તસારી-માનદ સેક્રટરી, ૨૩ તસારી-દુક સમળી સેક્રટરી માસિક રા. ૪.
- ૮ તસારી-દુક સમળી સેક્રટરી માસિક રા. ૨. ૨૪ તસારી-દુક સમળી સેક્રટરી માસિક રા. ૪.
- ૯ તસારી-દુક સમળી સેક્રટરી માસિક રા. ૫. ૨૫ સુબ-માનદ સેક્રટરી,
- ૧૦ સેક્રટરી-માસિક રા. ૪. ૨૬ સેક્રટરી-માસિક રા. ૧૦.
- ૧૧ સુબ-માનદ સેક્રટરી, ૨૭ શિશુ-માનદ સેક્રટરી,
- ૧૨ તસારી-માનદ સેક્રટરી, ૨૮ શિશુ-માનદ સેક્રટરી,
- ૧૩ તસારી-દુક સમળી સેક્રટરી માસિક રા. ૨. ૨૯ શિશુ-દુક સમળી સેક્રટરી માસિક રા. ૨.
- ૧૪ શિશુ-માનદ સેક્રટરી, ૩૦ શિશુ-દુક સમળી સેક્રટરી માસિક રા. ૨.
- ૧૫ શિશુ-માનદ સેક્રટરી, ૩૧ શિશુ-માનદ સેક્રટરી,
- ૧૬ સુબ-માનદ સેક્રટરી, ૩૨ સુબ-માનદ સેક્રટરી.

સામાન્ય ચર્ચા.

(અ) ના.

(બ) ના.

(ક) હજારા લોકો શ્રોત્રની ઓટીસ દિસાળની ઓટીસ માટે વ્યવસ્થા કરે છે.

(લ) હા. હોસમ ૬ માં જણાવ્યા પ્રમાણે.

(મ) મોગ્ય વખતે મેગિસ્ટ્રી માટેના વર્ગ શરૂ કરવા વ્યવસ્થા કરવામાં આવે છે.

(ન) કોઈ નહિ.

તા. ૬. આ હુકમની પંચાયતો તાત્કાલિક તરફમાં મળે પરંતુ રચાયલામાં આવી હોવાથી હજારોમાં ખાસ કોઈ માગણી થઈ શકી નથી. છતાં કેટલીક પંચાયતોએ કેટલાક વેરા નોંધવા માટે યોજનાઓ ધરી દાવી છે અને કવિબંધમાં તેમના ટીક વિદાસ યાચ એમ છે. કેટલીક પંચાયતો અને મેગિસ્ટ્રી અને મેગિસ્ટ્રી પંચાયતો બંધની છે.





# થાણા છલ્લો

(૧)	(૨)	(૩)		(૪)	(૫) બંધારણ	
		(અ)	(ક)		(જ)	(ચ)
અનુક્રમ નંબર	ગ્રામ પંચાયત નામ	કયા તારીખમાં આવી	સન ૧૯૨૦ ની ગ્રામ પંચાયતના કાયદા હેઠળ રચણા કે સન ૧૯૩૩ ના	ઝોક કરતાં વધારે ગમોની બનેલી છે કે તેમના અસુક બાગોની.	મતદારોની સંખ્યા	ઝેલ્લી ચુંટણીમાં કેટલા ટકા મતદારોએ મત આપ્યા
૧	મરોની	ઉપરગાંધ	૧૯૨૦	ઝોક	૧૫૪૫	બીનહરીક
૨	ફેનસા	"	"	ઝોક	૮૮૫	"
૩	શીરગાંધ	"	"	ઝોક	૧૧૧૩	"
૪	અજારી ચૂપ	"	"	અજારી, વલણા બને દરરોજી	૭૬૮	"
૫	ઉપરગાંધ	"	"	ઝોક	૧૮૩૬	"
૬	નારગોલ	"	"	ઝોક	૧૦૦૧	"
૭	સંબલુ	"	"	ઝોક	૧૩૬૪	"
૮	દેહરી	"	"	ઝોક	૮૫૭	"
૯	સરોન્દા	"	"	ઝોક	૩૨૯	"
૧૦	ખાટલવાડા	"	"	ઝોક	૬૬૬	૬૮
૧૧	પાલધર	પાલધર	"	ઝોક	૧૮૮૬	૭૧.૪
૧૨	ફેલસા	"	"	ઝોક	૧૬૨૬	૬૮.૧
૧૩	માડીમ	"	"	ઝોક	૨૧૮૬	૬૪.૬
૧૪	તારાપુર	"	"	ઝોક	૧૭૪૦	૬૭.૨
૧૫	મગાર	"	"	ઝોક	૭૮૨	૪૫.૩
૧૬	વાગા	વાગા	"	ઝોક	૭૮૫	૪૩.૮

(આગળ પાનાનું ચાલું)

(૩)

(૧) (૨)

(અ) (ક)

અનુક્રમ આમ પંચા- કયા તાલુકામાં સન ૧૯૨૦ ના આગમનના- (ક) (૩) (૪) (૫) (૬) (૭) (૮) (૯) (૧૦) (૧૧) (૧૨) (૧૩) (૧૪) (૧૫) (૧૬) (૧૭) (૧૮) (૧૯) (૨૦) (૨૧) (૨૨) (૨૩) (૨૪) (૨૫) (૨૬) (૨૭) (૨૮) (૨૯) (૩૦) (૩૧) (૩૨)

કે સન ૧૯૩૩ ના

સરકારના આગમનના

વસ્તી

અનુક્ર. બંગાળી, મતદારોની સંખ્યા

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

અને બંગાળી

(૧) અધારણ

(૭)

(૮)

(૯)

(૧૦)

અનુક્રમ  
નંબર

(ક)  
મુદતની  
નોંધ

(ક)  
નીમત સંખ્યા  
રેલો માર્ગનું  
કરનાર

સત ૧૯૩૬-૩૭ની  
સાંચી આપક  
અને ખર્ચ

આપક અને ખર્ચ  
સાંચી આપક  
પરનારના મારણ  
કે નહિ માટે અરજી  
કરી છે કે કેમ

સામાન્ય વર્ગો

(અ) કમગ દેવ મુલ્ય રૂા  
ખાસ અધિકારી નીમવામાં  
આવે નથી; છતાં એટલું  
આ કલમ હેઠળ કેટલીક સગા  
મીર અંદાજીસર, કોમ્પી-  
કમીન એન્ડનીયર અને  
એકાઉન્ટન્ટને સોંપી છે.  
(બ) અખાર કાંપી એટલું તેની પર  
વેર તેમજ રેલિટી સેમ્પી-  
આવકમાંના રૂા ખાસ એટલી  
માનદ આપવાની નીતિ યામ  
રાખી છે. રૂા રાષ્ટ્ર વખત  
રૂા યામ પંચાયતને ખાસ  
માનદ પણ આપવામાં આવે છે.  
(ક) એટલા એક અધિકારીને  
ચારાકરની પંચાયતના  
દિસાન તપાસવા માટે મોકલ-  
વામાં આવે છે.

અનુક્રમ  
નંબર(ક) સુદક્ષીની  
બેઠક

(૬) અધ્યારણ

(ક) નીચુંકન સભ્યો

સાક્ષીની જમીન બીજા

રૂબ

ધારણ

ફરનાર

(૭)

સન ૧૯૩૬-૩૭ની

સાક્ષીના આરક

અને ખર્ચ

આરક

ખર્ચ

રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.

(૮)

જમીનીથી અજ સત્તા

ભોગવે છે સત્તા ભોગવવા પગારના ધોરણ

કે નહિ માટે અરજી

કરી છે કે કેમ

સાચું નોંધર મંડળ

(૯)

ફાઇલ ૩૩/૩૪

મુજબનું

પગારના ધોરણ

સાચું

નોંધર મંડળ

સામાન્ય ગતિ

- (ક) નૈતિકતામાત્ર પંચાયત સિવાય બીજી કોઈ મામ પંચાયતમાં પંચાયતનો સ્વયં માનફ સેક્રેટરી તરીકે કામ કરતો નથી.
- (ક) ફક્ત ગ્રીવાળી મામ પંચાયતમાં લાગતો સિક્કા સેક્રેટરી તરીકે કામ કરે છે, યજ્ઞી મામ પંચાયતમાં ગામનો તલાટી નેક્રેટરી તરીકે છે અને આખીની પંચાયતોએ તેમની પોતાની સગવડ કરી લીધી છે.
- (ક) આ સંબંધી વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.
- (ગ) ના.

૧૭

૧૮

૧૯

૨૦

૨૧

૨૨

૨૩

૨૪

૨૫

૨૬

૨૭

૨૮

૨૯

૩૦

૩૧

૩૨

# ગ્રામ પ્રંથાયતોના વિગતવાર આવક અને ખર્ચ

## સુરત જિલ્લો

### આવક

(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)	(૬)	(૭) આપેલી રકમો	(૮)
અનુક્રમ નંબર	ગ્રામ પ્રંથાયતનું નામ	પુરાત બાકી	સન ૧૯૦૨ ના મુબદ્દના દિવસે ૬૮ મુનિસિપલ આક્ટની કસમ ૧૯૧ મુજબ કરકારે આપેલી રકમ	કુલમ ૮૯ મુજબના કસમોની કસમ ૧૯૧ મુજબ કરકારે આપેલી રકમ	પરો તથા જમીનના માલિકીના અથવા ભોગવટો કરકારોના કર પડેલા કર	(અ) કસમ ૩૧ (ક) (૨) (૬) કસમ ૬૩ (૫) (૧) મુજબ કરકારે આપેલી રકમ	(બ) કસમ ૬૩ (૫) (૧) મુજબ કરકારે આપેલી રકમ
૧	માધર	૧. આ. પા.	૩. આ. પા.	૩. આ. પા.	૩. આ. પા.	૩. આ. પા.	૩. આ. પા.
૨	અગવા	—	...	...	—	—	—
૩	સામીબેર	—	...	...	—	૧૦૦-૦-૦	૧૨-૧૩-૪
૪	સાવામં	—	૧૫૫-૦-૦	...	—	—	૧-૨-૦
૫	ઝાદપાડ	—	...	...	—	—	૦-૧૪-૭
		૧૧૬-૦-૩-૫ (સેનેટરી કમિટી પાસેથી ચાર્જમાં મળી)	...	૩૮૨-૮-૦	૨૧-૩-૪	૪-૧-૧૦	
૬	ગોથાલ	—	...	...	—	૩૦-૦-૦	—
૭	મુલકં	—	...	...	—	૧૦૦-૦-૦	૧૧-૨૩-૨
૮	કરંજ-પારી-આંખરી ગેસ કુપ	—	...	...	—	૧૦૦-૦-૦	૧૫-૬-૦
૯	મરઝાપોર	—	...	...	—	૭૫-૦-૦	—
૧૦	ચોના	—	...	...	—	—	—

(આત્રણ પાનનું ચાસ)

(૭) ચાપેલી રકમો

(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)	(૬)	(૭) ચાપેલી રકમો
અનુક્રમ નંબર.	આમ પંચાયતનું નામ	પુરાંત આદા નામ	સન ૧૯૦૧ ના મુજબના હિસ્ટ્રી-કેટ મ્યુનિસિપલ એક્ટની કલમ ૧૯૧ મુજબના સરકારે ચાપેલી રકમ	કલમ ૮૯ મુજબના ફોર્મમાં ચાપેલી આવક	ધરો તથા નવીનના માલિકા અથવા ભોગવટો કરનારોએ પરંતો કર	(અ) કલમ ૩૧ મુજબ સરકારે ચાપેલી રકમ (બ) કલમ ૬૩ (૧) (૧) મુજબ હોડા હોડામ બોર્ડે આપેલી રકમ
		રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.
૧૧	મોઝિકેપોર	—	...	—	—	—
૧૨	પેરા	—	...	—	—	—
૧૩	અમળીઆ અધાપોર	—	...	—	—	—
૧૪	પેરાદ-હુડારી	૫૦-૦-૦	...	—	—	૨૧-૧-૨
૧૫	સાદલા-હાલવા-જોડા	૨૪-૮-૦	...	—	—	૬૮-૧-૦
૧૬	ઝીન	૫૦-૦-૦	...	—	—	૨૧-૮-૨
૧૭	મોદાવારી	૭૬-૧-૬	...	—	—	૧૪-૮-૨
૧૮	મુનડાડ	—	...	—	—	—
૧૯	અંબામા	—	...	—	—	—
૨૦	કોઠાલી	—	...	—	—	—
૨૧	ખરડાડ	—	...	—	—	—
૨૨	ગીખરી-સમોદલી	૧૫૦-૧૦-૮	...	—	—	—
૨૩	દેગામ	૪૬૮-૧૨-૧૧	...	૮૦-૦-૦	—	૩૨-૦-૦
૨૪	અડમામ	૫૦-૦-૦	...	—	—	૧૭૮-૧૦-૧૦
૨૫	વાંઝાલી	—	...	—	—	૬૫-૧૪-૫
૨૬	દેવચૂન	૫૦-૦-૦	...	—	—	—
૨૭	આમવાશ	—	...	—	—	—
૨૮	આંધલ	૫૦-૦-૦	...	—	—	૪૦-૧-૧

અનુક્રમ નંબર	(૮) ફળા			(૬)	(૧૦)	(૧૨)	(૧૩)	(૧૪)
	(અ) સરકારે આપેલા	(ક) ગરબા લોકલખાઈ આપેલી	(ક) બીન ફળા					
૧	રૂ. આ. પા. ૩૦-૦-૦	રૂ. આ. પા. —	રૂ. આ. પા. ૧૦-૦-૦	રૂ. આ. પા. ૩-૪-૦	રૂ. આ. પા. —	રૂ. આ. પા. ૬૩-૪-૦	રૂ. આ. પા. ૬૩-૪-૦	—
૨	—	—	—	૮-૮-૦	—	—	૧૨૧-૫-૪	—
૩	—	—	૧૦૦-૦-૦	૧૩-૮-૦	—	—	૧૮૬-૧૦-૦	—
૪	—	—	(મામ ફળા)	—	—	—	—	—
૫	૭-૧-૦-૦	—	૧૮૮-૮-૦	૧૨-૩-૦	—	—	૨૧૭-૬-૦	—
૬	૩૦-૦-૦	—	—	૧૭-૬-૩	—	—	૨૧૧-૩-૧૦	—
૭	—	—	૨૫-૦-૦	—	૧૫-૮-૦	—	૭૦-૮-૦	—
૮	—	—	(મામ ફળા)	—	—	—	—	—
૯	—	—	—	૫૬-૮-૦	—	—	૧૧૧-૩-૨	—
૧૦	૩૦-૦-૦	—	—	૧૮-૬-૦	—	—	૧૭૧-૧૪-૦	—
૧૧	૩૦-૦-૦	—	—	—	—	—	૬૩-૬-૦	—
૧૨	૩૦-૦-૦	—	—	—	—	—	૩૦-૦-૦	—
૧૩	૫૦-૦-૦	—	—	—	—	—	૩૦-૦-૦	—
૧૪	૫૦-૦-૦	૩૫-૫-૬	—	૩૭-૨-૦	—	—	૧૧૨-૭-૬	—
૧૫	—	૩૬-૧-૪	—	૩૨-૪-૦	—	—	૧૫૮-૫-૪	—
૧૬	—	—	—	—	૩૫-૦-૦	—	૨૮૭-૧૦-૧	—



(अ) (ब) (क)

सरकारे

आपेदे

३. आ. पा. ३. आ. पा.

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

सरकारे

आपेदे

३. आ. पा. ३. आ. पा.

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

देवता उपासी

मजिशी

आपेदे

३. आ. पा. ३. आ. पा.

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

देवता उपासी

मजिशी

आपेदे

३. आ. पा. ३. आ. पा.

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

देवता उपासी

मजिशी

आपेदे

३. आ. पा. ३. आ. पा.

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५५-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

५०-०-०

(3) रस्ता निगरे

54

[illegible]



[illegible]



(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)	(૬)	(૭)	
						(અ)	(ક)
અનુક્રમ નંબર	નામ	પૂરાંન આપી રૂ. આ. પા.	અનુક્રમ નંબર નામ પ્રકાર	કલમ ૬૬ મુજબના કલેક્ટરોની કલમ ૧૬૬ મુજબ સરકારે આપેલી રકમ રૂ. આ. પા.	કલમ ૬૬ મુજબના કલેક્ટરોની કલમ ૧૬૬ મુજબ સરકારે આપેલી રકમ રૂ. આ. પા.	કલમ ૬૬ મુજબના કલેક્ટરોની કલમ ૧૬૬ મુજબ સરકારે આપેલી રકમ રૂ. આ. પા.	કલમ ૬૬ મુજબના કલેક્ટરોની કલમ ૧૬૬ મુજબ સરકારે આપેલી રકમ રૂ. આ. પા.
૧	સરકાર	૩૧૫-૧૨-૦	—	—	૧૪૨-૪-૦	—	—
૨	સરકાર	૧૪૨-૦-૦	૧૦૦-૦-૦	—	૧૪૨-૪-૦	—	૧૪૨-૪-૦
૩	સરકાર	૧૧૦૮-૫-૧	—	—	૪૧-૧૪-૦	—	—
૪	દામિદ	૧૮૧-૨-૮	—	—	૩૫૬-૮-૪-૬	—	—
૫	પ્રજાપ	૨૦૧૧-૦-૬	૧૦૦-૦-૦	—	—	—	—
૬	ગોરબાદા	૧૩-૭-૭	—	—	—	૫૦-૦-૦	૨૧૮-૪-૦
૭	નર્મદા	૨૪૪-૦-૬	—	—	૪૦૨-૧૨-૦	—	૨૫૩-૧૧-૦
૮	મુન્દરાલી	૨૪૦૨-૮-૦	—	—	૪૫૦-૧૨-૦	—	૨૧૨-૧-૦
૯	કરુણ	૨૨૦૦-૪-૮	૨૦૦-૦-૦	૭૫૫-૦-૦	૧૮૨-૧૩-૩	—	૫૧૮-૧-૦
૧૦	પાલિયા	૧૩૫૦-૩-૫	—	—	૨૩૧૧-૮-૦	—	૧૭૨-૧૩-૦
૧૧	કરુણ	—	—	—	—	૧૦-૦-૦	૧૧૦-૧૩-૦
૧૨	સરકાર	૨૮૮-૭-૦	૧૦૦-૦-૦	—	૧૩૨૪-૮-૦	—	૨૨૧-૨-૦





(C) કોળી			(દ)	(૧૦)	(૧૧)	(૧૨)	(૧૩)	(૧૪)
અનુક્રમ નંબર	(ક) કોળી		દોરનું આવી મુએલી અથવા નવા વેચાણ આવેલા નાણા રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	મળ-અણ વિરોધના નવા વેચાણ આવેલા નાણા રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	પરચૂરણ આવી રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	ફેર આવેલા નાણા રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	એકર ફેર (પરિન આવી સોથિ) રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	વરતીની માથાદી અથવા રૂ. આ. પા.
	(અ) સરકારે આપેલો રૂ. આ. પા. ૭૨૧-૦-૦	(ચ) છંદા લોકત આપેલો રૂ. આ. પા. ૭૨-૫-૦						
૪	૭૨૧-૦-૦	૭૨-૫-૦	૫૫-૧૪-૦	...	૧૩૩-૧૧-૨ રૂ. ૩-૨૬-૨૬ (લિ. ડિપોઝિટ ફંડની પાછલા)	૧૩૩-૧૧-૨ રૂ. ૩-૨૬-૨૬	૪૬૩૪-૧-૫ ૪૬૩૪-૧-૫	...
૫	...	૧૧૨-૧-૦	૧૪-૨-૦	૧૩-૦-૦	૧૩૨-૧૪-૧૦	૧૩૨-૧૪-૧૦	૨૦૭૫-૧-૪-૪	...
૬	...	...	૧૦-૨-૦	...	...	...	૨૨૭-૧-૦	૨૪૧-૧૩-૭
૭	...	...	...	...	૩૮-૦-૦	૩૮-૦-૦	૬૩૪-૭-૦	૬૩૪-૭-૩
૮	...	...	૪૧-૧૧-૦	...	૧૧૪૫-૧૨-૦ (અગાની આવક)	૧૧૪૫-૧૨-૦	૨૧૬૨-૫-૫	૪૫૬૪-૧૩-૫
૯	...	...	૬૧-૧૪-૦	...	૩૦૩-૧૫-૦ ૬૪-૧૦-૭ ૧૪૦૦-૦-૦ (મમ શાગા રિ. માટે રૂ. રોકાણે આપ્યા)	૩૨૫૨-૧-૧૧	૫૪૫૨-૧૧-૭	...
૧૦	૧૫૦-૦-૦	૧૫૦-૦-૦	૧૬-૧૨-૦	૧૫-૧-૦	૧૩૦-૧૪-૧૦ ૧૪૧-૦-૦ (૫૫૧ પમાર)	૩૦૩૪-૪-૧૦	૪૩૪૪-૭-૩	૦-૧૨-૦
૧૧	...	...	...	...	૪૨-૦-૦ (દરિયા)	૧૧૦-૧૩-૦	૧૧૦-૧૩-૦	...
૧૨	...	...	૧૪-૧૩-૦	...	...	૧૭૫-૦-૭-૦	૨૦૪૬-૧૪-૦	...

[illegible]

અનુક્રમ નંબર	(૧) સામાન્ય નોકર મંડળ					(૨) પાટલ			(૩) રેરા વિગેરે		
	(અ) સેક્રેટરી	(બ) બીજા નોકર મંડળ	(ક) ઓફીસનો સાદિતવાર ખર્ચ	(ઢ) નોકર મંડળને મુસાફરી ખર્ચ	(ઁ) નવા કામો	(વ) નવાનો	(ઘ) કુવાને મરામત	(ચ) ગાના રસ્તા બાંધવા અથવા ગરનીગા કાઢવા	(જ) ગાના રસ્તા બાંધવા અથવા ગરનીગા કાઢવા	(ઙ) રે. આ. પા.	(ઞ) રે. આ. પા.
૧	રે. આ. પા. ૧૨-૦-૦	રે. આ. પા. ૧૨-૦-૦	૫-૧-૦	—	—	—	—	—	—	—	—
૨	૫૬ ૧૦-૩	૬૮-૦-૦	{ ૭-૪-૩ (કંડી-૨૧૫-૬)	—	—	—	—	—	—	—	—
૩	૨૩-૦-૦	—	૧-૨-૦	—	—	—	—	—	—	—	—
૪	૩૩૮-૫-૦	૧૬૨-૦-૦	૨૦૬-૧૫-૭	—	૪૬-૧૫-૦	૫૧૦-૬-૬	૫૧૦-૬-૬	૧૭૦-૬-૬	૧૭૦-૬-૬	૨૨૬-૧-૦	૨૨૬-૧-૦
૫	—	૮૪-૦-૦	—	—	૩૨-૮-૦	—	—	૫૨-૪-૦	—	—	—
૬	૫૫-૦-૦	૧૨-૦-૦	૨૪-૮-૬	—	—	—	—	—	—	—	—
૭	—	૧૬૮-૦-૦	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૮	૪૬-૦-૦	૪૮-૦-૦	—	—	૧૭૬-૧૧-૦	—	—	—	—	—	—
૯	૧૩૫-૬-૦	—	૨-૧૧-૦	—	૧૧૦-૪-૬	૨૦૦-૦-૦	૧૪૬-૧૩-૬	૮૧૨-૮-૦	—	—	—
૧૦	૧૧૫-૦-૦	૧૦૨-૦-૦	૧૬-૧૨-૬	૩-૬-૦	{ ૧૧૦-૪-૬ (ગરની)	—	—	—	—	—	—
૧૧	—	—	—	—	૨૮૦૦-૦-૦ (ગરની)	૫૨-૫-૬	—	૪૪૨-૧૪-૬	૪૦૧-૧૫-૦	—	—
૧૨	—	૨૫૪-૦-૦	—	—	—	૧૪-૦-૦	—	—	—	—	—
૧૩	—	૧૩૨-૦-૦	૭૭-૪-૩	૮-૨-૦	—	૧૧૪-૩-૬	૨૭-૨-૬	—	—	૧૬૧-૬-૦	—
૧૪	૬૮-૦-૦	૩૨-૦-૦	૨૩-૧૪-૬	—	—	૧૦-૮-૬	—	—	—	૬૭-૧-૦	—
૧૫	—	૩૦-૦-૦	—	—	—	૨૬૧-૭-૦	૨૧૬-૦-૦	—	—	૬૮-૪-૦	—
૧૬	૨૦-૦-૦	—	૧૪-૧૨-૦	—	—	૧૬૪-૧૧-૦	—	—	—	—	—
૧૭	—	૬-૦-૦	૬૬-૪-૩	૨-૧૪-૦	—	૮૪-૦-૦	૨૧-૮-૬	૬-૧૪-૦	૬-૧૪-૦	૪૨-૨-૦	—
							૨૨-૦-૦	૫૦-૦-૦	૫૦-૦-૦	—	—

ભરૂચ જીલ્લો (ખર્ચ)

(૪)	(૫)	(૬) આરોગ્ય રહેણું	(૭) દીવાખતી			(૮) ટોરતા ડા		
		(અ) (ચ) (ક)	(ગ)	(ઘ)	(ઙ)	(ચ) (ક) (ઙ)		
સોડાપયોગી પંચાયતને માન્ય થયેલી બંધો								
અનુદાન અનુદાન	અનુદાન	અનુદાન	અનુદાન	અનુદાન	અનુદાન	અનુદાન		
નંબર બીજા નંબર	બીજા નંબર	બીજા નંબર	બીજા નંબર	બીજા નંબર	બીજા નંબર	બીજા નંબર		
૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા.	૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા.	૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા.	૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા.	૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા.	૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા.	૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા. ૩. આ. પા.		
૧	—	—	—	—	—	—		
૨	—	—	—	—	—	—		
૩	—	—	—	—	—	—		
૪	૫૬-૧૦-૦	૪૮૩-૬-૬	૧૧૮-૦-૦	૨૮૧-૩-૦	૨૮૮-૧-૬	—		
(અકસમાન)								
૫	—	—	—	—	—	—		
૬	—	—	—	—	—	—		
૭	—	—	—	—	—	—		
૮	—	—	—	—	—	—		
૯	—	—	—	—	—	—		
૧૦	૭૮-૧૪-૦	૨૫-૧-૦	૮૬-૦-૭	૩૧૪-૮-૦	—	—		
(માડ ઉછેરવા)								
૧૧	—	—	—	—	—	—		
૧૨	—	—	—	—	—	—		

(૪)	(૫)	(૬) આરોગ્ય રક્ષણ	(૭) દીવાખતી			(૮) દારૂની રૂબા		
		(અ) પંચાયતને ગ્રામ ચયેલી બંનેની પગાર રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	(બ) નેત્ર રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	(ક) બીજા કાર્યની વસ્તુઓ રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	(ઁ) ગોઠાર મંડળ રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	(ઃ) આદિવાસી ખર્ચ મહેનતાણું રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	(ડ) રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.	
૧૩	—	{ ૬૬-૦-૦ (રૂ. પા. મ.) ૨૬૧-૧૨-૪ (કચરાખરી માડીયાન) ૪૦૭-૬-૮ (આદિવાસી) ૨૦-૬-૩ (આદિવાસી ખર્ચ)	૧૫૨-૧૨-૩	૨૪૪-૧૦-૬	—	{ ૨૭-૭-૦ (દારૂની ખોરાબ) ૨-૮-૬ (રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.)	—	
૧૪	—	૧૧૨-૦-૦	૧૨-૦-૦	૩૩-૨-૬	૦-૮-૦	—	૧૫-૧૧-૬	
૧૫	—	૧૨-૦-૦	—	—	—	૨૧૮-૬-૬ (રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા. રૂ. આ. પા.)	૧૬-૨-૦	
૧૬	—	{ ૨૦-૦-૦ ૧૦-૦-૦ (આદિવાસી ખર્ચ)	૩૦-૮-૦	૮૧-૧-૬	૧૫-૦-૦	—	૪-૨-૦	
૧૭	૪૦-૦-૦	—	—	—	—	—	—	

	(૯)	(૧૦)	(૧૧)	(૧૨)	(૧૩) યત્રીના
અનુક્રમ પરચુરણ નંબર ૩. આ. પા. —	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૩	૧૮૨-૧૨-૭	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૦
૧ {	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૩	૧૮૨-૧૨-૭	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૦
(દી. સો. બોડ)	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૩	૧૮૨-૧૨-૭	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૦
૨ {	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૩	૧૮૨-૧૨-૭	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૦
ખાતે જમા કરાવી	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૩	૧૮૨-૧૨-૭	૧૮૨-૧૨-૦	૧૮૨-૧૨-૦
૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦
(સીન બરમાળ)	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦
૩ {	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૩	૨૫૨-૧૨-૭	૨૫૨-૧૨-૦	૨૫૨-૧૨-૦
૨૦૭-૧૨-૦	૨૦૭-૧૨-૦	૨૦૭-૧૨-૦	૨૦૭-૧૨-૦	૨૦૭-૧૨-૦	૨૦૭-૧૨-૦
૧૮૩-૧૨-૦	૧૮૩-૧૨-૦	૧૮૩-૧૨-૦	૧૮૩-૧૨-૦	૧૮૩-૧૨-૦	૧૮૩-૧૨-૦
(સીડી યાદર)	૧૮૩-૧૨-૦	૧૮૩-૧૨-૦	૧૮૩-૧૨-૦	૧૮૩-૧૨-૦	૧૮૩-૧૨-૦
૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦
(ફક્ત અત્રે ખાંડ)	૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦	૧૦-૦-૦
૩૬૮-૪-૩	૩૬૮-૪-૩	૩૬૮-૪-૩	૩૬૮-૪-૩	૩૬૮-૪-૩	૩૬૮-૪-૩
(ઓનાથે) ૨-૧૨-૦	૨-૧૨-૦	૨-૧૨-૦	૨-૧૨-૦	૨-૧૨-૦	૨-૧૨-૦
૬-૧૫-૬	૬-૧૫-૬	૬-૧૫-૬	૬-૧૫-૬	૬-૧૫-૬	૬-૧૫-૬
(કે-ડી-સી)	૬-૧૫-૬	૬-૧૫-૬	૬-૧૫-૬	૬-૧૫-૬	૬-૧૫-૬
૧૨૮-૦-૦ (પગાર)	૧૨૮-૦-૦	૧૨૮-૦-૦	૧૨૮-૦-૦	૧૨૮-૦-૦	૧૨૮-૦-૦
૩૨૭-૧-૦	૩૨૭-૧-૦	૩૨૭-૧-૦	૩૨૭-૧-૦	૩૨૭-૧-૦	૩૨૭-૧-૦
૧૫-૧૨-૦	૧૫-૧૨-૦	૧૫-૧૨-૦	૧૫-૧૨-૦	૧૫-૧૨-૦	૧૫-૧૨-૦
૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦
(મામ કામચેરી)	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦
૩૩-૧૨-૦	૩૩-૧૨-૦	૩૩-૧૨-૦	૩૩-૧૨-૦	૩૩-૧૨-૦	૩૩-૧૨-૦
૬૨૮-૦-૦ (મગા)	૬૨૮-૦-૦	૬૨૮-૦-૦	૬૨૮-૦-૦	૬૨૮-૦-૦	૬૨૮-૦-૦
૫૧-૪-૦ (કે-ડી-સી)	૫૧-૪-૦	૫૧-૪-૦	૫૧-૪-૦	૫૧-૪-૦	૫૧-૪-૦

पंचमज्ञान जन्तो

## श्रीगुरुः

(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७) व्यापेली रकमा
ग्राम पंचायतनु नाम	प्रांशत व्याप्री	सम. १८०० ना.मु.मदमा लीट्रीकट भुनिमिपल अँकटनी इसम १८१ मुज्म अरदार व्यापेली रकम	इसम ८८ मुज्म- अना इरेभाया व्यापेली आरर रु. आ. पा.	धरो तथा जमी- ना मालीया अथवा लोभरवा इन्वादाया पन्ना ३३ रु. आ. पा.	(अ) इसम ३१ (२) (ब) मुज्म अरदार व्यापेली रकम रु. आ. पा.
अ. दीर	५७८-३-५	—	रु. आ. पा. १५७८-३-०	—	—
इ. दीर	३८-५-४	—	२६३४-१२-६	—	—
दिग्गधर	—	२२५-०-०	१५५३-१४-६	—	—

મુંબઈ દિપનગર જિલ્લો

[illegible]

# જોડા બહુલો

## આવક

(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)	(૬)	(૭) આંખેલી રકમો	
			સન ૧૯૦૧ ના મું'અંબના			(અ)	(બ)
અનુક્રમ આમ પંચાગતનું	પુરોહિત		દીગ્રીકટ મુનિશિષ્યમ કલમ ૮૯ મુજબના ધર્મો તથા જગીનના			કલમ ૩૧ (૨) (૬) કલમ ૮૩ (૧) (૧)	
નંબર	નામ.	આણી	અંકટની કલમ ૧૬૧ મુજબ સરકારે	આવક	વડો કરનારાઓ	મુજબ સરકારે મુજબ બહુલો લોકલ	આંખેલી રકમ
			આંખેલી રકમ	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.
૧	વંચવાળા	૭૧-૦-૦	—	—	—	—	—
૨	મીંદુલ	૧૨-૦-૦	—	—	૭૧-૦-૦-૦	—	—
૩	ચાલ	૧૪-૦-૦	—	—	૩૪૧-૦-૦	—	—
૪	મીંબસોદ	—	—	—	—	—	—
૫	અંતીસાર	—	—	—	—	—	—
૬	મદૂધા	૧૦૬૪-૦-૦	—	—	૩૫૦૬-૦-૦	—	—
૭	મુલેસ	૭૨૨-૦-૦	—	—	૪૧૧-૦-૦	—	—
૮	મંગાલ	૩૧૨-૦-૦	—	—	—	—	—
૯	વાસાળા	—	—	—	—	—	—
૧૦	શંભલેલ	—	—	—	—	—	—





# લોકલ બોર્ડ, ગ્રામપંચાયત, મ્યુનિસિપલ બરો અને ડીસ્ટ્રીક્ટ મ્યુનિસિપલ ડાયદાની રૂએ થગેલી નીમણુંકા અને ચુંટણીઓ

તા. ૧૧-૧૧-૧૯૩૭ થી તા. ૧૭-૩-૧૯૩૮ સુધી

## પેરા (બારડોલી) ગ્રામપંચાયત.

મી. મણીલાલ રણકેરાજી, મી. બીમલાલ કુંવરજીએ રાજનામું આપવાથી તેમની જગ્યાએ બારડોલી તાલુકાના પેરા ગામની ગ્રામપંચાયતના તેની તા. ૬મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૭ થી સર થતી ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## દેગામ (ચીખડી) ગ્રામપંચાયત.

મી. હરીભાઈ લાલુભાઈ દેસાઈ, મી. કાલ્યાણાઈ લાલુભાઈએ રાજનામું આપવાથી તેમની બાકી પડેલી જગ્યાએ, ચીખડી તાલુકાના દેગામ ગામની ગ્રામપંચાયતના તેની તા. ૨૪ મી મે ૧૯૩૬ થી સર થતી ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## ડોંગલ (ચીખડી) ગ્રામપંચાયત

મી. દેવાભાઈ રણકેરાજી અને મી. રણકેરાજી ભગવાન, મી. સોમલા બાબર અને મી. દુરજભ ગોપાળ બીનકાપડ કરવાથી તેમની બાકી પડેલી જગ્યાએ ચીખડી તાલુકાના ડોંગલ ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૭ મી માર્ચ ૧૯૩૬ થી સર થતી ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

## ચાણા છાંદસ અને તાલુકા લોકલ બોર્ડ

ચાણા છાંદસ લોકલ બોર્ડની તેમજ ચાણા છાંદસની તાલુકા લોકલ બોર્ડની મુદત સન ૧૯૩૮ ના માર્ચની ૩૩ મી તારીખે પૂરી થાય છે; પરંતુ સત્કારણ કીરત વખતસર બહાર પડી રહે એમ નક્કિ હોવાથી સદરજુ બોર્ડના સભ્યોની મુદત સન ૧૯૩૮ ના એપ્રિલની ૩૦ મી તારીખ સુધી વધારવામાં આવી છે.

## અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ બરો

મી. નવીનચંદ્ર મુકુંદરાય દેસાઈ, મી. મણેશ વામદેવ ગાવત્કરે રાજનામું આપવાથી તેમની બાકી પડેલી જગ્યાએ અમદાવાદ બરો મ્યુનિસિપલિટીના તેની હાલના ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## વાઝના (ચીખડી) ગ્રામ પંચાયત

મી. રામા લાંચણ જે ચીખડી તાલુકાના વાઝના ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના સભ્ય તરીકે જીનકાચક હાર્દ દતા તે નેની તા. ૨ જી માર્ચ ૧૯૩૬ થી શરૂ થતી ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે ફરીથી સભ્ય ચુંટાયા છે.

### અંબરનાથ (ધાણા) નોટીફાઇડ એરીયા કમીટી.

મી. એચ. હીન્ડીનેટરે મી. જી. કમલુ. સેવીંગે રાજતામુ આપવાથી તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ અંબરનાથ નોટીફાઇડ એરીયા કમીટીના નેની તા. ૩૦ મી ડાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી શરૂ થતી ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

### મુલુદ (ચુંગાઈ ઉપનગર-હલો) નોટીફાઇડ એરીયા કમીટી.

નીચેના સખસોને મુલુદ નોટીફાઇડ એરીયા કમીટીના સભ્યો નીમ્યા છે.

- (૧) મી. બરાનીશંકર નારાયણ
- (૨) „ જોડાભાઈ દામજી
- (૩) „ મનનન દીનકર પુરંધરે એમ. બી. બી. એસ.
- (૪) „ મણેશ ગોવિંદ ગોખલે
- (૫) „ ગાભારામ ખાનદેવ હાકુર

### કલ્યાણ મ્યુનિસિપાલિટી.

મી. અનંત નારાયણ જોશી, મી. દરીશાજ રાજતામુ આપવાથી તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ કલ્યાણ મ્યુનિસિપાલિટીના નેની તા. ૧ જી મે ૧૯૩૫ થી શરૂ થએલી ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### કપડવંજ તાલુકા લોકલ બોર્ડ.

નોટીફાઇડ મી. મનુદાસ જોડાભાઈ પટેલ, મી. મનુદાસ જોડાભાઈના મરણને લીધે તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ કપડવંજ તાલુકા લોકલ બોર્ડના ત્યાંની જીન-મુરતીમ કોન્સ્ટ્રીટશન-મી નરકથી નેની હાલની ત્રણ વરસની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### હાંસેટ વીલેજ એન્ડ

મી. ઘેલાકાઈ કરસનજીએ મી. નમીનદાસ ચી. વજાણે રાજતામુ આપવાથી તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ હાંસેટ ગ્રામની વીલેજ એન્ડના સભ્ય નીમ્યા છે.

### ધોલેરા (અમદાવાદ) ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સખસો અમદાવાદ જિલ્લાના ધોલેરા તાલુકાના ધોલેરા ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તા. ૧ જી ડીસેમ્બર ૧૯૩૭ થી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- (૧) મી. બેંગુલાલ પત્રાચાર
- (૨) ,, દાદુભા સુબા
- (૩) ,, માલેકસાલ લુહાચાર
- (૪) ,, લાલસાલ લુહાચાર
- (૫) ,, નંદલાલ હાથાચાર
- (૬) ,, મેદનસાલ પુરોહિત

- (૭) મી. મેદનસાલ પીરહ
- (૮) ,, પોપટ વાળા
- (૯) ,, હીરાસાલ વાલબુદ
- (૧૦) ,, દામેદર દેમરાલ
- (૧૧) ,, કાચરાલ દામેદર

પાંચસના મહેસુલ પટેલ હોદ્દાની રૂબે પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

### અમરવા (બેટા) ગ્રામ પંચાયત

મી. મેલી આવાને મી. આલા બેચરના મરજુને લીધે તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ કસરા નાજુલાના અમરવા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની મુદતમાંની ખાસીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

### કપડવાદર મુનિશિપાલિટી

કપડવાદરના મી. જગદેવદાસ મેદનસાલ પટ્ટાલ, મી. મયુરભાઈ બેમદલાલ દેવદા-  
કરના મરજુને લીધે તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ મેદન મુનિશિપાલિટીના તેની હાલની  
મુદતમાંની ખાસીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### મરેલી (ધાણા) ગ્રામપંચાયત.

મરેલીના મી. કમ્બાજી બગસા જાડી, મરેલીના મી. નારાયણ બાવા દેશી જીનસાલ  
દેશીની હિમરામ પેરાના મરેલી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વરસની  
મુદતમાંની ખાસીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### હાંમેર ગ્રામપંચાયત

મી. દુર્લભભાઈ રવીમજાઈ, મી. હમીરભાઈ રવીમજાઈ બેચના મરજુને લીધે તેમની  
ખાસી પટેલી જગ્યાએ હાંમેર ગ્રામપંચાયતના તેની હાલની મુદતમાંની ખાસીની મુદત માટે  
સભ્ય ચુંટાયા છે.

### કાંદીવલી નોરીકાપડ એરીઆ કમીટી

મી. કાળીદાસ વાવાને મુજાલ દિવાનર હાલના કાંદીવલી નોરીકાપડ એરીઆ  
કમીટીના તેની તા. ૨૬ મી જુલાઈ ૧૯૨૭ થી સર્ ચએટી ત્રણ વરસની મુદત માટે પ્રમુખ  
નીમ્યા છે.

### કેલવા (ધાણા) ગ્રામપંચાયત

કેલવાના મી. જગદીન પાંડુરંગ માદારીક, મી. સંકરજાલ મેદારદાસ શાહના  
મરજુને લીધે તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ પાલકર નાજુલાના કેલવા ગામની ગ્રામપંચાયતના  
તેની હાલની ત્રણ વરસની મુદતમાંની ખાસીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### કેળવા (ચાણા) આમપંચાયત

મી. રાજીવ રામચંદ પરાંજી, મી. વીરજી ભાગડર વડાએ રાજનામું આપવાથી નેમની ખાત્રી પટેલી જગ્યાએ પતવર નામુકાના કેળવા વાગની આમપંચાયતના નેની દાસની ચતુ વરસની મુદતમાંની જાડી ની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### માલ્યજી (ચાણા) આમપંચાયત

નીચેના સભ્યો દ્વારા રાજનામું આપવાથી આમપંચાયતના ના. ૧ થી ૧૦-૫૦ આદી ૧૬૩૮ થી ચતુ વરસની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                           |                                |
|---------------------------|--------------------------------|
| (૧) મી. ડાઘાભાઈ વસંતભાઈ   | (૫) મી. રામકૃષ્ણ જનારન દરેડીકર |
| (૨) „ રાજશા રતનજી વજીસ    | (૬) „ દુર્લભભાઈ જાળાસ          |
| (૩) „ મળાર નરસિંહજી ઘરાની | (૭) માલ્યજી મહેશુજી પટેલ       |
| (૪) „ હોદમસજી કેમણર ઘરાની | (૮) દોદાની રૂએ                 |

### કોસમડી (ભરૂચ) આમપંચાયત

મી. હાથાલીમ આદમજી મહેતા, મી. મોદમદ દારજી રાજનામું આપવાથી નેમની જગ્યાએ કોસમડી ગામની આમપંચાયતના નેની દાસની ચતુ વરસની મુદતમાંની ખાત્રીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### રાણપુર (અમદાવાદ) મ્યુનિસિપાલિટી

નીચેના સભ્યો અમદાવાદ હાલના રાણપુરની મ્યુનિસિપાલિટીના ચતુ વરસની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

#### જીન-મુરલીમ

- |                              |                                  |
|------------------------------|----------------------------------|
| (૧) મી. હાથરાજભાઈ જગજીવન યાદ | (૫) મી. રાવજીભાઈ અરજીજીભાઈ મળીયા |
| (૨) „ હીપચંદભાઈ નારજીભાઈ યાદ | (૬) „ મોદનજી નારજીભાઈ મીઠી       |
| (૩) „ રીવજી હાથરાજ પારેખ     | (૭) „ દરજીવનજી મજીચંદ પારેખ      |
| (૪) „ અવેર ગોવિંદ મોહજી      | (૮) „ ગોવિંદરાય દામોદરજી અદાડ    |

#### મુરલીમ.

- |                              |                             |
|------------------------------|-----------------------------|
| (૯) મી. આપુજી બાવામીયા પરમાર | (૧૧) મી. હરમાલસ હાથાભાઈ કોખ |
| (૧૦) „ દાદુભાઈ ભુદરભાઈ પટેલ  | (૧૨) „ જયુજી જગમજી પરમાર    |

### મુલુંદ (મુંબઇ ઉપનગર હાલો) નોટીફાઇડ એરીયા કમિટી

મી. બાળાગામ ડી. હાકુરને મુંબઇ ઉપનગર હાલોના કમિટી સામયેટ નામુકાના મુલુંદ ગામની નોટીફાઇડ એરીયા કમિટીના નેની ના. ૧ થી નવેમ્બર ૧૯૭૭ થી રાજ થતી ચતુ વર્ષની મુદત માટે પ્રમુખ નીમ્યા છે.

## જેરગામ (ચીખલી) ગ્રામ પંચાયત

નામેના સજ્જો ચીખલી તાલુકાના જેરગામ ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગની પ્રજા વર્ગની મુદત માટે સજ્જો સુંદાયા છે.

(૧) શાવકશા પેરતનજી જેરગામવાળા	(૭) હયાદીમ હયાખાન
(૨) નાદણજી વામજીભાઈ સોલંકી	(૮) કરચનભાઈ મેરાડભાઈ
(૩) માણિકશાહ પેરતનજી જેરગામવાળા	(૯) કાળુ મદમદ
(૪) ગમનલાલ કપુરચંદ શાહ	(૧૦) માનજી ઉર્ફે મગન લક્ષ્મી
(૫) જગનલાલ મુનાયજીભાઈ દેસાઈ	(૧૧) માંદા એરીઆ
(૬) પોસલા હમ્મી	(૧૨) જેરગામના મહેમુદ પટેલ (હાદાની રૂએ)

## ચોરેર મ્યુનિસિપાલિટી

મી. બી. દાસમ મહેતર, મી. આજમ દાગીમ મુદાદના મરજીને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ચોરેર મ્યુનિસિપાલિટીની મુરતીમ કાન્ડરીટપ્લેન્ડનીના વોર્ડ નં. ૧ માંથી સદસ્ય મ્યુનિસિપાલિટીના તેની તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૩૬ થી સદ ધરેલી પ્રજા વર્ગની મુદતમાંની ખાલીની મુદત માટે સજ્જ સુંદાયા છે.

## મુરત બરો મ્યુનિસિપાલિટી

નામેના મુદરથી તેમની ખાલુએ જણાવેલા વોર્ડમાંથી મુરત બરો મ્યુનિસિપાલિટીના સજ્જો સુંદાયા છે.

## બીન મુરતીમ વોર્ડ

સજ્જનું નામ	વોર્ડ નં.
(૧) મી. જમનાદાસ ઝીણાભાઈ	૧
(૨) ખાન સાહેબ જમશેદજી માણિકજી આંડીઆ, બી. એ., એલ. એલ. બી.	૧
(૩) મી. મનદરલાલ ગોરધનદાસ	૨
(૪) „ હાકારભાઈ મુનાયજીભાઈ દેસાઈ	૨
(૫) „ હોટુભાઈ ડાહ્યાભાઈ ચોકરી	૩
(૬) „ અરદેશર હોરમજી તલાટી	૩
(૭) „ જગનલાલ ઉપમગંદ સરૈયા	૪
(૮) „ જમનાદાસ તાપીદાસ હાથીરાળા	૪
(૯) „ હોટાલાલ ચીમનલાલ મુન્સફ	૫
(૧૦) „ ડાહ્યાભાઈ લક્ષ્મીભાઈ પટેલ	૫
(૧૧) „ અમરતલાલ માણિકજી અશાદવાળા	૬
(૧૨) „ વેણીલાલ ગાલુભાઈ જરીયાળા	૬

(૧૩) મી. બોમીલાલ કૃપાલાંકર શેઠલ	૭
(૧૪) .. ડૉ. માંગલ નગેશ આપ્ટે, એમ. બી. બી. એસ.	૭
(૧૫) .. મંગલાદાસ નાદભૂદાસ દલાલ	૮
(૧૬) .. અરવિંદરાજ એલ્લાભાઈ કાલક, બી. એ., એલ. એલ. બી.	૮
(૧૭) .. ચીમનલાલ છત્રીલાલ ગીનાઈ	૯
(૧૮) .. નાથાભાઈ પીટુલદાસ ચોકસી	૯
(૧૯) ડૉ. ચંપકલાલ જેઠીલાલદાસ ધીઆ,	
એલ. એમ. એ-૩ એસ., એમ. એલ. એ. (મુંબઈ)	૧૦
(૨૦) મી. સત્યસુખરામ પીરસુખરામ હોરા, બી. એ., એલ. એલ. બી.	૧૦
(૨૧) .. મનસાલ સુનીલાલ દિવાન, બી. એ., એલ. એલ. બી.	૧૧
(૨૨) .. રણુધીર પ્રસન્નભદ્રનદેસાઈ, બી. એ., એમ. એ. બી. એમ. એલ. એ. (મુંબઈ)	૧૧
(૨૩) ડૉ. પન્નાલાલ રામલાલ ડાક્ટર, એલ. એમ. એ-૨, એસ.	૧૨
(૨૪) મી. હરિસુખરામ છવણુદાસ રિવેરી	૧૨
(૨૫) .. જોદધનદાસ રણજોડદાસ ચોખાવાળા	૧૩
(૨૬) .. સુનીલાલ ભગવાનદાસ નાણાવડી	૧૩
(૨૭) .. ચમનલાલ ખુશામદ મુનદવાળા	૧૪
(૨૮) .. જોતનભાઈ અંબાદાસ ભરવણ	૧૪
(૨૯) .. સુચળદાસ ત્રીકમદાસ સદૈયા, એમ. એ., બી. એસ. સી. એલ. એલ. બી.	૧૫
(૩૦) .. ખોદનલાલ વજુભાઈ મરચંક	૧૫

### મુસ્લીમ વૉર્ડ

(૧) મી. અબ્દુલ હાદર મદમદ શેખ	૧
(૨) શૈફ-ઉલ-મુલક હાજીમ મીર સફદરાઝ હુસેન મીર વાવર હુસેન	૧
(૩) મી. મદમદભાઈ છત્રુદાસી અહરી	૨
(૪) .. હસનભાઈ કરીમભાઈ મીઠાકરાળા	૨
(૫) .. મુશામ રસૂલ અદમદ શેખ	૩
(૬) .. હુસેન દાસમ સીમણ	૩
(૭) .. ઉમરમીયા જેનુમીયા કામલી	૪
(૮) .. મદમદભાઈ અબ્દુલ્લાહાઈ નારીએજવાળા	૪

### ભરૂચ બરો મ્યુનિસિપલિટી

નામેના મુદરતોને ભરૂચ બરો મ્યુનિસિપલિટીના સભ્યો નીચેના છે.

(૧) મી. હીરાલાલ પાઝારણ હાદર	(૪) મી. બોમીલાલ કરસનરાલ શાદ
(૨) .. આવાલાલ પીતાંબરાલ મેટી	(૫) .. મુશામ અદમદ અબ્દુલ હાદર મુનમી
(૩) .. જમનાદાસ નરોત્તમદાસ વૈજાંબ	(૬) .. શૈવદ પીરસાહેબ અદમદમીયા ચોકવાળા

## પાલેજ ગ્રામ પંચાયત

પાલેજ પંચાયતના મતદાર પત્રક વખતસર તૈયાર થઇ શકેલા નહિ હોવાથી સદસ્ય પંચાયતના દાખલા અગ્રણી મુદત તા. ૧લી ઑક્ટોબર ૧૯૩૭ થી તા. ૨૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૮ સુધી પાંચ માસ માટે વધારવામાં આવી છે.

## મુનરાડ (જલાલપોર) ગ્રામ પંચાયત

મી. લાખા દસન, મી. બીખા છના બીનલાલક દરવાથી તેમની જગ્યાએ જલાલપોર તાલુકાના મુનરાડ ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૨૫ મી માર્ચ ૧૯૩૬ થી શરૂ થયેલી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ગાણની મુદત માટે સખ્ય ચુંટાયા છે.

## ભીચંડી-નીઝામપુર (શાળા) મ્યુનિસિપાલિટી

મી. શ્રીકૃષ્ણ વેંગનાથ ધમણકર, મી. મેદેશ્વર બારકર કુતેએ રાણનામું આપવાથી તેમની જગ્યાએ ભીચંડી-નીઝામપુર મ્યુનિસિપલિટીના તેની તા. ૧ લી નવેમ્બર ૧૯૩૭ થી શરૂ થયેલી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ગાણની મુદત માટે સખ્ય ચુંટાયા છે.

## રવાલસા, તીતવા-ગેરુધા (વાલોડ માદાસ) ગ્રામ પંચાયત

મી. રાજાભાઈ રણછોડજી અને મી. ભક્તિઆર્યે રાણનામું આપવાથી મી. મોદારજી દસનજી પટેલ, એમ. એસ. એ. અને મી. વજ્રવંશજી નરસીભાઈ પટેલ, પાટોલ મદાકના રવાલસા, તીતવા-ગેરુધા ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૫ મી માર્ચ ૧૯૩૬ થી શરૂ થયેલી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ગાણની મુદત માટે સખ્યો ચુંટાયા છે.

## ઘોષા તાલુકા લોકલ બોર્ડ

કેપ્ટન ડગ્લસ એ. હાના, એચ. એ. ને કેપ્ટન એચ. પી. ફોર્મીએ રાણનામું આપવાથી ઘોષા તાલુકા લોકલ બોર્ડના તેની દાખલી મુદતમાંની ગાણની મુદત માટે સખ્ય નીમ્યા છે.

## શુકલતીર્થ ગ્રામ પંચાયત

મી. છીનુભાઈ અદેસંગે રાણનામું આપવાથી અને મી. અભેસંગ બેગર મુલ્કરી જગ્યાથી મી. માયસંગ અભેસંગ અને મી. દેવચંદ પાનાવંદ શુકલતીર્થ ગ્રામ પંચાયતના તેની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ગાણની મુદત માટે સખ્યો ચુંટાયા છે.

## અમદાવાદ ઝરો મ્યુનિસિપાલિટી.

મેયરની જગ્યાની સાત નવમેસમ દરમિયાન અને વાલીલાલ દસરુપરામને કર્નલ રા. બી. એચ. નાથુલરીનું અવસાન થવાથી અને કેપ્ટન ડગ્લસ એ. હાના ગીરીંગને રાણનામું આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ અમદાવાદ ઝરો મ્યુનિસિપાલિટીના સખ્યો નીમ્યા છે.



## રાણપુર મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

નીચેના સમ્પ્રદાને રાણપુર મ્યુનિસિપલ બોર્ડના સભ્યો નીચ્યા છે.

- (૧) મી. કેમ્પ્સા નાયુભાઈ
- (૨) „ હંપા નાયા
- (૩) „ અમરા માલા

## જંથુસર મ્યુનિસિપલિટી.

મી. જમ્બોદનદાસ જુગલદાસ જંથુસર મ્યુનિસિપલિટીના તેની તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૩૫ થી શરૂ થયેલી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## અણ્ણંદ મ્યુનિસિપલિટી

બોર્ડ (નરીઆદ) ના હીરદ્વીકેટ જરજો મી. ચીમનલાલ હોડાલાલને બદલે મી. હરીભાઈ દાદાભાઈ પટેલને ચોડે નાં. ૩ તરફથી આણ્ણંદ મ્યુનિસિપલિટીના તેની તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૩૭ થી શરૂ થયેલી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્ય તરીકે ચુંટાઈના જાહેર કર્યા છે.

## તવરા (ભરૂચ) ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સમ્પ્રદાને ભરૂચ તાલુકાના તવરા ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તેની પહેલી મીટીંગથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો તરીકે ચુંટાયા છે.

- |                      |                            |
|----------------------|----------------------------|
| (૧) મી. ભાઈજી ભગવાન  | (૫) મી. ખુમાનસંગ ડાહ્યાભાઈ |
| (૨) „ સુરસંગ ગમાનસંગ | (૬) „ દોમનસંગ પદમનસંગ      |
| (૩) „ આપુભાઈ વજોરાંગ | (૭) „ ચીવા માધવ            |
| (૪) „ સોમા હરીભાઈ    | (૮) „ જોસંગ પના            |

ગામના મહેસુલ પટેલ હોદાની રજો પંચાયતના સભ્ય ગણાશે.

મેમ્બર્સ (૧) મીના અનોપ અને (૨) છીલીઆ પસમાને સરરૂ ગ્રામ પંચાયતના તેરલીજ મુદત માટે સભ્યો નીચ્યા છે.

## કહાનવા ગ્રામપંચાયત

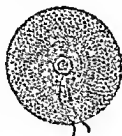
મી. તલસીભાઈ ગોરધનભાઈ પટેલ, મી. અમલારામ જાણુજી રાણનાથ આપવાથી તેમની બાકી પટેલી જગ્યાએ કહાનવા ગ્રામપંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## મહુધા આમર્ષ્યાયત

ખેડા જિલ્લાના તડીઆદ તાલુકાના મહુધા ગામની પંચાયતના ચાલુ સભ્યોની મુદત સન ૧૯૩૮ ના જુનની ૩૦ મી તારીખે પુરી થાય છે પરંતુ સન ૧૯૩૩ ના આમર્ષ્યાયતના કાયદામાં સુધારાવધારા કરવાનો પ્રશ્ન સરકાર સમક્ષ હોવાથી સદરજુ સભ્યોની મુદત ના. ૩૧ મી ઑક્ટોબર ૧૯૩૮ સુધી વધારવામાં આવી છે.

## ત્રાજ આમર્ષ્યાયત

ખેડા જિલ્લાના માતર તાલુકાના ત્રાજ ગામની પંચાયતના ચાલુ સભ્યોની મુદત સન ૧૯૩૮ ના ઑગસ્ટની ૩૧ મી તારીખે પુરી થાય છે પરંતુ સન ૧૯૩૩ ના આમર્ષ્યાયતના કાયદામાં સુધારા વધારા કરવાનો પ્રશ્ન સરકાર સમક્ષ હોવાથી સદરજુ સભ્યોની મુદત ના. ૩૧ મી ઑક્ટોબર ૧૯૩૮ સુધી વધારવામાં આવી છે.



# ઓછી કીમતે વધુ

## ઝગઝગાટ રોશની માટે



Use

**RADIO** matches

વાપરો

રેડીઓ મેન્ટલસ

અને

બીજલી નં. ૯૦૮ લેન્ટર્નસ્

તેજસ્વી પ્રકાશ, વર્ષાદ અને વાવાઝોડામાં પણ જુઓ  
ચકતા નથી તેની ગેરન્ટી છે.

મૈન્યુફેક્ચરર્સ:-

નેશનલ પ્રોડક્ટ્સ (ઇન્ડીઆ) મહાકાલી ટેમ્પલ,  
પાયધુની, મુંબઈ ૩

ગુજરાતનું રાષ્ટ્રીય સાપ્તાહિક

# લોકવાણી

દર રવિવારે પ્રગટ થાય છે.

સમાજ, રાજકારણ, સાહિત્ય, હાલ્યવિનોદ, વેપાર કોશગાર, કેળવણી  
વિગેરે પ્રશ્નો ઉપર સમર્થ લેખો એમાં લખાય છે.

મુરત, મુરત છઠ્ઠો, ગુજરાત, દિંદ અને પરદેશના  
સમાચારો એમાંથી મળશે.

ચેતનવંતા સાહિત્યના ઝરાણું

“લોકવાણી”

ને પાને પાને વહેતાં નેશો.

વગેરે રાજ્યનાં પુસ્તકાલયો માટે એ મંજૂર થયું છે.

મુરત છઠ્ઠો, ગુજરાત અને આફ્રિકા માટે બહિરાતનું  
એ અલેક સાધન છે.

મુરતમાં લવાજમ રાર્ષિક રૂ. ૩-૦-૦

બહારગામ „ વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦

પરદેશમાં „ વાર્ષિક રીડીંગ ૧૫

ગ્રાહક થવા માટે લખો યા મળો:

વ્યવસ્થાપક,

‘લોકવાણી’ મુદ્રણમંદિર

ચૌદાપુલ, મુરત.

....મુળકનો સાથુ....

**Irresistible Charm**

મુળકનો સાથુ તમે ઘણીએક જાતના વાપરો કરો, પણ  
કામીનીયા સેન્ડલ સોપની બનાવટ તરૂન નિરાળા છે.  
મુળકના તેજ સાથે જંતુનાશક તત્વો હોવાને  
અમે આગળીને યથારે માફક જાણે છે.  
મોટા રોગ-ઉપાસકારક છે.



**Kaminia**



**SANDAL SOAP**

ખાંતરી મારે આજે નમુનાની મોટી ૩૦ ચાંદની  
લીટર બોટી મંગાવી વાપરી જુઓ.

જાના કરતાં વિશેષ ખાતરી કથી હોય શકે?  
સોસ એન્ટ-ડમ-એન્ડો કન્ડીપન ફૂગ એન્ડ કેમીકલ કંપની, મુંબઈ નં. ૨.

**હાતીસ પ્રધર્સ**

ચરમાના આગેવાન વેપારી



૩૦૨. અખટલ રહેમાન સ્ટ્રીટ,  
મુંબઈ નં. ૩

ડોક્ટરના પ્રીસ્ક્રીપ્શન મુજબ સંભાળ-  
પૂર્વક ચરમા બનાવવામાં આવે છે.

**ધી ઉકન પેપર મીલ્સ કું., લીમીટેડ**

પુના અને મુંબઈ.

૫૦ વર્ષના અનુભવી ઉચ્ચ જાતના કાગળ બનાવનાર  
દરેકને પસંદ પડે અને દરેક કામ માટે વાપરી શકાય એવા લખવાના,  
છાપવાના અને વીંટવાના કાગળો.

મહત્ત નમુનાની ચોપડી અને પ્રાઈસ લીસ્ટ માટે લખો :-

**ધી ઉકન પેપર મીલ્સ કું. લીમીટેડ.**

પુના

મુંબઈ

૮૧૫-૧૬, બયાની પેડ.

સાહીયાગ હાઉસ, પોર્ટ રોડ, ગેલાર્ડ એસ્ટેટ.

# ગ્રીનના રોડ રોલર્સ થી

રસ્તા બનાવવા માટેનો દરેક પ્રકાર સરળ થઈ ગયો છે.



## ડીઝેલ રોલર્સ

૬ થી ૯ ટનના માપના

## મોટર રોલર્સ

૧ ૧/૨ થી ૪ ટનના માપના

## નાના હેડ મોટર રોલર્સ

૧૦, ૧૩ અને ૧૫ હંદ્રવેટના માપના

એન્ટો

ટરનર હોર એન્ડ કું. લીમીટેડ

શાખા:-

ધી મોલ  
લાહોર.

ઈન્ડોર

ગરવે બીલ્ડીંગ, એપીલો બંદર,  
મુંબાઈ.

શાખા:-

કપાસીઆ બજાર,  
અમદાવાદ.

# સ્થાનિક સ્વરાજ્ય

(વૈભાસિક)

વર્ષ ૪, અંક ૪]

જુલાઈ ૧૯૩૮.

[ક્રમાંક ૧૬.

## મુંબઈ સરકાર તરફથી પ્રગટ થયેલા ગ્રામ પંચાયતના નવા બીલની સમાલોચના

અંગ્રેજીમાં મૂળ લેખક : મ્યુનીસાલ હી. અરફીવાળા, એમ. એ. એલએલ. બી.  
મૂળ અંગ્રેજી પરથી આપાંતર કર્તા : ઇન્દિરાલાલ આર. રાવળ, બી. એ. એલએલ. બી.

સન ૧૯૩૩ માં ત્યારે ગ્રામ પંચાયત બીલ ધારાસભામાં આવનાર હતું તે વખતે દમોએ તેની સમાલોચના કરી હતી અને તે કાયદાનું છેવટનું બંધારણ ઘડવામાં દમોરી રીફ કમિટી ઉપયોગી થઈ પડી હતી. સન ૧૯૩૫ માં સ્થાનિક સંસ્થાઓની પ્રોપીઆયસ ફોર્મ્સ મળી તેણે દમોએ દર્શાવેલા વિચારોને સંપૂર્ણ સંમતિ આપી હતી. અત્યંત તે વખતે દમોરી બધી સૂચનાઓને અમલમાં મૂકવામાં આવી ન હતી. સન ૧૯૩૩ નો કાયદો લોકોને સંતોષકારક થશે નહિ તેની દરમિયાન આવી હતી અને દમોને એમ પણ લાગતું હતું કે જલ્દી મળે માત્ર આપનાર કોઈ સરકાર જરૂર તે કાયદાની પુનરુત્થના કરશે. સ્થાનિક સ્વરાજ્ય ખાતાના પ્રધાન ઝોનરેવલ મી. એલ. એમ. પાર્ટીસ નવું પંચાયત બીલ પહેલી તરફ પ્રજા સમક્ષ મોકલે તે જોઈ દમોને ઘણો આનંદ થાય છે. સમયના અભાવે સન ૧૯૩૮ ની બજેટની બેઠકમાં આ બીલ એકદમ પસાર કરી દેવામાં આવ્યું નહિ તે પણ દુઃખ થયું છે. ધારાસભાની ઝોનરેવલની બેઠકમાં આ બીલ ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવશે, એટલે બીલનું પરીક્ષણ કરવાનો આપણને સમય મળી શકે છે.

“ગ્રામ પંચાયતના” સમગ્ર વિષયનું નિરીક્ષણ કરી સન ૧૯૩૩ નો કાયદોને સંદર્ભ કાઢી નાંખવાની સૂચના કરવાનો દમોનો ઇરાદો નથી. દમો ફક્ત નવા બીલના મુખ્ય મુદ્દાઓ તપાસી શકે.

હેતુ :—બીલનો ઉદ્દેશ નીચે પ્રમાણે દર્શાવી શકાય :—

(૧) પંચાયતોનો વિકાસ થવામાં જે મુશ્કેલીઓ નહે છે હર કરવી.

(૨) સરકાર સંસ્થાઓ વધારે પ્રજા સચાક બનાવવી જેથી તે લોકોની પસંદગીને

આ હેતુઓને ધ્યાનમાં રાખી દમો ને મુધારા રજુ કરવામાં આવ્યા છે તેને તપાસીશું.

### ફરજીઆત પંચાયત.

સન ૧૯૩૩ના કાયદા હેઠળ પંચાયતની સ્થાપના નીચેના સંજોગો ઉપર આધાર રાખે છે.

(૧) કમીશનરને કમેંટર, જુડિશી લોકલ બોર્ડ અથવા ગ્રામના ૨૦ ઉમરલાયક રહેવાસીઓ તરફથી લેખી અરજ મળવી જોઈએ (કલમ ૪ (૧) (૨) (૩).)

(૨) જે ગામ કોઈને આખી દેવામાં આવ્યું હોય તેનો ધારણ કરનાર, ખોત (Khot), તાલુકદાર, શરકતદાર (Sharkatdar), જમીનદાર અથવા જમીનદારને તેના ગામના કોઈ ભાગમાં પંચાયત સ્થાપવામાં વાંધો હોવો જોઈએ નહિ (કલમ ૪ ની પેટા કલમ). જે તેને કાંઈપણ વાંધો હોય તે કમીશનર સરકાર વિગત સરકાર નિર્ણય માટે તેની સમક્ષ પૂકે. (કલમ ૪ ની પેટા કલમ).

(૩) સૌથી મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે ગામ લોકો પ સખ્સોની ચૂંટણી માટે બહાર પડે. જે ગામ લોકો પ ઉમેદવારોને ચૂંટી શકે નહિ તે ગામ પંચાયત કાર્ય કરી શકે નહિ કેમકે ગામ લોકો ચૂંટણીથી જે બેઠકો પૂરી શકે નહિ તે નીમણું કરી પૂરવાનો સરકારે હક રાખ્યો નથી. (કલમ ૬ (૩).)

આવા સંજોગોમાં નીમણુંક કરવાની સત્તા મંજૂરના અન્ય સપળા સ્થાનિક—સ્વરાજ્યના ખીન્ત અથવા કાયદામાં સરકારે પોતા હસ્તક રાખી છે તે ધ્યાનમાં રાખતા જેવી બાબત છે. સન ૧૯૩૩ ના કાયદા હેઠળ આ સત્તા મુખી દેવાનું પશુ આકસ્મિક ન હતું. તે વખતની હમરી ટીકામાં હમોએ આ તરફ ખાસ ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. આ સત્તા મુખી દેવામાં સરકારનો નીતિ એવી હતી કે તેણે સરકારના આશ્રય હેઠળ આમોદારક મંડળો ઉભા કરવા હતા. આ મંડળોને ઘણા કામો માટે સરકાર તરફથી આર્થિક મદદ આપવામાં આવતી હતી. આમ અધિકારીથી માંડીને જુડિશી કમેંટર સુધી નથા સરકારી નોકરોએ આમોદારની ખાદશાહી ચોજનામાં ઝંપલાવ્યું હતું.

કાયદાનુસાર સ્થપાએલી ગ્રામ પંચાયતોને આ આમોદારક મંડળોના વારસો બનાવવાનો સરકારનો ઉદ્દેશ હતો. ગ્રામ પંચાયતો શરૂ કરી અમલમાં મુકવા માટે કોઈ પણ સરકારી વિભાગમાં કાંઈ પણ કાગળ જેવું માત્રમ પડતું ન હતું. લોકોની મરજી નહિ હોય ત્યાં ગ્રામ પંચાયતો લાદવાની જરૂર પણ જરૂર નથી એવું પણ ફેટલાક તરફથી ચંલણાતું હતું. જે કોઈ પણ ગામમાં ગામબેઠકો જોઈતા ઉમેદવારો ચૂંટી શકે નહિ તે તરત એવી દલીલ કરવામાં આવતી કે તે લોકોને પંચાયત જોઈતી નથી. એટલે ત્યાં સરકાર નિયુક્ત સબોપાણી પંચાયત સ્થાપે એ ઇચ્છનીય નથી. તેમને પંચાયત જોઈએ છે કે નહિ તેનો નિર્ણય કરવાનો હક મેંકોને હોવો જોઈએ. જે લોકોને તે માટે તિરકાર હોય તે

સરકાર નિયુક્ત સંખે કામ પથ સત્તા સતોપકારક કામ કરી શકે નાહ. દરેક સ્થાનિક સંસ્થા સંતોપકારક કામ કરી શકે તે માટે સ્થાનિક લોકોનો સંપૂર્ણ સહકાર હોવો જોઈએ. સન ૧૯૩૩ માં આવી દલીલો રજુ કરવામાં આવતી હતી.

હમોએ તે વખતે જણાવ્યું હતું કે જેમ કામ પથ શહેરીને તે મધ્યવર્તી સરકારમાં માનતો નથી એવી દલીલ કરવા દેવામાં આવે નહિ તેજ પ્રમાણે દેશના કામ પથ ભાગને તેને સ્થાનિક સંસ્થાની જરૂર નથી એવી દલીલ કરવા દેવી જોઈએ નહિ. જે કામ પથ શહેરી એમ કહેતો હોય કે મધ્યવર્તી સરકાર ને વગર નહિ ચલાવાય એવી જાબદ છે તો સ્થાનિક સંસ્થા પણ તે વગર નહિ ચલાવી શકાય એવી વસ્તુ છે પણ ભલે તેને મન તે ભારૂંપ હોય. સ્થાનિક સંસ્થાની બીજી કામ પથ હદમાં લોકોની મરજી પ્રમાણે સંસ્થા સ્થાપવામાં આવતી નથી. દાખલા તરીકે યુનિસિપલ રિસ્કારના કામ પણ સહેરીને અથવા તો લોકલ બોર્ડે વિસ્તારના કરે ભરનારને તેને યુનિસિપલિટી તથા હજારો લોકલ બોર્ડ નથી જોઈતી એવું કહેવા દેવામાં આવતું નથી. માઇસોર અને વડોદરા રાજ્યોમાં દરેક ગામે પોતાની પંચાયત સ્થાપીજ નોંધે એવો કાયદો છે, એમ માલમ પડે છે.

તીમલુંકની સત્તા હરનક નહિ રાખવાની અસર ૧૯૩૩ નો કાયદો ધડારાએ ધાર્યો કરતાં વિપરીત થઈ હતી. તેઓએ કદાચ ધાયુ દસે કે એમ કરવામાં ફક્ત નજીવા ગામડાએ ખાતલ રહેશે, પરંતુ મોટા ગામોમાં તો સુંટણી માટે જરૂરી ઉમેદવારો બહાર આવી રહેશે જ. તેઓની આ મજૂરી બોરી પડી હતી. કેટલાક મુખ્ય ગામોમાં પણ ૫ ઉમેદવારો બહાર પડ્યા ન હતા. હજારો લોકલ બોર્ડો આ વિરોધ સામે કંઈજ કરી શકી નહિ. સન ૧૯૩૩ ના કાયદાની આ ખાસ ખાખી હવે સરકારના ખ્યાનમાં આવી છે. ૧૯૩૮ ના બીજામાં સરકારે એવો નિયમ અદલ્ય કર્યો છે કે જે ગામમાં ૨૦૦૦ કે તેવી વધારે વસ્તી હોય ત્યાં ફક્ત ખાત ગામ પંચાયત સ્થાપીજ.

સરકારી અમલદારો પંચાયત નહિ સ્થાપે અગર તો ગામના લોકો સુંટણી માટે બહાર નહિ પડી પંચાયત સ્થાપવામાં હરકત પહેંચાડે એવી જારી હવે નવા બીજામાં રહી નથી. જે ગામમાં ૧૦૦૦ કરતાં ઓછી વસ્તી હોય તેવા ગામોને આ નિયમ રહેજ ફેરફાર સાથે લાયક પાડવામાં આવ્યો છે. એવા ગામોમાં પંચાયત સ્થાપવી કે કેમ તે સરકારની મરજી ઉપર રાખવામાં આવ્યું છે. આવા નાના ગામોમાં જે પંચાયત સ્થાપવાનું નક્કી કરવામાં આવે તો ગામના લોકો પંચાયત સ્થાપવામાં કાંઈપણ દખલ નાંખી શકશે નહિ. હમોએ પહેલાં પણ આજ નીતિ આગળ ધરી હતી અને સરકારે હવે સ્થાનિક સ્વરાજ્યના પ્રશ્નના હેઠ મુખ સુધી પહેંચતી આ નીતિ અદલ્ય કરી છે તે માટે હમો તેને હાર્દિક અભિનંદન આપીએ છીએ.

મન્ડીટપૂટના જૈમાસિકના તાજેતરના અંકોમાં હમે અનુભવી નિષ્ણાતોના અભિપ્રાયો રજુ કર્યા છે, અને તે સમજાનો સાર એકજ આવે છે કે દરેક ગામમાં કાયદા અનુસાર સ્થાપાએલી પંચાયતની ખાસ જરૂર છે. શ્રી. જાહનના દાસમાંજ બહાર પડેલા 'બેટર વીલેજ્' (Better Villages) નામના પુસ્તકની સમાજોચના કરતી વખતે પંચાયતોનો



ધારે પ્રચાર કરવાના તેમના મતના અનુમોદનમાં હમોએ જણાવ્યું હતું કે “તેમના આ અભિપ્રાયે મુંબઈ સરકારને ખાસ વખતસરની દોરવણી આપી છે અને મુંબઈ સરકાર ઇલાકામાં પંચાયતોનો પ્રચાર કરવામાં જાઓ સમય નહિ કાટે ‘એવી હમો આશા રાખીએ છીએ.”

મુંબઈ સરકારનું આ પગલું બીજા ઇલાકાઓને દોરવણી આપી શકશે. અલખત કેટલાક ઇલાકાઓએ તો પંચાયતના ફોર્મમાં ધણી પ્રગતિ કરી છે; છતાં ફરજિયાત પંચાયતની સ્થાપના તો બિહાર દિંદુસ્થાનમાં મુંબઈ ધારાસભાનાજ પ્રથમ પગલા તરીકે ગણાઈ બીજા ઇલાકાઓને તે દાખલો લેવાકેષ થશે.

આ વિષયમાં કેટલાક મુદ્દાઓ ઉપર ધારાસભાનું ધ્યાન ખેંચવાની હમો જરૂરીઆત લેઈએ છીએ :—

(૧) મહેસુલી ગામના ભાગે પાડી સકાય અને એક મહેસુલી ગામના ભાગમાં આવી જતા અમુક કુંપણાઓની એક પંચાયત કરી સકાય, છતાં એક મામ પંચાયત બનાવવા માટે એ કે તેથી વધારે ગામો લેવી સકાય કે કેમ એ બીજાની પેટા કક્ષમ નાં, ડ થી નકકી થવું નથી. આવા એક અથવા વધારે મહેસુલી ગામો અથવા તેમના ભાગે મામ પંચાયતનો અમુક વિસ્તાર નકકી કરવા માટે જોડવાના જરૂરી પ્રસંગો ઉપરિચિત થાય એવું અમને લાગે છે. સન ૧૯૩૩ નો કાયદો આ વિષય ઉપર ચોકસો દોષ આ સંબંધી તેમાં કાંઈ પણ મુશ્કેલી ઉભી થઈ નથી.

આ પેટા કક્ષમ ખાસ વિચાર કરી લેવાઈ કે રક્ષાર કરવાના ઇરાદાથી શૂંકવામાં આવી છે કે કેમ તેની હમને ખબર નથી. જો એ પ્રમાણે હોય તો આ ફેરફારના કારણે જાણવાની હમો મરજી રાખીએ છીએ.

(૨) બીજાની પેટા કક્ષમ ૪ ની પેટા કક્ષમ (૩) થી એવું રચાઈ શકે છે કે જો સુંદ-બીડી જેમણે લાયક માણસો મળી શકે નહિ તો આગળની બેઠકો માટે કલેક્ટરે નીમણુંક કરે. આ ચોલના આપણા બીજા કાયદાઓને મળતીજ છે અને કાયદો અમલમાં આવતો અટકાયવા મારેના પ્રવાસોને નિષ્ફળ કરે એવી છે. અમેએ ૧૯૩૩ માં આ ખામી તરફ ધ્યાન ખેંચ્યું હતું.

હમોએ તે વખતે એમ પણ દર્શાવ્યું હતું કે એવા દાખલાઓમાં કલેક્ટર નહિ પણ જજના લોકલ બોર્ડો નીમણુંક કરે. હાલના કાયદામાં સરકારી અમલદારોના હાથમાં આ સત્તા રાખી છે એ અમેને નિરાશાજનક લાગે છે. આવા દાખલાઓમાં નીમણુંક કરવાની ચોગ્ગ સત્તા કલેક્ટર નહિ પણ જજના લોકલ બોર્ડોને હોવી જોઈએ એ અમારા મનની તરફેણની દર્શાવો જોઈતી હોય તો ધારાસભાની વિચારણા માટે હમો નીચેના મુદ્દાઓ રજુ કરીએ છીએ.

(૧) મામ પંચાયતોને કાયદા અનુસાર જજના લોકલ બોર્ડોના આશ્રય અને અંકુશ હેઠળ મુકવામાં આવી છે, તે જણવાનું નથી. એ જાન્ને વચ્ચે નિકટનો

દેનિકે સંબંધ છે. પંચાયતના ખર્ચની એવી એક પણ વિગત નથી કે જે તપાસણી કે મંજુરી માટે હજારા લોકલ બોર્ડ પાસે નહિ આવતી હોય. આમ હોવાથી બધાં ગામ લોકો સુંદણી નદિ કરી શકતા હોય ત્યાં હજારા લોકલ બોર્ડનીજ પચાંદગી વધારે ઉચિત છે. જે પંચાયત કામ નહિ કરતી હોય તો પંચાયતના વિસ્તારમાં દેખરેખ રાખવાનું કામ હજારા લોકલ બોર્ડનેજ માથે આવે. જે ત્યાં પંચાયત સ્થાપવામાં આવે તો તેને કલેક્ટરનું નહિ પણ હજારા લોકલ બોર્ડનુંજ કામ ઊપાડી લેવાનું હોય છે. પંચાયતને સરકાર તરફથી નહિ પણ હજારા લોકલ બોર્ડ પાસેથીજ આર્થિક મદદ પણ મળે છે. સરકાર વિસ્તારની જરૂરી-આતો સાથે હજારા લોકલ બોર્ડનેજ નિકટ સંબંધ હોય છે અને કયા માણસો તેનો સફળતાથી વહીવટ કરી શકશે તે હજારા લોકલ બોર્ડની નક્કી કરી શકે છે. હજારા લોકલ બોર્ડ અને પંચાયત વચ્ચેના સંબંધ કાંઈક અંશે નવા પ્રાથમિક કેળવણીના કાયદા હેઠળ લોકલ આયોરીટી અને સ્કુલ બોર્ડ વચ્ચેના સંબંધ જેવો છે. કેમકે સ્કુલ બોર્ડના દરેક સભ્યની સુંદણી હજારા લોકલ બોર્ડ તરફથી થવાની છે.

(૨) ઉપરોક્તમાં પણ જે પૈરીશ કાઉન્સિલ (Parish Council) ને આપણી ગામ પંચાયતને મળતી છે) ની સુંદણી નદિ યાય તો ડિસ્ટ્રીક્ટ કાઉન્સિલ (District Council) ને આપણી હજારા લોકલ બોર્ડોની મળતી છે) ગામનો વહીવટ કરવા માટે સખીની નીમણુંક કરે છે. (જુઓ સન ૧૯૩૭ નો લોકલ ગવર્નમેન્ટ એક્ટ, કલમ ૫૫).

(૩) મદ્રાસમાં પણ સન ૧૯૩૦ ના મદ્રાસ લોકલ બોર્ડ ઝૂના કાયદાની કલમ ૧૧ અ હેઠળ જે ખાસી બેઠકો પુરવા માટે સુંદણી કરવામાં નહિ આવે તો બેઠકો પુરવાની સત્તા હજારા લોકલ બોર્ડોને છે.

તો પછી આ સત્તા કલેક્ટરને જતલે હજારા લોકલ બોર્ડોને કેમ નહિ આપવી તે અમને સમજાતું નથી.

(૪) પેટા કલમ ૪ ની પેટા કલમ (૩) માં હજુ પણ એક ગાળત વિચાર કરવા જેવી છે. 'જોઈતી સંખ્યાના લાયક સખીની સુંદણી નદિ યા શકે તો કલેક્ટર નીમણુંક કરશે એમાં 'જોઈતી સંખ્યા' શબ્દનો અર્થ શું થઈ શકે? ઓછામાં ઓછી સંખ્યા ૭ અને વધારેમાં વધારે સંખ્યા ૧૫ રાખવામાં આવી છે. જે કલેક્ટર કેઈ પંચાયતને માટે ૧૫ ની સંખ્યા નક્કી કરે અને ૫ સભ્યો સુંદાય તો શું કલેક્ટરે બીજા ૧૦ ની નીમણુંક કરવી?

આ મુદ્દાની પેટા-કલમ (૨) અથવા (૩) માં સ્પષ્ટ થવી જોઈએ. આવા દાખલા-ઓમાં 'જોઈતી સંખ્યા' ઓછામાં ઓછી ૫ સભ્યોની રાખવી અને જે ૩ સુંદાય તો ફક્ત ૨ ની નીમણુંક થવી જોઈએ અને તે નીમણુંક પણ કલેક્ટર નહિ પણ હજારા લોકલ બોર્ડ કરે એવો મન અમે દર્શાવીએ છીએ.

## વિસ્તાર, વસ્તી અને શક્યતા

એક અગર વધારે મહેસુલી ગામો જરૂરીઆત પ્રમાણે જોડ્યા એવું હશે. ઉપર સૂચન કરી ગયા છીએ. ખીલના ઉદ્દેશ કદાચ એવોજ હશે. તેમ હોય તો પેટા કલમ ૪ માં તેની ચોખવટ થવી જોઈએ.

હવે વસ્તીના સંબંધમાં વર્તમાનપત્રો ઉપરથી એવું માત્રમ પડે છે કે ફરજિયાત પંચાયત માટે સરકારે પોતાનો પહેલા ૧૦૦૦ માણસની વસ્તીવાળા વિસ્તારમાં પંચાયત સ્થાપવા માટેનો ધરાદો મૂકી દધ ૨૦૦૦ માણસની સંખ્યા નક્કી રાખી છે. વસ્તી જે ૨૦૦૦ થી ઓછી હોય તો ગામ લોકો પંચાયત સ્થાપવાનો વિરોધ કરી શકે નહિ પરંતુ ફરજિયાત પંચાયત સ્થાપવી કે નહિ તે સરકારે નક્કી કરવાનું રાખ્યું છે. અમારો એવો મત છે કે વધારે ઓછી વસ્તીવાળા વિસ્તારમાં પંચાયતો સ્થાપવાની કોશિષ કરી પંચાયતનો વધારે પ્રસાર થવો જોઈએ. સભ્યોનો પ્રશ્ન વસ્તી, વિસ્તાર અને જુદા જુદા વર્ગો, તેમજ વિસ્તાર અને કાર્યોના પ્રતિનિધિત્વ સાથે સંકળાએલો છે. આમ હોવાથી સંખ્યા ૭ અને ૧૫ વચ્ચે રાખવી ઉચિત છે. જે કે અમારા મત પ્રમાણે ઓઝામાં ઓછી ૫ અને વધારેમાં વધારે ૧૧ ની સંખ્યા રાખવી ઠીક પડશે. ૧૦૦૦ માણસની વસ્તી હોય તો ૨૦૦ માણસે ૧ થી વધારે પ્રતિનિધિ રાખવાની ખાસ જરૂર નથી. જે વસ્તી ૫૦૦૦ માણસોની હોય તો ૫૦૦ માણસે ૧ પ્રતિનિધિ રાખવો ચોખ ગણાય.

જે સભ્યોની સંખ્યા મોટી હોય તો જ્યુડીશીઅલ એન્ડ માટે પંચાયત વધારે સારી પસંદગી કરી શકે એ અમે સ્વીકારીએ છીએ. આ જાદુ મહત્વનો પ્રશ્ન નથી. કલેક્ટર અને જજના શેક્સ મોડે મળાને સભ્યોની સંખ્યા નક્કી કરી શકે એમ છે.

## પંચાયતોનું બંધારણ

ખીલને મહત્વનો ફેરફાર પંચાયતના બંધારણ સંબંધીનો છે. સન ૧૯૩૩ ના કાયદાનુસાર પંચાયત ૫ થી ૧૧ સુંટાએલા, ૧ અથવા ૨ જે વર્ગોના પ્રતિનિધિ નહિ હોય તેવા વર્ગોમાંથી કલેક્ટરે નીમેલા, ગામના પટેલ હોદ્દાની રૂએ સભ્ય તરીકે, અને આખી દીપેલા ગામનો ધારણ કરનાર અથવા તેનો પ્રતિનિધિ જેની કલેક્ટર નીમણુંક કરે છે એટલાની બનેલી હોય છે.

હવે હાલના ખીલમાં જે ફેરફાર દર્શાવવામાં આપ્યા છે તે તપાસીશું.

(૧) સુંટાએલા સભ્યોની ઓઝામાં ઓછી સંખ્યા ૫ ને બદલે ૭, અને વધારેમાં વધારે સંખ્યા ૧૧ ને બદલે ૧૫ સુધી વધારવામાં આવી છે. આ વિષય ઉપર હવે ઉપર ટીકા કરી ગયા છીએ.

(૨) આખી દીપેલા ગામોના ધારણ કરનારાઓના પ્રતિનિધિઓને દૂર કરવામાં આપ્યા છે. આ ફેરફાર ધારણ કરનારાઓના દફતમાં સુધારા વધારા કરવા માટે જે જનરેલ મત દર્શાવ્યે આપ્યો છે તેને અનુસરનાર છે.

(૩) ગામનો પટેલ જે હોદ્દાની રૂએ સભ્ય ગણાતો હોય તેને દૂર કરવો.

આ સંબંધી દુમારો મન એવો છે કે નવું બીજા જેમાં દરેક પંચાયતમાં એક સેક્રેટરી હોવો જોઈએ અને તે સરકારી નોકર હોવો જોઈએ એવો નિયમ રાજવામાં આવ્યો છે તેના કરતાં આ પદ્ધતિ સારી છે કેમકે આથી સરંતર આપમુદ સત્તા થતી અટકશે.

(૪) કલમ ૬ ના કાનુનને બદલે જે પેટા કલમ ૪ નો નવો કાનુન મુક્યો છે તે સંબંધી જોઈશું.

કલમ ૬ નો કાનુન આ પ્રમાણે છે:—

“ચુંટાએલા સભ્યોમાં જો ગામના કોઈ વર્ગનો સભ્ય નહિ આવતો હોય અને કલેક્ટરને તે વર્ગની સંખ્યા અથવા બીજા કોઈ કારણને લીધે એમ લાગે કે જાહેર હિત જેતાં તે વર્ગનો પ્રતિનિધિ પંચાયતમાં હોયો જોઈએ તો તે વર્ગમાંના લાયક અને જેની નીમણૂકની મરજી હોય તેવા સભ્યની કલેક્ટર નીમણૂક કરશે.”

આને બદલે હવેની પેટા કલમ ૪ નો કાનુન આ પ્રમાણે છે:—

“નિયમાનુસાર કલેક્ટર વરતીની ગણતરીના આધારે મુશ્કેલી તેમજ હરિજનો માટેની બેઠકો અલગ રાખશે.”

આ ફેરફારનો શું અર્થ થઈ શકે તે તપાસીશું:—

(૧) હાલના કાયદા મુજબ સંયુક્ત મતાધિકારના ધારણે ચુંટણી થાય છે. કોમી મત-લેડ કોઈ પણ રીતે મતદારોના નિર્ણયને ડગાવી શકે નથી. બહુમતીવાળી જાતિઓએ જો પચાનમાં રાખવાનું હોય છે કે તેઓ જો બધી બેઠકો હસ્તક કરી લે તો કલેક્ટર ઉખાડ કરી રહી જતી મુખ્ય લઘુમતિ કોમો અગર વર્ગોમાંથી એક કે બે સભ્યોની પંચાયતમાં નીમણૂક કરશે. લઘુમતિ કોમોને જો ખાલી હોય છે કે તેમનું પ્રતિનિધિત્વ સંયુક્ત ચુંટણી ઉપર આધાર રાખે છે ખરું પરંતુ જો તેમાં તેઓ નિમ્નજન જાય તો છેવટે કલેક્ટર તો જરૂર તેમની કોમમાંથી એક સભ્ય નીમશે. આથી તેઓને ચુંટણી પ્રસંગે બીજા કોમોના સંસર્ગમાં આવવાનો પ્રસંગ સાંપડે છે અને તેમને સંયુક્ત મતાધિકાર વડે જે રાજકીય જ્ઞાન મળી શકે તેનો લાભ મળે છે. હવે નવા મુદ્દાના મુજબ બેઠકો અલગ રાખવાની પ્રક્રિયામાં નીચેના તત્ત્વો મુખ્યત્વે કરીને માલમ પડે છે. (૧) કલેક્ટરની મરજી ઉપર આધાર રાખતી નીમણૂકની પદ્ધતિથી છુટા રહેવાય છે. (૨) લઘુમતિ કોમોમાં અગર વર્ગોમાં ફક્ત મુશ્કેલીઓ અને હરિજનોનોજ સમાવેશ કરવામાં આવે છે. (૩) પ્રતિનિધિત્વનો આધાર વસ્તી ગણતરી ઉપર આધાર રાખે છે. (૪) અમુક નિયમનુસાર બેઠકો અલગ રાખી સંયુક્ત ચુંટણી રાખવામાં આવી છે.

મુશ્કેલીઓ અને હરિજનોના પ્રતિનિધિત્વનો પ્રશ્ન ધારાસભાની છેલ્લી બેઠક જ્યારે તેઓને છૂટી ચુંટણી કરતાં સંયુક્ત ચુંટણીને વધારે પસંદગી આપવા સંબંધી નિર્ણય

કરવાનો હક આપનો 'મરજઆત કાનુન' સરકાર પસાર કરી મળ ત્યારે સંપૂર્ણ રીતે ચચાવો હતો.

'લોકલ બોર્ડ એક્ટ' અને 'યુનિસિપલ એક્ટ્સ'માં હવે આ 'મરજઆત કાનુન' અમલ કરવામાં આવશે. આ 'મરજઆત કાનુન' સંબંધી સરકારે જે નીતિ પારખી કરી તી તેનો પંચાયત સંબંધમાં તેઓએ ત્યાગ કર્યો હોય એમ લાગે છે. તેણે પંચાયતોમાં પ્રતિપક્ષ બેઠકો અસગ રાખી છે. અંશતઃ આથી 'મરજઆત કાનુન' માટે ધારાસભામાં પ્રતિપક્ષીઓએ જે વિરોધ દર્શાવ્યો હતો તેમની લાગણીને માન આપવામાં આવ્યું છે. ધારાસભામાં પ્રતિપક્ષી કોમોમાં જે અવિશ્વાસની લાગણી ફેલાઈ હતી તેની ગામડાઓ જે ટેરી વાતાવરણથી મુક્ત છે તેમાં તેનો પ્રસાર થવા દેવો જોઈએ નહિ તેનો અમે સ્વીકાર રીએ છીએ, છતાં અમે પૂછીશું કે આ ફેરફારની ખાસ જરૂર શી છે? હાલની કલમ ૬ ત્યારે વખત અમલમાં રાખી હોય તો વધારે સારું થાત કે નહિ? એક વખત બેઠકો અસગ રાખવા માંડી કે પછી પાછું અગાધીત સંયુક્ત મુંદળી ઉપર જતાં અધરું પડશે અને લઘુમતિ કોમોને એમ લાગશે કે તેમના હકો ઉપર અનિશ્ચય કરવામાં આવ્યું છે. હાલના કાયદાની કલમ ૬ માં જે નીમણુંકની સત્તા રાખવામાં આવી છે તેમાં કદાચ અનિષ્ટ હોય તો પણ તે બેઠકો અસગ રાખવામાં જે અનિષ્ટ સમાયું છે તેના કરતાં ઓછું અનિષ્ટ છે. અમારી એવી સૂચના છે કે આ કલમ જેમ છે તેમજ રાખવી, પરંતુ નીમણુંકની સત્તા હજી લોકલ બોર્ડને આપવી અને જે લઘુમતિ કોમોનું રક્ષણ કરવાનું છે તેમાં સુરક્ષાઓ અને ફરિજનોતો સમાવેશ કરી વ્ને તેઓનું પુરતું પ્રતિનિધિત્વ નહિ હોય તો પક્ષીના આધારે તેઓનું પ્રતિનિધિત્વ તળવવું. હમોને નીમણુંક માટે ખાસ મોહ છે એમ નથી, પરંતુ નીમણુંક પધ્ધતિ જ્યારે જોઈએ ત્યારે દૂર કરી સારી જ્યારે અસગ બેઠકો રાખવાથી તો તેઓને એક ખાસ હક આપ્યા જેવું થશે. હાલ આપણા રાજકીય નેતાઓમાં કોમી એકથ માટે જે વાટાઘાટ ચાલે છે તેનું, દેશનું જીવનજીવ વધે એવું પરિણામ આવે એમ અમે ઇચ્છીએ છીએ.

સંતોષી રાકાશે. સરકારે એક્ટની કલમ ૫૫ (૧) આ પ્રમાણે છે :—“જો માણસને રાજકીય ગણતા મુન્દાથી અથવા નૈતિક દુરાચાર નહિ મળ્યો હોય એવા મુન્દાથી ઇતર મુન્દા માટે સભા યજ્ઞ હોય એવા માણસને જીનસાયક ગણવો.” આ કાનુન વધારે વ્યવસ્થિત રાજ્યમાં મોડવાએલો હોય રાજકીય મુન્દાગારને વધારે સારી રીતે રક્ષણ આપી શકે એમ છે એમ અમારી માન્યતા છે.

આ ઉપરાંત નવા કાનુનથી બીજી પણ મુદ્દેથી ઉભી થાય એમ છે. સરકારે અમુક મુન્દાને નૈતિક દુરાચાર ગણ્યો છે કે કેમ તેની મતદારોને કેમ ખબર પડે ? ઇલાકા સરકારો ચુંટણીઓ પહેલાં આવા મુન્દાઓનું સચિપત્ર જાહેર પાડી શકે નહિ. કદાચ ઇલાકા સરકાર ચુંટણી પછી કાંઈ વાંધો ઉત્પન્ન થાય તો તે ઉપર પોતાનો નિર્ણય આપી શકે. સરકાર આ માટે આપતી એકમાં વધારે મોખ્ખલ કરે એમ અમે અરજ કરીએ છીએ.

પેટા—કલમ ૭ થી નીચે પ્રમાણેની એક નવી કલમ ૮ (મ) ઉમેરવા માટે મુચવાણું છે :—

“જો કોઈ પણ વખતે કમેન્ટરને એમ લાગે કે અમુક સભ્ય કલમ ૮ માં જતાવા પ્રમાણે કોઈ પણ રીતે જીનસાયક કરે એમ છે તો કમેન્ટર તે પ્રમાણે જાહેર કરે અને તે જાહેરાત એવટની ગણાશે.”

તે એક વર્ષ માટે સુટાયો છે કે કેમ તે સુધે આપણે નીરૂઝત નથી. આથી ઉત્કૃષ્ટ વધારે ફેરફારો કરવામાં આવે તે સંબંધી થઈ શકાય એમ છે.

મુંબઈ કોરપોરેશન જેવી સંસ્થામાં દર વર્ષે એક જાહેરાત એ કાંઈક લાભદાયી છે. લાભ નહિ તો તેથી કાંઈ નુકશાન તો થતું નથીજ. પણ સન ૧૯૩૩ ના પંચાયત કાયદાની કલમ ૨૦ માં જણાવાયું છે કે “આ કાયદાના કાનુની અને પંચાયતે કરેલા દરવો અમલમાં મુકવાની કારોબારી સત્તા સરપંચને સોંપવામાં આવે છે અને આ કાયદામાં પંચાયત ઉપર જે ફરજો મુકવામાં આવી છે તે અદા કરવા માટે સરપંચ ત્રીધો જવાબદાર ગણાયો.” તે પ્રમાણે હોય તો સરપંચને તેની નીતિ ધન્યતા માટે તેમ તેની ફરજોને કુશળતાથી અદા કરી શકે એટલે અનુગત મેળવવા માટે વધારે સમયની જરૂર છે. અમારા મત પ્રમાણે આ સુચનાઓ ફેરફાર મદલુ કરવા યોગ્ય છે.

### સરપંચની સુટણી

સન ૧૯૩૩ ના એક્ટ (કલમ-૧૭) માં જણાવાયું છે કે પોતાનો હોદ્દો મુકનાર સરપંચે તમા સરપંચની સુટણી માટે સમા બોલાવવી. જે ને નહિ બોલાવી શકે તો ‘કલમ ૧૭ ની પેટા-કલમ ૧ માં જતાવેલી રીત મુજબ’ હજારા લોકલ બોર્ડના પ્રમુખે તે બોલાવવી અને તમા સરપંચની સુટણી કરવી. ત્રી પેટા-કલમ ૧૪ માં જે હજારા લોકલ બોર્ડના પ્રમુખ પણ તે નહિ બોલાવે તો તે માટે વ્યવસ્થા કરી ‘કલેક્ટરે પોતે સમા બોલાવવી’ એવું રાજ્યવામાં આવ્યું છે. અમે જણાવીએ છીએ કે આથી પણ આગળ જઈ કલેક્ટરે તે સમા બોલાવવી, અમુક નિષ્પત્તિ રીતે કામ ચલાવતું એવી વ્યવસ્થા કરવી.

### પંચ અથવા સરપંચને દૂર કરવા સંબંધી

સન ૧૯૩૩ ના કાયદામાં સબ, સરપંચ અથવા ડેપુટી સરપંચને જે તે ખીનજાયક લાગે તો તેને પ્રથમ કલેક્ટરની મંજૂરી મેળવી દૂર કરવાની સત્તા હજારા લોકલ બોર્ડને આપવામાં આવી છે. ખીનની પેટા-કલમ ૧૫ માં તેને દૂર કરવાની આવીજ સત્તા હજારા સરકારને આપવાની વ્યવસ્થા થઈ છે. હજારા લોકલ બોર્ડ આ છેવટનું પગલું હોય તે પહેલાં તેણે કલેક્ટરની મંજૂરી તો મેળવવાનીજ છે એટલે આમાં કાંઈ ખાસ પાંખાણું નથી. આજ કારણે અમે કલમ ૧૫ માં જે બેધારી વ્યવસ્થા સુચવવામાં આવી છે તેમાં દરેક કાંઈ આજખીપણું જોવા નથી.

### સેક્રેટરી—એક મહત્વનો પ્રશ્ન

પેટા-કલમ ૧૫ કલમ ૨૧ માંથી “પંચાયત હજારા લોકલ બોર્ડના પ્રમુખની પ્રથમ મંજૂરી મેળવી અને જરૂરી ખર્ચ અગ્રી તથા તપાસ કરી ખીનજાયકાત જેવા કારણો માટે પંચાયતના સેક્રેટરીને દૂર કરી શકે.” આ શબ્દો કાઢી નાંખવા માંગે છે.

આ ફેરફાર માટે આ પ્રમાણે કારણ જણાવવામાં આવ્યું છે. “પંચાયત પાસેથી સેક્રેટરીને તેની જગા ઉપરથી દૂર કરવાની સત્તા હવે લેવાનું નક્કી થયું છે કેમકે હવેથી

સેક્રેટરી સરકારી નોકર ગણાશે" આ ફેરફારમાં ધણા મુદ્દા સમાઈ ગય છે, અને તેમાંના આસ મુદ્દા એ છે કે ધીમતી પેટા કલમ ૨૦ ને એમ કહે છે કે સેક્રેટરીની નીમણુંક ઇલાકા સરકાર કરશે તે પાસાસલા નીલાવી લેવા માગે છે કે શું? આ પ્રમાણેની નોંધ બધીજ સત્તા સરકારના હાથમાં નહિ જતા દેવી હોય તો પેટા-કલમ ૧૫ (ક) મુકી દેવી નેમુએ. આનો કદાચ સ્વીકાર કરવામાં આવે તો પણ પેટા કલમ ૧૫ ઉપરાંતી નોંધ એમ સમજાય છે કે સેક્રેટરી સરકારી નોકર હોવાથી તેને ખસેડી શકાય નહિ એનો એકદમ સ્વીકાર કરી લેવો નેમુએ નહિ. આ પ્રમાણે કલમો ૧૫ અને ૨૦ ને અંગે પંચાયતના સેક્રેટરીનો પ્રશ્ન બહુ નાજુક થતો હોવાથી હશે તેનું વધારે બારીક પરીકુલ કરવા માંગીએ છીએ.



કાયદા મુજબની રી આપવી. આ નિયમને આપણી ધારાસભા પણ અનુસરે એવી અમે ભાષામણુ કરીએ છીએ.

હમે બીજા ઇલાકાઓના પંચાયતના કાયદા પણ નવારવા છે, પરંતુ મુખ્ય ઇલાકાના પંચાયતના કાયદામાં જે એકદમ સત્તા આપવામાં આવી છે, તેવી બીજા કોઈ પણ રથને એવામાં આપતી નથી.

(૨) કાલના કાયદામાં સેક્રેટરીની નીમણુંક હજારા લોકલ બોર્ડની રે-ડેન્ગ કમિટીની મંજૂરીથી પંચાયત કરે છે તેને બદલે નવા કાયદા મુજબ તેની નીમણુંક ઇલાકા સરકાર કરશે. આ પ્રમાણે સૌકશાસનનું ઉચ્ચત્ત્વ દરનારો ફેરફાર સરકારે કરવા વિચારેને અનુસરીને ક્યો ને અમે સમજી શકતા નથી. અમને ખબર છે ત્યાં સુધી હાલના કાયદા મુજબ સેક્રેટરીની જે નીમણુંક પંચાયત અને હજારા લોકલ બોર્ડના સદસ્યારથી થાય છે તેમાં કુશળતા ઉપરાંત બીજી અયોગ્ય અસરો હોય છે એવી કોઈ પણ ઠેકાણે બુમ નથી. ઉચ્ચ હજારા લોકલ બોર્ડ, પંચાયતના સેક્રેટરીઓ વધારે કુશળ અને તે માટે તેમને તાલીમ આપવા માટે દરેક ઠેકાણે ઉત્સુક છે. કેટલીક હજારા લોકલ બોર્ડોએ સેક્રેટરીઓને તાલીમ આપવાના વર્ગો બોલાવ્યા છે અને તેમાં કેટલાક સેક્રેટરીઓએ કેળવણી પણ લીધી છે. આવી એક વર્ગ ગયે વર્ગે પુના હજારા લોકલ બોર્ડે લોકલ સેલ્ફ ગવર્નમેન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યૂટના સદસ્યારથી સફળતાપૂર્વક ચલાવ્યો હતો. સોલાપુર હજારા લોકલ બોર્ડ પણ આ દિશામાં સારું કાર્ય કરે છે. ખાનદેસ હજારા લોકલ બોર્ડે પણ આવા વર્ગો બોલાવ્યા છે. અમને ખબર છે છે ત્યાં સુધી થાણા, ભડમ અને બીજા હજારાઓ પણ આ વિષય ઉપર વિચાર ચલાવી રહ્યા છે. અમે આ વિષય ઉપર ખાસ તાર મુકવા માંગીએ છીએ કેમકે કેટલીક જગ્યાએ એવી માન્યતા ઘુસી ગઈ છે કે હજારા લોકલ બોર્ડો પંચાયતોની પ્રગતિની વિરુદ્ધ છે. આ માન્યતા આપણા ઇલાકાની હજારા લોકલ બોર્ડના સંબંધમાં તો તદ્દન ખોટી છે. અત્યાર સુધીમાં અમારી જાણમાં એવું આવ્યું નથી કે સેક્રેટરીને પંચાયત અને હજારા લોકલ બોર્ડો ઉપર આધાર રાખવો પડતો હોવાથી તેમના કામમાં હાનિ પહોંચે છે.

રચાનિક સ્વરાજ્યની આ પ્રાથમિક સંસ્થામાંજ આ પ્રમાણેની એકદમ એકદમ સત્તા નહિ થઈ જાય તે માટે ફરી વિચાર કરવા અમે સરકારને ખાસ વિનંતી કરીએ છીએ. સરકારે ખાસ આ વસ્તુએ ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે :-

(૧) કોઈ પણ વિગત હજી સુધી એવી મળી નથી કે જ્યાં આ પ્રમાણેનો ફેરફાર કરવાની જરૂર પડે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે સરકાર આ નાનામાં નાની સંસ્થાઓની કુશળતા સંબંધી એકદમ ખાંધી લીધેલા વિચારથી ધસગાસ જશે નહિ. સરકાર તેના આ પગલા સંબંધી વિગતવાર કારણો દર્શાવી જે લોકમત જાણવાની ફેરિય કરે તો થઈ શકે. ત્યાં સુધી તેની જરૂરીયાત નહિ જણાય ત્યાં સુધી કોઈ પણ સમ્પ્રદાય અને ટેકા આપી શકશે નહિ; અને સરકારે આ જરૂરીયાત વિશે જનતાની ખાતરી કરવાની ખાસ જરૂર છે.

હોય એવો સમજા જો વકીલાતનો મધો નહિ કરતો હોય તો પક્ષકાર તરફે હાજર રહી શકે છે. પણ વકીલો, મુખત્યારો, એડવોકેટો અગર મોલીમીટર આવા કેસોમાં હાજર રાખી શકાતા નથી. ડીરેક્ટર જરૂર અને કલેક્ટર પોતાની મેળે, અથવા જે પક્ષકારને અન્યાય થતો હોય તેની અરજ ઉપરથી અથવા વીલેજ બેન્ચ તેમના સુકાદા માટે મોકલે તો વીલેજ બેન્ચની હકુમત ચેરમાનની ઠરાવે છે અથવા તેણે આપેલું હુકમનામું અથવા તેણે કરેલો હુકમ રદ કરે છે (કલમ ૮૭). આ સિવાય વીલેજ બેન્ચ જે હુકમનામું આપે અથવા હુકમ કરે તે છેવટના ગણાય છે અને તેના ઉપર અપીલ અથવા તેની ફરી તપાસ થઈ શકતી નથી (કલમ ૭૯).

નવું બીલ નીચે પ્રમાણે મુખ્ય ફેરફાર કરવા માંગે છે :—પહેલાં તો જ્યાં જ્યાં પંચાયત સ્થાપવામાં આવે ત્યાં ત્યાં ન્યાય આપવા માટે વીલેજ બેન્ચ સ્થાપવી. સરકાર કોઇ પણ પંચાયતને આ સત્તાથી અલગ રાખી શકશે નહિ અને આ પ્રમાણે હોવું પણ નિષ્પ્રયોજન. મધ્ય પ્રાંતના આમ પંચાયતના કાર્યદામાં શરૂઆતમાં દરેક પંચાયતને ન્યાયદાનની સત્તા આપવામાં આવી ન હતી; પણ સન ૧૯૨૮ થી દરેક પંચાયતને આ સત્તા આપવામાં આવી છે. નવા બીલ પ્રમાણે દરેક પંચાયતમાં બેન્ચના એકસરખી રીતે ૫ સભ્યો રાખવામાં આવ્યા છે અને હાલના કાયદા પ્રમાણે ૫ થી ૭ સભ્યો જેવી જૂટ રાખવામાં આવી નથી. પંચાયત પોતાના સભ્યોમાંથી આ ૫૦૫ સભ્યોની સુટણી કરશે. “બેન્ચ આ કાયદા મુજબની જે ન્યાયદાનની સત્તા તેને આપવામાં આવે તે બધી અથવા તેમાંની અમુક સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે એવી છલાકા સરકાર સ્વચ્છતા આપશે (પેટા-કલમ ૧૨). પરંતુ આવું સ્વચ્છ કરતાં પહેલાં છલાકા સરકાર, જિલ્લા મેજસ્ટ્રેટ અને જિલ્લા જરૂરની સલાહ લેશે. છલાકા સરકારે આ પ્રમાણેની સલાહ લેવીજ નિષ્પ્રયોજન એવી કાયદાની કલમની અમે જરૂરીઆત જોઈ શકતા નથી.

છલાકા સરકાર વીલેજ બેન્ચને કાયદામાં જણાવેલી બધી સત્તા આપી દેશે એમ નહિ પણ “બધી અથવા તેમાંની અમુક” સત્તા આપશે, એ ખ્યાનમાં રાખવાની જાગત છે: એટલે છલાકા સરકારને સુટાયલા સભ્યોની પંચાયતમાંથી બનેલી બેન્ચની રાકિત અને કુશળતા નક્કી કરવાનો અને ધીમે ધીમે ન્યાયદાનની સત્તા આપવાનો હક રહેશે.

વીલેજ બેન્ચના પ્રમુખની નીમણુંક (પેટા કલમ ૩૭ જ) હાલના કાયદા મુજબ (કલમ ૩૭) બેન્ચના સભ્યોમાંથી કલેક્ટર કરશે. અમને આશા છે કે સરકાર આ ઉપર ફરી વિચાર ચલાવી નીમણુંકની સત્તા જતી કરશે. મદ્રાસની આમ જ્ઞાપલતોની કલમ ૬ મુજબ બેન્ચ પોતાના પ્રમુખની સુટણી કરે છે. આપણે પ્રમુખની નીમણુંક કરવા કરતાં આ દાખલો અનુસરવા યોગ્ય છે.

જો પંચાયત બેન્ચની સુટણી નહિ કરે તો તેની નીમણુંક કરવી કે કેમ એ પ્રશ્ન વિચારવા યોગ્ય છે કેમકે આવા દાખલા બનવા સંભવ છે.

હવે વીલેજ બેન્ચની રચના માટે સન ૧૯૩૩ ના કાયદાને અનુસરવાની જરૂર નથી. નીમણુંકની પદ્ધતિ દાખલ કરવા માટે કલમ ૩૭ મુજબ પંચાયતની બેન્ચ નક્કી કરવામાં

આવી હોય એમ લાગે છે. હવે બેન્ચ સદંતર ચુંટાએલા સભ્યોની યનશે અને અમને આશા છે ત્યાં મુઠ્ઠી સરકાર તેના પ્રમુખની નીમલુકાની સત્તા હસ્તક રાખવા માટે આગ્રહ રાખશે નહિ, એટલે હવે આપણે જુદી બેન્ચ માટેના નિયમો કાઢી નાંખી પંચાયતોને ન્યાયદાનની સત્તા આપી શકીએ. પંચાયત આમ પંચાયતના કાયદામાં આ તુરંબો સફળતાપૂર્વક અનુભવવામાં આવ્યો છે (જુઓ કલમો ૨૨ અને ૬૦).

જો આમ પંચાયત અને વીજેન્ બેન્ચ વચ્ચેનો ભેદભાવ કાઢી નાંખવામાં આવે તો હમને આશા છે કે પંચાયતો વધારે સરળતાથી કામ કરી શકે. બેમાંથી કોણ વધારે શ્રેષ્ઠ એ વિચારથી બંનેમાં દર્યા ઉત્પન્ન થાય છે અને વીજેન્ બેન્ચને પ્રમુખ સરકારનિયુક્ત હોવાથી વધારે ખરાબ દિશિતિ ઉત્પન્ન થાય છે. આ વિભાગમાંના વલીવરને લીધે ઉપરિચિત થતી કાંદાખારી અગવડતામાં વધારો કરનાર પ્રશ્ન સેક્રેટરીનો છે. તેણે ત્રણ ચાર જણના મન સાચરવાના છે. પહેલાં તો ખીસ મુજબ તે સરકારી નોકર ગણાશે. વળી જુદા લોકલ બોર્ડ પણ તેના કામકાજ ઉપર અંકુશ અને દેખરેખ રાખશે. તેના રોજના કાર્ય માટે તેને સરપંચના દુકમ માનવાના હશે. બેન્ચનો પ્રમુખ તેની પાસે પોતાના તથા બેન્ચના કારકુન નરીદનું કામ માંગશે. આ બધું કામકાજ એકબીજાથી જુદી જુદી દિશાનું થશે. જ્યારે પંચાયતોને ન્યાયદાનની સત્તા આપવામાં નહોતી આવી તે વખતનો આપણો મધ્ય પ્રાંતનો અનુભવ આવા વિભાગો માટે સંશય ઉત્પન્ન કરે એવો છે. આજુ કાયદા મુજબની (સત્તા સરપંચ જેનો સભ્ય ન હતો એવી) વીજેન્ બેન્ચને ન્યાયદાનની સત્તા આપવાના પરિણામનો દાખલો આપણા કલાકમાં પણ જોવામાં આવ્યો છે. પંચાયતનું સરળ કામકાજ વીજેન્ બેન્ચ અલગ નહિ રાખતાં પંચાયતને ન્યાયદાનની સત્તા આપવામાં ધારાસભાએ જે સહજુષ્ટિ પાપરી જે તેને આશાથી છે. અમને આશા છે કે સરકાર આ વિષય ઉપરના હમારા સચ્ચનો ધ્યાનમાં રાખી તે ઉપર ફરી વિચાર કરશે.

સરકાર ખીસની રૂએ કેટલીક વધારાની સત્તા પણ હસ્તક કરવા માંગે છે. વીજેન્ બેન્ચને સોંપવાના અને તેને કરવાના “કામકાજની રીત” (practice) સંબંધીના નિયમો તૈયાર કરવા માટે પણ સરકાર સત્તા લેવા માંગે છે. “કામકાજની રીત” એ શબ્દોનો અર્થ સમજવો મુશ્કેલ છે કેમકે વકીલ વિગેરે કામ પણ વીજેન્ બેન્ચ આગળ હાજર રહી શકે એમ તથા; તો શું મહકકારના મિત્રો વિગેરે જે હાજર રહી શકે તેમની રીતિ સંબંધીના તે નિયમો હશે? વીજેન્ બેન્ચને બેસવાના સ્થળ અને સમય અને બેન્ચના સભ્યો વચ્ચેના અભિપ્રાયમાં જે મતભેદ પડે તે પણ સરકાર નક્કી કરશે.

ખીસની પેટા કલમ ૨૨ (૩૭ ક)ની રૂએ સરકાર જે વધારે સખન સત્તા લેવા માંગે છે તે બેન્ચમાં ચુંટાવના સભ્યની ગેરવર્તણૂક, ખીસકુચળતા વિગેરે સંબંધી તપાસ કરવાની અને તપાસ દરમ્યાન તેને સભ્ય તરીકે ફર કરવાની છે.

આ ઘણી કડક સત્તા ગણાય. આ સત્તા હસ્તક કરવામાં અને સખત સલામતીઓ રાખવાની સરકારને એટલા પુરતી જરૂરીઆત લાગી હશે કે તેથી ધારાસભામાં અતિપક્ષી-

એને એમ જતાની સકાય કે હવે ન્યાયદાનની સત્તાનો દુરુપયોગ થઇ રહે એમ નથી. જે સરકારના મનમાં એવી ધારતી હોય તો સન ૧૯૩૩ નો કાયદો પસાર થતી વખતે ધારા સભામાં જે વાદપિવાદો થયા હતા તે ઉપરથી તે અરથને પણ નહિ મળ્યાય. કદાચ આ વિશેષ સત્તા હસ્તક રાખવામાં સરકારનો હેતુ એવો પણ હોય કે આ સંસ્થાઓ ન્યાયદાનનું કામ સારી રીતે કરી શકશે કે કેમ તે વિષે સરકારને સંશય રહેતો હોય. ગમે તેમ હોય પણ એક વાત તો નક્કી છે કે અતિપક્ષીઓની દીકા અને સરકારના મનનો સંશય ચુંટા-એથી સંસ્થાઓનું ન્યાયદાન સંવિધામાં જે વાંધા કદાચ તેને આભારી છે. ચુંટાએથી સંસ્થાઓ આ કામ યોગ્ય રીતે કરશે કે કેમ તે અનુભવ ઉપરથી કહી શકાય એમ નથી કેમકે આપણા ઇલાકામાં બે ત્રણ અપવાદો સિવાય પંચાયતોને આ કામ અત્યાર સુધી સોંપાયું નથી અને સરસ્વ અપવાદરૂપ પંચાયતો કોઇપણ જનતા ચોક્કસ અનુભવ ઉપર આપણને દોરી જતી નથી. આ વિષયમાં તો બીજા ઇલાકાઓના અનુભવો સારી દોરવણી આપી શકે એમ છે. પંચાયતો આ સત્તાનો કેવો ઉપયોગ કરશે એના તુલનાત્મક વિચાર કરવા માટે પુરાવો શોધતાં પંચાયતોને આ સત્તા આપવાની નરદેશમાં થાલું મળી આવશે. જે ઇલાકાઓમાં આ સત્તા આપવામાં આવી છે તેના રિપોર્ટ પણ આજ લક્ષ્ય તરફ દોરે છે. ભુલ ભુલ ઇલાકાઓના કાયદાઓ જોતાં જણાશે કે જે સંચાલનની આપણા ઇલાકામાં રાખવામાં આવી છે તે કોઇપણ ઇલાકાની કામ પંચાયતોના ન્યાયદાનના વહીવટની યોગ્યતામાં રાખવામાં આવી નથી.

## બેન્ચ સમક્ષના કેસોમાં વકીલો, એડવોકેટો વિગેરેના હાજર રહેવા વિષે

સન ૧૯૩૩ ના કાયદાની કલમ ૬૮-જે એમ જણાવે છે કે વીજેન્ બેન્ચ સમક્ષ આશ્રિત કેસોમાં વકીલ, એડવોકેટ વિગેરે કોઇ પણ પક્ષ તરફથી હાજર રહી શકશે નહિ. તે નવા બીલમાં આશુ રાખવામાં આવ્યું છે એ આનંદની વાત છે. જનાં બીલની પેદા કલમ ૩૦ વીજેન્ બેન્ચે ચલાવેલું કોઇ કામ, અથવા તેણે આપેલું કોઇ દુકમનાયું અગર દુકમ રદ કરવા જ્યારે ડીસ્ટ્રિક્ટ જજ અગર ડીસ્ટ્રિક્ટ મેજસ્ટ્રેટ આગળ કામ આવે તેમાં તેમને ઉભા રહેવાની છૂટ આપે છે. અલગત કેટલાક કામોમાં આ જરૂરી છે કેમકે ડીસ્ટ્રિક્ટ મેજસ્ટ્રેટ કે જજ ગામથી દૂર હોય અને વકીલને હાજર રહેવા દેવામાં નહિ આવે તો ઘણું અવગતતાં થઇ પડે.

## અપીલ

સન ૧૯૩૩ ના કાયદાની કલમ ૭૬ જણાવે છે કે વીજેન્ બેન્ચના કોઇ પણ દુકમ અગર દુકમનામા સામે અપીલ થઇ શકશે નહિ, પરંતુ દિવાની દાવાઓમાં ડીસ્ટ્રિક્ટ જજ જો અને ફાઇનલરી કામોમાં કસેક્ટરને પોતાની એજ, અથવા અન્યાય થએલા પક્ષકારની મરજી ઉપરથી અથવા બેન્ચ રજુ કરે તો વીજેન્ બેન્ચે ચલાવેલું કામ અથવા તેણે આપેલા દુકમ અથવા દુકમનામા રદ કરવાની સત્તા અપવામાં આવી છે. અમને આ સત્તા ખાસ યોગ્ય લાગે છે. વીજેન્ બેન્ચની દુકમનાનો મુદ્દો એ છે કે તેથી નાના નાના દાવાઓ અને કામો એક રીતના કદાચ ન્યાયથી જાણી પની જાણ અને તેમાં પુરાવાના કાયદાની બાંધીકતા,

દિવાની અને ફોજદારી કામોના કાયદાની જીજ્ઞાસુ અને વકીલોની આંતરિયુદ્ધીયો બોળા કામ લોકોના ઇન્સાફમાં નહીંથી અમલડાતા હોય થાય નહિ. ગામડાઓમાં તો જે લોકોને ન્યાય કરવાની સત્તા અપાઈ હોય તેમણે તેમને પોતાને જેમ ન્યાયી હોય તે મુજબજ ઇન્સાફ કરવાનો છે. આ આમુજનો જો તેઓના કામોમાં વધારો અને કાયદાની આંતરિયુદ્ધીની ડખત નહિ થાય તો આપણી આધુનિક કાયદાની કોર્ટો કરતાં પણ વધારે સંતોષકારક ન્યાય આપી શકે એમ છે. જ્યારે આટલી બધી સલામતીઓ અને તેમના કામ અને ઇન્સાફને રદ કરવાની પણ સત્તા અપાઈ છે તો અપીલનો દર આપવાથી તો હિલટો આ બે-એનો ન્યાયદાનની સત્તા આપવાનો હેતુજ નકામો જશે. એથી તો જે જે લોકોને સમગ્ર દશે તે જરૂર અપીલ કરી પીએજ બેન્યુના નિર્ણયનો સામનો કરવા તૈયાર થશે. જ્યાં પક્ષકાર અપીલ કરી શકે એમ હોય ત્યાં સરનો અને ઝડપી ન્યાય આપવાનો ઉદ્દેશજ નકામો થઈ પડે. પૈસા ખર્ચી શકે એવા માણસને અપીલની ધમ્મી ઉપર ઝુઝવા દેવો જોઈએ નહિ. અમારો અભિપ્રાય તો એવો છે કે અપીલનો દર રાખવોજ નહિ. કેમકે છેવટે કાયદામાં બહુ નહચી રકમની વિસાત રહેલી હોય છે. ફોજદારી કામમાં ગુન્હેગાર હશે તો પણ તે “મધ્યમ ગુન્હા” તરીકે ગણાતો નથી. કાયદા મુજબ જુદા નાની રકમનો દંડજ કરવામાં આવે છે. આ બધું કયાનમાં તેનાં અમે સરકારને અપીલનો દર નહિ આપવા માટે અરજ કરીએ છીએ.

આપણી મધ્ય યુગની પંચાયતો જેને ન્યાયની સત્તા હતી તેના વિનાશના કારણો તપાસીશું તો તેમાંનું એક કારણ થીરીશ અગત્યતોએ તેમની સર્વતર દક્ષમત છીનવી લઈ તેમને અવશીર્તિમાં લાવી મૂકી એ પણ માત્રમ પડશે. કામ્ય જનતાને એમ લાગતું જોઈએ કે તેમની બેન્યો સત્તાવાળી છે. બેન્યને પણ એમ લાગતું જોઈએ કે તેણે એક જનની જવાબદારી અદા કરવાની છે અને જવાબ જાળવવાનું છે; તેમ તેણે આપણો ન્યાય દંમેશાં હિલટાવી નાંખવામાં આવતો નથી અને કાયદાની આંતરિયુદ્ધી સંબંધી તેનું અગાધ દરો કાયદામાં આવતું નથી. અમને આશા છે કે સરકાર આ વિષય ઉપર ગંભીરતાથી વિચાર કરી જશે.

મધ્ય પ્રાંતના કામ પંચાયતના કાયદાની દ્રશ્ય પડ જેને નમુના તરીકે લઈ આપણા કાયદાની દ્રશ્ય ઉદ રચાઈ હતી તે ત્યાં વર્ષોથી અમલમાં છે. મધ્ય પ્રાંતમાં પંચાયતો ન્યાય-કાનુનું કામ બહુ વર્ષોથી કરે છે. છતાં દ્રશ્ય પડ પાછી બેઠી લેવાની જરૂરીયાત ત્યાં જાણ્ય નથી. તો શું આપણે ત્યાં જ્યારે દ્રશ્ય આપણે ન્યાયદાનના કામની શરૂઆત પણ કરી નથી એટલામાં દ્રશ્ય ઉદ રદ કરવાનું કાંઈ ખાસ કારણ છે? અમે એ મધ્ય પ્રાંતની પંચાયતોના કામકાજના બહુ વર્ષોના અહેવાલ વાંચ્યા છે, પરંતુ કોઈ પણ જગ્યાએ દ્રશ્ય પડ રદ કરવાનું સૂચન હમારા વાંચવામાં આવ્યું નથી.

મદ્રાસ કામ અદાલતના કાયદાએ એક મધ્ય માર્ગ રાખ્યો છે. તે કાયદાની દ્રશ્ય ઉદ (૮) આ પ્રમાણે છે :—આ દ્રશ્ય (સદરહુ દ્રશ્ય અદાલતોની સર્વતર ફોજદારી દક્ષમત સંબંધી છે) હેઠળ પંચાયતની અદાલત જે સર્વ અથવા દુકમ કરે તે વિરૂદ્ધ અપીલ થઈ

સકશે નહિ, પણ ટીસ્ટ્રીક્ટ મેજસ્ટ્રેટ અથવા સબ-ડીવીઝનલ મેજસ્ટ્રેટ જે તેને એમ લાગે છે કે કોર્ટ પક્ષપાત કર્યો છે અથવા કાંઈ ગેરવર્તણૂક બતાવી છે અથવા તદ્દન હિંમત ન્યાય આપવામાં આવ્યો છે તો તેઓ આ કારણો અનુસાર કોર્ટોએ કરેલી સજા રદ કરી શકે.

પંજાબ જ્યાં પંચાયતો ખીજ સ્થળો કરતાં ન્યાયદાનનું વધારે કામ કરે છે અને જ્યાં ખીજ સ્થળો કરતાં આ વિષયમાં કાંઈ વિશેષ સાક્ષરતા માત્રમ પડતી નથી ત્યાં પણ પંચાયતે કરેલી સજા અથવા તેણે આપેલા હુકમનામાં કરેલા હુકમો સામુ અખીલ અથવા ફરી તપાસની સત્તા આપવામાં આવી નથી. (પંજાબ ગ્રામ પંચાયતના કાયદાની કલમ ૩૧).

## પંચાયતનું નાણા પ્રકરણ

ધર તથા જમીન ઉપરનો ફરજિયાત કર

ખીજની પેટા કલમ ૩૯ થી દાખલા કાયદામાં મુખ્ય ફરકાર સ્થવલમાં આવ્યો છે. સન ૧૯૩૩ ના કાયદાની કલમ ૮૯ મુજબ પંચાયતે તેમાં દર્શાવેલા કરોમાંના ગમે તે એક નાંખવેા જોઈએ. 'ધર અને જમીનના માલીક અથવા તેના ધારણ કરનાર ઉપરનો કર' એ ત્યાં જણાવેલા કરોમાંનો એક કર છે. પંચાયતે ત્યાં દર્શાવેલા કરોમાંથી પોતાની મરજી પડે તે કર નાંખવાનો હોવાથી ધર અથવા જમીનવેરા (પંચાયતની જાથુક આવકનું મુખ્ય સાધન હોવા છતાં) પંચાયત તેના ઉપરનો કર નહિ નાખવાને મુખત્યાર છે.

મીસ્કત વેરા ગ્રામ જનતાને થયેા નાપસંદ હોય છે. તેઓને આ વેરા સામે સખ્ત વાંધો હોય છે, ખડું જોતાં પંચાયતોની સ્થાપના સામે જે વિરોધ જોવામાં આવે છે તેનું મુખ્ય કારણ આજ છે; છતાં તેમનો ગમે તેવો વિરોધ હોય તો પણ જે કાંઈ પણ જાંથુકની આવક જોઈતી હોય તો આ એકજ વેરામાંથી તે આવી શકે એમ છે, એટલે આ વેરા નાંખવામાં આવે તે સામે જે મત હોઈ શકેજ નહિ. ખાસ વિચારવાનું તો એજ છે કે આ વેરા સામે જે સામાન્ય તિરસ્કાર બતાવવામાં આવે છે તે કેમ દૂર થાય ? દાખલો કાયદામાં જે મરજિયાત એક વેરા નાખવામાં આવ્યો છે તેમાં ઘણી પંચાયતોએ આ વેરા નાંખ્યો છે. હવે સરકાર સમક્ષ જે પ્રશ્ન ઉપરિચિત થાય છે તે એ છે કે આ વેરા જે મરજિયાત છે તે ફરજિયાત કરી ચકાવ કે કેમ. સરજી પંચાયત અસ્તિત્વમાં આવે એમ સરકાર ધરે છે, એટલે તેના નિજાવ માટે ગામપર કર નાંખીને તેમની નાણા સ્થિતિ સંગીન થવી જોઈએ. આમ હોવાથી સરકાર આ કર ફરજિયાત કરે એ અમને યોગ્ય લાગે છે. જુદાં કાયદામાં આ પ્રશ્ન ઉપર થયેા ઉદાપેદ થયો છે એ અમારી જાણમાં છે; છતાં અમારે કહેવું પડશે કે આ દિશામાં સરકારનું વલણ યોગ્ય લાગે છે.

આ અણગમતો વેરા રોકડ રકમ, અનાજ અથવા મહેનદ મલુરીથી આપવાની ખીજની પેટા કલમ ૩૯ થી જે છૂટ મુકવામાં આવી છે તેથી ધર અથવા જમીનના માલીકને રોકડ રકમ આપતાં જે સુધીયત પડે તે ઘણી ઓછી ચક્ર જવ એમ છે. માઇગ્રેટ રાજ્યમાં

તેમના ખર્ચના અંદાજનો ઓછામાં ઓછો ૩/૪ ભાગ અને પાંચ વર્ષ પછી ઓછામાં ઓછો ૧/૨ ભાગ ગ્રામ ફંડના ફાળા તરીકે આપશે.”

હિંદના એક અમ ગણતા દેશી ગ્રામ્યે ગ્રામ્યમાં પંચાયતના વિકાસ માટે આ રીત પ્રદર્શ કરી છે.

### પંચાયતનો ખર્ચ

બીજાની પેટા કલમ ૧૮ કાયદાની કલમ ૩૦ મુજબ પંચાયતને ખર્ચ કરવાની જો સત્તા છે તેમાં આ પ્રમાણે વધારો કરે છે—“પંચાયત કનેક્ટરની પ્રથમ મંજૂરી મેળવી, કોઈ પણ જાહેર રચાગત, જાહેર કીચા, આનંદદાયક પ્રવૃત્તિ અથવા પ્રદર્શન માટે ખર્ચ કરી શકાશે, પરંતુ એવી એક પ્રવૃત્તિ પાછળ રૂપિયા પાંચથી વધારે ખર્ચ કરી શકે નહિ.

આ વધારાની સત્તા ખરેખર અસપ્રદાયક છે, પરંતુ ફક્ત પાંચ રૂપિયાના ખર્ચ માટે કનેક્ટરની પ્રથમ મંજૂરીનો જરૂરીઆત અમને યોગ્ય લાગતી નથી. કાયદાની મૂળ કલમ ૨૬ જેમાં આ પેટા કલમ ૧૮ નો વધારો કરવામાં આવ્યો છે તે પ્રથમ જીલ્લા લોકલ બોર્ડની મંજૂરી મેળવી ખર્ચ કરવાની પંચાયતને વિશાળ સત્તા આપે છે; તો જીલ્લા લોકલ બોર્ડના કાયદામાં આ નાની રીતે સત્તા રાખવામાં શું ખોટું છે? કનેક્ટરની મંજૂરીની આમાં કશી જરૂર છે ને અમો સમજી શકતા નથી. અમે તો એવી પણ આગળ વધીને કહીએ છીએ કે આવા નજીકા ખર્ચ માટે કોઈની પણ મંજૂરી લેવાની જરૂર નથી. બહુ બહુ તો આવા ખર્ચ માટે અમુક વાર્ષિક રકમની દદ બાંધવી. (કાયદા તરીકે ૨૦ રૂપિયા). શું પંચાયતોનો એટલો પણ વિશ્વાસ આપણે નહિ કરી શકીએ?

### અંકુશ

આપણા ઇલાકાની પંચાયતોના વિકાસનો તાજેતરનો ઇતિહાસ તપાસતાં એક દુઃખદ વાત એ માલમ પડે છે કે આ પ્રાથમિક સંસ્થા ઉપર મધ્યસ્થ સત્તા તરફથી વધારે ને વધારે અંકુશ લાદવામાં આવતો જાય છે. ઇતિહાસકારો જણાવે છે કે બ્રિટીશ શાસન પહેલાના હિંદમાં પંચાયતો રચાયત સત્તા ભોગવતી હતી. તેઓને અમુક કાર્ય તેમની સત્તા બહારનું (ultra vires) છે તેનો તો ખ્યાલ પણ ન હતો. સામનો નોકર તે તેમનો નોકર અને ગામકાર્ય તે તેમના જ કાર્ય એવી માન્યતા હતી. અંકુશ જોતું તો કાંઈ હતું જ નહિ. કાયદાનુસાર ગણતરી આપણા ઇલાકાની હાલની પંચાયતો જુની પંચાયતોના ફરી સર્જનની ઇચ્છાનું પરિણામ છે.

સન ૧૯૨૦ નો કાયદો આ દિશામાં પ્રથમ પ્રયાસ હતો. તે કાયદામાં જે અંકુશનું તત્ત્વ હતું તે બીજી રચાનિક સંસ્થાઓમાંના અંકુશ તત્ત્વ કરતાં નિરાશું હતું. તેમના ઉપર સરકારી અધિકારીઓનો અંકુશ હતો, જ્યારે પંચાયતના કાયદામાં આ અંકુશ ચુંટાવેલા બીનઅધિકારીના કાયદામાં મુકામાં આવ્યો હતો. પંચાયતોને કનેક્ટર અથવા તેના કાયદા નીચેના અધિકારીઓની દેખરેખમાં નહિ. પરંતુ જીલ્લા લોકલ બોર્ડોની દેખરેખમાં મુક-

વામાં આવી હતી. આ સ્થાનિક સંસ્થાઓના ઇતિહાસમાં બીજા અધિકારીઓના અંકુશનું પ્રથમ પગથું હતું. સન ૧૯૩૩ માં જ્યારે હાલનો ગ્રામ પંચાયતનો કાયદો પસાર થયો ત્યારે દિલ્હિવાળી અંકુશ અસ્તિત્વમાં આવ્યો, એટલે કેટલીક કસબોમાં કમેટ્ટર અને છાંંડા લોકલ બોર્ડને સમાન સત્તા આપવામાં આવી. હાલનું બીજા એથી પણ આગળ જન્મ સન ૧૯૩૩ ના કાયદા કરતાં પણ વધારે અંકુશ કમેટ્ટરને આપે છે. દાખલા તરીકે પેટા કલમ ૪૩ થી પંચાયતની સ્થાવર મિસ્તક અને તેના કાર્યોની નોંધ લેવાની અને તપાસ કરવાની સત્તા કમેટ્ટર અથવા તેણે પરવાનગી આપેલા બીજા સરકારી અધિકારીને આપવામાં આવી છે. પેટા કલમ ૪૪ ને ફરજ પંચાયત અદા નદિ કરી શકે તે પૂરી કરવાની સત્તા છાંંડા લોકલ બોર્ડ અને કમેટ્ટરને એક સરખી આપે છે. પેટા કલમ ૪૫ હઠી વધારે આગળ જાય છે. હાલના કાયદા મુજબ પંચાયત ને તેની સત્તાનો દુરુપયોગ કરે અથવા મળેલી સત્તાની આગળ જન્મ કામ કરે અથવા કાયદામાં અથવા બીજા કોઈ કાયદામાં દર્શાવેલી ફરજ અદા કરવામાં વખતો વખત બેઠકારીપણું બતાવે તો તેને દૂર કરી શકાય. (કલમ ૧૦૨) કોમને એમ થયો કે આ કલમ સ્થાનિક સંસ્થાઓને લગતા બીજા કાયદાઓને મળતી છે અને તેમાં પંચાયતને દૂર કરવા માટે જોઈતા બધા કારણોનો સમાવેશ થઈ જાય છે. છતાં પેટા કલમ ૪૫ થી આમાં એક વધારે કારણનો ઉમેરો કરવામાં આવ્યો છે તે એ કે કલમ ૬૬ મુજબ તેના હુકમની ખતવણી અટકાવતા કમેટ્ટર અથવા કમીશનરના હુકમોનો વખતો વખત અનાસર કરવામાં આવે તો પણ પંચાયત દૂર કરવી.

પેટા-કલમ ૪૪ અને ૪૬ થી વધારે સત્તા દરતક કરવામાં આવી છે.

પેટા-કલમ ૪૪ થી ને ફરજ પંચાયત અદા કરી શકે નદિ તે કરવાને બીજા સપ્તશની નીમણુંક કરવા માટે છાંંડા લોકલ બોર્ડ સાથે કમેટ્ટરને સત્તા આપવામાં આવી છે. કલમ ૪૬ થી સરકાર ન્યાય વિવેક સિવાયના કોઈપણ કામકાજનો અદેવાજ માંગી અને તપાસી શકે છે.

### ઉપસંહાર

હમોએ ઉપર મુજબ બીજાના મુખ્ય મુદ્દાઓનું પરીક્ષણ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. દરે તેનો ઉપસંહાર કરીશું. જે ગામોમાં ૨૦૦૦ માણસોની વસ્તી હોય ત્યાં ફરજિયાત પંચાયતો સ્થાપવાની નીતિને હમો આપકાર આપીએ છીએ છતાં વસ્તીનું ધોરણ ઓછું એટલે ૧૦૦૦ નું કરી વધારે પંચાયતો સ્થાપ્યે એમ અમો ઇચ્છીએ છીએ. આ નીતિથી છતાંકામાં એક પ્રકારની નવી જગૃતિ આવશે; ગામમાં કાયદા મુજબ સ્થપાએલી પોતાની સંસ્થાથી જ મુધારા થઈ શકશે અને લોકોને રાજકીય કુળવણી મળી શકશે. બીજી છતાંકા સરકારે પણ આના પગલા માટે પ્રયાસ કરી રહી છે, એટલે આપણી નીતિ મુજબના કામકાજ તરફ તેઓનું ધ્યાન ખેંચાશે. આપણે તેઓને સારી દોરવણી આપવી જોઈએ. આપણે પંચાયતોમાં સરકારી નીમણુંકોનો અલિશાબ દૂર કર્યો છે એ યોગ્ય જ કહ્યું છે. આ આપણા ઉપર એક જાતનું કલંક હતું. આ દોરવણી આપવામાં આપણે નીચેના વિષયો સંબંધી કાગળ રાખવી જોઈતી હતી:—



(૧) હાલના કાયદામાં લઘુમતિ કેમોના પ્રતિનિધિત્વના જે નિયમો છે તેને બદલે નવા બીજામાં જે કોમી પ્રતિનિધિત્વના નિયમો મૂકાયા છે, તેમ નદિ કરતાં મૂળ નિયમોને જેમના તેમ રાખવા જોઈતા હતા.

(૨) ગામમાંથી જે રકમ જમીન મહેસુલ તરીકે મળે તેનો અમુક એકકસ ભાગ ગ્રામ લોકોને પાછો મળે એવી બીજામાં વ્યવસ્થા રાખવી જોઈતી હતી. અસલ પંચાયતો જમીન મહેસુલ એકકી કરતી અને રાજ્યને અમુક દરારેલ દિરસો આપી ગામના ઉપગોચ માટે બાકીની રકમ રાખતી. જે આપણે આ રીતિ ઉપર નદિ જઈ રાકીએ તો ગામને અમુક રકમ પાછી આપવાની નીતિ તો મદલ્ય કરીજ નેહએ, છઠ્ઠા લોકલ બોર્ડ ૧/૫ સેસ તરીકે જે રકમ આપે છે તે મુદતી નથી. જે આ સૂચના સ્વીકારી રાકાય એમ નદિ હોય તો પંચાયત જે રકમ એકકી કરે તેના પ્રમાણમાં કાંઈક અધિક મદદ તો પંચાયતોને આપવીજ નેહએ.

(૩) આ પંચાયતોની કાર્યદિશા આપણે વધારવી જોઈતી હતી. ન્યાયદાનની સત્તા તેમને સોંપવાનો વખત ક્યારેનોય આવી લાગ્યો હતો. આમાં બીજી રાજકારણે આપણને દોરવણી આપી છે. આપણે તેમને પહેંચી વળી અને તેમની આગળ જઈ ચોક્કસ અપવાદ રાખી પંચાયતોને ગામના બધા કામકાજ સંભાળી લેવાની સામાન્ય સત્તા આપી તેમને રૂબરૂ વહીવટના આદર્શો રૂપ બનાવવી જોઈએ. આ માટે મદદસતો કાયદો, બંધાવનો ચોક્કીદાર કાયદો અને બરમાનો મામ સાસનનો કાયદો મદદગાર થઈ પડે એમ છે. દારૂનિષેધની અગવગમાં ગ્રામ પંચાયતો તરફથી સારી મદદ મળી શકે એમ છે.

(૪) આ સંસ્થાઓની કાયદત સત્તા જેમની તેમજ રાખવી જોઈતી હતી. પંચાયતો સેક્રેટરી સરકારી અને ખસીકી નદિ રાકાય એવો નોકર થશે એવા નિયમથી તેમની કાયદત સત્તા સામયવામાં આપણે નિષ્ફળ ગયા છીએ. અન્યાર મુખીમાં કાંઈ પણ સરકારે આપું પગલું જાયું નથી અને તેઓને મુશ્કામનો ચેર નદિ લાગે એ આપણે જોવાનું છે. કાંઈ પણ બોએ ધારાસભાએ આ નવીન નિયમનો સ્વીકાર કરી લેવો જોઈએ નદિ. એકદમ્યુ સત્તા કરવાથી કુશળતા આવે છે એ એક જાતની ભ્રમણા છે; એથી કુશળતા મિથ્યા અને અપજીવી થશે. સ્વરાજ્યની કળામાં કેળવાઈ લોકોમાં જે કુશળતા આવે તેજ નિત્યની હોય શકે. આવી રચાથી કુશળતા આવે એજ રાજનીતિનું ધ્યેય હોઈ શકે. આ શિખરે પહોંચવાનો રાજમાર્ગ એકજ છે અને તે એ કે લોકો ઉપર વિશ્વાસ મૂકી તેમને ભૂલ કરીને પણ શીખવાની તક આપવી. તેમને કાલે તેમ દોરવાથી તો તેઓ ઉલટી દિશામાં જશે. દિંદનો પ્રાચીન ઇતિહાસ અગમ્ય પ્રકારની અને રામન ઇતિહાસ બીજા પ્રકારની નીતિના દાખલા પૂરા પાડે છે. આ બેમાંથી આપણે સાચી પસંદગી કરવી જોઈએ.

(૫) બીજામાં પંચાયતો અને તેમને દોરનાર છઠ્ઠા લોકલ બોર્ડોના અવિશ્વાસ દર્શાવેલો જોઈતો ન હતો. સદ્બાએ આપણી છઠ્ઠા લોકલ બોર્ડો પંચાયત માટે ધુણા બતાવવી નથી; ઉત્તરુ તેઓ તેમના ચિહ્ન માટે સતત પ્રયાસ કરે છે. બીજા રચના કરતાં



૪ આ પરિપત્રનો એવો અભિપ્રાય છે કે પંચાયતમાં લઘુમતી કોમોના પ્રતિનિધિત્વનો નિયમ હાલના કાયદામાં છે તેમજ રાખવો; નેમાં ફક્ત એટલો ફેર કરવો કે દાહ દલેક્ટર નીમણુંક કરે છે તેને બદલે હજી લોકલ બોર્ડની જગ્યાએ મુજબ સરકાર નીમણુંક કરે.

દરાય રજુ કરનાર મી. એસ. એસ. નાયક

અનુમોદન આપનાર „ એસ. જી. જોશી

સર્વાનુમતે પસાર

૫ આ પરિપત્ર હવે છે કે મદ્રાસ ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડ એક્ટની કલમ ૫૫ (૧) ની માફક રાજકીય મુદ્દાઓ પંચાયતના સભ્યો થવા માટે બીજલાયક નથી એમ ચોખ્ખું કરી.

દરાય રજુ કરનાર મી. એસ. એસ. નાયક

અનુમોદન આપનાર „ એન. એસ. દલાલ

સર્વાનુમતે પસાર

૬ પંચાયતના સેક્રેટરીને સરકારી નોકર મળવા સામે આ પરિપત્રનો સખ્ત વિરોધ છે. આ પગલું લોકસાસનની નીતિની અને સામાજિક અને સ્વચ્છતા માટે કેળવવાના ધ્યેયની વિરૂદ્ધ છે કારણ કે તેથી હજી લોકલ બોર્ડ, પંચાયત અને સેક્રેટરીને વારંવાર અયંત્રામણ થવાનો સંભાવ છે. હાલના કાયદામાં આ માટે જે નિયમો છે તેજ સાત રાખવા જોઈએ. લોકલ સેક્રેટરી મેન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યુટ સરકાર અને હજી લોકલ બોર્ડના સરકારથી લોકલ સેક્રેટરીની પદવી માટે કેળવવા યોગ્ય પગલા લેવા.

દરાય રજુ કરનાર મી. સી. ડી. બરડીવાળા

અનુમોદન આપનાર „ ડી. ટપ્પા. રાહીત

સર્વાનુમતે પસાર

૭ આ પરિપત્ર ન્યાયદાનની સત્તા વધારવાના પગલાને સ્વતંત્ર ગણે છે અને સરકારને અરજ કરે છે કે અદાલતના પ્રમુખની કલેક્ટર નીમણુંક કરે છે તેને બદલે પંચાયતને અદાલતના પ્રમુખની મુદ્દાથી દૂરી લેવા ફેરી.

દરાય રજુ કરનાર મી. એન. એમ. દલાલ

અનુમોદન આપનાર „ લક્ષ્મણરાય કુલે

સર્વાનુમતે પસાર

૮ (અ) આ પરિપત્રનો એવો અભિપ્રાય છે કે અદાલતના હુકમનામાં અથવા હુકમ વિરૂદ્ધ અપીલનો લક્ષ રાખવો પરંતુ અપીલ અદાલતેજી ફક્ત કાયદાના પારિભાષિક કારણોને આગે પંચાયતના નિર્ણયમાં કમલ નાંખી નહિ (બ) જે પણ છને તેને વધારી તરીકે પાંચમી વધારે રૂપિયા મળવા જોઈએ નહિ.

દરાય રજુ કરનાર મી. એન. વી. લોન્ડે

અનુમોદન આપનાર „ આર. એન. રાજરા

સર્વાનુમતે પસાર

૯ આ પરિવહ સરકારને અરજ કરે છે કે પંચાયતના વિસ્તારમાંથી જે જમીન મહે-  
સુલ મળે તેનો અમુક ચોક્કસ ભાગ પંચાયતને આપવાની નીતિ તેણે જાહેર કરવી. આ  
રકમ મહેસુલ તરીકે મળેલી રકમના ૧/૧૬ ભાગ કરતાં ઓછી હોવી જોઈએ નહિ. આ  
નિયમ પંચાયતના કાયદામાં દાખલ કરવો કાયદામાં ફેરફાર કરવો.

હાથ રજુ કરનાર    મી. ડી. ડબ્લ્યુ. રાહિત  
અનુમોદન આપનાર    „ જી. કે. દેસાઈ

સર્વાનુમતે પસાર

૧૦ જીલ્લા લોકલ બોર્ડ ગ્રામ ફંડ તરીકે જે ફાળો આપે છે તે ગ્રામ પંચાયતના  
વિસ્તારમાંથી જમીન સેસ આપે તેનો ૧/૪ ભાગ છે તેને વધારીને ૧/૪ ભાગ જેટલો કરવો.

હાથ રજુ કરનાર    મી. એન. એલ. દલાલ  
અનુમોદન આપનાર    „ બી. કે. ભટ્ટા

સર્વાનુમતે પસાર

૧૧ બીડગાં જે ગામ્પરથ અંકુશનો વધારો માલમ પડે છે તેને આ પરિવહ અધિકારક  
ગળે છે અને લોકશાસનના હિત માટે તે સંબંધી ફરી વિચાર કરવા સરકારને અરજ કરે છે.

હાથ રજુ કરનાર    મી. એસ. એસ. નાયક  
અનુમોદન આપનાર    „ જી. કે. દેસાઈ

સર્વાનુમતે પસાર

....સુખડના સાબુ....

**Irresistable Charm**

સુખડના સાબુ તમે ઘણીએક જાતના વાપર્ષા કરો, પણ  
કામીનીયા એન્ડલ સોપની જનાવટ તદ્દન નિરાળી છે.  
સુખડના તેજ સાથે જાંતુનાચક તરો હોવાને  
અને આમડીને પ્રધારે માફક આવે છે.  
મોડી સોડમ-ઉદ્ધાસમરક છે.

**Kaninia**

**SANDAL SOAP**



ખાતરી માટે આજેન નમુનાની મોડી બા આપનારી  
કિર્મી બીડી મંગાવી વાપરી જુઓ.

આના કરતાં વિશેષ ખાતરી કવી રોમ રકિ?  
મોડા એન્ડલ-એન્ડલો ઇન્ડીયન ડ્રગ એન્ડ કેમીકલ કંપની, સુખર્ષ નં. ૨.

ગુજરાતનું રાષ્ટ્રીય સાપ્તાહિક

## લોકવાણી

દર રવિવારે પ્રગટ થાય છે.

સમાજ, રાજકારણ, સાહિત્ય, હાસ્યવિનોદ, વેપારદોજગાર, ઠેળવણી  
વિગેરે પ્રશ્નો ઉપર સમર્થ જોષો એમાં લખાય છે.

સુરત, સુરત જીલ્લો, ગુજરાત. હિંદ અને પરદેશના  
સમાચારો એમાંથી મળશે.

ચેતનવંતા સાહિત્યના ઝરણાં

## “લોકવાણી”

ને પાને પાને વહેતા બેશો.

વડોદરા રાજ્યનાં પુસ્તકાલયો માટે એ મંજુર થયું છે.

સુરત જીલ્લો, ગુજરાત અને આફ્રિકા માટે બહેરાતનું  
એ અલોક સાધન છે.

સુરતમાં લવાજમ વાર્ષિક રૂ. ૩-૦-૦

બહારગામ ,, વાર્ષિક રૂ. ૩-૬-૦

પરદેશમાં ,, વાર્ષિક રીસીંગ રૂ. ૧૫

ગ્રાહક થવા માટે લખો યા મળો:

વ્યવસ્થાપક,

‘લોકવાણી’ મુદ્રણસંહિર

ચૌઠાપૂલ, સુરત.

લોકલ બોર્ડ, ગ્રામ પંચાયત, મ્યુનિસિપલ બરો, ડીસ્ટ્રીક્ટ મ્યુનિસિપલ અને પ્રાથમિક કેળવણીના કાયદાની રૂએ થએલી નીમણુંકા અને ચુંટણીઓ.

તા. ૧૭-૩-૩૮ થી તા. ૩૦-૬-૩૮ સુધી.

### મહેલાજ (ખેડા) ગ્રામ પંચાયત

મી. ખીતાબર દેવજી, મી. ચંકરલાલ રણછોડાસના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ માતર તાલુકાના મહેલાજ ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની મુદતમાંની ખાલીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### પાલેજ (ભરૂચ) ગ્રામ પંચાયત

નીચેના સમગ્રો ભરૂચ તાલુકાના પાલેજ ગામની ગ્રામ પંચાયતના મળુ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

- |                               |                                  |
|-------------------------------|----------------------------------|
| (૧) મી. અમીરજીન હુસેનજીન      | (૫) મી. બેગીલાલ મેલીચંદ          |
| (૨) „ મોહમદઅલી હેદરઅલી        | (૬) „ જલ્દરખાન ભાઈખાન            |
| (૩) „ જમમોહનદાસ કૃષ્ણવલ્લભદાસ | (૭) „ રમુજખાન મહોમદખાન નામદારખાન |
| (૪) „ રેવાચંદર બાલાચંદર       | (૮) „ નીજામખાન ભાઈખાન            |

પાલેજના મહેમુલ પટેલ હોદ્દાની રૂએ પંચાયતના સભ્ય ચાલુશે.

### અમદાવાદ બરો મ્યુનિસિપાલિટી

મી. યુગાનરસુજ મીઆં કુરેશીને સરદારખાન બદાદુર શમસુદ્દીન એસ. કારીના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ અમદાવાદ બરો મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્ય નીમ્યા છે.

### થાણા મ્યુનિસિપાલિટી

મી. કૃષ્ણ નારાયણ મહાર, મી. ડી. કે. અબેડકર ખીનજાયક દરવાથી તેમની જગ્યાએ થાણા સીટી મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલની મુદતમાંની ખાલીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

### ભરૂચ મ્યુનિસિપલ સ્કૂલ બોર્ડ

નીચેના સમગ્રો ભરૂચ મ્યુનિસિપલ સ્કૂલ બોર્ડના સભ્યો ચુંટાયા છે.

- (૧) મી. ચીમનલાલ નગીનદાસ મુંદરીઆ (૬) મી. જગજીવનદાસ મુનીલાલ ગાંધી.  
 (૨) મીમીસ ખોરશેઠ બાનુ ફરદુનજી બી. એ., એલ.એલ. બી.  
 હોમાવાળા (૭) ,, ફરદુનજી દારાસા હોમાવાળા  
 (૩) મી. રમણલાલ નરોત્તમદાસ પટેલ (૮) ,, હાકોરલાલ મગનલાલ ચૌહાની  
 (૪) ,, લાલજી દરજીવન મોલંકી બી. એ., એલ.એલ. બી.  
 (૫) ખાન બદાદુર અલીબાઈ મસાબાઈ પટેલ (૯) ,, બાપાલાલ પીતાંજીદાસ મોદી  
 બી. એ., એલ.એલ. બી. બી. એ., એલ.એલ. બી.

### નાયકા (બેઠા) ગ્રામ પંચાયત.

મી. ચીમનલાલ રૂપશંકર, મી. અંબાલાલ લીલાધર દવેના મરજીને લીધે તેમની ખાત પટેલી બજાએ આતર તાલુકાના નાયકા ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની મુદતમાં જાકીની મુદત માટે સજ્ય ચુંટાયા છે.

### પાલેજ (સરજ્ય) ગ્રામ અદાલત.

નીચેના સમિતીને ભરજ અને પંચમહાલ જલ્લાના ભરજ તાલુકાના પાલેજ ગામનું ગ્રામ અદાલતની સમિતી નીમ્યા છે.

- (૧) મી. રેવાશંકર બાલાશંકર (૫) મી. ઇજમતખાન મદમદખાન બકરખા  
 (૨) ,, મોગીલાલ મોતીચંદ (૬) ,, દરજોવન હીરાભાઈ.  
 (૩) ,, અમીરજીવન હુસનુજીવન (૭) ,, કેવળ કરસન  
 (૪) ,, મોહમદઅલી હેદરઅલી.

મી. રેવાશંકર બાલાશંકરને અદાલતના પ્રમુખ નીમ્યા છે.

### મુરત મ્યુનિસિપલ સ્કૂલ બોર્ડ.

નીચેના સમિતી મુરત મ્યુનિસિપલ સ્કૂલ બોર્ડના સમિતી ચુંટાયા છે.

- (૧) મી. અરદેશર દોરમસજી તલાટી  
 (૨) મીમીસ મુજીવંતગૌરી ચંપકલાલ ઘીઆ  
 (૩) મી. દરિસાઈ છોટુંસાઈ હાકોર બી. એસ. સી.  
 (૪) ,, મંજુભાઈ વિગામ .  
 (૫) ડૉ. મુસાભાઈ હેદરભાઈ બકસા મુસા એમ. બી. બી. એસ.  
 (૬) મી. રણધીર પ્રસન્નવરન દેસાઈ બી. એ., એલ. એલ. બી.  
 (૭) ,, મોહનલાલ લક્ષ્મીભાઈ મરચંદ  
 (૮) ,, સાદામુદીન સૈયદ અદમદ એફેસ.  
 (૯) ,, ગંગનલાલ ખુશાલચંદ મુતરવાલા

## વલસાડ મ્યુનિસિપાલિટી

મી. હરમાણજી કાસમ ખી. મી. ગુલામમોહમદ ફરીદજી મનીચારે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ મુસ્લીમ વોર્ડ નં. ૬ માંથી વલસાડ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાવા છે.

## અંકલેશ્વર મ્યુનિસિપાલિટી

મી. અમરતલાલ યુનીલાલ દેસાઈ, રાવસાહેબ હીરાલાલ તુલસીરામ દેસાઈ ખીન-લાયક દરવાજી તેમની જગ્યાએ ખીન-મુસ્લીમ વોર્ડ નં. ૩ માંથી અંકલેશ્વર મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાવા છે.

## ઝારેશ્વર (ભરૂચ) ગ્રામ પંચાયત

મેસર્સ (૧) હરખાલાલ લવાન, (૨) ગુલામલાલ હશરલાલ, (૩) આલાલાલ ચંકર-લાલ, (૪) મુળજીલાલ ધશ્વરલાલ અને (૫) લક્ષ્મીલાલ મોવાળલાલ, ભરૂચ તાલુકાના ઝારેશ્વર ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાવા છે.

## મુરત જિલ્લા લોકલ બોર્ડ

નીચેના સભ્યો મુરત જિલ્લા લોકલ બોર્ડના તેની તા. ૨૬ મી જુન ૧૯૩૮ થી શરૂ થતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાવા છે.

## ખીન-મુસ્લીમ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

### ચોર્યાસી તાલુકો

- |                              |                              |
|------------------------------|------------------------------|
| (૧) સરીલાલેન હેલુભાઈ         | (૨) મી. દેવજીભાઈ ભીખાભાઈ     |
| (૩) મી. અંબેલાલ દયાગજી દેસાઈ | (૪) „ લક્ષ્મીભાઈ દરીભાઈ પટેલ |

### ઓરપાડ તાલુકો

- |                         |                    |
|-------------------------|--------------------|
| (૫) મી. બાલુભાઈ કાગીદાસ | (૬) મી. મંજુ ભગવાન |
| (૭) „ માધવ લાલ          |                    |

### માંડવી તાલુકો

- |                            |                    |
|----------------------------|--------------------|
| (૮) મી. પ્રેમચંદ્ર કેશવરામ | (૯) મી. જનશી કુલીઓ |
| (૧૦) „ હીરાલાલ ઝવેરચંદ     | (૧૧) „ દેસાઈ ખાસખો |

### વાલોડ મહાલ

- (૧૨) મી. રણજીત નીમચ



## ચેમ્બુર કોન્સ્ટીટ્યુએન્સી.

- (૭) મી. વ્રજલાલ માણેકલાલ આરતીક (૮) મી. રામકૃષ્ણ હરિશંદ્ર ચેમ્બુરકર  
(૯) મી. બાહુ બાબાજી પંચવનકર

## મુસ્લીમ કોન્સ્ટીટ્યુએન્સી.

- (૧૦) મી. જખીર એ. અલી.

## ધાટકુપર-કીરોલ મ્યુનિસિપાલિટી.

મી. દરીલાલ રામજી મહેતા, મી. લખમીચંદ એમ. દોશીએ રાજનામું આપવાથી તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ ઈ. વોર્ડમાંથી ધાટકુપર-કીરોલ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## સમોર (અંકલેશ્વર) ગ્રામ પંચાયત.

મી. મકના ગોવિંદને અંકલેશ્વર તાલુકાના સમોર ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## સાકરપોર (અંકલેશ્વર) ગ્રામ પંચાયત.

મી. પરશોતમ કરસનને અંકલેશ્વર તાલુકાના સાકરપોર ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## અલોરા (અંકલેશ્વર) ગ્રામ પંચાયત

મી. ડાલાભાઈ ભગવાનને અંકલેશ્વર તાલુકાના અલોરા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## ભડકોદરા (જંજીસર) ગ્રામ પંચાયત

મી. દેસાઈ પુંજને જંજીસર તાલુકાના ભડકોદરા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## નીકોરા (ભરૂચ) ગ્રામ પંચાયત

મી. છીતા બાપુ દેસાઈને ભરૂચ તાલુકાના નીકોરા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## મેમઢાવાઢ મ્યુનિસિપાલિટી

મી. સેત્યુઅલ ગોવિંદભાઈને રેવરન્ડ એ. હેલ્સે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ ખેડ છલ્લાના મેમઢાવાઢ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## ડાકોર મ્યુનિસિપાલિટી

મી. સીસ ઇન્દુમતી હરીદર ભટ્ટને મી. બાઈલાલ પ્રજોતમદાસે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાસી પટેલી જગ્યાએ ખેડ છલ્લાના ડાકોરના મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

### ઘાટકોપર-કીરોલ મ્યુનિસિપાલિટી

મી. નરભેરામ મોરારજી, મી. સી. જે. હંમેરીએ રાજનામું આપવાથી તેમની ખાત્રી પટેલી જગ્યાએ ઘાટકોપર-કીરોલ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ખાત્રીની મુદત માટે સમ્ય સુંદાયા છે.

### ગોદાવાડી (મુરત) ગ્રામ પંચાયત

મેસર્સ જ્ઞવાન લાલા અને ઉદેશ પંચીએ મી. જમના મજલાતું મરણ થવાથી અને મી. જુવનલાલ જેસલભાઈ ખીનલાલક દરવાથી તેમની ખાત્રી પટેલી જગ્યાએ માંડવી તાલુકાના ગોદાવાડી ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ખાત્રીની મુદત માટે સમ્યો સુંદાયા છે.

### વીરમગામ મ્યુનિસિપાલિટી.

મી. આત્મારામ નાથુભાઈ દલાલને વીરમગામના મામલતદારે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાત્રી પટેલી જગ્યાએ અમદાવાદ જિલ્લાના વીરમગામ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ખાત્રીની મુદત માટે સમ્ય નીમ્યા છે.

### મેમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી.

મી. પરજીભાઈ જીવજીભાઈ ઠાકરને મેમદાવાદના મામલતદારે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાત્રી પટેલી જગ્યાએ બેલા જિલ્લાના મેમદાવાદ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ખાત્રીની મુદત માટે સમ્ય નીમ્યા છે.

### અમદાવાદ જિલ્લા લોકલ બોર્ડ.

નીચેના સમ્યો અમદાવાદ જિલ્લા લોકલ બોર્ડના તેની તા. ૨૬ મી જુન ૧૯૩૮ થી સર થતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સમ્યો સુંદાયા છે.

### બીનમુરલીમ કોન્સ્ટીટ્યુએન્સી.

### ઉત્તર દસ્ક્રોઈ તાલુકો.

- |  |                             |
|--|-----------------------------|
| (૧) મી. દેવજીભાઈ નારજીભાઈ                | (૨) મી. હરીભાઈ દલપતરામ      |
| (૩) મી. રતીલાલ મહેતાએન પ્રદુલ્લવદન સાયેદ | (૪) મી. શ્રીકમલાલ મહામુખરામ |
| (૫) મી. જ્ઞવાનીશંકર બાપુજી.              |                             |

### માંલીજ તાલુકો

- |                                |                                     |
|--------------------------------|-------------------------------------|
| (૬) મી. અમથા નાદજી પંડ્યા      | (૭) મી. ગોપાળ વેળીલાલ પટેલ          |
| (૮) મી. રતીલાલ દેસાઈલાલ શાહ    | (૯) મી. બેળીલાલ પુંજલાલ શાહ         |
| (૧૦) મી. સુનીલાલ દેસાઈભાઈ પટેલ | (૧૧) મી. પુરુષોત્તમ જેઠાભાઈ સોલંકી. |

### મોહાસા મહાલ

- |                           |                                 |
|---------------------------|---------------------------------|
| (૧૨) મી. મયુરદાસ લાલજીભાઈ | (૧૩) મી. પરોત્તમ ગોદાજીદાસ શાહ. |
|---------------------------|---------------------------------|

## ધોળકા તાલુકો

- (૧૪) મી. ડાલાભાઈ મનોરદાસ (૧૫) મી. સતેશરામ રામચંદર  
(૧૬) મી. ચંદુલાલ દામોદરદાસ (૧૭) મી. રાકર દરગોવન  
(૧૮) મી. શાંતીલાલ મણીલાલ (૧૯) મી. બુલાભાઈ નાથાભાઈ પટેલ  
(૨૦) મી. ગ્રીકા દુધાભાઈ.

## વીરમગામ તાલુકો

- (૨૧) મી. મજર સાંકળચંદ (૨૨) મી. પરશોતમ રણજોડ  
(૨૩) મી. અક્ષા ખેતા (૨૪) મી. મગનલાલ જોડાલાલ  
(૨૫) મી. ભૂપતલાલ મજલાલ (૨૬) મી. રૂપલાલ ભગવાનદાસ  
(૨૭) મી. મોદનલાલ વનમાળીદાસ (૨૮) મી. અંબારામ અમયાભાઈ  
(૨૯) મી. મગનલાલ રણજોડ.

## ધંધુકા તાલુકો

- (૩૦) મી. રાણા રામા

## દશિણ દસકોઈ તાલુકો

- (૩૧) મી. ભાઈલાલ સારાભાઈ પટેલ (૩૨) મી. હોટાલાલ છાયાભાઈ ડોંકર  
(૩૩) મી. બાલા છવા

## મુરલીમ ડોન્ટીટચ્ચોન્સી.

- (૩૪) મી. અગ્નિ કરીમ મુરમદમદ (૩૫) મી. મદમદખાન વલીખાન મુનશી પદાણ  
(૩૬) ખાનસાહેબ મુસાભાઈ કાળુભાઈ

## અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી

મી. કે. એસ. ફ્રેઝ મદમદખાન, મી. ફાજલમીઆં હોટુમીઆં લખીમના મરજુને લીધે તેમની ખાસી પડેલી જગ્યાએ મુરલીમ ડોંકીમાંથી અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ખાસીની મુદત માટે સબ્ય ચુંટાયા છે.

## કચ્છાણ મ્યુનિસિપાલિટી

મી. સદાશીવ ચિંતામણ પટવર્ધન, મી. રણજી મુરારજી કચ્છરેએ રાજનામુ આપવાથી તેમની ખાસી પડેલી જગ્યાએ કચ્છાણ મ્યુનિસિપાલિટીના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની ખાસીની મુદત માટે સબ્ય ચુંટાયા છે.

## મુરત જિલ્લા લોકલ બોર્ડ.

નીચેના સપ્તે મુરત જિલ્લા લોકલ બોર્ડના તેની તા. ૨૬ મી જુન ૧૯૩૮ થી શરૂ થતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સબ્ય ચુંટાયા છે.

## બારડોલી તાલુકો

- (૧) મી. કમીચરામ સન્મુખરામ (૨) મી. કચ્છાણી વીરલભાઈ  
(૩) મી. નારણ પદ્મ નાથા

## વાલોડ મહાલ

(૪) મી. મકનજી પરશોતમ.

### જલાલપોર તાલુકો

(૫) મી. નારણ ઉર્ફે બાપર મીઠુલ

(૬) મી. દુરજલજી પરમજી

(૭) મી. ડાલા મોરાર વસ્ત્રલ.

### અમદાવાદ જિલ્લા લોકલ બોર્ડ.

નીચેના સમગ્રો અમદાવાદ જિલ્લા લોકલ બોર્ડના તેની ૨૬ મી જુન ૧૯૩૮ થી ચર થતી તથા વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાય છે.

### દક્ષિણ દસકોષ તાલુકો

(૧) મી. શીવલાલ પરશોતમ ડાક્ટર

(૨) શ્રવ સાહેબ હોટલાલ જુનાભાઈ

### સાણંદ મહાલ

(૩) „ પરશોતમદાસ પેશલાઈ

(૪) મી. વ્રીકમલાલ વજલાલ

(૫) સરદાર જહાંગીરજી રસ્તમજી

### ઘોઘા મહાલ

(૬) મી. ઉદેશોદજી નાજલાઈ મોહેજી

(૭) મી. વ્રજલાલ નરેતમદાસ

### ધંધુકા તાલુકો

(૮) „ દાદભાઈ તખતસંગ

(૯) મી. મુળજીભાઈ નારણભાઈ પટેલ

(૧૦) „ જીવણસિંહજી માણુલા

(૧૧) „ તખુલા નારસિંહજી

(૧૨) „ પરમુદાસ મોતીલાલ જુલા

(૧૩) „ માધવસંગ નાથુલા

(૧૪) „ મધરલાલ કાળીદાસ વ્યાસ

### પંચમહાલ જિલ્લા લોકલ બોર્ડ

નીચેના સમગ્રો પંચમહાલ જિલ્લા લોકલ બોર્ડના તેની તા. ૨૬ મી જુન ૧૯૩૮ થી ચર થતી તથા વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાય છે.

### સમેશા કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૧) મી. પન્નાલાલ માણેકલાલ પરીખ

(૨) મી. લાલજી જલાઈ બારીઆ

### હાલોલ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૩) મી. કાળીઆ રાધીઆ નાથક.

(૪) મી. ભગવાનદાસ જશવંતરાવ દિક્ષીત

(૫) „ નાનાભાઈ ગથા બારીઆ.

### કાલોલ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૬) મી. મારતીસિંહ જનસિંહ

(૭) મી. ઝવેરલાલ રાંકેરલાઈ

### જલોદ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૮) મી. જગનલાલ યુનીલાલ મજમુદાર

(૯) મી. મગ્ન પેરતા દાસા

## લીમડી કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૧૦) મી. અંબાલાલ પરશોતમ વ્યાસ (૧૧) મી. લાલજી ધૂળીઆ કાશુ

## ચાહેરા કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૧૨) મી. બાપી લાલજી (૧૩) મી. મોખેશ્વર દરેગોવન દેસાઈ

## ગોધરા કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૧૪) મી. વામનરાવ સીતારામ મુકાદમ (૧૫) મી. બાલજીભાઈ તુળશીદાસ પટેલ

(૧૬) ભુરીબેન માળેકજાલ નરસીદાસ

## બાહી કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૧૭) મી. પુનંદ્રભાઈ મોલીલાલ (૧૮) મી. રતનસોંગ તવલસોંગ

## મોરવા કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૧૯) મી. રતીલાલ દ્વારકાદાસ દેસાઈ (૨૦) મી. બાપુ માના

(૨૧) મી. નાથીઆ રામજી

## વેજલપુર કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૨૨) મી. દીપનલાલ ગરબદાસ આર્ષ (૨૩) મી. રાધજી નાગર

## દાહોડ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૨૪) મી. લક્ષ્મીદાસ મંગળદાસ શીકાંત શેઠ (૨૫) મી. મીઠાલાલ ચુનીલાલ નાથજી દેસાઈ

(૨૬) મી. બાબર મજા માનજી

## ગરબાડા કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૨૭) મી. પાંકુરંગ ગોધિંદ વાણીકર (૨૮) મી. પુનમચંદ ઉનકર વાણીઆ

(૨૯) મી. હીરા કુંવરા કસના

## મુરલીમ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

(૩૦) કે. એસ. અમરદાસ દાહી મજા ભગત

## ભરૂચ જિલ્લા લોકલ બોર્ડ.

નીચેના સપ્તશી ભરૂચ જિલ્લા લોકલ બોર્ડના તેની તા. ૨૬ મી જુન ૧૯૩૮ થી શરૂ થતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચૂંટાયા છે.

## બીન મુરલીમ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

## હાંસોટ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

૧) મી. ભયુભાઈ પ્રાણવલ્લભ દેસાઈ (૨) મી. બાલુભાઈ ખુરાલ

૩) મી. બાપાલાલ ગરબદાસ વેલ્લ.

## અંકલેશ્વર કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

૪) મી. હોડાલાલ ઉર્ફે હીરાલાલ વેલાભાઈ ગાંધી [૫] મી. યશવંતરામ રામજીભ નેશી

[૬] મી. રામા દેવા.

## કાવી કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

- [૭] મી. કુલા ચંદાખાવા [૮] મી. જેમલસંગ હમીરસંગ  
જાંખુસર કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી  
[૯] મી. શીવસંકર જગન્નાથ ભટ [૧૦] મી. લક્ષ્મી ખોડર  
[૧૧] મી. ભગા ડાલા

## ત્રાલસા કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

- [૧૨] મી. મહેશ્વરભાઈ કાશીભાઈ અમીન [૧૩] મી. રાજુ જેસંગખાવા ચંદાખાવા  
[૧૪] મી. શીશીસ નમંદા રૂપપ્રસાદ.

## શુકલતીથ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

- [૧૫] મી. મલાખસંગ જેસંગ [૧૬] મી. નાગજી દેસાઈ  
[૧૭] મી. ધનજીભાઈ પુંજભાઈ

## આગોદ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

- [૧૮] મી. બાપાભાઈ પીતાંબરદાસ [૧૯] મી. પ્રાણજીવન ભગવાન  
[૨૦] „ ભગવાન જેસંગ

## વાગરા કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

- [૨૧] મી. મોહનભાઈ અમથાભાઈ [૨૨] મી. સોમાભાઈ કકાભાઈ  
[૨૩] „ મંજુ ગલા

## મુરલીમ કૉન્સ્ટીટ્યુએન્સી

## ભરૂચ અને અંકલેશ્વર તાલુકા

- [૨૪] ક. જોસ, ઉમરજી કાલે મુસં [૨૫] મી. રહેમાન દુસેન ચાયા  
[૨૬] મી. મુસ અહમદ આદમ ભતા [૨૭] „ ખસપ બાપુજી અમીજી શેઠ

## જાંખુસર અને વાગરા તાલુકા

- [૨૮] મી. મોહમદ અલીભાઈ પટેલ [૨૯] મી. ભરતસંગ રાવસંગ  
[૩૦] „ મોહમદ મુસે એબ્રામ

## દાહોદ મ્યુનિસિપાલિટી

મી. નંદવરલાલ ગીરધરલાલ પરીખ, મી. ગીરધરલાલ બીખાભાઈ પરીખના મરણને લીધે તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ બીન મુરલીમ વોર્ડ નં. ૨ તરફથી ભરૂચ અને પંચ-મહાલ જિલ્લાના દાહોદના મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની દાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

## ચાણા જિલ્લા લોકલ બોર્ડ

નીચેના સમ્યો ચાણા જિલ્લા લોકલ બોર્ડના તેની તા. ૨૬ મી જુન ૧૯૩૮ થી સર થતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચુંટાયા છે.

## ચાણા મહાલ

- (૧) મી. શીસ પાર્વતીભાઈ શંકર કથિંક (૨) મી. લક્ષ્મણ વિનાયક ભાવે

## દહેજી તાલુકો

- (૩) મી. દાણ માધેવ દુબળા  
(૫) „ પરમાનંદ દરિભાઇ શાહ  
(૭) „ મંગળદાસ ગોવત્તદાસ-શાહ

- (૪) મી. પરમાનંદ ગોપાળજી પજવાણી  
(૬) „ સુરજી રાવજી વારલી

## ઉંબરગાંવ પેટા

- [૮] મી. વસંત મેઝાકર વીરકર  
[૧૦] „ કૃષ્ણ કાળીઆ પોટી  
[૧૨] „ મદાદેવ ગોપાળ પેથે

- [૯] મી. ભાગચંદ્ર દેસવ કાઠજકર  
[૧૧] „ દરિદ્રજી મિતામજી જોશી

## પાલવર તાલુકો

- [૧૩] મી. નીલકંઠ ગોપાળ ખર્વે  
[૧૫] „ સખારામ બીકાજી પાટીલ  
[૧૭] „ દશરથસોમ લીરાસોમ દાકુર

- [૧૪] મી. રામકૃષ્ણ આત્મારામ સામંત  
[૧૬] „ જનાર્દન પાંકુરંગ રાહિત  
[૧૮] „ જગદંત કૃષ્ણ દાકર

## વાડા પેટા

- [૧૯] મી. ગોવિંદ નાયા પાટીલ

- [૨૦] મી. નારાયણ ગણપત બાલુશાળી

## ગોખાડા પેટા

- [૨૧] મી. મુકુંદ જીવજી રાંખે

- [૨૨] મી. મણવંત શંકરરાવ જુનારરાવ

## શાહપુર તાલુકો

- [૨૩] મી. રામરામ વાલકુ ચંબાર  
[૨૫] „ નારાયણ રામ ગળે  
[૨૭] „ ધાઉ રામ વેઠેલા

- [૨૪] મી. મંગારામ ગુણજી માને  
[૨૬] „ ચંદુલાલ રવરપચંદ શેટ

## સુરળાદ તાલુકો

- [૨૮] મી. રામચંદ્ર ગણેશ ધોતપ  
[૩૦] „ મંગળદાસ રવચંદ

- [૨૯] મી. રઘુનાથ તીકારામરાવ જુનારરાવ

## કડયાણ તાલુકો

- [૩૧] મી. ધાઉ રમેશ મહાર  
[૩૩] „ ગણેશ કૃષ્ણ કડકે

- [૩૨] મી. પોસુ બાલ પાટીલ  
[૩૪] „ જોતુ નામાજી પાટીલ

## લીનાંડી તાલુકો

- [૩૫] મી. પાંકુરંગ વિકુલ પાટીલ  
[૩૭] „ પુરુષોત્તમ ગોપાળ દાકર

- [૩૬] મી. ગજનન ગોવિંદ નાઝક  
[૩૮] „ દત્તાત્રય વામન રાહિત

## વસધ તાલુકો

- [૩૯] મી. ધનાસ રીમાએક ડમેક  
[૪૧] „ વાડીલાલ કાશીદાસ પ્રતાપ  
[૪૩] „ કાશીનાથ દેસવ ગાળવજીકર

- [૪૦] મી. ગોવિંદ ધર્માજી વર્તક  
[૪૨] „ ગોવિંદ નારાયણ પાટીલ

## ખેડા જીલ્લા લોકલ બોર્ડ

### બીન-મુસ્લીમ કોન્સીટિયુએન્સી

નીચેના સમગ્રો ખેડા જીલ્લા લોકલ બોર્ડના તેની તા. ૨૬ મી જુન ૧૯૩૮ થી શરૂ થતી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે સભ્યો ચૂંટાયા છે.

#### આર્ચુ'દ.તાલુકો

(૧) મી. રામભાઈ મરીઝભાઈ પટેલ

#### મેમદાવાદ તાલુકો

(૨) મી. રમણભાઈ તામણભાઈ પટેલ

(૩) મી. હીરાજી લાલાજી ચૌદાણ

#### ભાતર તાલુકો

(૪) મી. માધવજીભાઈ ભાઈજીભાઈ શાહ

(૫) મી. વલ્લભભાઈ જેઠાભાઈ પટેલ

#### બોરસદ તાલુકો

(૬) મી. તળેશીભાઈ સદજીભાઈ પટેલ

(૭) મી. જવેરભાઈ દાજીભાઈ પટેલ

(૮) ,, માધવજીભાઈ શંકરજીભાઈ પંડ્યા

(૯) મેરિંદભાઈ આશાભાઈ પટેલ

(૧૦) ,, નાથાભાઈ ઉત્તમભાઈ પટેલ

(૧૧) મી. બધાર રમણજી

#### નડીઆદ તાલુકો

(૧૨) મી. બીખાભાઈ જવેરભાઈ પટેલ

(૧૩) મી. જયભાઈ મકનદાસ પટેલ

(૧૪) ,, બરાનીચંદર દરિયેચંદર દવે

(૧૫) ,, ચતુરભાઈ નરસીભાઈ પટેલ

### મુસ્લીમ કોન્સીટિયુએન્સી

(૧૬) મી. પ્રતાપસંગ ફતેસંગ હાકોર

(૧૭) મી. જાવામીઆ શેખમીઆ કાઝી

### ખેડા મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

મેસર્સ માનસિંદજી વખતસિંદજી હાકોર અને નગીનદાસ મોતીલાલને ખેડાના સીનીય સર્જન અને હજાર મામલતદારે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ખેડા મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્યો નીમ્યા છે.

### હાકોર મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

મી. ચતુરભાઈ સુંયાભાઈને હાલનામા મામલતદારે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ખેડા જીલ્લાના હાકોર મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

### બોરસદ મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

મી. દલાનદાસ મોતીલાલ ક્રનામદારને બોરસદના મામલતદારે રાજનામું આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ખેડા જીલ્લાના બોરસદ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની હાલની ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.



## અંબરનાથ (ચાણા) નોટીફાઇડ ઓરીઆ કમિટી

મી. જી. ડબલ્યુ. સેર્જીએ મી. એચ. દીબીનેટ રાજનામુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ અંબરનાથ નોટીફાઇડ ઓરીઆ કમિટીના તેની તા. ૩૦ મી જાન્યુઆરી ૧૯૩૭ થી શરૂ થએલી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની જાણીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## અમદાવાદ બંદો મ્યુનિસિપાલિટી

મેસર્સ હવણલાલ એચ. દિરાન એમ. એ., એસ. ડી. ડી. અને બોપીલાલ ડી. લાલા પી. એ., એલ. એલ. બી. ને હોદ્દાની રજો તથાના સભ્યો શહેરના ડેપુટી કમેક્સર અને અમદાવાદના કમેક્સરના અંશત સેક્રેટરીએ રાજનામા આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ અમદાવાદ બંદો મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્યો નીમ્યા છે.

## કપડવંજ (ખેડા) મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

મીસ લક્ષ્મીઆ રામસૌંધ બેદીલ અને મી. માધવલાલ નાથાલાલ પટેલને કપડવંજના મામલતદાર અને કપડવંજ દરખાતાના ઍસીસ્ટન્ટ સર્જને રાજનામા આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ખેડા હલ્લાના કપડવંજ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની દાલતી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની જાણીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## આણંદ (ખેડા) મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

મીસ જોગીશીઆ હવાલાલ મરીમને આણંદના મામલતદારે રાજનામુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ખેડા હલ્લાના આણંદ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની દાલતી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની જાણીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## ઉમરેઠ (ખેડા) મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

મીસ લક્ષ્મીઆ ગોરધનલાલને આણંદના મામલતદારે રાજનામુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ખેડા હલ્લાના ઉમરેઠ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની દાલતી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની જાણીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## ધંધુકા (અમદાવાદ) મ્યુનિસિપલ બોર્ડ

મી. મેષા મોતાને ધંધુકાના મામલતદારે રાજનામુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ અમદાવાદ હલ્લાના ધંધુકા મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની દાલતી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની જાણીની મુદત માટે સભ્ય નીમ્યા છે.

## દેગામ (ચીખડી) ગ્રામ પંચાયત.

મી. શેલાભાઈ પરાગજી, મી. મજનલાલ નારણજીએ રાજનામુ આપવાથી તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાએ ચીખડી તાલુકાના દેગામ ગ્રામની ગ્રામ પંચાયતના તેની તા. ૨૪ મી મે ૧૯૩૬ થી શરૂ થએલી ત્રણ વર્ષની મુદતમાંની જાણીની મુદત માટે સભ્ય ચુંટાયા છે.

બોરભાડા (અંકલેશ્વર) ગ્રામ પંચાયત.

મી. જલ્દામીરજી પીરોજસાહેબ કેળાવણા મી. કામચંદ્ર દરખાલાઈની જગ્યાએ તાલુકાના બોરભાડા ગામની ગ્રામ પંચાયતના તેની દાલની તથા વર્ષની મુદતમાંની મુદત માટે સજ્જ ચુકાવા છે.

ભરૂચ જિલ્લા સ્કૂલ બોર્ડ

મી. સી. એચ. બલ્લારી પંચમદાસના કામચંદ્ર સીનીઅર ઍગ્રીકલ્ચર ડેપુટી એગ્રીકલ્ચર ઇન્સ્પેક્ટરને તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૯૩૮ થી ભરૂચ જિલ્લા હોટલ બોર્ડ સ્કૂલ બોર્ડના હંગામી કામચંદ્રાઉએ ઍગ્રીકલ્ચર ઍગ્રીસર નીમ્યા છે.

જુહુ (મુંબાઈ ઉપનગર જિલ્લો) મ્યુનિસિપલ બોર્ડ.

મી. સ.મુખસાગર અવેરસાગર પંડવાને મી. મુત્તનાન એમ. ચીનાઈએ રાજનામું આપવાથી તેમની બાકી પડેલી જગ્યાએ મુંબાઈ ઉપનગર જિલ્લાના જુહુ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની દાલની તથા વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સજ્જ નીમ્યા છે.

વલસાડ મ્યુનિસિપલ બોર્ડ.

મી. મેહનસાગર પ્રાણજીવનદાસને વલસાડના મામલતદારે રાજનામું આપવાથી તેમની બાકી પડેલી જગ્યાએ સુરત જિલ્લાના વલસાડ મ્યુનિસિપલ બોર્ડના તેની દાલની તથા વર્ષની મુદતમાંની બાકીની મુદત માટે સજ્જ નીમ્યા છે.

ધી ડેકન પેપર મીલ્સ કું., લીમીટેડ

પુના અને મુંબાઈ.

૫૦ વર્ષના અનુભવી ઉચી જાતના કાગળ બનાવનાર  
દરેકને પસંદ પડે અને દરેક કામ માટે વાપરી શકાય એવા લખવાના,  
છાપવાના અને વીંટવાના કાગળો.

મફત નમુનાની ચોપડી અને પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો:—

ધી ડેકન પેપર મીલ્સ કું. લીમીટેડ.

પુના

મુંબાઈ

૮૧૫-૧૬, ભવાની પેડ.

ચાલીગમ હાઉસ, વીટ્ટ રોડ, બેંગાલોર એરેબુટ.

કિશોર સુંબઈ ઇલાકાના કેળવણીખાતા તરફથી મંજૂર થયું છે. વેરુઈન ઇન્ડિયા સ્ટેટ્સ એજન્સિમાં 'કિશોર' શાળાઓ માટે મંજૂર થયું છે.

બે વર્ષ પૂરાં કરી 'કિશોરે' ત્રીજા વર્ષમાં પ્રવેશ કર્યો છે.

અનેકવિધ સાહિત્ય અને સુંદર કિશોરોની જિજ્ઞાસાને ઉત્તેજ  
ચિત્રોથી સમૃદ્ધ ગુજરાતના સંતોષે એવી અનેકવિધ અને રસ-  
કિશોર વિદ્યાર્થીઓનું માસિક મધ સામગ્રી પૂરી પાડતું માસિક

## ક કિ શો ર ક

તંત્રી : નગીનદાસ પારેખ

આ વ કા ર

"કિશોર માસિક અને ખૂબ ગમી ગયું છે. એટલું જણાવું છે કે જોડણી રાજ્યનાં પુસ્તકાલયોનું જાળેટ મંજૂર કરવાની વક અને ગળી હોત તો રાજ્યનાં ઘણાં પુસ્તકાલયોમાં 'કિશોર' માસિક ફાળવ કરી રીધું હોત. X X માસિક માટે મારાથી બનતું કરીશ."

શ્રી. મોતીભાઈ

અમીન

વડોદરા.

"X X અને ના એક શિક્ષક તરીકે આ કલાનું બીજું કોઈ સામાયિક નથી માત્રમ પડ્યું. બીજાં વધુ પડતાં બીજાં કે વધુ પડતાં મંજૂર છે. જ્યારે આ વિદ્યાર્થીને એકએ તેવું જ છે. 'સાહિત્ય પાઠ્યપત્ર'ની ચોખ્ખાને અંગે જે આપણાં બધાં માસિકો સ્તરીક ઉપકારનાં છે, અને અને તો એમ લાગ્યું છે કે 'કિશોર' પાસે એટલું વૈવિધ્ય છે કે પચિ યાત વર્ષે કોઈ નવા સંપ્રદાય નીકળે તો તેને પાતાના સંપ્રદાય નામ 'કિશોર પદ્યપત્ર' કે એવું જ રાખવું પડશે. એટલા બધા પડે ને 'કિશોર'માંથી લેવા પડશે. વિદ્યાર્થીઓ સગને એવી ભૂમિકા ઉપર એવું લખાણ વિદર છે. છતાં તેના સાહિત્યસુખ તેમજ જરાબર લગતી રાખ્યા છે, એટલે અને તો આવડે સાથે જર્વ પાડી માય છે. X X X નું તમને ચાલત રીને મારાથી બનતી મદદ કરીશ. X X"

ઊણાભાઈ રતનજી દેસાઈ [સ્નેહરશ્મિ]

પ્રિન્સિપાલ. છ. પી. હાઈસ્કૂલ. વિલેપારડે.

X X એની ભાવભાવની વા ની કો વિદ્યાર્થી. વર્ગની ભૂડીભૂડી જરૂરિયાતો અથર હિમ્મત પરિપૂર્ણ કરે એમ છે. અને તેથી આખા વિદ્યાર્થીવર્ગને એ પ્રિય મધ પડશે જ. એ વિશ્વક જાણત છે. મારા જેવા વિદ્યાર્થી-શિક્ષકને પણ એમાંથી ખૂબખૂબ રસ અને આનંદ મળે છે. અને તો પૂરતી ખાતી છે કે તમારે આ નવિન માસિક . ફરેફરેકે જાણક એટ પ્રિય મધ પડશે.

શ્રી રાંકરમસાદ શુક્લ પ્રિન્સિપાલ, કેલોરિય રૂઢ: સુંબઈ.

તમે પણ ગ્રાહક થઈ અમારા આ સાહસને ઉત્તેજન આપશો.

લગાજમ હિંદમાં રૂ. ૪)

પરદેશમાં રૂ. ૬)

કિશોર કાર્યાલય : પારસી અગિયારી સામે : અમદાવાદ.

અમદાવાદ જીલ્લા બોર્ડ સંબંધી

તૈયાર કરેલી

બોર્ડના નવા પ્રમુખ

શ્રી. ભાઈલાલ સારાભાઈ પટેલ, બી. એ. એલએલ. બી. ની

નોંધ.

નવ તાલુકા તેમજ જીલ્લા હોમલ બોર્ડના બજેટનો અભ્યાસ કરતાં મને લાગે છે કે વૈદકીય શક્તિ માટેની સમગ્ર બહુજન ઓછી રાખવામાં આવે છે. આખા જીલ્લામાં ફક્ત બે વ્યાપિયપરિતચિકિત્સા (Allopathic) ના અને દસ આયુર્વેદિક દવાખાના છે, વીરમગામ, મેંદુકા અને ઘોળકા એ ત્રણ મોટા તાલુકા બતાવે છે દવાખાના છે તેના અપવાદ સિવાય તાલુકા દીક સરેરાશ એક દવાખાનું આવે છે. આ દવાખાનાઓ બાદ કરતાં જે ક્વીનીન 'થે' અવામાં આવે છે તે વધારાની શક્તિ અપાય છે. આ બધા ઉપરથી માન્ય થયે છે જીલ્લાના દરેક ગામને એકસરખી મદદ મળી શકતી નથી.



જો આ પ્રમાણે મીકથર વહેંચવાની તેમજ ગામડા સાફ કરવાની બન્ને યોજનાઓનો અનુભવ કર્યો છે. આમાંની પહેલી યોજનાનો અનુભવ સને ૧૯૧૬ માં કર્યો હતો. દસકોમાં તાલુકા તોડતે બેઠો પ્રમુખ હતો અને મન્દલ્યએ આ કારી નીકળી તે વખતે, અને બીજી યોજનાનો હેતુ ૮ વર્ષમાં બારેબારમાં વખતે વખત અનુભવ થયો છે. આ યોજનાના લાભો દેખીતા છે અને તેની કંઈ પેલું થઈ શકે એમ છે. ઘણું ખર્ચ આરોગ્યતાના સંપર્ક સાથે ગામડાઓમાં વિરોધ બેવામાં આવે છે. એટલે 'ગામડાના' લોકોને 'આરોગ્યતા' સંપર્ક સાથે આવે એમ મોટાકે ખર્ચ કરીને પણ થતું હોય તો ગામોદારની યોજનામાં એ એક સરસ પ્રયાસ છે.

ગામડાઓની અને ખાસ કરીને દરિયોતોના લગાની આલુઆલુ પાણીની સરવાડ કરવી એ બીજો પ્રયત્ન છે. ઘણાખરા ગામોમાં દરિયોતો ને કુંવામાંથી પાણી મેળવે છે તે પાણીના મળી આવતા સાધનથી થોડેક દૂર રખાયા હોય છે અને યોગ્યતામાં આ સાધન પાણી પુરું પડી શકે એ પ્રમાણે ભરી લેવાના હોય છે. આ મુશ્કેલીઓ તરફ પણ ધ્યાન આપવું જોઈએ. ગામોદારની યોજનામાં આ પણ ખાસ જરૂરી થતું છે.

જો મોટો આ યોજનાઓ દાખ નહિ ધરી શકે તો લોન્સ બોર્ડમાં મોટી સંખ્યામાં ને દરિયોતો આવ્યા છે અને બોર્ડના સભ્યોની સામાન્ય સંખ્યામાં ને વધારો કરવામાં આવ્યો છે તે નિમ્નજ નહોતો. દવા વહેંચણીની યોજના અંગે દરેક સભ્યે લગભગ બે સંપૂર્ણમાં વહેંચણી કરનારાઓ ઉપર કેબરેખ રાખવાની આવશે. બીજી યોજનામાં તે દરિયોત સંખ્યા તેમની કામ અને તેમના ગામ અંગેની સેવા ભાજે ઉપાડી લેશે. જો દરિયોતોના લગાની આલુઆલુનો ભાગ સારી રીતે સાફ રાખવામાં આવે તો ઉચ્ચ કામ પણ તેને દાખલો લે. કોઈ આશા બાંધી શકાય. અમુક સુટી કાટોના ગામોમાં જો વખતોવખત આવ્યા પ્રયાસ થાય છે તો આ યોજના વધારે જોઈએક થઈ પડે.

## જાતીય અર્ધર્થ

ચરમાના આગેવાન વેપારી

સાગા

૩૦૨ અખટલ રહેમાન સ્ટીટ,

મુંબઈ નં. ૩

હોકટરના પ્રીસ્કીપ્શન મુજબ સંભાળ-

પૂર્વક ચરમા બનાવવામાં આવે છે.



થાણા જીલ્લાની ગ્રામ પંચાયતોના સન ૧૯૩૬-૩૭ ના સાલના  
આવક અને ખર્ચ.

( ગયા અંકનું જાણી )

અનુક્રમ નંબર.	ગ્રામ પંચાયતનું નામ.	આવક. રૂ.	ખર્ચ.
૧	મરોલી	૩૩૬	૩૩૮
૨	ફનસા	૧૧૮	૧૫૮
૩	શીરગાંધ	૩૮૮	૩૭૭
૪	અજારી ગ્રુપ	૧૬૧	૧૦૮
૫	ઉંબરગાંધ	૩૦૪૧	૩૧૦૧.
૬	નારગોલ	૧૦૪૫	૧૩૪૮
૭	સંવલુ	૧૫૧૬	૨૨૭૭
૮	ડેહરી	૪૦૫	૪૬૫
૯	સરોન્દા	૪૫૫	૪૧૭
૧૦	ખાટલવાડા	૧૦૪૭	૯૬૪
૧૧	પાલધર	૫૬૦૭	૫૨૫૧
૧૨	જેલવા	૭૩૭	૭૮૨
૧૩	માલીમ	૩૬૪૬	૨૨૭૭
૧૪	તારાપુર	૧૪૬૭	૧૨૮૩
૧૫	મગોર	૫૪૧	૮૨૬
૧૬	વઘા	૨૧૭૩	૧૧૧૨
૧૭	ગોઝડે	નિગત મળી નથી	નિગત મળી નથી
૧૮	ધસામ	"	"
૧૯	ખારડી	"	"
૨૦	કાસાર	"	"
૨૧	પડધે	૫૫૦	૭૬૧
૨૨	નૈપાડા	૬૨૧૫	૬૫૮૦
૨૩	મુરખાદ	૨૦૦૩	૨૧૧૦
૨૪	ખાદલપુર	૬૮૭	૮૨૨
૨૫	ડોંખીવલી	૬૨૧૪	૬૩૯૩
૨૬	ચીંચાણી	૨૮૩૦	૨૭૦૩
૨૭	દહેલુ	૧૮૪૫	૧૮૧૮
૨૮	ધોલવડ-ખોરડી	૨૨૭૬	૨૩૨૫
૨૯	માલવલુ	૧૧૪૦	૧૧૫૨
૩૦	વીરાર	૨૫૩૪	૩૦૫૫
૩૧	શાંકપુર	૧૮૮૯	૧૯૮૯
૩૨	કીન્દાવલી	૩૪૯	૫૯૧